

HÖGVÖRDIGA
PRESTE-STÅNDETS
PROTOKOLL

vid

Urtima Riksdagen i Stockholm

År 1844.

Andra Bandet.

STOCKHOLM.

SCHULTZE & COMP.

1844.

Den 28 Augusti 1844.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

Af inkommet Protokoll, hållet denna dag hos Ståndets Electorer, inhemtades, att till Suppleant i Lag-Utskottet i Doctor *Bexells* ställe, som, enligt Ståndets Protokoll för den 24 dennes, erhållit permission från den 29 dennes till den 13 nästderpåföljande September, blifvit utsedd Contracts-Prosten *Odelberg*, hvilken alltså genom Protokolls-Utdrag skulle legitimeras att i ofvannämnde egenskap i Lag-Utskottet fungera; i sammanhang hvarmed, och som Comminister *Delin* redan vore förut af Ståndets Electorer utsedd tilt Suppleant i Expeditions-Utskottet, han alltså äfven skulle genom Utdrag af Protokollet legitimeras att i Contracts-Prosten *Odelbergs* ställe i sistbesagde Utskott såsom Suppleant fungera.

§. 2.

Börjades justeringen af Protokollet för den 24 dennes f. m. och afbröts vid 17 §., då

Professor *Knös* på begäran erhöll ordet och anförde:

Som jag af sjukdom nödgades vara frånvarande, då remiss till vederbörligt Utskott beviljades å Prosten *Sidners* motion om öfverflyttning till *Hernösands Kyrka* af de 124 tunnor, som från *Hernösands Stift.* till underhåll af *Upsala Domkyrka* äro anslagna att utgå, anhåller jag vördsamt att nu i detta ämne få yttrande afgifva. Främst och hufvudsakligast utbeder jag mig tillåtelse att

få till Utskottet öfverlemnna Upsala Dom-Capitels sednaste underdåniga utlåtande i denna fråga jemte dertill hörande upplysande handlingar, så snart jag kan hinna från Upsala deraf förskaffa mig afskrift. Då Prosten Sidner bifogat dylikt utlåtande från Hernösands Dom-Capitel, torde väl billigt vara att sålunda bereda tillfälle för Utskottet att äfven inhemta skälen för den motsatta meningen, enligt den gamla regeln: *audiat et altera pars*. För öfrigt är frågan vid föregående Riksdagar så mycket ventilerad och genom flera sammanställande Kongl. Resolutioner så ofta till Upsala Domkyrkas fördel afgjord, att jag anser mig här böra inskränka mitt yttrande till några få, men viktiga anmärkningar. Genom Reformationen förlorade Domkyrkorna de stora inkomster af kyrkotionde, de under Catholska tiden innehaft. Kyrkotionden indrogs då till Kronan. Men på det de förutvarande Domkyrkorna skulle kunna underhållas, återgaf Konung Gustaf I åt dessa, nemligen uttryckligen åt Upsala, Linköpings, Skara, Strengnäs, Westerstås, Åbo och Wexiö, en del af denna sålunda reducerade tionde. Detta bekräftades af flera bland hans Efterträdare. Men man vill anse Upsala Domkyrkas rättighet till dessa 124 tumor hafva upphört, sedan Hernösands Stift afsöndrades från Upsala Erkestift, och detta söker man bevisa dermed att, då Carlstads Stift skiljdes från Skara Stift, erhöll Carlstads Kyrka den tionde sig anslagen, som förut från Carlstads Stift utgått till Domkyrkan i Skara. Detta bör dock närmare undersökas, än hittills skett. Både Hernösands Stifts afskiljande från Upsala och Carlstads från Skara skedde samma år, nemligen 1647. Då erhöll ock Carlstads Kyrka ofvannämnde tionde, och åt Hernösand beviljades deremot, såsom orden lyda i Kongl. Maj:ts Bref till Cammaren den 5 Mars 1648 (Riks-Registraturen 1648, Tom. 1 fol. 329) "till kyrkians förfärdigande och vidh macht hållande, så vell som ett särdelis huus uprättande i Hernösandh, huarest Presterskapet sine Synodos och andre publike sammankompster hålla och hafwa kunne Siuttijo Tonnor Spännemähl åhrligen af någon der när behollen Kyrelio Tijonde." Hvarföre undfick Hernösand denna tionde vid sam-

ma tid som Stiftet inrättades, äfvenledes vid samma tid och i samma ändamål, som Carlstad erhöi den tionde, hvilken från det Stiftet förut utgått till Skara Domkyrka, om ej såsom ett surrogat, beräknadt till det belopp, som ansågs behöfligt för Hernösands Kyrka, hvilken icke är en af de gamle stora Domkyrkorna? Hvarföre, då Skara Domkyrka ålades att dela med sig af sin tionde åt Carlstad, fick Upsala Domkyrka behålla hela sitt tionde-anslag, om icke derföre, att den sednare Domkyrkan, dubbelt större och kostbarare, än den förra, ej ansågs kunna, utan fara för dess bestånd, uppföra något af sina inkomster? Så synes ock den store Rikshushållaren, Konung Carl XI, hafva bedömt denna sak, då han i sin för Upsala Domkyrka den 19 October 1695 fastställda stat bland Domkyrkans inkomster upptagit de ifrågavarande 124 tunnorna och derigenom gifvit en ytterligare bekräftelse på Domkyrkans rättighet till denna tionde. Särskildt får jag ock fästa uppmärksamheten derpå, att för Hernösands Kyrka nu yrkas både att få behålla de 70 tunnor, som blifvit gifna till surrogat, och derjemte att erhålla den tionde, för hvilken surrogatet blifvit beviljadt, samt öfverlemnar jag åt andra, och främst åt det Höglofl. Utskottet, att bedöma, om en sådan fordran kan anses befogad eller rättvis.

En annan anmärkning må äfven tillåtas mig göra. Skara Domkyrka har dyrt fått erfara saknaden af det bortmistade, och jag fruktar att Upsala Domkyrka skulle i lika händelse få röna samma erfarenhet. Då Skara Domkyrka förlorade en del af sin tionde, stod hon, vördnadsbjudande och väl underhållen, sådan vi skåde henne i Grefve Dahlbergs *Svecia antiqua et hodierna*. Men år 1719 förstördes Staden och Domkyrkan af våld. Då fann man följderna af minskade tillgångar. Hyad som af dessa fanns hopsparadt, åtgick till nödtorftig inredning och kyrkotakets beläggning dels med bräder, dels äfven, såsom traditionen säger, med halm. Först på 1740-talet kunde den af branden mycket skadade södra korsarmen åter uppföras, ty värr i moderniserad stil. För bristande medel har sedan endast efter långa mellanti-

der denna Kyrkas iståndsättande kunnat fortgå. Tornen blefvo ej förr än omkring 1810 fulländade; koppartakets påläggning, hvarmed början skedde i förra seklet, har först långt in i det nuvarande kunnat fullbordas. För några år sedan företogs chorets återställande; södra sidan deraf är snart färdig; arbetet måste då afbrytas med den norra sidan för bristande tillgångar och troligen i flera decennier anstå. Äfven sedan återstår mycket annat för Domkyrkan, och som alla medel blifvit använda på denna, är Biskopshuset, som Domkyrkan skall, enligt Författningarne, underhålla, i ett för sitt ändamål otjenligt och nästan obrukbart skick. Skulle samma olycka, som den ofvannämnda år 1719, träffa å nyö Skara Domkyrka, så ser jag sannerligen icke, huru denna herrliga byggnad, den äldsta Domkyrka i det fordna Sverige, kan undgå att blifva en ruin. Jag anförer detta exempelvis, för att på träffande sätt visa, hvartill minskning af icke öfverflödigt beräknade tillgångar leder. Historien lär, att Upsala Domkyrka, belägen i en mindre Stad, som för det mesta är bebyggd med trädhus, ungefär en gång i hvarje sekel blifvit härjad af våldeld. Sednast skedde detta år 1702 och vid eldsvådan 1809 var Domkyrkan i stor fara. Inträffar en sådan olyckshändelse, så erfordras för denna Domkyrkas återställande en mångdubbelt större summa, än hvad Domkyrkan nu eger. Denna måste ock betraktas såsom en Rikskyrka, emedan Svea skickar till Upsala blomman af sina söner, och såsom ett Riksmonument, emedan den är det största och härligaste Tempel i hela Norden. Den har ock der haft blott en medtäflerska, nemligen Trondhjems väl i storlek något mindre, men till åtskilliga delar prydligare, Domkyrka. Denna har tiden härjat; endast choret och korsarmarne återstå, sorgligt vittnande om hvad den fordom varit; det öfriga af Kyrkan, dess så kallade skepp, ligger i ruiner, och nutiden förmår ej återställa detta forntidens storverk. Må man derföre noga betänka sig, innan man vidtager en åtgärd, som förr eller sednare skall bereda Upsala Domkyrka ett lika öde.

Ståndet biföll, att nu afgifna anförande, äfvensom det af Pro-

fessor Knös återopade Upsala Dom-Capitels sednaste utlåtande i ämnet må åtfölja Prosten Sidners den 26 dennes till Allmänna Besvär- och Ekonomi-Utskottet remitterade motion, angående de från Hernösands Stift utgående Domkyrko-tunnors anslående till Hernösands Domkyrka.

Härefter fortsattes och afslöts justeringen af det i början af denna §. omförmälda Protokoll.

§. 3.

Justerades Protokollet för d. 24 dennes e. m.

§. 4.

Upplästes och lades till handlingarne från *Vällof. Borgare-Ståndet* ankomna Protokolls-Utdrag N:ris 58—65.

§. 5.

Föredrogs *Allmänna Besvär- och Ekonomi-Utskottets* Memorial, N:o 2, om beräkning af Notarie-arfvode för de såsom Notarier hos Utskottet anställda Canzlisters.

Lades på bordet.

§. 6.

Föredrogs Doctor *Elfströms* den 24 dennes bordlagda motion, att den, som antager i tjänst en vanfrejdad eller försvarslös person från annan socken eller åt en sådan på sina egor låter uppbygga hus till bosättning, måtte åläggas draga försorg om dess bergning vid inträffande orkeslöshet.

Remitterades till Lag- samt Allmänna Besvär- och Ekonomi-Utskotten.

§. 7.

Upplästes Prosten *Bertins* den 24 dennes bordlagda motion angående upptagande af utländskt lån, så väl till förstärkande a metalliska valutan, som för att Riks-Banken derefter må kunna öfvertaga Privat-Banksrörelsen.

Af Motionären gjordes nu följande tillägg:

Jag anhåller att härvid få tillägga åtskilligt, som jag icke ansåg lämpligt att inrymma i sjelfva motionen.

Då Riks-Banken skulle ingå Bolag med de nya Privat-Ban-

kerne, är det naturligt, att desse skulle röra sig endast med Riksbankens sedlar, och att vi sålunda skulle blifva befriade från den öfverklagade olägenheten af de mångfaldiga sedelsorterna, och detta just af sådana mynt-representativer, som icke kunna tagas i Kronans uppbörd.

Efter en sådan reglering af Privat-Bankernes låne-rörelse anser jag nödvändigheten påkalla, att hvarje Privat-Bank får sitt särskilda låne-district, och endast beviljar lån åt personer, som äro inom districtet bosatte, äfvensom att dessa Banker skola efter hvarje utlåningsdag ömsesidigt meddela hvarandra så kallade avis-listor, såsom förhållandet för det närvarande är emellan Banco-Disconten samt Låne-Contoren i Götheborg och i Malmö.

Naturligtvis har jag icke förbisett de vådor och olägenheter, som kunna åtfölja en utländsk skuldsättning, och närmast till hands ligger alltid det förhållandet, att det i låneväg införskaffade silfret skulle i förökad qvantitet åter utgå ur landet för att bestrیدا de ränte- och capital-afbetalningar, som skuldsättningen påkallar, samt att vi sålunda efter några års förlopp kunde komma att befinna oss i svårare förlägenhet än den närvarande. Sådant kan likväl endast ske genom en oklok eller icke ändamålsenlig administrering af de nya tillgångarne. Användas dessa i productiv väg; — blir handeln och industrien derigenom lifvad; — tillväxa våra fabriker, förbättras vårt åkerbruk, vår jernförädling, våra skeppsbyggerier, m. m., så är klart, att vår export skall kunna komma att så mycket öfverstiga importen, att Bankens silfver-förråd årligen tillväxer, just under det att betydliga silfver-qvantiteter årligen utskeppas för liqviderandet af räntor och capital-afbetalningar på det utländska lånet.

Härefter yttrade Biskop Agaråh:

Som förevarande motion först nu i Ståndet blifvit uppläst och jag således saknat tillfälle att om dess innehåll taga närmare kännedom, så hemställer jag, att densamma måtte för andra gången bordläggas, eller, om sådant anses mot formerna stridande, få i ett

följande Plenum afgifva de anmärkningar, hvartill jag kan finna mig föranlåten.

H. H. Erke-Biskopen och Talmannen förklarade i anledning här-af, att 49 §. Riksdags-Ordningen förhindrar en motions bordläggning för andra gången, men att det vore Biskop Agardh öppet lemnadt att i ett följande Plenum afgifva sina anmärkningar öfver förevarande motion, hvilka då kunna till behörigt Utskott remitteras.

Uppå härefter framställd proposition blef Prosten Berlins ifrågavarande motion till Banco-Utskottet remitterad,

§. 8.

Börjades uppläsningen af Prosten *Stenhammars*, den 24 dennes bordlagda, motion om Statsanslag till en inom Linköpings Stift förberedd Enke- och Pupill-Cassa för Ecclesiastike Tjenstemän, och afbröts af anledning, som i nästföljande §. omförmäles.

§. 9.

Ankom en Deputation från *Hederv. Bonde-Ståndet*, anförd af Riksdagsfullmäktigen, förre Talmannen *Anders Eriksson*, och tillkännagaf, enligt öfverlemnadt Protokolls-Utdrag, att samma Stånd denna dag bifallit Constitutions-Utskottets Memorial N:o 2, angående de sedan sistlidne Riksdag hvilande förslag till National-Representationens ombildning, samt funnit för godt, att samma beslut skulle Respective Med-Stånden, genom Deputation, comuniceras.

Besvarades och afträdde.

§. 10.

Fortsattes och afslöts uppläsningen af Prosten *Stenhammars* i 6 §. omförmälda motion.

Häruti instämde Doctor *Broman* och Lector *Wallman*, den sednare endast i afseende på det af Motionären begärda understödet.

v. Talmannen, Biskop *Hedén* yttrade:

Sedan detta för Linköpings Stifts Presterskap så maktpåliggande ärende blifvit förberedt på sednaste i Linköping hållna

Prestmöte, hafva sedermera de af Stiftet utsedde Deputerade haft detsamma under ytterligare handläggning och stadnat i ett beslut, hvilket vi hade hoppats att i behörig tid få sanctionneradt af Stiftets Clericistat, om Riksdags-kallelsen icke mellankommit. Den värde Motionären har fullständigt framlagt förhållandet med denna sak och jag instämmer i hans framställning till alla delar, värdsamt anhängande, å egna och hemmavarande Embetsbröders vägnar, samt med hänseende till ej mindre våra efterlevandes än Församlingarnes fördel, att Högv. Ståndet tacktes låna sin benägna medverkan till förslagets framgång. Att Kongl. Maj:t, som med välvilja söker befordra alla gagnande inrättningar, äfven skall bebjerta en underdånig framställning, rörande denna för Presterskapet vigtiga angelägenhet, derom hyser jag säker förhoppning och anhåller, att motionen måtte till Ståndets Ecclesiastika Utskotts Lag-Afdelning remitteras.

Contracts-Prosten Sandberg:

Ett förslag har blifvit väckt, att hos Kongl. Maj:t måtte göras underdånig framställning derom, att understöd beredes för en tillämnad Enke- och Pupill-Cassa i Linköpings Stift, och man har anfört såsom bevekande skäl, att förberedande åtgärder för denna stiftelse redan blifvit vidtagne. Om ett sådant skäl gäller, bör jag icke underlåta att till lika förmån värdsamt anmäla det lilla Calmare Stift, der ett förslag i samma syftning alltsedan år 1836 varit å bane och der sednast i början af detta år en öfverenskommelse rörande Pensions-anstalt inom Ecclesiastik-Staten blifvit träffad. Då således Calmare Stift i detta afseende hunnit ett steg längre än det nu förordade Linköpings, vågar jag hoppas, att det förstnämnda blifver af Utskottet föreslaget till samma fördels åtnjutande som det sednare.

Professor Knös:

Med anledning af förevarande motion anser jag mig böra nämna, att äfven i Upsala Stift åtgärder blifvit vidtagne till bildande af dylika Pensions-anstalter, som här äro i fråga. Vid Prestmötet i Upsala förlidet år beslöts nemligen, att förslag i detta hänseende

skulle uppgöras och Deputerade för ändamålet valdes. Bland dessa befinner sig, jemte mig, en aktad Stiftsbroder, som är Ledamot af detta Stånd. Vi hafva visserligen med vårt uppdrag icke hunnit så långt, som de likartade Committéerne i Linköpings och Calmare Stift; men jag hoppas, att med ärendets förberedande behandling icke så länge skall dröja. Jag tror mig således böra föreslå, att de fördelar, som i förberörde hänseende kunna komma att beredas för de redan nämnda Linköpings och Calmare Stift, äfven må komma Rikets öfriga Stift till godo.

Häruti instämde Biskoparne *Holmström* och *Butsch*, Doctor *Elström*, Prosten *Ahlstrand* m. fl.

Biskop *Nibélius*:

Vid 1842 års Prestmöte i Westerås var den angelägenhet, hvarom nu är fråga, föremål för det församlade Presterskapets öfverläggningar, och man stadnade i det beslut, att en Enke- och Pupill-Cassa särskildt för Westerås Stift borde bildas. Något reglemente för en sådan anstalt är ännu icke uppgjordt, utan endast den förberedande åtgärd vidtagen, att vissa afgifter utgöras och afsättas till en fond för ändamålet. Men då Westerås Stift, såsom jag tror mig kunna försäkra, är färdigt att till sakens befordrande göra lika uppoffringar som något annat och då det således bör kunna göra anspråk på lika förmåner, förenar jag mig med Professor *Knös* deruti, att alla Stift böra komma i åtnjutande af det understöd, som för ändamålet möjligen kan beredas.

Häruti instämde Dom-Prosten *Hwasser*.

Biskop *Agardh*:

Jag har endast velat tillkännagifva, att i Carlstads Stift samma beslut blifvit fattade, som jag nu i afseende på Linköpings Stift hört uppgifvas. Ett förslag till Pensions-anstalt för Ecclesiastike Tjenstemännen i förstnämnde Stift har ock till Kongl. Maj:t ingått, derå nådig stadfästelse likväl icke blifvit meddelad, i anseende till vissa förekommande betänkligheter, hvilka dock utan svårighet synas kunna undanröddas. Då nu förslag är väckt att vinna några fördelar för den viktiga angelägenheten, synes Carlstads Stift desto

mindre böra förgätas, som i detta Stift första planen blifvit uppgjord till ifrågavarande stiftelser och derifrån grunderna lära blifvit hemtade till de förslag, som sedermera i andra Stift äro upprättade,

Biskop Bruhn förklarade sig så mycket heldre instämma i hvad Professor Knös föreslagit, som Deputerade för närvarande äro församlade att uppgöra förslag till Pensions-anstalt för Ecclesiastik-Staten i Götheborgs Stift.

Sedan discussionen härmed förklarats slutad, blef, uppå framställd proposition, Prosten Stenhammars ofvanberörde motion till Ecclesiastika Utskottets Lag-Afdelning remitterad,

§. 11.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial N:o 9, med anmälan, att Utskottet ansett sig böra till den åtgärd, som Rikets Ständer finna med 44 §. 3 mom. Riksdags-Ordningen öfverensstämmande, återlemna trenne särskilda af Hederv. Bonde-Ståndet till Utskottet remitterade motioner, angående upphörande af eller nedsättning i personliga skyddsafgiften.

Ståndet, som gillade Utskottets åsigt, att ifrågavarande motioner ej tillhöra dess handläggning, förklarade tillika, att det ansåg nämnde motioner böra af Bevillnings-Utskottet behandlas.

§. 12.

Föredrogs å nyo *Constitutions-Utskottets*, den 20 dennes bordlagda, Memorial N:o 3, med uppgift å hvilande förslag till Grundlags-ändringar.

Lades för andra gången på bordet.

§. 13,

Föredrogs å nyo *Constitutions-Utskottets*, den 20 och 24 dennes bordlagda, Memorial N:o 2 till Rikets Ständer, med uppgift å hvilande Grundlags-förslag, i afseende på National-Representationens ombildning.

Contracts-Prosten Nibelius anförde;

I den stora fråga, som nu skall afgöras, har hvarje Representerant troligen redan fattat sitt beslut, och lär svärligen af hvad

som här anføres, komma att detsamma förändra; åtminstone tilltror icke jag mig att i denna fråga kunna inverka på någon annans öfvertygelse. Men en pligt emot mig sjelf, en pligt emot mina Committenter anser jag det vara att angifva grunderna för min egen öfvertygelse, och det är för att fullgöra denna pligt, som jag beder att till Hög. Ståndets Protokoll få anföra följande:

Af förslaget till Representationens ombildning är Vallagen utan tvifvel den viktigaste beståndsdel. Jag har sökt att göra mig reda dels för giltigheten af de grunder, på hvilka denna lag hvilar, dels för de resultat, till hvilka lagen i sin tillämpning måste leda. Ehuru ordningen i mitt anförande derigenom blir omvänd emot hvad den måhända borde vara, vill jag dock först angifva, huru dana *resultaterna* af den föreslagna Vallagen synas mig blifva.

Hvad landsbygden beträffar, lemnar denna lag *valrätten* nästan hel och hållen i Allmogens hand. Derigenom att rösträtten för fast egendom till och med 1000 R:ds värde beräknas utan afkortning, men deremot för all egendom öfver 1000 R:drs värde afkortas, och det i allt större och större proportion ju mera egendomsvärdet stiger, så inträffar, att äfven i de Län, der största delen af den fasta egendomen eges af Adeln och Ståndspersoner, Allmogen der ändock erhåller vid valen en gifven öfvervigt, emedan de mindre fastighetsvärdena, hvilka företrädesvis gifva rösträtt, äro uti Allmogens hand. För att erhålla en tillförlitlig kännedom om, huru rösträtten inom min hembygd skulle utfalla, har jag utur 1842 års taxeringslängder för Öster- och Vester-Rekarne Härad i Södermanland uppgjort en, efter hvad jag tror, noggrann beräkning å alla röster, som efter Vallagen skulle tillfalla, dels Allmogen, dels Adeln och Ståndspersoner, boställs-innehafvare deri äfven inberäknade, och dels i tjänst varande eller afskedade Embetsmän —; och resultatet af denna beräkning är: att uti dessa Häradar taxeringsvärdet å den fasta egendom, för hvilken rösträtt kan utöfvas, uppgår till 2,706,168 R:dr; att Allmogens andel af denna egendom utgör 756,012 R:dr, eller litet mer än $\frac{1}{4}$ af det hela, och de öfriga Classernas andel 1,950,156 R:dr, eller nära $\frac{3}{4}$ af det hela; att hela röstetalet för

fast egendom uppgår till 679 hela och $\frac{14}{100}$ röster, och att af detta röstetal ej mindre än 483 hela och $\frac{8}{100}$ röster tillfalla Allmogen, ehuru den ej eger mer än litet öfver $\frac{1}{4}$ af fastighetsvärdet, då deremot endast 195 hela och $\frac{4}{100}$ röster tillfalla de öfriga Classerna, ehuru dessa af de begge Häradernas fastighetsvärde innehafva nära $\frac{3}{4}$. Af rösterna för fast egendom har Allmogen således här $71\frac{2}{10}$ procent och de öfriga Classerna endast $28\frac{8}{10}$ procent. Intager man i beräkningen de röster, som i dessa Häradar tillfalla dervarande Embetsmän, så väl i tjenst varande som afskedade, så uppgå de till 69 röster, och Häradernes hela röstetal blir då $748\frac{14}{100}$, af hvilka nära $\frac{2}{3}$ tillfalla Allmogen och litet öfver $\frac{1}{3}$ del de öfriga Classerna, Embetsmännen deruti inberäknade. Uti denna calcule har jag ej beräknat de röster, som enligt Vallagens 1 §. 2 mom. kunde tillfalla Brukare af andras jord, emedan denna rösträtt uppgår till högst obetydligt belopp, enär de fleste af dessa Brukare innehafva jorden på uppsägning, och således äro utan rösträtt; icke eller har jag beräknat någon rösträtt för torpare och backstugusittare, emedan jag, ehuru Vallagens 1 §. 1 mom. gifver någon anledning dertill, likväl anser sådant vara en misstyding. Af hela Riket utgöra visserligen dessa 2:ne Häradar blott en ganska ringa del; folkmängden i dem uppgår endast till något öfver 19,000 personer, och de skulle således tillsammans utgöra omkring ett valdistrict. Men då i detta district Allmogen, ehuru här egande föga mer än $\frac{1}{4}$ af den fasta egendomen, dock kommer att utöfva nära $\frac{2}{3}$ af hela districtets valrätt, så måste i de valdistricter, der Allmogen eger en större andel i den fasta egendomen, en ännu obetydligare del af valrätten tillfalla de andra Classerna — och säkert finnes inom hela Riket icke något enda valdistrict, uti hvilket Allmogen i afseende på rösträtten icke har en gifven öfvervigt öfver alla de andra Classerna. Detta bestyrkes dessutom af flere mera omfattande statistiska uppgifter, som nyligen blifvit i tryck meddelade.

Ett obestridligt resultat af den nya Vallagen, i händelse den antages, är alltså att valens utgång öfver hela landsbygden kommer att bestämmas af Allmogen, och att sannolikt ej i något enda val-

district den högre bildningen, den större förmögenheten erhåller en genom lagen betryggad öfvervigt.

Då det således helt och hållet skulle komma att bero af Allmogen att utse Representanterne för hela landsbygden i Riksförsamlingens Första Kammare, så framställer sig sjelfmant denna fråga: känner Allmogen hvilka till Riksdagsmannabefattningen äro de tjenligaste, och har den således förmågan att dertill utse de insigtsfullaste och redligaste och derjemte sjelfständigaste män, som i landet finnas? På denna fråga kan jag efter min öfvertygelse icke lemna ett jakande svar. Inom sin Class och inom sin närmaste krets känner den Svenska Bonden hvilken eller hvilka kunna vara de lämpligaste till erhållande af Riksdagsmannaförtroendet. Anser han sig åter kunna och böra sträcka sig utom den närmare kretsen och äfven utom sin egen Class, så torde af Allmogen de vara ganska få, som om de mera aflägsse boende och till annat Stånd, än deras eget, hörande Riksdags-Candidaterne kunna ega någon tillförlitlig och sjelfständig kännedom. De väljande måste således i denna händelse rätta sig efter främmande ledning — och huruvida de, som vid Riksdagsmannavalen vilja uppbäfa sig till folkledare, drifvas af ett rent och oegennyttigt nit för fosterlandets väl, torde vara ganska tvifvelaktigt.

Att Allmogen, äfven med den bästa vilja att till Riksdagsmän utse de skickligaste att bevaka och befordra ej blott Allmogens enskilda utan äfven Fäderneslandets allmänna intressen, dock saknar den kännedom, som för en sådan sjelfständig urskiljning är erforderlig, lär man således nödgas erkänna. Men icke nog dermed att förmågan dertill i allmänhet saknas hos Allmogen. Med all aktning för de många förträffliga egenskaper, som hos vår Allmoge finnas, måste jag dock sätta i fråga, om den ännu hunnit till den politiska utbildning, att Fäderneslandets högre angelägenheter, uti deras helhet, ligga densamma särdeles om hjertat. Af de mångfaldiga ärender, som på en Riksdag kunna förekomma, är det ett visserligen af ganska stor vikt, men också med undantag af ett eller annat locallyt intresse det enda om hvilket Allmogen synnerligen be-

kymrar sig, och det är, att de bördor, som trycka de skattdragande, måtte lindras, och att, för vinnande af detta ändamål, Statsutgifterna må allt mera nedsättas. Hvad som Allmogen derföre förreträdesvis skall söka vid valet af en Riksdagsman, är att finna den, som ihärdigast och eftertryckligast kan yrka på att de allmänna utgifterne må inskränkas. Om, under en sådan inskränkning, möjligheten af landets försvar äfventyras, eller framtiden uppoffras för det närvarande, eller de åtgärder måste åsidosättas, som för Samhällets utveckling både i lekamligt och andeligt hänseende kunna vara behöfliga — allt detta är sådant, som de flesta af Allmogen icke gjort sig reda för — (sjelfva deras ställning i Samhället och beskaffenheten af deras sysselsättning lemnar dem icke tillfälle dertill) — och man kan då icke begära, att de vid valet af Riksdagsman skola med någon särdeles omsorg söka efter en sådan person, som äfven för dessa viktiga samhälls-intressen kan vara en behörig målsman.

Om dessa af mig nu yttrade åsigter äro med det verkliga förhållandet öfverensstämmande, så — och under fullt erkännande deraf att den andel, som Svenska Allmogen redan har i Representationen, bör åt densamma sorgfälligt bevaras och må hända äfven i någon mån utvidgas — kan jag dock omöjligen anse det vara med hela Samhällets väl förenligt, att låta valens utgång uti hvart enda valdistrict på landsbygden bestämmas af Allmogen. — Jag har härvid visserligen icke förbisett, att Riksdagsmannavalen på landsbygden skola ske genom Electorer, och att man hos Electorerne, om desse också höra till Allmogens Class, bör förutsätta en större kännedom om personer och förhållanden, än den som hos Allmogen i allmänhet finnes. Äfvenså erkänner jag, att, ehuru Allmogen inom hvarje helt valdistrict har en gifven öfvervigt, det dock inom åtskilliga district finnas Församlingar, i hvilka de öfriga Classerne hafva öfvervigten, och således för sådana Församlingar kunna tillsätta Electorer utur deras Class. Jag medgifver således, att, oaktadt den pluralitet, som Allmogen inom hvart enda valdistrict eger, det dock kan vara en möjlighet att personer, hörande till de andra Sam-

hålls-Classerna, kunna af Allmogen blifva utsedde till Riksdagsmän, och att bland desse sålunda utsedde Riksdagsmän det möjligen äfven kan finnas personer af en högre bildning och af en större förmögenhet. — Men om den högre bildningen, den större förmögenheten på sådant sätt få inträde uti Riksförsamlingen, så är dock detta helt och hållet beroende på tillfälligheten och slumpen; sjelfva Vallagen gifver därför icke den ringaste garanti. Om Vallagen åt den större förmögenheten, äfvensom åt de Classer inom Samhället, hos hvilka den högre bildningen företrädesvis bör finnas, försäkrade någon bestämd andel uti Representationen, denna andel må vara så ringa som helst, så vore dock åt bildningen och förmögenheten den rättigheten förvarad, att alltid inom Riksförsamlingen kunna böja sin röst, och en möjlighet derigenom beredd att, oaktadt fåtaligheten af dess Representanter, dock göra denna röst hörd. Nu åter — när vid de primära valförsamlingarne den bildade måste afgifva sin röst bland den stora mängden af de mindre bildade, egaren af flere millioners förmögenhet likaså sin samfaldt med de mindre hemmansegarne, af hvilka 6 stycken, hvardera innehafvande $\frac{1}{4}$ hemman, ega på valets utgång lika stort inflytande som millionären — nu måste såväl bildningen som förmögenheten äfventyra att vid hvarje dylik valförsamling ständigt blifva undertryckt. — En Vallag, hvars resultater äro sådana, kan efter min öfvertygelse för mitt fädernesland icke blifva välgörande.

Beräffande valrätten i Städerna, så, i stället för att på landsbygden de mindre hemmansegarne der blifva gynnade på de större bekostnad, skulle deremot för städernas industriella yrken ett alldeles motsatt förhållande komma att ega rum. Vallagen utesluter nemligen ifrån rösträtt alla idkare af borgerlig näring, hvilkas behållna inkomst deraf icke blifvit uppskattad till minst 200 R:dr Bco, och betager genom detta stadgande för de flesta Borgare i de mindre städerna den rösträtt, som de hittills innehafvt. I allmänhet erhåller äfven icke blott i de mindre utan äfven i de medelmåttiga

städerna sjelfva stadsmanna-näringen ett obetydligt inflytande på va-
len jemförelsevis med det, som tillägges egare af hus och stads-
jord. En officiel uppgift å rösträtten i staden Skara enligt den fö-
reslagna Vallagen upplyser, att af de 140 hela röster, som belöpa
sig på hela staden, icke mera än $24\frac{4}{5}$ röster skulle tillfalla stadens
Borgerskap, och att af det sistnämnda röstetalet endast 7 röster,
eller $\frac{1}{10}$ del af hela stadens rösträtt, skulle komma att beräknas
i och för den borgerliga näringen. — Den förändring i valrätten
särskilda städer emellan, som den föreslagna Vallagen skulle med-
föra, synes äfven blifva nog stor. Stockholm sänder nu 10 Riks-
dagsmän ibland de 50 å 60, som utgöra Borgare-Ståndets nuvaran-
de personal; den skulle, om den föreslagna Vallagen antogs, kom-
ma att sända 11 ibland 30, och således af städernas totala rösträtt
erhålla en mer än dubbel andel emot den, som denna stad hitintills
innehaft. Flere af de mindre städerna, som förut varit berättiga-
de att sända en Riksdagsman, skulle deremot hädanefter hvar för
sig ej erhålla mer än $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{6}$ af den rösträtt, som erfordras till
utseende af en Riksdagsman. De resultat, till hvilka Vallagen
skulle föra för de flesta städerna och isynnerhet för deras Borger-
skap, synas således icke eller vara önskansvärda.

Då resultaten af den föreslagna Vallagen för mig fram-
ställa sig sådana, skulle jag ej med godt samvete kunna med
min röst bifalla den, om också de grunder, på hvilka denna lag
hvilat, syntes mig giltiga. Men om giltigheten af dessa grunder
har jag icke kunnat öfvertyga mig. Den föreslagna Vallagen utgår
ifrån personlighets-principen, hvilken princip dock vid tillämpnin-
gen blifvit på flerehanda sätt öfvergifven. De inkast, som emot
denna princip blifvit gjorda: att den omöjligen låter i sin renhet
realisera sig, i thy att en stor del äfven ibland den till myndig
ålder komma manspersonalen måste från valrätt uteslutas; att för
denna uteslutning stadgandet af en så kallad *val-census* blifver ound-
gängligt; att beloppet af denna census ej får sättas för lågt, om
det med densamma åsyftade ändamålet skall vinnas; att då härige-
nom en mängd af medborgare blifva ifrån politiska rättigheter ute-

slutne endast derföre att en viss grad af materiell förmögenhet felas dem, det på sådant sätt emellan rikedom och fattigdom genom sjelfva grundlagen befastade svalg måste för de uteslutne förekomma revolterande och medföra för hela Samhället vådliga söndringar; att slutligen de på personlighets-principen baserade allmänna valen ej gifva någon säkerhet derför att hvart och ett af Samhällets serskilda viktigare intressen blifva behörigen representerade —; alla dessa emot personlighets-principen, och de derifrån deducerade allmänna valen, gjorda inkast synas mig vara af den betydendet att de svårligen kunna vederläggas.

Då således den princip, hvarifrån denna Vallag utgår, icke ens från theoriens synpunkt kan till fullo rättfärdigas, synes det mig icke vara väl betänkt att för de allmänna grundsatser, som till stöd för denna Vallag blifvit åberopade, förfäskeda den Ståndsförfattning, på hvilken vår nuvarande Representation är byggd — en författning, som under århundraden här utbildat sig, och sammanväxt med Nationens vanor och tänkesätt. — Och en sådan omstörtning af de nuvarande förhållanderna måste förekomma mig ännu betänkligare, då, efter min öfvertygelse, de så kallade Stånd- eller Class-valen, i och för sig sjelfva, ega framför de allmänna valen ett gifvit företräde. Skälen åter för denna min öfvertygelse behöfver jag icke nu utveckla; bättre och fullkomligare, än hvad i min förmåga står, blefvo de framställda af flere utmärkta Talare inom detta Stånd, när vid sistl. Riksdag Constitutions-Utskottets Memorial N:o 38 här discuterades.

Jag kan således hvarken till dess resultater ej eller till dess grunder gilla den Vallag, efter hvilken Riksförsamlingens 1:sta Kammar skulle sammansättas.

Hvad den 2:dra Kammaren angår, så borde den för att uppfylla sitt ändamål vara till sin character skild ifrån den 1:sta Kammaren. Den här föreslagna 2:dra Kammaren har ifrån den 1:sta sitt ursprung och blir, som jag fruktar, af densamma blott ett återljud. Huru den på sådant sätt skall gifva någon garanti emot

förhastade beslut, och blifva ett skydd för Konungens makt likasom för folkets frihet, kan af mig icke inses.

Blott några få ord beder jag att få tillägga: Ifrån en stor mängd af personer hafva uti en af våra Tidningar *opinions-ytringar* rörande det nya Representations-förslaget blifvit införda, alla yrkande på att detta förslag borde antagas. Om hvar och en af dessa opinanter hade om detta förslag en fullständig kännedom och förmåga att detsamma bedöma, så förljenade dessa från särskilda delar af Riket afgifna yttranden mycket afseende — och jag vill icke betvifla att ibland de opinerande flere finnas, som efter egen insigt och öfvertygelse öfver det viktiga ämnet tillkännagifvit sin mening. Men då den största delen af dem, som sålunda yttrat sig, dock utgöres af personer, hörande till Allmogen, hvilka svårligen om ifrågavarande förslag kunnat inhemta någon tillräcklig kännedom; då ibland dem, som undertecknat dessa förklaringar, det äfven befinnes ett icke ringa antal af kvinnor; och då flere af de inkomna adresserna, ehuru afgifna ifrån trakter, som på betydligt afstånd ligga ifrån hvarannan skiljda, äro ord för ord lika lydande —; då framställa sig för mitt omdöme alla dessa opinionsyttringar endast såsom ett sorgligt bevis derpå, huru lätt den menighet, åt hvilken den föreslagna Vallagen öfverlemnar rättigheten att på hela landsbygden bestämma Riksdagsmannavalens utgång, skall vid dessa val låta leda sig af hvem som helst, som för ögonblicket lyckas att gifva sig utseende af att vara en folksman.

Af hvad jag nu, må hända alltför vidlyftigt, anført, är klart, att jag med min röst ej kommer att bifalla den nu föreslagna National-Representationens ombildning. Deremot erkänner jag villigt, att flere och stora brister vidlåda vår nu varande Representation och isynnerhet formen för dess verksamhet —, men tror att dessa brister kunna afhjelpas, utan att omstörta den grund, på hvilken denna Representation hitintills varit byggd.

Prosten *Berlin*:

Det torde icke vara behöfligt att afgifva ett mera fullständigt

eller motiveradt yttrande i förevarande fråga, som blifvit länge och vidlyftigt afhandlad så väl af publicisterne som af enskilde författare, och om hvilken jag dessutom vid sista Riksmöte äfven för min ringa del afgaf ett litet utlåtande. Så mycket lär min opinion vara känd, att ingen väntar, det jag skall tala för bifall till det nu hvilande Representations-förslaget; men då jag går att med min röst medverka till afslag derpå, är det ingalunda min mening, att vi böra bibehålla vår Stånds-Representation i det skick, hvori den sig för det närvarande befinner. Tvärtom anser jag den vara behäftad med åtskilliga brister, hvilka dock icke äro svårare än att de kunna afhjelpas, och detta, såsom jag hoppas, till alla sansades fulla belåtenhet, genom att tillbygga på den grund som förefinnes, och således utan att nedrifva eller kullstörta det ännu bestående. De reformer, till hvilka jag icke blott vill samtycka, utan dem jag äfven yrkar, kunna subsumeras under följande hufvudmoment.

1:o Sjelfskrifvenheten till Riksdagsmannakallet måste upphöra, så att detta kall icke tillhör någon annan än den, som artingen blifvit dertill behörigen vald eller ock af Konungen kallad. Som bekant är, eger denna sjelfskrifvenhet hufvudsakligen rum på Riddarhuset, och i det fallet tarvas visserligen en genomgripande reform, som dock heit enkelt torde låta reducera sig till en förändring af Riddarhus-Ordningen. Äfven inom vårt Stånd existerar en sjelfskrifvenhet, som visserligen icke har större utsträckning och icke är vådligare än att den allt för gerna kunde fortfara, äfvensom för ett sådant fortfarande ganska goda skäl kunna framställas; men för principens skull anser jag den dock böra borttagas, och jag tror, att så länge Biskoparne äro valbara, skall det ytterst sällan kunna inträffa, att icke hvar och en af dem blir vald inom sitt Stift.

2:o Representationsrätt måste medgifvas åt de orepresenterade. Till denna kategori torde hufvudsakligen kunna hänföras ofrälse Tjerstenän (i eller ur tjenst) samt Ståndspersoner, och jag

kan icke föreställa mig, att det skall blifva särdeles svårt att närmare bestämma benämningen "Ståndsperson."

3:o De sammanträdande Representanterne fördelas på 2:ne Kamrar, och således skulle icke den öfverklagade fyrdelningen fortfara, ännu mindre någon femdelning komma att uppstå. Det vore endast för särskilta fall, och synnerligast för privilegii-frågor, som de fem Classerna eller Stånden skulle komma att hafva sina enskilta sammanträden, hvarföre de ock borde hafva hvaradera sin Talman. Äfven det femte Ståndet hade ett privilegium att vårda. Det erhöill neml. ett sådant uti representationsrätten, om hvars utvidgande eller inskränkande det ofta kunde blifva fråga. Men att bilda den Öfre Kammaren har hittills varit ansedt som ett mycket svårlöst problem, och jag vill icke påstå, att motsatsen eger rum. Dock föreställer jag mig, att den kunde bildas genom delegerade från alla fem Stånden, och att dessa delegerade kunde väljas på samma sätt, som de nuvarande fyra Stånden utse sina Electorer. Man utser dertill vanligen de erfarnaste, de mest ansedde, och man kunde för inträde i Öfre Kammaren föreskrifva någon viss ålder af 35 å 40 år och äfven något föregånget deltagande i Riksdagsförhandlingar, ehuru denna sednare qualification naturligtvis icke kunde till en början fordras utaf Ledamöterna i det femte Ståndet. Att båda Kamrarne derigenom voro på alldes lika sätt sammansatta, torde icke medföra någon våda, då det conservativa elementet redan finnes i Ständsvalen och torde kunna anses något potentieradt i den Öfre Kammaren genom den föreskrifna högre åldren och erfarenheten. Denna Öfre Kammare ville jag icke tänka mig såsom en Pairskammare, och således må ingenting oegentligt finnas deruti, att Prester, Borgare och Bönder finge deri inträde. Fördelningen hade endast afseende på arbetsordningen, och man bibehölle på båda ställena en amalgamering af hela Svenska folkets ombud. Ville man inrymma Konungen den rättigheten att äfven insätta Ledamöter i Öfre Kammaren, kunde visserligen sådant ske, ehuru det väl ändå alltid blifver något oegentligt, att Konungen skall utvälja folk-ombud.

4:o. Sedan hela Svenska folket sålunda kunde anses vara representeradt, skulle samtliga Representanternes dagtractamente och resekostnader gäldas af allmänna medel. Derigenom skulle undvikas de olägenheter, som nu ega rum, att några Representanter hafva ingen och några en alltför ringa kostnadsersättning, och sannolikt äfven den olägenheten, att någon Commune eller Corporation skulle vid sitt val endast eftersöka den, som ville åtaga sig besväret för minsta priset.

5:o. Ordföränderne i båda Kamrarne skulle utväljas af Konungen, äfvensom Talmän i alla fem Stånden, och för Presteståndet i öfverensstämmelse med 1:sta momentet af 23 §. Riksdags-Ordningen.

På dessa grunder skulle, efter mitt förmenande, en Vallag och en Riksdags-Ordning kunna uppgöras, hvarigenom det för handen varande underginge icke blott en förändring, utan en verklig förbättring. Alla detalj-förslager och allt hvad som vidare angår Utskotts-sättningen och arbets-ordningen vid Riksdagarna öfverlemnar jag åt Höglofl. Const.-Utskottet att föreslå.

Doctor Reuterdaht.

För antagande af en så betydlig förändring i ett Lands Författning, som en ny Representations-Ordning obestriddigen är, kan icke rätteligen mer än *ett* skäl anföras, nemligen den nya Representations-Ordningens egen förträfflighet. Detta skäl kan icke i förevarande fall åberopas. Ett förslag, i hvilket de lefvande verkligheter äro förbisedda, som utgöra det Svenska samhällets elementer, och som i stället, dock med ringa consequens, är bygd på abstracta begrepp och dels på materialistiska föreställningar, hvilka lika så litet kunna vara grundvalen för en Statsrepresentation, som för Staten sjelf;

ett förslag, som genom en deduction a priori finner det rätt, att Statens representation skall ske på tvenne hufvudafdelningar eller så kallade Kamrar, utan att dock till den Andra af dessa Kamrar hafva andra elementer än till den Första, och således

utan att kunna göra den Andra till något annat än en minjatur af den Första;

ett förslag, som visserligen tillägger hvardera af dessa Kamrar ett slags sjelfständighet, i det hvardera för sig får öfverlägga och besluta, men som i händelse af en föga sannolik oenighet sammanbjuter begge Kamrarna till en Församling, i hvilken den Andra Kammarens styrka är mindre än hälften af den Förstas, och således för det gemensamma beslutets fattande icke kan vara af någon stor betydighet;

ett förslag, som i den Första Kammaren visserligen insätter Representanter både för städer och landsbygd, således mot sina grundsatser låter särskilda Classer af Samhället vara representerade, men härvid bringar stadsmanna-intresset i ett så svagt förhållande till landtmanna-intresset (lika med 30 till 145 eller 6 till 29, d. ä. nära 1 till 5), att stadsmanna-intresset måste sägas vara rentaf undertryckt;

ett förslag, som gör detta stadsmanna-intressets undertryck ännu kännbarare dels derigenom, att af de 30 ombuden för städer, hvilka jemte andra 145 ombud för landet skola utgöra den Första Kammaren, ett icke så litet antal kommer att tillhöra Stockholm ensamt och ett annat något mindre Göteborg, hvarigenom alla de öfriga städerna få åtnöja sig med det återstående antalet, dels derigenom att i samtliga städerna det icke blott är stadsmanna-intresset utan äfven egendoms- och embetsmannaintresset, som uppställer detta ringa antal af Representanter, samt ändtligen derigenom att genom den proportionsvis höga census, som är bestämd för rättighet att deltaga i Representantval inom stad, en stor mängd af de för städerna lifligast intresserade (det lägre Borgerskapet) äro från ett sådant val uteslutne;

ett förslag, som för utväljandet af Representanter för landet ej blott lemnar hela afgörandet åt egare af jordlappar (en bit af 10 R:drs värde, hvilken, betraktad såsom fastighet, väl kan sägas vara ett ingenting, gifver rösträtt, och 600 sådana bitar stå i rösträtt al pari med den största possession), utan ock genom de

indirecta valen rentaf qväfver den ringa rättighet som är tillagd innehafvarne af de större egendomarne och förhindrar dessa från att vid de egentliga Riksdagsmannavalen utöfva något inflytande;

ett förslag, som både för land och stad åtskiljer vissa *Classer* af röstegare — utan tvifvel mot förslaget egnas grundsatser — men åt dessa Classer gifver ett så obilligt inbördes förhållande, att t. ex. ingen Embetsman kan i rösträtt komma framom en jordbrukare, som antingen eger en jord af 1000 R:drs värde eller affrenderar en jord, som anses vara värd 10,000 R:dr, d. v. s. en jordbrukare, som kan anses ega en årlig inkomst af 60—100 R:dr;

ett förslag, som, under stadgandet af så kallade allmänna val och bestämmandet af en census för valrätt, tillerkänner den senare åt en ålder, som föga öfverskridit ynglingens, och icke skiljer mellan census för valrätt och census för valbarhet;

ett förslag, som väl såsom sina grunder erkänner dels den så kallade personligheten, och dels förmögenheten, men icke ställer Representanternas hela antal i något slags beroende af personernas stigande eller fallande antal eller af förmögenhetens tillväxt eller sjunkande, utan låter samma antal af Representanter för hela landet bestå, under det både folkmängd och förmögenhetsförhållander inom landet måste omvexla;

ett förslag, som låter Representationen bildas genom allmänna val, men icke gifver Konungen rättighet att åtskilja, än mindre att upplösa, Representationen förr än den i 6 månader varit församlad, och som sålunda tvingar Land och Konung att åtminstone ett halft år hafva församlad äfven den odugligaste Representation och till nästa urtima Riksdag emottaga densamma;

ett förslag, som, genom det att det stadgar öppna voteringar, gifver allt slags terrorism den fullkomligaste frihet att verka och sålunda äfven hindrar en lugn sjelfständighet att göra sig gällande;

ett förslag, som ökar de redan nog många controllernas an-

tal och lägger en till åstadkommande af förlamning lätt öfvergående makt i controllanternas händer;

ett förslag ändtligen, hvilket ingalunda afhjelper den kändbaraste olägenheten i den närvarande Representationen, nemligen ett tungt och långsamt arbetssätt, men genom sina sammankomster af de båda Kamrarne till en Riksförsamling gör arbetssättet ännu tyngre och långsammare;

ett så beskaffadt förslag, för att ej derom anføra ännu mera, kan jag omöjligan kalla förträffligt eller för dess förträfflighets skull antaga. Jag tror icke heller att någon annan gör det. Intet grundligt försvar för detsamma afhöres. De röster, som höjas därför, förråda antingen brist på kunskap om dess innehåll, eller medgifva de att förslaget för något annat än sin egen skull skall af Svenska folket antagas.

Hvilket är väl detta, som skall gifva antaglighet åt ett både i sina grunder och i sitt utförande förkastligt förslag? Jag vet knappt mer än ett skäl vara anfördt: den närvarande Representationens oduglighet. Denna Representation skall hafva bragt alla olyckor öfver Sverige. Den skall hafva störtat Sverige i namnlöst elände och förderf. Jag känner visserligen olyckor, som öfvergått Sverige, men jag känner icke, att de fyra Stånden, såsom Stånd, varit vållande till dessa. Jag känner tvärtom att när hos ett Stånd någon öfvervigt låtit förspörja sig, så har ett af de andre eller alla de andre icke varit sene att åstadkomma en nyttig motvigt. Jag känner således att den Svenska Staten har både Adelsman och Prest, både Borgare och Bonde, just i egenskapen af Representanter, att tacka för rätt mycket, nemligen för sitt bestånd, och jag skulle kunna, om detta rum der till vore det rätta stället, belägga detta yttrande med bevis ur hela vår Historia, hvori den sista tiden, för att ej säga den närvarande, skulle kunna anföras såsom mycket upplysande. Hvad deremot eländet och förderfvet beträffar, så tillstår jag, att jag icke känner det. Vi hafva ett Sverige i behåll, visserligen gammalt och i månget stycke svagt, men dock icke i den grad af år

och lidanden medtaget, att förtvillade kurer behöfvas, för att ett eller annat år eller årtionde hålla det vid lif. Och om fara vore å färde, så tror jag för ingen del, att den genom så beskaffade kurer kunde afvändas. Det lyckades icke några medicinske försökare, att genom intappande af ungt, främmande blod i gamla ådror återgifva ungdom och friskhet åt en gammal organism. Det kan icke lyckas politiska försökare att genom intappande af olikartade substanser hålla vår gamla Stat vid lif. Lyckligtvis kunna försöken något uppskjutas. Lyckligtvis ligger Sverige icke ännu i själ-tåget. Det har genomlevvat åtskilliga århundraden med sina fyra Stånd, hvilka man ganska bestämdt kan säga ända från medlet af 13:de århundradet hafva varit desamma, äfven om sättet för deras framträdande och verksamhet, hvarpå icke den hufvudsakliga vigten är att fästa, varit omvexlande. I motsats härtill står ett annat land, som, sedan det bortkastat sin gamla författning och representation, fått under 3 eller 4 decennier ett halft eller helt dussin nya constitutioner och representationer, och, som vi veta, lycksalighet derefter. Jag prisar än en gång Sverige lyckligt, att det icke behöfver efterfölja denna förebild.

Man nämner dock äfven något annat, som skall vara afgörande för det nya Representations-förslagets antagande, nemligen folkets vilja, folkets, såsom man säger, tämligen allmänt uttalade röst. Äfven jag vet att värdera folkets vilja. Äfven jag erkänner, att för folkets röst hvarje enskild röst måste förstumma, och jag erkänner ännu mer: jag erkänner, att för folkets väl hvarje enskildt väl måste vika, och att endast den är en god medborgare, som har kraft att låta sina förmåner, till och med sitt bestånd vika för folkets. Men just till följe af det sista erkännandet bestrider jag det förslag som är i fråga. Det är icke oklart, att ett sådant bestridande icke för den enskilde kan medföra några fördelar. Det är tvärtemot uppenbart, att den som till förslaget lemnar sitt bifall, befinner sig i ett tämligen godt förhållande till sin samtid. Hvilken mening åter, som bäst tillvaratager folkets *sannskyldiga* väl, torde också vara uppenbart. Är folket härom upplyst, inser folket

sakernas rätta förhållande, så skall det icke länge dröja att åt denna mening skänka sitt högljudda bifall. Tills detta sker, är det hvarje redlig Svensk mans skyldighet att motsätta sig en förvil- lelse, som är tillräckligt allmän, om den också icke på långt när är så allmän, som mången föregifver. Sker det åter icke, så gör den en-kildes motstånd ringa skada, men han har fullgjort sitt sam- veles kraf. Han har aldraminst genom detta sitt motstånd motsatt sig den lugna och jemna utbildning till det goda, som *vår* förfat- ning lika mycket som hvar och en annan både medgifver och kräf- ver. Mot beskyllningarne om det sistnämnda slaget af motstånd behöfves ingen protest. Gerningarne må tala när tiden kom- mer. Till dess är allt tal om hvad framdeles kan vara att göra för tidigt.

Genom det anförda torde jag tillräckligen hafva tillkänna- gifvit, både huru jag i förevarande fråga ämnar rösta, och af hvilka motiver min röst framkallas.

Contracts-Prosten Norström:

Då man icke utan skäl fordrar af den nyvalde Representan- ten, att han i ett så viktigt och maktpåliggande ärende, som det, hvilket angår Svenska National-Representationens fullkomliga om- bildning, öppet uttalar sin åsigt och öfvertygelse, ligger härutin- nan både anledningen och ursäkten till mitt framträdande inom skranket. Många bland oss befinna sig här på ett fält, der väl- dige kämpar redan gått förut och eröfrat hvarje lager, som der kunnat vara att hemta. Förgäfves söka vi också efter några nya vapen, de der icke allaredan blifvit så till anfall som försvar li- ka väl som lyckligt använda. Vi hafva således näppeligen annan utväg öfrig än att ställa oss bakom de äldres pröfvade sköldar, och, så vidt håg och förmåga anvisar, begagna oss af deras va- pen. Vårt trångmål må ursäktas tillgreppet.

Den stora och maktpåliggande fråga, som nu är å bane, be- höfver blott ett enkelt *ja* eller *nej*, för att besvaras; men detta ord är här af utomordentlig vikt och betydighet. Det är derföre Representantens lika ovilkorliga som heliga och ansvarsfulla pligt

och förbindelse att, innan han lägger sin sedel i valurnan, opartiskt och med den största samvetsgrannhet förut pröfva och mot hvarandra väga alla de skäl och grunder, som å ömse sidor åberopas till styrka för de särskilda meningarne. Mitt samvete bär mig vittnesbörd, att jag i detta afseende ingalunda förbisett eller uraktlåtit hvad pligten fordrar. Detta är nog för mig. Efter denna inledning går jag nu att i möjligaste korthet redovisa för mina åsikter af förevarande ämne.

Likasom, vid hvarje forskning inom Historiens område, det är af vigt att söka efter källorna, för att derigenom sättas i tillfälle att med mera tillförlitlighet bedöma händelser och facta, så torde det icke eller vara ur vägen att undersöka och göra sig reda för, huru och på hvad sätt den urkund, som nu utgör föremål för Rikets Ständers granskning, tillkommit. Det lär för öfrigt icke vara någonting ovanligt inom publiciteten att, i anseende till vissa personer, då de äro i fråga att befordras, efterspära och framlägga deras antecedentia, såsom man vill kalla det, för att på dessa grunda ett mer eller mindre gynnsamt omdöme. Hvad som går an i thy mätto, torde ock kunna gå an i närvarande fall, helst som här är fråga om ett af Samhällets viktigaste angelägenheter. Onekligen har ock det nya Representations-förslaget sina antecedentia, som väl förtjena att närmare skärskådas; huruvida nu dessa i någon mån kunna lända till dess vidare recommendation eller icke, behöfver här icke utvisas; de tala tillräckligt för sig sjelfva. Vid sednaste Riksmöte beslöto de trenne första Riks-Stånden, med $\frac{2}{3}$:delars majoritet, att Ståndskategorien borde afses i frågan om valbarhet till Riksdags-Fullmäktig, hvaremot det fjerde Ståndet, med $\frac{3}{4}$:delars öfvervigt i röstetal, antog principen af samfalta val. Vid sådant förhållande öfverlemnades, till följe af stadgandet uti 56 §. Riksdags-Ordningen, till Riksens Ständers Constitutions-Utskott att "samtelige Riks-Ståndens tankar till ett helt utlåtande i möjligaste mätto sammanjemka." Detta "sammanjemkande" tillvägabragtes på det besynnerliga sätt, att den princip, som trenne Riks-Stånd nyligen förkastat, nemligen den af allmänna eller sam-

fälta val, nu blef genom omröstning uti Förstärkt Constitutions-Utskott, den 7 December 1840, såsom gällande antagen. Dock måste man göra Höglofl. Constitutions-Utskottet den rättvisa, att det sjelf på förhand öppet förklarat, att det ansåg all sammanjemkning omöjlig, i frågans dåvarande skick; i följd hvaraf det icke eller ansåg sig af något Grundlagsstadgande förpligtadt att ens göra försök till sammanjemkning. Segren var ock föga ärofull, 44 Ja mot 35 Nej. Och man kunde väl säga härom, såsom *Pyrrhus* om segren vid *Asculum*: "ännu en sådan seger till, och vi äro förlorade." Denna nya seger inträffade ock innan Riksmötets slut, såsom vi framdeles få se; hvarigenom också, såsom det vill synas, saken ställdes så på spetsen, att den måste falla. — Men icke nog härmed. Sedan förslaget om de samfälta valen på förenämnde sätt blifvit antaget, beslöt Constitutions-Utskottet göra åtskilliga ändringar uti sitt först afgifna förslag, de der icke igenfinnas i Ståndens gemensamma tankar, såsom dels angående afskilda valdistricter för stad och land, dels och förnämligast rörande nedsättningen af val-census, för att härigenom, såsom det vill synas, undanröjda vissa betänkligheter, hvilka eljest torde hafva gjort förslagets antagande särdeles i 4:de Ståndet tvifvelaktigt. Mot dessa egenmäktiga tilltag afgäfvo också de tre öfrige Med-Stånden öppen och formelig protest, med bestämdt förklarande, det de ej kunde till grundlagsenlig behandling vid påföljande Riksmöte antaga Constitutions-Utskottets i N:o 85 uppställda Förslag till ny Vallag; äfvensom Hög. Preste-Ståndets Ledamöter i samma Utskott i flera de viktigaste punkter mot pluralitetens beslut afgäfvo lika grundliga som allvarliga reservationer. Slutligen, och oansedt allt detta, ansåg sig Höglofl. Utskottet hvarken af lag eller af aktning för 3:ne Riks-Stånds förklarade vilja och beslut förhindradt att ännu ytterligare föreslå votering i Förstärkt Constitutions-Utskott, hvilken ock för sig gick och utföll efter vanligheten. Och vardt alltså det framlagda Förslaget förklaradt hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästpåföljande Riksmöte. Jag vågar nu hemställa till hvarje opartisk att bedöma och afgöra,

med hvad förtroende och tillgifvenhet man skäligen må kunna omhulda ett Förslag, som under så mycken och svår födslovånda skådat dagens ljus! Men — så torde någon invända — det goda, det sanna och rätta i menskligheten, huru mången strid har det ej haft att bestå, innan det kunnat tillkämpa sig framgång och seger i veriden! Må så vara. Tiden, den lugna och opartiske domaren, skall väl i detta som i andra fall, förr eller sednare, gifva utslaget. Är verket godt, så blifver det väl beståndande, om än alla ondskans makter rustade sig till dess fall; hvarom icke, hemfaller det säkert och ohjelpigen under förgängelsen. — Hvad nu blifvit anfördt rör blott sakens utsida eller dess formella behandling inom vederbörligt Utskott. Det är rättmätigt, att man äfven skärskådar dess innehåll, för att tillse, huruvida icke detta i någor måtto torde kunna öfverskyla de lyten eller rättfärdiga den brist, som vidhåftar dess formella sida. Det första, som härvid genast faller i ögat, är den uppenbara inconsequens, som Utskottet låtit komma sig till last, i thy, att detsamma först antager personlighetsprincipen såsom grund för valrätt, men sedermera, vid tillämpningen, frånträder denna princip och i dess ställe antager eller dermed söker amalgamera vissa qualificationer af ålder, förmögenhet &c. såsom vilkor för både valrätt och valbarhet; hvarigenom alltså den förut fastställda grunden helt och hållet upphäfves. Icke eller vill det synas lämpligt eller med allmän rättvisa fullt förenligt, att, såsom Utskottet gjort, stadga directa val för en class af medborgare under det att indirecta föreskrifvas för en annan, såsom nu för stad och landsbygd är föreskrifvet, hvarigenom icke allenast principen af samfalta val blifvit satt åsido, utan ock, vid tillämpningen, en sådan anomali stundom torde uppkomma, att en indirect rösträttighet öfvergår eller förvandlas till direct. Men Förslagets svåraste fel, som ock ådragit detsamma så mycket och så rättvist klander och gifvit dess veder-sakare vapen i hand, är ofelbart dess låga val-census, jemte det, att scalan för dennes progressiva beräkning är i högsta måtto godtycklig. De i thy afseende till ledning och upp-

lysning af trycket utgifna statistiska tabeller ådagalägga detta mer än tillräckligen. Dessa stränga obetvingliga ziffror med sin bindande bevisningskraft låta sig af inga den klyftigaste dialectiks konstgrepp bortraisonneras. Många exempel behöfva icke anföras. Ett och annat må dock här få rum. Vi välja trenne Fögderier inom St. Kopparberg Län, neml. Kopparbergs, Näsgårds och Sätters. Taxeringsvärdet för egendom, tillhörig Adel och Ståndspersoner, uppgår inom dessa Fögderier till ett belopp af 3,419,000 R:dr, för hvilken dem tillkommer, enligt nya Vallagen, 227 röster; hvar emot Allmogen inom samma district, med egendom taxerad till 3,886,000 R:dr, erhåller ett röstetal stort 3,250. Likaså, för att välja ett inskränktare område, utgör inom Husby Socken i Dalarne taxeringsvärdet å Adels och Ståndspersoners egendom 720,000 R:dr, samt å Allmogens dito 277,000 R:dr. Åt de förra förunnar den nya Vallagen 18 hela röster, under det att den åt menige Allmoge med frikostig hand skänker 220 röster; i följd hvaraf Allmogen, med nära 3 gånger mindre förmögenhet än Adeln och Ståndspersoner, erhåller, i jemförelse med desse, närmare 12 gånger större röstetal. Härvid bör dock särskildt anmärkas, det orsaken till denna orimliga skillnad i röstebelopp till en del måste sökas deruti, att för icke mindre än 208,000 R:dr, eller icke fullt $\frac{1}{3}$ del af förstnämnde taxeringsvärde, emot stadgandet i Vallagens 3:dje paragraf, ingen rösträttighet får begagnas, emedan Egarena, som bo utom Socknen, annorstädes begagna den högsta rösträttighet, som Vallagen anser dem rättvisligen böra tillgodonjuta, neml. 6 hela röster. Så är ock ovedersägligen styrkt och bevisadt, att den rikaste Godsegare i Sverige kan, enligt samma lag, öfverröstas af Bönderna på $1\frac{1}{2}$ hemman i samma Socken der han bor, om nemligen detta hemmantal är deladt i $\frac{1}{4}$ delar och derunder. Likaså orättvis är Vallagen i afseende å rösträttighet för Städerna, i thy att ganska många Handverkare och en stor del andra Borgare härigenom komma att förlora sin rösträttighet, till den förmögnares vinst, i fullkomlig motsats mot förhållandet på landet, der de större Godsegarena, genom Valförslaget, äro beröfva-

de sin bättre och skäligen rätt, till fromma för de mindre jordegarena, utom det att husegaren i stad, hans koja må nu vara värd endast 10 R:dr, framför mången Borgare får rösträtt, och dertill med flerstädes erhåller en afgjord öfvervigt vid valen. Vida flera, än dem jag här vidrört, äro visserligen de fel och brister, dem man anser vidlåda det nya Representations-förslaget, särdeles dess Vallag, brister, dem ej en gång förslagets upphofsmän och varmaste förespråkare i allo gittat förneka eller undanrödja. De finnas för öfrigt, till mer än tillräckligt antal uppgifna, och med mer eller mindre skicklighet bevisade uti de flera skrifter, hvilka under de sednare tiderna utkommit af trycket, och dem det sannerligen varit ganska nyttigt, att hvar och en, som fördomsfritt vill bedöma det tänkvärda förslaget, allvarligare än som i allmänhet lär hafva varit fallet, läst och begrundat. De få anmärkningar vid samma förslag, som nu af mig blifvit i all korthet framställda, torde emedlertid, derest de finnas grundade, vara fullt tillräcklige, för att rättfärdiga den betänksamhet, som hör leda ett Nationens Ombud då han går att fälla dom öfver det nu hvilande Representations-förslaget. Omöjligen kan den upplyste granskaren för sig dölja, hurusom detta förslag ingalunda med säkerhet lemnar de garantier för utöfningen af Riksdagsmannakallet, som Samhället i främsta rummet fordrar och behöfver, nemligen sakkunskap, oberoende och vetenskaplig bildning; hurusom detsamma tvärtom synes, med dessas uteslutande, inrymma en alltför stor plats i den Lagstiftande Församlingen åt de motsatta kategorierna. Sådant har detta förslag, vid omsorgsfullt ompröfvande, visat sig för mig. Jag är ingalunda den siste att erkänna och loforda de stora och utmärkta förtjenster, hvilka rättvisligen böra tillerkännas sistlidne Riksdags Constitutions-Utskott för den omfattande och grundliga sakkunskap, för den oförtrutna arbetsmöda, hvarom deras arbeten bära ett ojäfaktigt vittnesbörd, och genom hvilka arbeten de öppnat nya åsichter af de ömsesidiga rättsförhållanderna och banat vägen för en

sådan förbättring i flera delar af vårt äldre Representations-system, som förändrade tidsomständigheter föranleda och Samhällets fortskridande utveckling utan tvifvel påkallar. Att detta Utskott icke förmått till allmän båtnad och tillfredsställelse lösa det förelagda stora problemet, må icke alltför strängt läggas detsamma till last. Grundfelet ligger ofelbart i den en gång fastställda valprincipen. Ingen snilletts mäktiga förmåga kan för öfrigt göra möjligt det omöjliga. Jag kan för öfrigt ej annat än beklaga, att man från sednaste Riksmöte lemnat till oss i arf detta Representations-förslag, som i sanning utgör en föga afundsvärd arfslott, enär, på sätt ofvan torde vara ådagalagdt, de erkända och in-tecknade skulderna nära nog öfverstiga dess verkeliga värde.

Man har talat och ännu mera skrivit om nödvändigheten att ovilkorligen och utan all modification godkänna och antaga det för tre år sedan utarbetade Representations-förslaget, naturligtvis med förordande, att detta förslag vore ett *non plus ultra* i sitt slag, som ensamt förmådde bereda och betrygga Svenska Folkets samskyldiga lycka och välbstånd, ja! som nära nog skulle åter försätta oss tillbaka i den lyckliga fornälderns gyllene tider. För min ringa del förmår jag dock omöjligen inse den stora våda för Svea Rike och dess innebyggare, som någon tids uppskof med vår Representations ombildning skulle medföra, lika litet som jag obetingadt kan instämma i det ampla vitsordet om det för hand varande förslagets öfverträfflighet. Med dylika förslag må man ingalunda brädsla. "*Nonum prematur in annum*", varnade fordom den Romerske Lyrikern. Och detta så viktiga arbete, som så djupt griper in i Samhälls-författningens innersta väsende, detta arbete skulle icke behöfva mera än tredjedelen af denna liggetid! Hvad lär oss i öfrigt andra länders erfarenhet i likartadt fall? Hvad lär oss sjelfva det constitutionella England, som våre Lagstiftare utom och inom den Lagstiftande Församlingen med så mycken förkärlek välja såsom mönster i dylika frågor. Brådstörtar man väl der så skyndsamt på reformernas bana! Hvad lär oss historien om t. ex. de "ruttna köpingarne" (*rotten boroughs*), hvilkas

valrättighet för icke längesedan ifrågasattes och afgjordes. Huru mycken kamp och strid, huru många och långvariga debatter inom Parlamentet, hvilka stora ansträngningar och hemödanden, innan man lyckades att ur de valberättigades antal få bort dessa så förhatliga "köpingar", dem man nu, märkvärdigt nog! åter vill hafva insatta i deras fordna rättigheter. Och denna förändring var dock endast partiell och af mera underordnad vikt. Den angick blott en del af inredningen i det gamla huset. Här åter synes man tvärtom vilja skaffa dessa köpingar eller deras vederlikar i anseende och förmögenhet en plats i den rådplägende National-Församlingen, genom fastställandet af denna låga valcensus, som öppnar Riks-Församlingens dörr äfven för den till Riksdagsmannavärfvet minst qualificerade och sålunda minst skicklige. Här vill man i en hast helt och hållet rifva neder den gamla Samhälls-byggnaden, och jemna sjelfva dess grundmurar med jordene, för att inom några få månader bygga den åter upp igen, enligt ord och löfte, bättre och ändamålsenligare, men säkert friare och rymligare. Svåriligen lär dock löftet kunna gå i fullbordan. Jag har anledning befara, att man, vid afsyningen, torde finna det nya huset i flera hänseenden högst bristfälligt, för att kunna i allo godkännas, och att man i synnerhet torde anmärka, att det ej blifvit uppfördt på nationell grund. Jag igenkänner icke här i denna brådskande ifver den lugna och pröfvande betänksamhet, som icke lättsinnigt skakar frukten af trädet, förr än den är fullmogen. Jag ville så gerna äfven här igenfinna det gamla redliga Svenska allvaret, som med långsamma men säkra steg går fram mot sitt mål, samma pröfvande besinning, samma practiska förstånd och erfarenhet, som trodde sig behöfva icke mindre tid än närmare ett halft sekel för att bygga färdig Sveriges Rikes Lag. Men så blef det ock ett mästerverk, som icke blåses bort af tidens föränderliga vindkast, utan som ännu i dag är bestående, ehuru ett helt århundrade på det samma pröfvat sin skarpsinnighet. Och en ny Samhälls-författning lär väl också behöfva en fast grund att stödja sig på; framför allt synes grunden behöfva tid för att sätta sig. Om detta ar-

bete också, i anseende till tiden för dess fullbördan, icke må anses erfordra en så stor utsträckning som den nu omnämnda, läser dock för visso kunna antagas, att trenne år dock är en alltför knapp och otillräcklig tid för ett verk af så utomordentlig vikt och omfattning. Må man derföre förbida tiden utan att trotsigt eller otåligt gripa honom i de flyende vingarne! Naturen gör intet språng. Den utvecklar sig långsamt och stilla, och de starkaste träden äro ju också de, som växa långsammast. Utan att sädeskornet multnar i jorden, skjuter det ingen brodd och ger ingen växt. Låt det förgås, som förgängligt är. Der en lefvande anda bor, der är intet utsäde förspildt; der skall det nog i sinom tid växa upp och bära välsignelserik frukt. — Af hvad jag nu haft äran inför detta Hög. Stånd andraga, lika ofullständigt i sak som bristfälligt i framställning, skönjes noggsamt, huru svårt det måste blifva för mig att med min röst understödja det förslag till Svenska National-Representationens ombildning, som nu är under discussion. Jag önskade, att någon utväg stode oss öppen att här jemka och förbättra. Men Grundlagen tillåter, i målets närvarande skick, ingen ändring eller modification. Den fordrar blott ett kategoriskt *Ja* eller *Nej*. Den fordrar i sanning mycket. Jag känner det djupt i denna stund. Offret blir dock aldrig för stort, då det gäller Fäderneslandets lycka, trefnad och sjelfbestånd. För detta måste alla andra afsigter gifva vika. Den inre tron och öfvertygelsen, der de hvila på sin fasta grund, låta sig också lika litet mutas af dagens bifall som de låta sig skrämmas af dess hotelser. Jag röstar för afslag.

Contracts-Prosten Odelberg:

I den viktiga fråga, som nu skall afgöras — det sedan sista Riksdag hvilande grundlagsförslagets, i afseende på National-Representationens ombildning, antagande eller förkastande — är redan så mycket både ordadt och skrifvet, så mycket, i alla möjliga riktningar, af utmärkta talenter upplyst och utredt, att ingen efterskörd troligen står att hemta; — att man icke en gång säger något nytt, när man förklarar, att intet nytt i ämnet kan

anföras. För mig, en nykomling till Representantkallet, vore visserligen rådligast, att, då Regeringsformens 56:te §. i närvarande fall endast fordrar *Ja* eller *Nej*, också låta hero vid ettderas afgifvande, och anse mig frikallad från skyldigheten att redogöra för motiverna dertill. Jag undveke derigenom lättast att utföra den föga afundsvärda rölen af ett oredigt echo af andras röster. Men, då ett utlåtande, inskränkt till det korta, ehuru för hufvudsaken tillräckliga, innehållet af en voteringsedel, kunde ådraga mig beskyllningen att, utan någon egen granskning af ämnet, hafva mig yttrat, vill jag, med Hög. Ståndets tillåtelse, nu anföra hvad mig, under genomläsningen af det nya grundlagsförslaget, förekommit:

1:o Den föreslagna Vallagen inföör så kallade allmänna val, i stället för de hittills brukliga Class- eller Ståndsvälen. Detta innebär en så total omstöpning af det bestående, ett så fullkomligt utbyte af det häfdvunna och inhemska mot det oförsökta och utländska, att blott denna omständighet måste väcka betänkligheter. Att närvarande representationssätt är behäftadt med flere brister; att arbetssättet vid våra Riksdagar, är alltför tungt och inveckladt — derom kan ej vara mera än en tanke. De sista bevisen derpå hafve vi uti det obetydliga, vi hunnit, i sjelfva verket, uträtta på den tid, som förflutit sedan denna Riksdags början. Men olägenheterna böra och kunna afhjelpas, utan att nedrifva den gamla byggnaden, bortföra materialierne och på den toma platsen uppsätta en ny, som icke passar för vårt klimat och våra vanor.

2:o Den nuvarande Representationen har bestämda elementer — har garantier för kunskap, duglighet och fosterlandskärlek. Det nya förslaget deremot lofvar intet af allt detta. Det tyckes öfverlemna Nationens viktigaste angelägenheter åt sådane, som, genom stora ord och klingande löften, förmå för ögonblicket fånga den flygtiga folkgunsten. Hvad annat kan man väl, med den största sannolikheten, vänta sig af en Vallag, som, njugg mot den större förmögenheten, är så frikostig i tilldelandet af $\frac{1}{100}$ dels

röster för hvarje 10 R:drs uppskattningsvärde, då egendomsvärdet understiger 1000;de R:dr? De authentika statistiska uppgifter, som öfver vissa delar af landet nyligen utkommit, visa nogsam t hvilken flerdubbel öfvervigt vid valen skulle komma att tillhöra dem, som hafva föga eller intet att förlora, Fäderneslandets ställning må blifva hurudan som helst, men väl något att vinna, om de följa då corruptionen frestar, och som, utan någon egen öfvertygelse, snart låta andras hugskott sig påtrugas? Den i egentlig mening besutne, den sjelfständige Bonden, som utgör en så vigtig beståndsdel af Samhället, som eger så mycken rätt att deltaga i rådslagen och besluten om dess angelägenheter, skulle lika mycket afhållas från Riksförsamlingen, som religionens och upplysningens vårdare — Presten — oftast Bondens son i närmare eller fjernare led. Jag glömmar icke, att Prestens egentliga verkningskrets är en helt annan och en högre, än den politiska — med ett ord: att hans rike icke är af denna världen; — men, så länge otron och lättsinnigheten fortfara att draga i härnad mot det heliga, bör väl ock han ställas qvar på sin Herras vakt på hvarje punkt, der det behöfves. Och hvad, oberäknadt nu nämnde classer, Samhället har ädlast, mest utmärkt och dugligast, skulle väl föga vinna åtanka vid de Representantval, som för lycksökeriet och intrigen öppnade ett så vidsträckt spelrum. En tid kunde visserligen komma, då de verkliga fosterlandsvännerne, de, som kände sig icke ega blott vilja, utan ock förmåga, skulle söka bana sig väg till nationens förtroende; men den vägen blefve corruptionens, emedan ingen annan skulle synas möjlig. I en olycklig stund skulle ock *de* hylla den Jesuitiska maximen, att ändamålet helgar medlen. — Hvarthän allt detta skulle bära, faller af sig sjelft.

3:o Det nya Representations-förslaget synes mig, för öfrigt, ej vara rätt med sig sjelf ense; ej tilldela allom den rättvisa, hvarom det vill bemöda sig; ej tillförsäkra Representanten allt det oberoende, han bör ega. I afseende på den första anmärkningen, går jag till Vallagens 3:dje §. der det heter: "na står nä-

gen å flera orter i förhållanden, som enl. 1:sta och 2:dra §§. medföra rösträtt, då må han å den ort, der sådana förhållanden medföra största rätt, eller åtminstone lika stor, som å någon annan, utöfva rösträtt för dem alla." — Antag, att någon har egendom i stad och tillika jord, eller bergsbruk på landet, men des- ta i den proportion till hvarandra, att han lagligen kan i staden hela sin rösträttighet utöfva. För staden deltagar han i direct val; för egendomen på landet skulle han få välja blott indi- rect, eller till valman. Jag kan ej annat förstå, än att rösten för egendomen på landet, för att kunna i staden och i förening med rösten för egendomen derstädes begagnas, måste ombyta na- tur och blifva direct, i stället för indirect, som den likväl i sjelf- va verket skulle vara.

Den nya Vallagen tilldelar ej allom vederbörlig rättvisa. — Man har nyligen af en tidning inhemtat, hurusom flere uti en landsortsstad, hvilka hittills varit representerade, genom det nya förslaget skulle upphöra att blifva det, då deremot flere andra, som förr på landet från representation varit uteslutne, genom den låga valcensus, förslaget fastställer, blifva både valbare och val- berättigade. — Amovible Embets- och Tjenstemän samt Kronobe- tjente kunna, såsom sådane, hvarken välja eller väljas till Riks- dagsmän, deras löneinkomster och boställsvärden må vara huru oansenliga som helst; men köpa de sig en jordadel af blott 10 R:drs värde, då är förhållandet omvänt, då ega de rätt icke blott att välja, utan att sjelfve kunna utkoras till Ledamöter af Riks- församlingen. Jag kan ej förstå, hvilken större befogenhet, eller skicklighet till Riksdagsmannavärf, än de eljest skulle ega, vin- nes genom besittningen af t. ex. en kåltappa värd 10 R:dr.

Det nya förslaget tillförsäkrar icke Representanten allt det oberoende, han bör ega. — I den föreslagna Regeringsformens §. 73 heter det: "alla val ske med slutna sedlar; alla andra omröst- ningar öppet." Jag medgifver visserligen, att den fast beslut- same Representanten kan, utan afseende på andras omdöme, vid alla tillfällen rent ut säga sin mening. Men jag hemställer dock

till en hvar, om icke ibland t. ex. de 175, som enl. förslaget berde utgöra den s. k. Första Kammaren, mera än en skulle, under den öppna omröstningen, för considerationen glömma öfverlygelsen.

4:o I öfrigt förefaller mig något besynnerligt, att Ledamöterne i Andra Kammaren, som egentligen ej är annat än ett Utskott, eller en utvidgning af den Första, då de skola afgå, ej kunna å nyo inväljas, äfven om de väljande måste erkänna, att större erfarenhet, bättre duglighet hos andra ej stode att vinna; — likaså Talmännens och vice Talmännens ombyte för hvar månad.

Af alla dessa och flere andra, under läsningen af det hvilande Representations-förslaget, mig förekomna betänkligheter, med hvilkas upprepande jag anser olämpligt att vidare trötta det Hög. Ståndet, föranlåtes jag att neka min röst till bifall för samma förslag, och tror, i likhet med hvad många längesedan yttrat, att den Representation Sverige behöfver, med hvilken det, då alla parti-intressen hunnit componeras, bäst skall finna sig belåtet, och som medverkar att bibehålla dess ära bland Nationerne, är de nuvarande Fyra Stånden, förökta med ett Femte, så att alla, hvilka ega fog att vara det, blifva representerade; med vilkor likväl, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln afsäger sig sin sjelfskrifvenhet och väljer sina Ombud, att Tvåkamarsystemet införes och att sättet för Riksdagsarbetet förenklas.

Pastor Primarius, Doctor *Pettersson*:

Äfven af mig, som under sistförflutna Riksmöte icke egde rätt att deltaga i öfverläggningarne inom denna Kammare, torde man fordra en redogörelse för min opinion i den vigtiga samhällsfråga, som nu af det Hög. Ståndet skall afgöras. Att inleda mitt anförande med några förutskickade ord om min ringa förmåga att behandla detta stora ämne, National-Representationens ombildning, är så mycket mera öfverflödigt, som bristerna i min framställning ofelbart röja sig, utan att de på förhand behöfva påpekas af mig sjelf. Domen öfver min politiska personlighet må utfalla hu-

ru som helst, bitter eller skonsam, rättvis eller orättvis; det bästa domslutet faller mitt eget samvete, och med Guds Nåd skall det icke plåga mig med den förebräelsen, att jag svikit eller förrådt mitt fäderneslands sak, eller att jag brustit i skyldig aktning för de Medrepresentanter, som ur annan synpunkt, än jag, betraktat den maktpåliggande hufvudfrågan. Det är min tro, att man kan vara lika god medborgare, hvilkendera sidan man må tillhöra, när man, under sökandet efter det rätta, går ärligt tillväga, man må då hinna till målet, antingen genom det gamla systemets förbättring eller genom nya idéer, som med sanningens makt förr eller sednare måste vinna sin seger.

I hvarje monarkisk Stat, der Regenten icke är enväldig, bestämmes hela landets väl af den grundlag, som Styresmannen och de styrda gemensamt antagit och besvurit. Denna grundlag, ehvad fråga är om dess stiftande eller dess tillämpning, förutsätter ett gemensamt samrådande emellan Regenten och Folket, och den constitutionella friheten upprätthålles endast derigenom, att lagen är för dem båda lika bindande och lika skyddande. I samma mån den ena eller den andra Statsmakten inskränkes i sina gifna rättigheter, i samma mån rubbas den jemnvigt, som i Samhället bör finnas, och hvarförutan pligter och rättigheter icke kunna sägas vara under den gemensamma lagens skydd tillbörligt afvägda. Måste man därför tänka sig ett Samhälles constitution icke blott såsom en bestämning af Regentens prærogativer, utan ock såsom en utstakning af folkets rätt, så följer omedelbart deraf, att en National-Representation bör så organiseras, att Samhället i sin helhet eger full garanti för alla sina intressen, hvilka, icke disparat splittrade utan harmoniskt sammangjutna, utgöra begreppet Stat, och därför måste allmänt bevakas. I theoretiskt hänseende måste det således vara rätt, att Representationen bygges på en allmänlighet, så att ingen, i egenskap af medborgare, står utom Samhällets grundlag eller förnekas deltagande i den lagstiftning, som, under den i Staten högsta Styresmannens protectorat, och i samverkan med denna makt, har till föremål upprätthållandet af både allmän och en-

skild välfärd. Huruvida denna grundsats, som man kallar den rationella, kan i tillämpningen följas, är dock med skäl betvifladt; och det är egentligen i denna punkt meningarne äro delade, alldenstund, då folket genom ombud måste representeras, den ena sidan utgår från personlighetsprincipen, då deremot den andra bestämmer vissa qualificationer såsom oeftergiffliga villkor för Riksdagsmannarätten.

Det är om denna rätt man tvistat allt ifrån 1809, då grunden lades till det Statsskick, som för närvarande eger rum. Man nekar väl icke, att Sverige är en constitutionell Stat, men man anser den, såsom sådan, i anseende till alla sina elementer icke fullt representerad genom de Fyra Stånd, som, i egenskap af Nationens Ombud, gemensamt med Konungen vaka öfver tillämpningen af de antagna grundlagarne. Man vill hafva en allmän vallag, som, utan afseende på Stånd, bildar Riksförsamlingen, i hvilken man vill inrymma snart sagdt alla Samhällets corporationer efter en uppgjord valcensus, grundad på den personliga förmögenheten. Man beräknar denna dels från och med 10 Rdrs egendomsvärde, som man gifver ¹₁₀₀ röst, till och med 100,000 Rdrs egendomsvärde och derutöfver, som skulle gifva 6 röster, dels ock från och med en uppskattad inkomst af 200 Rdr, som skulle gifva en röst, till och med fulla 20,000 Rdr och derutöfver, som skulle gifva 6 röster, utöfver hvilket röstbelopp ingen rösträtt finge gå. Denna valrätt har man förlagt inom vissa valdistrict, inom hela landet så bestämda, att sedan 30 Riksdagsmän blifvit utsedde af städer och större köpingar, 145 väljas af landsbygden och mindre köpingar, hvilket antal, 175 personer, skulle constituera Riksförsamlingens Första Kammare, med rättighet för denna att genom allmänna val utse 75 Riksdagsmän till constituerande af Andra Kammaren. Det är detta sätt att välja Folkrepresentanter, som man i den föreslagna Vallagen gifvit benämningen af samfälta val; men så vidt jag förmår inse, ligger i dessa val hvarken den allmänneligbet eller den valfrihet, som ett på rationella grunder byggt val bör innefatta. Låt vara, att man på detta sätt får de så illa anskrifna Stånden upphäfda,

och att således inga så kallade Ståndsskillnader förefinnas inom Representationen; men man har dock, måhända till fördel för ett visst Stånd, uppdragit särskilda vallinier för städerna och landsbygden, man har uteslutit en mängd samhälls-functionärer, man har icke med lika rätt bestämt valrätt och valbarhet för alla medborgare — och likväl anser man sig hafva uppgjort förslaget så att ingen förnärmis, att ingens rätt är förbisedd, att hvar och en både för sin individualitet och sitt läge i samhället tillgodonjuter sin rätt utan tillbakasettning eller inskränkning. Jag beklagar, att detta bristfälliga icke kan borttagas genom det i mångfaldiga andra afseenden förtjenstfulla, som måste tillerkännas det nu till antagande eller förkastande framlagda Representations-förslaget. Att en reform i det nu gällande är behöflig, är jag långt ifrån att förneka, tvärtom önskar jag det lika varmt, som ifrånne därför, hvilkas fosterländska bemödanden jag ingalunda misskänner. Men jag vill hafva en Representation, som i allt hvilar på *sanningens* grund, för att derigenom få rätt fram; jag vill hafva en positiv lag, som förebygger allt falskt och orätt, som icke lemnar spelrum åt intriger, veld och orättvisa, en lag, som icke på ett håll oskäligt utsträcker och på ett annat rättsvidrigt inskränker medborgares fri- och rättigheter, en lag, som icke splittrar utan förenar alla Samhällsintressen, som upptager allt hvad som hittills icke är representeradt, men också bibehåller och betryggar det nu representerade. Inom en Riksförsamling böra alla förmågor representeras, både de ideella och de materiella med inga andra undantag, än dem osjelfständigheten och osedligheten föranleda. Någon valcensus anser jag icke böra försökas: den kan sannolikt aldrig blifva fullt rättvis. Classval anser jag vara det rättsenligaste sättet att bilda Riksförsamlingen. Dennas personal må tagas från så många Classer som helst: bäst anser jag, att Classerna byggas på de nu varande Stånden, som antingen med sig införlifva alla de medborgare, hvilka för närvarande icke ega representationsrätt, och som både genom sin bildning och sin förmögenhet äro berättigade till säte och stämma i Riksförsamlingen, eller ock att de tillökas med ännu en Class utöfver

de nu varande fyra. Utmärkta Statsmän lyckönska Sverige till sin på Ständsval grundade Representation och de ogilla endast arbetssättet, ehuruval äfven detta af mången försvaras. — Sjelfskrifvenhet till Riksdagsmannakallet anser jag böra upphöra. Förtroendet må bestämma hvem som till Riksdagsman bör bemyndigas. Hvarje Class erhålle sitt antal Representanter och inom hvarje Class vare valet fritt. Grunden för valsättet må bestämmas af alla till hvarje Class hörande personers bevillningssumma efter 1:sta och 2:dra artikeln tillsammantagna, då, om antalet af Riksförsamlingens Ledamöter upptages till 250, hvarje Class väljer sina Riksdagsmän, antingen lika många för hvarje Class, eller ock, efter uppgjorda grunder, flera för den ena och färre för de andra Classerna. Riksförsamlingen må derefter sammanträda på 2:ne Kamrar, den Första med 170, den Andra med 80 Ledamöter; och anser jag denna sednare kunna väljas bland alla Riksförsamlingens Ledamöter, på det sätt, att, sedan Konungen utsett 40, de återstående 40 väljas af Riksförsamlingens 210 Ledamöter in Pleno. Detta construerande af Andra Kammaren må, om man så vill, för Konungen vara fritt, utan afseende på Classerna, men för den andra hälftens val anser jag lika många af hvarje Class böra utses, dock så att alla välja — och icke hvar Class för sig. I öfrigt bör Riksdags-Ordningen så omarbetas, att Riksdagsmachineriet så mycket som möjligt förenklas och det nu tunga arbetet afhjelpes. Att det skall betydligt underlättas, om Riksdagarne oftare, än hvar 5:te år, återkomma, samt om Riksdagsmännen icke väljas blott för en Riksdag, anser jag följa deraf, att icke så mycket på den kortare tiden sammanhopas, och att Representanternes bekantskap med ärenderna både säkrare och skyndsammare befordrar afgörandet deraf.

För öfrigt torde det tillåtas mig bekänna, att jag hvarken är ultra konservativ eller ultra liberal. För det gamla, som duger och icke är förmurknadt, hyser jag förkärlek, icke derföre att det är gammalt, men derföre att det är nationelt, och derigenom värdt att väl bevara; för det nya, som dermed kan införlifvas, som kan ersätta det föråldrade, samt åstadkomma frid, och grundlägga god ordning,

har jag alltid min röst att gifva, icke derföre att det är nytt, utan derföre, att tiden gifver det sin indigenata rätt, och att Samhället behöfver tillägna sig det, för att icke dö bort af tvinot och förslappning. Vi glädje oss af hvarje eröfning i vetenskap och konst och vi tillegne oss alla bildningsmedel och rön, som befordra vårt framgående till upplysning, sedlighet och inre välstånd; hvarföre då icke äfven ordna vårt samhällsskick så att det, med bibehållen nationalitet eller, med ett annat ord, *Svenskhhet*, hvilat på egen grund, utan andra tillhyggnader än dem som dermed förlika sig, vare sig antingen såsom contreforter, eller såsom starkare sammanbindningsmedel. Moderniseradt önskar jag icke det gamla, allvarliga Sverige, och derföre röstar jag icke för ett förslag, som upprifver allt det gamla, hvilket sekler gifvit häfd och tiden icke kan utmönstra; men att jag röstar för en förbättring med tillhjelp af hvad tiden gifver, det hvarken förnuft eller samhällslära kan underkänna såsom oriktigt eller förkasta såsom skadligt, det är lika visst, som att jag icke kan antaga ett system, som i sig är ledande till orättvisa, och som, en gång med alla sina brister antaget, genast vid första tillämpningen skulle väcka missnöje och obelåtenhet, jag förbigår att nämna de strider, som, för att rätta det felaktiga och jemna alla missförhållanden, ofelbart skulle blifva frukten af det frö till partisöndringar, som obehindradt skulle framspira. — Det är på dessa grunder jag anser mig böra med mitt Nej bestrida antagandet af det sedan sista Riksdag hvilande förslaget till National-Representationens ombildning. Jag önskar ett nytt, som gifver *suum cuique*. Mycket är skrifvet i detta högvigtiga ämne, och jag har med högsta intresse läst de sakrika yttranden, som under loppet af sista Riksmöte afgåfvos inom detta Högv. Stånd. Mycket har ock sedan i bokhandeln utkommit för och emot det ofta nämnda förslaget, hvarföre, då ämnet nästan kan sägas vara uttömdt, det åtminstone är öfver min höfva, att frambära något nytt, som icke redan är sagdt. Men om ock jag funnit mig tvungen att träda på den sidan, som nu lägger den nekande voteringssedeln, i händelse omröstning kommer att ske, har jag med det i dag ofullkomligt sagda endast velat anty-

da, att jag icke strider emot en i nationell anda sig utvecklande reform, hjertligt lyckönskande mitt Fädernesland till den dag, då målet varder upphunnet, då landets Fader och landets Folk med gemensam öfvertygelse om ett allmänneligen godt verk, bygd på sanning och rätt, kunna fira grundlagarnes pånyttfödelse-fest, gläde i den tron, att de åt efterkommande lemnat en alla intressen fast sammanbindande, för allas väl betryggande lag.

Discussionen afbröts af orsak, som i nästföljande §. omförmäles.

§. 14.

Anmältes en Deputation från *Välloft. Borgare-Ståndet* som, anfordrad af detta Stånds vice Talman Herr Brinck, företrädde och tillkännagaf, att *Välloftige Borgare-Ståndet*, enligt nu aflemnadt Protokolls-Utdrag, bifallit de sedan sistförflutne Riksdag hvilande Grundlagsförslag, som äro uti Constitutions-Utskottets vid denna Riksdag afgifna Memorial, N:r 2, upptagna och omfatta National-Representationens ombildning, äfvensom att detta Stånd funnit för godt, det skulle samma beslut Respective Med-Stånden genom Deputation communiceras.

Besvarades, afträdde.

§. 15.

Fortsattes discussionen öfver Constitutions-Utskottets ofvanberörde Memorial N:r 2, dervid

Contracts-Prosten *Hallbeck* anförde:

Fiende till omstörtning, är jag det ingalunda till en nyttig reform. Denna är förbättring af något närvarande, hvilken otvivelaktigt endast på det sätt med säkerhet framgår, att det odugliga utmönstras och det genom erfarenheten bepröfvade kvarstår. Omstörtning deremot borttager det användbara med det oanvändbara och lemnar i stället något ännu oförsökt, som genom erfarenheten, ofta snart nog, röjer sina brister, medför missbelåtenhet och ånger, sedan det likväl tillstängt återgången till det man förkastat. Dessa anmärkningar, lämpade på det grundlagsförslag, som i dag är föremål för Riksförsamlingens pröfning,

hafva redan antydt den opinion, jag hyser. Att upptaga allt, hvad mot detsamma kunde anmärkas, ligger icke inom gränsen af min förmåga, äfvensom det icke är behöfligt. Må mig blott tillåtas att såsom motiver för mitt votum med få ord hänvisa på några brister, som efter mitt förmenande göra detta förslag oantagligt.

Utan att vilja fästa mig vid den grund, som Utskottet lagt för valrätten, då det vacklar emellan personlighetsprincipen och egendomsprincipen, hvilket redan i theoretiskt afseende gör förslaget oriktigt, kan jag ej förbigå den låga val-census, som i sig innefattar anledning till den farhåga, att den från Representationen sannolikt kommer att uttränga män med erfarenhet i Stats-angelägenheter, med kännedom af landets sanna behof och ett oegennyttigt nit för folkets väl. Den innefattar dessutom i sin tillämpning en orättvisa, som Utskottet ej kunnat förutse, men som genom anställd granskning under den från sednast hållna Riksmöte förflutna tid blifvit bemärkt. Exempelvis må blott anföras, huru inom en Församling i södra Sverige det förhållande för 2:ne år sedan egde rum, att, om denna föreslagna Vallag då varit gällande, Ledamöter af Ridderskapet och Adeln, Borgare-Ståndet, Embetsmän och ofrälse Ståndspersoner med ett egendomsvärde af 196,842 R:dr endast skulle tillkommit 21 röster, men deremot Bönder, torpare och lägenheters innehafvare 78 röster, ehuru deras egendomsvärde endast uppgick till 158,308 R:dr. Hvar och en lärer medgifva, att en sådan orättvisa, som, enligt hvad af en värd Talare redan blifvit anmärkt, skulle öfver hela landet blifva tämmeligen allmän, icke gör detta förslag antagligt.

Förslaget stadgar rösträtt för egendom, der den finnes, för yrke, der det drifves, och för embete, der innehafvaren för sin person är skattskrifven. Om jag mig ej misstager, skulle en Embetsman på sådant sätt komma att afgifva röster på flere ställen, om han inom ett valdistrict vore mantalsskrifven, i ett annat egde hus eller jord och i ett tredje bergsbruk. Huru skola nu ändamålsenliga controller kunna användas till förekommande af

misstag eller missbruk, och skulle ej för valförrättare ett sådant valsätt blifva odrägligt, om icke overkställbart.

Man har länge och det med skäl klagat, att Representationen rör sig tungt uti närvarande former, och med lika skäl hade man väl väntat, att National-Representationens ombildnings-förslag skulle meddelas till lättnad och förenkling i arbetsmetoden, men den, som med uppmärksamhet genomläser detta förslag, skall med förundran finna, att förhållandet icke är sådant, eller att Utskottet icke alltid är ense om sättet att uppnå detta mål. Väl är personalen i de flesta Utskotten minskad och detta sannolikt icke af annan orsak, än den, att ärenderna bättre beredas af ett mindre antal Ledamöter, men Utskottet motsäger sig sjelft, då det i fråga om ändring i ett Betänkande, i stället att återvisa det till ett fåtaligt Utskott, stadgar, att denna ändring skall ske i en flertalig Kammare, der meningarnes strid nödvändigt måste blifva längre och tidsutdräkten större. Stanna begge Kamrarne i olika beslut, skola de träda tillsamman för att öfverlägga. I vissa mål måste de begge övilkorligen sammanträda, öfverlägga och besluta samfäldt, då målet der blir afgjort; i andra skola de begge sammanträda, då den ena det äskar. Vid sådant sammanträde skola de väl begge samfäldt öfverlägga, men beslutet få de ej samfäldt fatta, utan återgår Betänkandet till den Kammarren, som äskat sammanträdet, hvilken ock kan nedlägga målet eller ändra det efter den andra Kammarens beslut eller ånyo göra ändringar och återsända det till sistberörde Kammare. Om det, som jag tror, varit Utskottets mening, att förkorta Riksdagarnas längd, så har det beklagligen misstagit sig om sättet, då det i nya invecklade former nedlagt så många hinder för ärendernas skyndsamma behandling, att ändamålet helt och hållet måste förfelas.

Vid dessa anmärkningar öfver valrätten, öfver valsättet och den föreslagna behandlingen af Riksdagsärenderna må jag till undvikande af vidlyftighet stanna, återopande hvad jag sistl. Riksdag öfver samma ämne yttrat. Det nu anförda må vara nog så-

som motiv för det votum, som jag anser mig böra afgifva. Det är samma förslag, som sistl. Riksdag, af 3:ne Riks-Stånd förkastadt, genom en egen manöver på ett, efter min tanke, grundlagsvidrigt sätt, blef bordlagdt. Det hade då snart sagdt ingen opinion för sig, och den enda fördel, som man genom den åt detsamma beredda hvila trodde sig hafva vunnit, var den, att man derigenom såg slutet på ett långvarigt och tröttande Riksmöte, hvilket skulle blifvit ännu mer utsträckt, om ett nytt förslag under detsamma skulle utarbetas. För gifvet kan man väl taga, att det under sin mer än 3-åriga hvila icke vunnit i egenskaper och värde. Min öfvertygelse är derföre densamma. Dock vill jag härmed icke hafva bestridt all förändring i vårt närvarande Stats-skick, men jag önskar en förändring icke till försämring, utan till förbättring, och för detta ändamål skulle jag knappt anse det rådligt att på en gång borttaga det gamla i dess helhet och insätta något alldeles nytt, ty hvem kan på förhand inse och beräkna följderna? Dertill fordras en blick i framtiden, som ej blef människans lott. Erfarenheten upptäcker misstagen, men med en för sen ånger är intet botadt. Detta borde lära oss att gå steg för steg, så att blott brister afhjelpas och det nyttiga bibehålles. Hvilket är då det onda, hvaröfver man i afseende på våra Riksdagar förnämligast klagar? Är det icke deras längd? Det hade då varit bäst, att uppmärksamheten i första rummet emot detta onda varit rigtad. Och för att afhjelpa denna olägenhet saknas icke utvägar. Om den Kongl. Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof aflemnades dagen efter den, då Rikets Ständer sammanträda, hvarmed minst 14 dagar besparas, om motionstiden inskränktes från en månad till 14 dagar, om de Betänkanden, som på Utskotts-Afdelningar uppsättas, omedelbart derifrån afgingo till Riks-Stånden utan att uppehållas i Utskottens Plena, så skulle redan derigenom mycken tid besparas till belåtenhet både för Representanten och Committenten. Man finge nu rådrum att fortsätta reformerna, kunde efter hand utsträcka val-

rätten, upptaga i Representationen dem, som ej anses vara representerade, förändra Kammar-fördelningen och annat mer. På sådant sätt skulle man successive tillvägabrunga i vårt Riksdags-väsande en reform, som svårligen på en gång lär kunna åstadkommas, hvarpå närvarande förslag är ett talande bevis; ty ehuru man måste erkänna de bemödanden, som blifvit använde af det Utskott, som det afgifvit och inom hvilket så utmärkt förmåga var samlad, skulle man dock med dess antagande icke kunna ansvara inför samtid och efterverld, och att Utskottet icke ens sjelf trott sig hafva åstadkommit något så antagligt, att det med skäl kunde uttränga det med alla sina brister hittills bestående, derom vittna de vid Betänkandet bifogade reservationer.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, lär vara klart, att på den fråga, som här kommer att framställas, jag måste svara nej.

Contracts-Prosten Ödmann:

Då jag icke kan hysa den glada förhoppning, att de Herrar Biskopar, hvilka deltog i Högl. Constitutions-Utskottets förhandlingar under sistlidne Riksmöte, i dag uppträda till försvar för det nu under öfverläggning varande ämnet eller samma Utskotts Förslag till National-Representationens ombildning, nödgas jag, såsom ensam återstående nu närvarande Ledamot af detta olyckliga Utskott, åtaga mig detta svåra värf, inseende hela obehaget deraf att yttra en från alla inom detta Stånd hittills hållna tal fullkomligt divergerande mening; dock alltid beredd att i viktiga ämnen, öppet och utan fruktan, frambära min öfvertygelse.

Till en början anhåller jag således att få anföra de skäl, som nu föranleda mig att till någon del frångå den reservation, jag lät åtfölja 1840 års Constitutions-Utskotts Memorial N:o 38. Jag reserverade mig då mot ett förslag, för hvilket jag icke väntade någon framgång eller allmän sympathie, hvarken hos de Respective Riks-Stånden eller inom större delen af Svenska Folket, alldestund jag förmodade, att de existerande Riks-Stånden icke frivilligt och obetingadt afsade sig sin representations-rätt, samt att, om än mot all

sannolikhet en majoritet kunde för en så radical reform inom alla Riks-Stånden vinnas, sanction derå af den andra Statsmakten icke erhöles. Tiden har, såsom det alltid måste vara, gått framåt. Att strida mot den starke Jätten, är ett fåfängligt försök af ögonblickets Pygméer. Hvad jag 1840 icke hoppades, har inträffat. De Respective Riks-Stånden afsade sig vid sista Riksmöte frivilligt, om icke obetingadt, sin sjelfskrifna representations-rätt; det Förstärkta Constitutions-Utskottet gjorde förslaget på grundlagsenligt sätt hvilande att behandlas vid nästa Riksmöte; de inom vårt land ovanliga, nu från alla landsorter inströmmande opinions-yttringar med tusendtals underskrifter — man må bedöma dem huru som helst, så äro de dock ett factum, ett juridiskt bevis — ådagalägga en stor mängd medborgares sympathie för förslaget; och jag vågar tro det vara mer än sannolikt, att, i händelse Rikets nu församlade Ständer antaga det till grundlag, den andra Statsmakten visst icke dertill nekar sin höga sanction. Dertill kommer, hvad i dag inträffat, att två Riks-Stånd med en alldeles oväntad majoritet redan bifallit förslaget. Att fränkänna opinions-yttringarne allt värde, allt förtroende, att misstänka deras ursprung och stämpla dem såsom medvetlösa handlingar, innebär en missaktning mot många ansedde medborgare, som dem undertecknat, samt eger ingen annan grund för omdömet än gissningen eller på sin höjd den enskilda öfvertygelsen. Man bör således antaga, att det omtvistade Representations-Förslaget har större delen af Svenska folket för sig, hvilket ger åt detsamma en icke ringa vikt. För mig är folkets röst Guds röst, när det gäller mitt fäderneslands framtida väl. Må det då ursäktas mig, om jag följer med tiden, den oemotståndliga.

Men ännu en vikt — och icke den är mindre — hemtar detta förslag från den oro, från de bekymmer, det väckt inom det conservativa lägret. Bokpressarne hafva dagligen under de sist framflutna veckorna sveltats att, Tidnings-Redactionernas strid oberäknad, i en mängd ströskrifter afhandla samma thema i otaliga variationer, alla syftande att till komplett evidens bevisa förslagets

oduglighet, olämplighet, orimlighet, olaglighet, orättvisa, oförstånd, med mycket mer på o. Så mycken möda, så mycket hufvudbry, så mycken ansträngning gör man sig väl icke för att gifva dödsströten åt en pyssling, den der redan bär döden inom sig. Politiska cirkelgångar, filosofiska demonstrationer, arithmetiska calculer, statistiska beräkningar, allt har satts i rörelse och användning för att bevisa, att det orimliga är oanvändbart. Icke kan allt detta arbete vara nedlagdt på en så lätt sak. Det vore ju den största ohöflighet emot förslaget fiender att tro dem kämpa mot en väderqvarn. Nej — det måtte väl ändock finnas något rättsenligt, något förnuftigt i personlighetsprincipen och i idén af samfalta val; åtminstone ett sken deraf vill man väl ej alldeles förneka och derföre hvässas vapnen, trumpeten skallar till strids för Stånds- eller Class-theorien, såsom renlärig, förnuftig, i Statsläran ensam saliggörande.

Personligheten, såsom grund för representationsrätt, är, om jag rätt minnes, endast på två ställen och det i förbigående omnämnd i motiverna, hvilka i Memorialet N:o 38 föregå Vallagsförslaget. Nu så förkastlig och i mångas ögon oanvändbar för samhällsbyggnaden, hvilat den dock ytterst på christliga principer och har onekligen från den christna moralen öfvergått till den politiska, samt i högst väsendtlig mån bidragit att emancipera menskligheten från våld och förtryck. Så utvecklade sig småningom nationalandan, denna mäktiga häfstång för alla ädla bragder från folkens sida. I hvarje stund af Statslifvet utvecklar den sig till nya former, så att den vid en sednare tidpunkt är långt ifrån att vara, hvad den var vid den föregående. Till denna förändring eller utveckling bidrager i sin mån hvarje individs stigande bildning; och då utomordentliga personligheter uppträda bland folken, rycka de dem med sig fram så på stridsfältet, som inom fredliga yrkens lugna gebit. Så visar oss Verldshistorien, att ett helt folk, ja — någon gång en hel verldsdel blifvit hänförd af en idé, för hvilken den offrat sitt lugn, sitt välstånd, sitt lif. Sjelfva den allt förstelnande egoismen måste gifva efter för national-andans

kraft och tvingas stundom att springa dess ärender för att själf icke gå under. Så kan politisk verksamhet upplyfta och förädla mennisko-sinnet; men då måste hela Staten vara en fortgående process, icke stadna på den punkt, den redan hunnit, utan allt mer utveckla sig till sann medborgerlighet. Den måste alltid vara ung, alltid såsom en yngling sträfva till högre bildning, allt mer utveckla och fullkomna sina anlag, föröka sina krafter och förädla deras användning. Stadnar den på vägen, så går den ock snart tillbaka; undergång och död är då nära för dörren. Man må ej invända, att detta gäller ej mängden, utan blott några få utmärkta individer. Nej — äfven hos den obildade mängden finnes det något, som upprörer sinnet, väcker den från dess politiska liknöjdhet och drifver den till politisk verksamhet. Detta något, om man vill leta rätt på det, är just personligheten, utvecklad till medvetandet, att man betyder något i det allmänna, att man kan bidra något till enskildt och allmänt väl, att man själf kan vaka öfver sina fri- och rättigheter, samt själf befordra dem. Ser man sig i denna ädla verksamhet tillbakahållen eller hindrad af förstelnande, qväfvande former, så vill man undanröjda dessa hinder för att öppna vägen till förbättringar. Så sträfva folken till politisk frihet, kanske först ledda af en omedveten instinct, men snart med bildningens framsteg lifvade af sann medborgerlighet. "Anser någon", säger en utmärkt Författare, "detta sträfvande för tillfälligt, för ett öfvergående utbrott af det, man gerna kallar folkylan, så erkänner han endast sin egen blindhet för hvad som tilldrager sig omkring honom. Betraktar han det såsom gudlöst och samhällsupplösande, så har han uttalat sin egen dom; ty har den tid, han tillhör, förlorat det fäste, som ensamt uppehåller menniskan, afvikit från sanningens och det rättas väg, så sväfva äfven hans vetande och handling utan styre, och hans åsikter och bedömmanden äro utan värde; hans pretention att ensam vara fritage från sin nations förderf är dårens vishet, som beskriver sina medbröders dårskap."

Men, säger man, om än måste erkännas, att en reform är nödig, snart oundviklig, är väl vår nation mogen för en sådan Representation, der man förmodar, att valrätten till det mesta skall falla i händerna på den obildade, det vill säga, den icke vetenskapligt bildade hopen, och således Riksförsamligens majoritet kommer att bestå af oerfarne, okunnige och för fäderneslandets sanna intressen främmande Ledamöter? Först medgifver jag icke, att en sådan majoritet kommer att bildas, i fall Vallagen antages, emedan kunskaper och bildning under alla möjliga förhållanden, med undantag af uppror och folkyra, alltid göra sig gällande; sedermera tror jag, att det är endast nationen sjelf, som kan och bör dömma, när den är mogen för någon utvidgning af sin politiska frihet. Eller kanhända nationen skulle underkasta sig deras förmynderskap, som i hvar rörelse framåt se en omstörtning, oupphörligen vidhålla det bestående, icke märka nutidens ålderdomskrämpor, eller, om dessa icke kunna döljas, blunda för dem. Dessutom icke födes någon fullfärdig till Statsman, lika litet som till Poët eller Hjelte genom blotta barnsbörden. De mofödde anlagen måste utvecklas, bildas, fullkomnas. Så måste ock Nationen uppföstras till lefvande anda af politisk frihet; och detta kan icke ske annorlunda än genom en lämplig Statsförfattning. Men, svaras det, den nu föreslagna Statsförfattning är olämplig m. m.; och så kommer man in på Capitlet om dess många misstag, fel och brister.

Ifrån den tid Lykurg gaf en constitution åt Sparta, intilldess Norriges i Eidswold stiftade Grundlag helyckligade vårt Brödras folk, har ännu ingen Statsförfattning mig veterligen uppstått, hvilken varit fri från fel och brister, de der efter hand måst afhjelpas. Så nekar jag visst icke, att den nu föreslagna Vallagen behöfver nödtorfteligen ändras och förbättras; men bristerna vågar jag tro finnas mer i detaljerna än i de constituerande principerna. Man må strida huru tappert som helst mot idén af samfälta val, så går dock i tidens fullbordan denna idé segrande fram icke blott inom vårt land, utan öfver allt der en sannt liberal constitution kommer i fråga. Men jag skall nu upptaga till förklaring

några af dessa olyckliga stadganden, hvilka af nästan alla ströskrifts-författare och i dag likaledes af de redan inom detta rum i ämnet sig yttrande Talare hafva med sammanstämmande röster blifvit fördömda.

1:o Den af Utskottet föreslagna val-census är så låg, att den bringar valrätten i massans händer, det vill säga, i den råa obildade hopens. Man erinrar sig då icke, att valen äro indirecta; att hopens eller massans makt icke sträcker sig längre än till val af Electorer; att äfven i detta val deltaga de bildade inom Gället, ifall sådane der finnas; att merendels desse allt hittills gifvit ton vid Sockenstämmorne och beredt besluten, i händelse de vunnit och förtjenat allmogens aktning och förtroende. Har man många exempel på, att allmogen, när den vid Sockenstämman skall välja ett ombud, dertill utser den opålitlige, den oduglige, den oförståndige? Har det aldrig händt, eller rättare — händer det ej oftast, om ej alltid, att den dugligaste, erfarnaste och mest ansedde väljes; och icke sällan en Ståndsperson, der den finnes? Finnes det någon af oss, som kan jäfva denna sanning? Förr har man antagit så i samhällslifvet som i det enskilda, att folket alltid varit och är lyckligt i sådana val, likasom af instinet väljer den bäste, om det icke förledes eller förvillas. Skulle nu det Svenska folket just vara ett undantag från denna regel och i landets viktigaste angelägenheter slå sig ner med sitt förtroende på lycksökare, folkledare eller rabulister? Må det förlåtas mig, att jag icke sätter tro till ett sådant prat, emedan jag vid mångfaldiga tillfällen sett raka motsatsen. Jag är fullt och innerligen öfvertygad, att på de flesta ställen valdes de mest ansedde och förtroende-värda medborgare, vare sig Adelsman, Prest, Bonde eller Ståndsperson. Och hvad desse 10-R:drs karlar beträffar, hvilka nu väcka en så panisk förskräckelse, har man då rätt betänkt, hvad hela deras rösträtt betyder? Huru sällan skall det vara möjligt att inom en Socken sammanleta och sammanfösa 100 sådana; och när man då ändteligen fått ihop dem, så betyder hela samlingen knappt mer än en Bonde på ett fjerdedels mantal. Vis-

serligen är denna faran stor?! Men på huru många ställen skulle ny omröstning begäras för tillsättandet af en Valman? Männe ej på 99 af 100 hela affären stadnade vid, att af någon ansedd man inom Socknen det erforderliga antalet Valmän föreslogs, antogs och befullmäktigades, hvarefter den revolutionära Socknestämman upplöstes. Så har det tillgått hitintills; och nog fordras det en och annan mansålder, innan ändring härutinnan sker. Intresset för Riksdagsförhandlingarne är icke så hastigt väckt; åtminstone tyckes slummern ännu vara tämligen djup. Bevisen kunna hemtas ur årets chrönika.

2:o *Har Utskottet icke vederbörtigen sört för garantierna af högre bildning och sjelfständighet*, enär det åt kunskaperna och Embetsmanna-kallet icke gifvit mer än en personell röst och åt rikedomens icke mer än högst sex. Den gärd af aktning och förtroende, Utskottet tilldelat den högre bildningen, är i politiskt hänseende den första inom vårt land. Att classificera den eller gifva flera röster åt en högre än åt en lägre Embetsman, lärar väl blifva tämmeligen svårt, enär hvarken rangordningen eller akademiska specimina lämpeligen torde kunna indragas i bestämningarne af rösträtt. Hvad åter sex-röstberäkningen för rikedom beträffar, har Utskottet i detta fall, om man hemtar ledning från andra länders constitutioner, snarare peccerat in excessu än in defectu; ty så vidt jag känner, finnes ingen Vallag i hela det civiliserade Europa, som tilldelar åt någon individ, vore han än den störste millionären, mer än en personlig röst. Franska Chartan, som annars genom sin höga valcensus hyllar rikedomens sjelfständighet, har derjemte uttryckligen stadgat, att ingen får utöfva valrätt mer än i ett val-arrondissement. Utskottets Vallag är således uppmärksammare mot rikedomens än någon annan.

3:o *Har Utskottet derigenom, att det uteslutat från valrätt innehafvare af Förtroende-Embeten och Kronobetjente, beröfvat dessa Medborgare deras politiska rättigheter, nedsatt dem under backstugusittaren och begått en uppenbar orättvisa*, såsom emot den större förmögenheten, äfven mot den högre Embetsmanna-erfarenheten. Ut-

skottet har såsom grund för valrätt fordrat *personligt oberoende*, hvaruti det troligen haft rätt. Den som utan dom och ransakning, således någon gång af nyck, kan skiljas från embete och lön, är icke särdeles oberoende. Han måste följa de makttegandes gifna instruction eller anade vilja, om han icke skall snart se sig blottställd för obehagligheter, kan hända förföljelser. Utskottet hade dessutom i thy fall en föregångare i den Franska Chartan, som stadgar, att till Deputerade icke kunna väljas Prefecter, Under-Prefecter, Receveurs particuliers des finances, Payeurs, Divisions-Generaler, General-Procureurerne vid de Kongl. Hofven, Konungens Procureurer, Directeurs des contributions directes et indirectes, des domaines et enregistrement et des douanes dans les departemens; och Portugals constitution förbjuder de Deputerade att emottaga några Stats-Embeten, samt förklarar Embetsmän och Andelige icke valbare inom sina District eller Stift.

Dessa äro då de hufvudsakliga lyten, man tillägger Förslaget. De öfriga, ofta upprepade felen, hvaraf det skall öfverflöda, igenfinnas i redactionens mörker, osäkerhet, obestämdhet, m. m. eller i några oriktiga detaljer &c. Sådana brister, om de verkligen förefinnas, måtte kunna afhjelpas. Icke voro 1809 års Grundlagar utan vank och lyte, ehuru nedskrifna af mästarehand. Knappt någon enda Riksdag har sedan förbigått, att icke någon ändring, något tillägg, någon förklaring ansetts nödig och antagits. Härifrån hör då ej sökas någon giltig anledning till det helas afslag eller dödsdom. Nej — *det gällande Valsättet* är bättre, säkrare, lyckligare. Stånds- eller om detta ej kan bibehållas, Class-val skall man antaga.

Hvad godt våra Riks-Stånd gjort vårt Fädernesland under alla tidehvarf, vittnar bäst Historien från de äldsta till närvarande tider. Jag behöfver ej här uppdraga den mörka teckningen; den är säkert af alla känd och bedömd från Folkunga-tiden till 1772 års revolution. Från Adelsståndet, af fordom äfven omfattande det högre Presterskapet, räknar man många och stora olyckor, de svåraste inhemska skakningar, de djupaste sår i Statskroppen;

churu jag visserligen erkänner och djupt vördar minnet af många stora Män, som derifrån utgått. Den enskilda förtjensten är något helt annat, än Ståndet in corpore. Blott svagt och vanmäktigt kunde de lägre Stånden strida mot den segrande Aristokratien. Flere af våra störste Konungar hafva erfarit höjden och vidden af dess alltid stegrade anspråk. Derföre fälde ock 1809 års Constitutions-Utskott öfver Riks-Stånden en ganska sträng, men fullt rättvis dom; och äfven 1834 års sannerligen rätt conservativa Constitutions-Utskott var icke särdeles artigt mot Stånds-Författningen. Hvarföre har då på den sista tiden denna fått så många och varma förfäktare? Hvarifrån kommer nu en så häftig kärlek till en princip, som var nära att dö ut för 30 år sedan? — Jag vet i sanning icke mer än ett sätt att lösa denna gåta. Jag skall våga försöket.

En högt aktad och nu djupt saknad Medlem af 1840 års Constitutions-Utskott yttrade i sin, Vallags-Förslaget åtföljande, reservation: "Om man noga granskar de nu varande Nationernas allt mer och mer uppenbarade behof af politisk frihet och deras derpå grundade mer eller mindre högljudda, mer eller mindre ofta förnyade påståenden, befinnas de icke vara af blott en art, utan af två sådana. Nu varande tid yrkar National-Representation för att emancipera Samhället från allenastyrandets möjliga nycker, men den yrkar äfven organiseradt communal-väsende för att på lika sätt emancipera från Embetsmanna-väldet. — — — För den nuvarande tidens farhågor utgöra Autokratiens successiva stegring och Statens inblandning genom en Embetsmanna-Hierarchi uti lifvets minsta detaljer ett gemensamt föremål. Det är ej endera af dem, utan bägge tillsammans, som äro oförenliga med den politiska frihet, hvilken nu, nästan öfverallt, antingen tyst önskas eller öppet fordras." Männe ej i detta yttrande finnes ordet till gåtan. Man fruktar må hända, att denna Embetsmanna-Hierarchi, en liten afart af Aristokratien, skall nödgas småningom maka åt sig, i händelse de samfalta valen med deras princip af lika medborgerlighet skulle införas och verka till beredande af politisk frihet.

Det är nemligen just ifrån de Stånd, hvilka egentligen omfatta hela Embetsmanna-Hierarchien, som det häftiga motståndet utgår. Det är just Embetsmännen, som orda om orimligheten, olämpligheten, olagligheten af samfalta val. Ståndsprincipen deremot är så beskeddlig, så konservativ. Den bibehåller allt på den gamla goda foten och låter öfvertygelsen om nödiga reformer med en så välgörande långsamhet mogna. Jag beklagar sannerligen, att jag äfven i detta fall icke kan dela de konservativa fosterlandsvännernas mening. Innerligen önskar jag, att alla möjliga utvägar till Samhällets ändamålsenliga utveckling och lyckliggörande så snart som möjligt öppnades, att alla hinder för den sanna politiska frihetens utbildning undanröjdes. Med en utmärkt författare i Statsläran tror jag, "att hvarje menniska bör fritt kunna öka sin bildning och utveckla sina krafter för att efter förtjenst hinna hvarje rättighet i Samhället. En sådan jemlikhet kräfver blott, att "börden icke ger den ena menniskan några lagliga rättigheter i "Samhället framför den andra. Denna jemlikhet är lika dyrbar "för de privilegierade som för de uteslutne; ty privilegierne sjelfve förstöra den Class, som eger dem. Andligen försvagas hennes "krafter derigenom, att hennes verksamhet är inskränkt till ett ringa "omfång, emedan hvarje individ, som tillhör Classen, af maktbegär, tom ärelystnad eller hördsstolthet sträfvar att verka inom "den krets, privilegierna förbehållit honom, och jemförelsevis utan "ansträngning vinner sitt syfte." Man må tillämpa dessa sattser på vårt land, om man behagar. Jag hyser emedlertid den tankan, att vårt Riddarhus, inneslöte det ock ännu flere utmärkta personligheter, står med sitt isolerade läge på en vacklande grund och förr eller sednare bortblåses af tidens anda. Så fruktar jag ock, att det Högvärldiga Stånd, hvilket jag har den äran tillhöra, om det icke äfven i politiskt hänseende sluter sig närmare till det egentliga folket, snart nog af den allmänna opinionen tvingas att frånträda politiska rättigheter, dem det varit så vackert att sjelfmant uppoffra på fäderneslandets altare. Förr eller sednare gör den sanningen sig gällande, att den styrelseform är den bästa,

som tilldelar Statens alla medlemmar, utan afseende på Stånd eller vilkor, samma politiska rättigheter. Äfven den lägre individen vaknar småningom till känsla af sitt menniskovärde och vill vara verksam för sitt fädernesland, så långt hans krafter räcka. Så blir den politiska friheten nödvändig, då den grundas på rätt och sanning. Privilegier måste försvinna för nya privilegier; men dessa blifva hela mensklighetens, så "att hvarje medlem af Staten "icke blott eger rättighet att genom sin bildning höja sig till politisk verksamhet, utan äfven hvarje fullmyndig man i nationen "på en eller annan väg verkligen utöfvar densamma."

Särskildt eger jag ett skäl, hvarföre jag alltid ansett det vara Preste-Ståndets både pligt och sanna förmån att gå folkets önskingar till mötes. Vår verksamhet sluter oss så nära till folket, att dess behof, dess ställning, dess tänkesätt omöjligen kunna vara för oss obekanta. Det är beklagligen icke mer en hemlighet, att vårt Stånd icke nu mera eger samma inflytande, samma förtroende, samma kärlek, som det fordom åtnjutit. Det må vara oförtjent, orättvist, att opinionen tagit en så olycklig rigtning; och jag vill vara öfvertygad, att det i de flesta fall så är. Men viktigt, såsom mig synes, obeskrifligen viktigt att återvinna, hvad man möjligen förlorat. Kunde en sådan vinst åtminstone förberedas genom ett efterskänkande af Presterskapets politiska Ståndsrätt, skulle jag anse offret ringa, men vinsten utomordentligt stor. Jag hoppas och tror på denna vinst; och äfven derföre röstar jag för Förslagets antagande.

Contracts-Prosten *Gumælius*:

Det kunde synas mindre angeläget att i förevarande fråga yttra sig, då flere värde Talare före mig redan upptagit det hufvudsakligaste, som kan anföras så väl mot som för det förslag till National-Representationens ombildning, hvilket nu skall antagas eller förkastas; men jag anser mig dock böra begagna detta tillfälle att uttala min mening i denna för fäderneslandet så viktiga angelägenhet, helst jag vid sistlidne Riksdag, då detta ämne förevar, af sjukdom hindrades att deltaga i Ståndets öfver-

läggningar. Hvad jag har att anföra kommer således visserligen sent, men dock icke för sent.

En anmärkning må till en början förutskickas. I vår tid talar man så ofta om rättighet för personer och fordrar högljuddt, att de må blifva gällande; men Samhället har ock sina rättigheter, som ej alltid lika ifrigt påyrkas. Constitutions-Utskottet utgick ensidigt ifrån personlighets-principen, vid uppställande af sitt förslag, och det nya Samhället skulle derpå bildas. Det hade varit riktigare att först tillse, hvad Samhället å sin sida fordrar för sitt bestånd och utveckling, och derefter bestämma det utrymme, som åt de personliga rättigheterna kunde beviljas.

Den af Constitutions-Utskottet uppställda personlighetsprincipen har af den värde Talaren näst före mig blifvit med mycken talent försvarad. Äfven af mig medgifves, att denna princip är christelig och gör sig alltmer gällande. Det christliga Samhällets, likasom hela mensklighetens problem är ju, att hvarje individ skall utvecklas och höjas till den fullkomlighet, att den, utan ständig påminnelse om yttre tvång, af inre drift skall arbeta på det helas utveckling, värda andras rättigheter, såsom sina egna, och således göra all yttre lag alltmera öfverflödig. Detta är målet. Men huru långt är man icke ännu derifrån aflägsnad! Man måste taga människorna sådana de äro. Ett omedelbart deltagande i Samhällets högre angelägenheter kan således ej ännu vara en rättighet för hvilken som helst, så vida man ej vill underordna Samhällets rättighet under individens. Af personlighetsprincipens antagande och användning anser jag således icke nödvändigt följa, att personer utan behöriga qualificationer skulle ega rättmätiga anspråk att deltaga i de offentliga öfverläggningarne om landets angelägenheter. Denna princip kunde åberopas och antagas såsom allmänt giltig endast i det fall, att ingen skillnad funnes medborgare emellan. Erfarenhet, bildning, förmögenhet och andra förhållanden i Samhället uppresas ännu, och lära väl alltid komma att uppresas så stora skiljemurar mellan medborgare, att en fullkomlig jemlikhet icke kan ega rum. Jag hade föreställt

mig, att å ena sidan personliga rättigheter böra erkännas så vida och till den grad, som ett rättvist och billigt afseende på Samhällets bästa sådant medgifver; men å andra sidan står Samhället med anspråk, lika heliga. Folk-Ombudet representerar icke endast sitt värda jag, sin egen person. En Representant-Församling, så sammansatt, skulle innefatta alla Samhällets medlemmar. Utan det representerar någon del af hela Samhället, en viss Class, ett visst yrke, bildning, erfarenhet, förmögenhet m. m. Och är idén af representation sådan, så måste ju Samhället fordra, att de, som representera, måste sjelfva ega något af det de representera, nemligen bildning, erfarenhet, förmögenhet eller hvad annat det må vara.

Det har blifvit yttradt, att personlighets-principen uti sig innebär en drift till rörelse, ett medel till framskridande förbättring i sociala förhållanden. Detta eger sin riktighet. Men man må se till, att krafter ej lössläppas, hvilka ej tillika innehafva benägenhet och förmåga att tygla sig sjelfva. Rörelsen kan möjligen blifva så stark, att den, i stället att befordra det allmänna bästa, drager Samhället med sig och omkullstörtar dess grundvalar. Till förebyggande af sådan omstörtning har man i andra constitutionella Stater inom Representationen sökt en motvigt mot rörelsedriften hos den demokratiska beståndsdelen, uti en Öfre Representant-Kammare. Man har vid dess sammansättning utgått från olika grunder. Med undantag af England, der denna inrättning redan är gammal, synes man ej hafva lyckats att med framgång lösa detta problem. Hos oss lär det än mindre vilja lyckas, ty svårigen finnas hos oss elementer till en sådan Kammar, som skulle innefatta tillräcklig motståndskraft mot den demokratiska rörelsen, d. v. s. vara konservativ till sin beskaffenhet och ega nog anseende och förtroende hos Folket, att få sina beslut respecerade. Jag vill ej förneka, att Constitutions-Utskottet uti den Andra Kammaren, som det föreslagit, sökt inlägga stabilitet, och jag tror, att det deruti till en viss grad lyckats. Ty på det sätt som Första Kammaren är bildad, skulle troligtvis rörelse-

driften blifva så stark, att de, som vid en Riksdag af det rådande partiet insattes i Andra Kammaren, redan vid den nästa skulle vara stationära i jemförelse med den då uppträdande Första Kammaren, och än mer skulle detta vara händelsen med dem, som 2 eller 3 Riksdagar förut voro delegerade. Men genom det föreskrifna sättet för Kamrarnes gemensamma öfverläggningar och omröstningar är den Andra, fåtaligare Kammarens sjelfständighet åter undertryckt, och Utskottet har genast med ena handen tagit tillbaka hvad det med den andra gifvit. De, som anse vådligt att på en gång omstöpa hela Samhälls-inrättningen, hafva skyggt tillbaka för följderna af så omfattande förändringar. Till tröst för dem har man anfört andra Stater, som i nyare tider gjort sådana experimenter. Den trösten är sannerligen ringa, när man nogare beser frukterna af dessa förändringar. Personlighetsprincipen har fått sig större utrymme tillerkändt; men Samhälle- na hafva kommit nära sin undergång. Man har ock för exempel åberopat England, som nyligen i väsendtlig del förändrat sin Representation. Men annorlunda förfor det vid sin reform. Visheten hos Engelska Parlamentet låg just deri, att de reformerade, icke omstörtade; — att de icke företogo sig att lägga nya grundvalar, utan byggde på dem, som redan funnos.

En värd Talare har försvarat den låga valcensus, som blifvit föreslagen, och påstått, att de små lotterna i det hela litet betyda. De betyda dock, fruktar jag, mycket nog i dens hand, som förstår att använda dem, och de öppna ett vidsträckt fält för intriger, hvilka af de mindre insigtsfulle och erfarne icke kunna genomskådas. Man har äfven här den trösten tillhands, att valen ej blifva directa, utan skola förrättas genom Electorer, och i afseende på dessa Electorer, som skulle väljas i primär-församlingarne, åberopar man det hittills vanliga förhållande, att Sveriges Allmoge i allmänhet till sina ombud utser de sakkunnigaste och pålitligaste. Jag bestrider det ej, men anmärker blott, att detta egentligen har sin tillämpning i kommunala angelägenheter, som ligga hvar och en nära och äfven af de mindre bildade

kunna fattas. Men så är och kan icke vara förhållandet i frågor, som ligga öfver den stora mängdens bedömande. Vi hafve dessutom redan ofta i val af Församlings-Lärare fått en försmak af hvad allmänna val kunna blifva. Jag vill icke säga, att de nya Representant-valen nödvändigt skulle blifva misslyckade, och fruktar ej heller alla de olyckor, hvilka såsom följd af det föreslagna valsättet förespeglas. Tvärtom medgifver jag, att mångt val kunde falla på redliga, upplysta, erfarna, med ett ord på värdiga och skickliga personer. Men det blir dock alltid blott en lycklig händelse. Uti författningen ligger ingen garanti därför, att icke de sämste lika så väl som de bästa Representanter kunna utses, och det är vådan häraf, som isynnerhet bör afskräcka från dess antagande. Man beropar sig på Norrige, och söker lugna för alla farhågor genom den erfarenhet der är vunnen. Men om denna erfarenhet bör tagas till råds, så vet hvar och en, som närmare tagit kännedom om förhållandet, erkänna, att man der klagat öfver det alltför inskränkta utrymme, som mer än en gång i Representationen blifvit lemnadt åt bildning och erfarenhet, samt att valen stundom så utfallit, att man sett dessa egenskaper i mer och mindre mån saknas hos mängden af Representanterne. Derifrån denna reaction, som hos ett Storthing egt rum emot ett föregående Storthing, och den ebb och flod i afseende på valen, som utvisar, att principen i sin tillämpning beror på tillfälligheter. Jag anser Classvalens bibehållande rådligast, enär de lemnas den största säkerhet därför, att skicklighet och erfarenhet aldrig fullkomligt kunna uteslutas från Riksförsamlingen och blott de der hafva rum, måste de ock göra sig i någon mån gällande.

Åtskilliga grundade anmärkningar hafva blifvit framställda emot det olika och orättvisa företräde, som förslaget medger den ene medborgaren på den andres bekostnad. Mycket kunde ytterligare härtill läggas. Jag vill dock nu endast fästa mig vid de så kallade förtroende-embetena, hvilkas innehafvare förslaget utesluter ifrån valbarhet. Man föregifver såsom skäl dertill det beroende, i hvil-

ket sådane Embetsmän anses befinna sig, emedan de utan dom och ransakning kunna från sina innehafvande platser skiljas, och således äro beroende af en persons godtfinnande. Men det stode i sanning ganska illa till med Samhället, om all sjelfständighet fränkändes Konungens högste Embetsmän, och det synes i sanning obehörigt att för låg servilism i förhand stämpla en Medborgareclass, åt hvilken så viktiga uppdrag äro gifna, och som bör anses innefatta i sig den största upplysning. Om än dessa embeten kallas förtroende-embeten och deras innehafvare i yttre mätto antagas vara beroende, så gifves det dock, och måste på så upphöjda platser tillika gifvas ett hjertats och characterens oberoende, som, när det gäller, icke skyr att uppoffra gunst och fördelar för det allmännas väl, så vida icke förtroendet skall förbytas i förakt. En besynnerlig inconsequens, hvad Kronans amovible Embetsmän beträffar, framstår dessutom i förslaget, då det i och för tjensten fränkänner alla sådane rättigheten att deltaga i Representationen, men medgifver dem samma rättighet, i fall de ega en jordbit, likasom det materiella ensamt skulle kvalificera till dylikt förtroende.

I de många och bittra förebråelser, som blifvit rigtade mot vår Stånds-indelning, kan jag för min del icke i allo instämma. I den finnes ock mycket godt, som icke bör förkastas, utan heldre öfvergå i en ny Representation, hvars bildning nu mera allmänt önskas. Ehuru jag visserligen icke är den, som ej vill akta på tiden och dess fordringar, så kan jag dock endast ge vika för anspråk, som äro befogade. Jag vet ganska väl, att den allmänna kraften, en gång satt i rörelse, af en allmän tanka, denna må nu vara god och helsosam, eller ock endast negativ och förstörande, rycker allt med sig. Men fruktan för mängden får lika litet bestämma Representantens votum, som fruktan för den enskilde, eller andra bevekelsegrunder, än öfvertygelsens. Vill tiden något annat än mensklighetens stigande förädling och Samfundsinrättningarnes fullkommande, så får den icke mig till bunds-

förvandt, ehuru svagt mitt motstånd än må vara. Må man hujda för sig med skäl; endast de skola verka på min öfvertygelse, när de befinnas grundade. Deraf att en större massa yttrat sig i den viktiga frågan, och till en del åtminstone kanske blindt nog gillat den, kan jag icke hemta tillräcklig anledning att antaga ett förslag, som hvarje tänkande skall finna vara behäftadt med de största brister. De opinionsyttringar, som man omsorgsfullt samlat från åtskilliga delar af landet, betyda således litet eller intet för mig, då jag såsom Representant här skall försvara de heligaste rättigheter, nemligen hela Samhällets. Deras juridiska vikt må för den, som vill, bestämmas efter numerären. Jag skattar högre den moraliska vigten af lugn pröfning, klar insigt och fast öfvertygelse. Jag är fullt öfvertygad, att de Stånd, som hos oss hittills ansetts utgöra den återhållande kraften, det conservativa elementet i Statsförfattningen, längesedan hafva funnit sig vid, att eftergifva hvad som billigtvis kunnat och bordt eftergifvas. En Representations-förbättring, en verklig reform, byggd på rent nationella grunder, hade deraf utan gensägelse blifvit frukten och dermed ett stort steg taget framåt, icke ett tuppfjät, såsom mången höres yttra. Men nu vilja rörelsemännen brådstörta reformen, och det är vådan deraf, som jag anser böra förebyggas. Att våra så kallade Stånd utlefvat sin tid, må medgifvas. Jag vill ej försvara deras bestånd i sin nuvarande form. Men de olika Classerna i Samhället fortfara, så länge Samhället eger bestånd, och de böra både representera och representeras vid afgörande af Samhällets angelägenheter. I sättet därför vill jag gerna göra de största eftergifter, och tror att jag i detta afseende uttalar mina Committenters och alla Fosterlandsvänners mening. Men jag förklarar ännu en gång: jag önskar förbättring, utveckling, lugnt fortskridande; ej upplösning och omstörtning.

Här har blifvit antydt, att Presterna genom eftergift för de önskningar, som uttalat sig för den föreslagna Representations-reformen, borde söka återvinna det förtroende hos Folket, som de

förmenas hafva förlorat. Jag lemnar derhän, huru med detta förminskade förtroende kan sig förhålla; må hvar och en derom hysa sin tanka. Bedröfligt skulle det vara, om detta i allmänhet innebure något annat, än att de i verldsliga fall blifva mera umbrella rädgifvare, i samma mån, som upplysningen i sådana mål blifver allmänna spridd och erfarenheten större. Men ett eftergifvande för det man enligt sin fasta öfvertygelse anser orätt, endast för att derigenom ställa sig in och återvinna ett inflytande, skulle, jag fruktar det, snarare få utseende af omständigheternas tvång, än af fri och redlig öfverläggning, och jag hemställer, huruvida detta vore rätt och värdigt den ställning till Folket, i hvilken Preste-Ståndet befinner sig. Eftergifter böra göras — stora och väsendtliga eftergifter, derpå yrkar äfven jag — ty annars kan ingen jemkning och förmedling, ingen verklig och genomgripande reform i Statsförfattningen tillvägabringas; men må man också icke fordra mer än hvad som kan och bör till det helas bästa medgifvas.

Ibland de olägenheter, som vår närvarande Stånds-Representation medför och hvilka med skäl öfverklagas, samt ifrån början gifvit en icke ringa anledning till klander öfver Riksdagarnas långvarighet och i jemförelse dermed ringa frukter, är det tröga och oviga i formerna. Jag har med uppmärksamhet genomgått Förslaget och mig förekommer det, som föga eller ingen förbättring i detta högst vigtiga hänseende deraf vore att vinna. Först och främst bestämmes för Riks-Församlingens sammanvaro en tid af 6 månader eller dubbelt så lång som den nu för Riksdag stadgade, utan lemnad rätt till Konungen att, ifall omständigheterna dertill föranleda, kunna dessförinnan upplösa Riks-Församlingen. Mig synes, att med former, som skola vara vigare än de närvarande, borde ett Riksmöte på kortare tid kunna afslutas, synnerligast som förslaget tillika stadgar, att Riks-Församlingen hvar tredje år skall sammanträda. När man vidare tager i betraktande Utskottens sammansättning och ärendernas deraf följande vidlyftiga behandling, samt slutligen den utsträck-

tare tiden för motioners väckande, så kan med skäl betviflas, huruvida förslaget lemnar förhoppning om en förenklad och mindre tidsödande arbetsordning vid blifvande Riksmöten. Såsom ett correctiv mot den öfverklagade mängden af mindre viktiga motioner medgifver visserligen förslaget Riksförsamlingen rättighet att i första hand förkasta en motion. Men detta är ett mängdens tyranni, hvilket skulle leda till de vådligaste följder; på detta sätt skall det rådande partiet kunna undertrycka hvarje förslag och hindra minoriteten att ens blifva hörd och få sina framställningar pröfvade. Andra besynnerligheter och deribland vissa procedurer mellan Utskotten och Riksförsamlingen kunde ock förtjena att närmare skärskådas. Men det redan anmärkta må vara nog.

Innan jag slutar, kan jag dock icke alldeles undertrycka en förebräelse emot dem, som vid sista Riksdag så långt framdrefvo detta förslag, ty just derigenom blef den viktiga frågan om en verklig förbättring i Representationen för en längre tid uppskjuten. Hade man låtit personlighets-principen få vara Samhället underordnad, tagit detta, sådant det är, och sökt att förbättra det, i stället för att vilja åvägabringa en total omstörtning, hvars goda frukter sent eller aldrig torde frambringas, så hade vi nu sannolikt varit i tillfälle att med glädje antaga ett godt förslag, och derigenom se Samhällets vidare utveckling för en längre tid bestryggad. — Constitutions-Utskottet har likväl också haft sin conservatism. Det har i detaljerna bibehållit åtskilligt af det förutvarande, och detta utgör visst icke det sämsta i förslaget. Det skulle vara mig ett nöje att hänvisa derpå, om tiden det tilläte. Äfven medgifver jag, att flere af dess egna förslager måste erkännas vara riktiga och goda; men genom antagande af det hela skulle vårt Samhällsskick icke reformeras, utan omstörtas — skulle i Samhället många nya makter uppstå och de gamla undanträngas eller alldeles falla. Jag vill dermed icke hafva sagt, att detta nödvändigt är ett ondt. Ej allt gammalt kan eller bör conserveras. Naturen sjelf undantränger det föråldrade, för att bereda det

unga, friska, lefvande rum. Men naturen förstör icke på en gång, utan småningom, och sådan bör äfven den organiska lagen för Samhällets utveckling vara. Icke revolution, utan reform är det säkra villkoret för fortskridande utbildning. Jag kan icke understödja ett förslag af så vådlig syftning, som det förevarande. Andra Staters missöden må tjena oss till varnande exempel för dylika omstörtningsförsök. Spanien blöder ännu sedan 30 år tillbaka. I Portugal är tillståndet föga bättre, och huru står det till i Grekland, den nyaste constitutionella Staten? Hvar skall orsaken till dessa länders olyckor förnämligast sökas, om icke deruti, att man vid Statsförfattningens ombildning satt teorien i practikens ställe, då i omvänd ordning erfarenheten först bör lära hvad som för hvarje Folk är det mest användbara, det mest gagneliga? Derigenom har kommit att inträffa, att en författning, som *a priori* varit uppgjord, kommit allt för litet att passa till förhandvarande förhållanden. Författningen har icke varit en utbildning af Folkets verkliga lif, character och lynne, utan har satt sig till problem, att alldeles ombilda allt detta. Deraf den ständiga slitningen, och kampen mellan det existerande, och det som vill sätta sig i dess ställe. Icke får man undra derpå, om det förre kämpar för sitt fortfarande lif lika envist, som det andra att utrota det. Är ett sådant tillstånd så önskvärdt, att man derföre bör uppoffra det lugn och trefnad, som förefinnes, och genom visa och måttliga förändringar ej behöfva äfventyras?

De anmärkningar, som ännu kunna återstå, öfverlemnar jag åt skickligare Talare. Jag har talat utförligare än jag i början ämnade, dertill föranledd af förslaget skicklige försvarare, som näst före mig hade ordet och hvars framtällning jag till dess hufvudsakliga innehåll velat genmäla. Till honom hembär jag emedlertid min tacksamhet, för det han genom upptagande och besvarande af föregående anmärkningar gifvit anledning till verklig discussion i stället för de visserligen upplysande och lärda, men af hvarandra oberoende afhandlingar, som hittills utgjort förhandlingen i detta ämne. Huru jag vid frågans afgörande i detta

Stånd kommer att rösta, lärer, efter hvad jag nu anför, icke behöfva tillkännagifvas.

Contracts-Prosten, Doctor Broman:

Det ligger något stort och skönt i människans sträfvande till en allt högre fullkomlighet, ty detta sträfvande bevisar att hos henne lefver och verkar en högre och friare kraft, än i den öfriga naturen. Men så länge detta sträfvande fortgår inom ändligheten, så är det blott en fortsatt strid mot de hinder, som uppkomma af hennes yttre omgifning, hvilken, främmande för all högre utveckling, icke kan bilda sig efter henne, utan tvärtom inverkar på hela hennes väsende och i viss grad bildar detta efter sig. Gäller detta om människan såsom individ, så gäller det ännu mera om henne, såsom medlem af ett Samhälle, fästadt vid en viss local med dess naturförmåner och brister, dess climatiska inflytanden och öfriga förhållanden, hvilka, i följd af oberäknliga verkningar, intrycka sin individuella stämpel på hela Samhällets physiognomi. Kalle man denna stämpel hvad man vill: historiska minnen, nationalcharacter, folklynne, skaplynne — men ostraffadt bryter icke ett Folk deremot, och utbyter den icke utan att bortbyta sig sjelf.

Hos kanske intet Europeiskt folk har detta skaplynne utvecklats sig med så bestämdt sjelfmedvetande, som hos Svenska folket. Redan i den äldsta forntiden framstår det såsom ett Folk för sig, och har fortgått sin egen väg, i sitt egna land, aldrig eröfradt, aldrig underkufadt. Öppet för bildningens inflytande, har det med erkänsla mottagit den, utan att den likväl kunnat borttaga, endast utveckla och förädla denna individualitet; och bildningen har sjelf måst ikläda sig denna för att blifva fullkomligen Svensk. Sjelfva Christendomen, i dess yttre form såsom Kyrka, har antagit något för Svenska folket eget och utmärkande, och genom dess högre kraft utvecklat och förädlat det hugstora, som af ålder legat i dess lynne. — Skulle man då kunna tro att något alldeles främmande; — något, som i Svenska skaplynnets icke har en motsvarighet; för hvilket detta icke eger en förutva-

rande receptivitet, skulle kunna genom ett trollslag instörtas deruti, der frodas och bära goda frukter?

Det är en helig pligt för hvar och en, som blifvit hedrad med det dyrbara förtroendet att här framträda i eget och andras namn, att samvetsgrant, utan bialsigter och utan afseende på egna fördelar, granska och pröfva de ämnen, som här till öfverläggning förekomma; eger han ock icke förmågan att framlägga resultatet af sitt begrundande på ett sådant sätt, att det kan vara upplysande för andra. Att sjelf hafva kommit till en fast öfvertygelse i den viktiga fråga, som utgör ämnet för dagens förhandlingar, är en tillfredsställelse; — att utsäga denna öfvertygelse utan fruktan, är en pligt. Att denna öfvertygelse icke utgår från mitt enskilda läge i Samhället, såsom Religions-Lärare, och såsom sådan här tillhörande hvad hos oss blifvit kalladt ett Stånd, — det borde för den sansade vara tydligt deraf, att jag, såsom individ, icke kan något vinna eller förlora på utgången, och att mina Söner icke ärfva mitt Embete eller Stånd, utan endast den bildning, jag kunnat dem bereda, och hvarigenom de skola, så hoppas jag, varda dugliga att inträda uti de samhällsförhållanden, hvilka kunna erbjuda bildningens fördelar, om Svenska folket skulle i en falsk öfverbildning eller af en afundsam Statshushållning så ordna sin Kyrka, att dess Lärare måste nedsjunka till föraktliga redskap för världsliga afsigter, utan bildning, utan anseende och inflytande.

Det vore orätt att misskänna de mäns afsigter, hvilka framlagt för Svenska folket det förslag till ombildning af dess Samhällsskick, hvilket i dag skall bedömas i näst den högsta instansen. Jag är öfvertygad, att deras afsigter varit rena, och att, i deras föreställning, det åldriga Svea visade sig föryngradt och lyckliggjordt efter dess antagande. Må ock derföre hvarje annan, om ock motsatt öfvertygelse, få njuta samma rätt att anses ren och uppkommen af ädla motiver! Den begär icke någon bättre rätt, än öfvertygelsens och bevisningens, men rubbas icke af skränet och hotet. De voro dock menniskor, dessa ombildningens

härolder, och till menniskan säger man icke något ohöfviskt, då man säger, att hon kan misstaga sig. I fyra år har detta förslag legat under Svenska folkets granskning. Denna har varit sträng. Misstagen äro upptäckta. Att de blifvit stora, är icke granskningens fel. Tankefostret har blifvit infördt på verklighetens område. Det liknar der en på fri hand uppgjord Charta öfver ett land. Den passar ej in på landets naturliga former, och blir i afseende på detta en *osanning*; vore den ock utförd med största konstskicklighet.

Ifrågavarande förslags detaljerade granskning är af flere med stor förtjenst genomförd, och kan icke blifva föremål för denna stundens betraktelser. I sin helhet framstår det, såsom mig synes, *förnärmande* för Svenska nationalkänslan, såsom till dess grunddrag lånadt, och såsom *hotande*, i betraktande af de verkningar, dess principer framalstrat i de länder, der de blifvit antagna. Dess anor från Franska Revolutionens mest förfärliga period; dess verkningar i det härliga, men sedan dess antagande af inbördes krig blödande Spanien, borde vara varnande för ett Folk, som väl någon gång lånat yttre seder och bruk, men aldrig nationella tänkesätt och känslor från främmande länder. Man prisar Brödrarikets lycka under inflytande af samma principer, som i detta förslag uttala sig. Att någon likhet eller jemförelse emellan Norriges politiska ställning 1814 och Sveriges 1844 icke eger rum, är dock ofta och med ovederlägglig bevisning ådagalagdt. Under en lång, despotism hade det förra landet blifvit en tabula rasa, på hvilken friheten kunde skrivas i hvilken form som helst. Verkningarne äro ock endast minutlånga i Staternas tideräkning. Profningarne hafva ännu uteblifvit; och den blomstrande lyckan skulle, under hvilket Representations-system som helst, varit lika stor, såsom ett Försynens verk genom en vis Konungs styrelse och lyckliga händelser, som upptäckt skatter i jordens inandöme och fört ymniga, men tillfälliga rikedomar till dess kuster.

Andra länder, hvilka, likasom Norrige, icke egde elementer-

na till en Stånds-Representation, då en representativ författning hos dem skulle införas, siitas ännu med olägenheterna af allmänna val, och prisa Sverige lyckligt, som hunnit det steg framför dem, som Stånds- eller Classval utvisar, och hvilket de äfven skulle antaga, om icke elementerna dertill hos dem blifvit genom feodalismen och despotismen utrotade, men hos oss återfinnas oförblandade, emedan ingendera af nämnde Styrelseformer här kunnat rotfästa eller utbilda sig. Förslaget antagande skulle derföre af andra Folkslags upplyste, och deras egna valsätts ofullkomlighet inseende Statsmän bedömas såsom ett tillbakaskridande på sjelfva bildningens väg, hvars återtagande kanske skulle kosta hundraåriga strider.

Skulle de till grund för förslaget liggande principer kunna i verkligheten utföras, så skulle menskligheten vara annorlunda beskaffad än den är; ty först då, när menniskorna hunnit bildningens fullkomlighet i intellectuellt och moraliskt afseende, kan fråga uppstå om den jemlikhet i *Samhället*, som nu gäller inför *Lagen* och inför *Gud*. Då vore tid att utskrifva ett Alshertjating med fria val utan en alltid förnuftsstridig census, endast grundade på personlighetens princip. — Nu måste dock Samhällsformen omsluta menniskorna, sådana de äro, för att möjligen göra dem bättre. Den måste kunna värna det ädla och goda; skydda det heliga och sanna; bilda det obildade och hejda det onda. Då framställer den Samhällets urbild i så fullkomlig teckning, som den kan framställas i verkligheten. — I förevarande förslag tyckes denna urbild visa sig upp- och nedvänd, då det, rätt grundriktigt utfördt, framskjuter halfbildningen, men tillbakaskjuter bildningen; då det gör förmögenheten till fattigdomens rusthållare och utstyr denna med hjälm och svärd; då det proclamerar allmän rättvisa, men alstrar lika allmän orättvisa; då det förespeglar förbättringar såsom lätta, men gör dem i utförandet omöjliga; då det låtsar lemna Konungamakten ovidrörd, men omgifver den med alla attributerna af en Demokrati, i hvilken den förbleknar eller förintas. — Till sådana resultater kommer den oveldiga präfnin-

gen af förslagets principer, detaljer och resultater. Om andra kommit med lika pröfning till bättre, så är det icke på deras, utan på egen öfvertygelse, som hvar och en här måste stödja sig.

De förändringar, som måste antagas, och äro såsom följderna till antagande föreslagna i Rikets öfriga grundlagar, äro så ingripande, att Samhället icke är detsamma ögonblicket före och efter förslagets antagande. Alla fogningar skulle blifva lossade; den gamla byggnaden skakad i sina grundvalar, och det för att antaga en grundritning, i sjelfva utkastet underkänd af mer än trefjerdedelar af byggningsmännerna. Det skulle då kunna hända, att Svenska folket en lång tid komme att sakna tak öfver hufvudet under de annalkande stormarne. Må det då heldre bo i de gamla hyddorna, om de ock kännas något obehväma för tidens stigande anspråk, intilldess en bättre byggnad hinner uppföras, passande för Svenska folket, som deruti skall lefva, röras och hafva sin varelse!

Härpå önskar jag att de Vise i landet måtte arbeta. Härtill hoppas jag, att vår älskade Konung med ärfd och förvärfvad vishet och kärlek skall sträcka sina omsorger. Då skall byggnaden blifva Svensk, passande för Svenska folket; friden och lugnet skola bo derinne, och den splittring, som nu delat det, upplösas i brödrakärleken.

Prosten Utterström:

Oaktadt det snillrika och utförliga i Prosten Ödmanns nyss anförda yttrande till försvar af den nya Vallagen, har det icke helt och hållet öfvertygat mig. Denna synes mig hafva sådana brister, som måste hindra mig från dess antagande, utan att likväl bringa mig från den högaktning jag är skyldig Constitutions-Utskottets bemödande att öppet, lugnt och frisinnadt hafva utvecklat motiven till förslaget; ej heller från den lifliga önskan, att Utskottet vid denna Riksdag, i händelse förslaget faller, måtte åstadkomma ett nytt och mera allmänt tillfredsställande. Ett ar-

bete af denna art låter icke recommendera sig dermed, att dess brister kunna "framdeles afhjelpas".

Att en omstöpning af vår Representation, så radical som Utskottet föreslagit, är af allmänna rösten påkallad, lär icke fulligen kunna slutas af de opinionsyttringar, som i Dagbladen varit införda. I de flesta landsorter äro de politiska tänkesätten så föga utbildade, att man icke tagit någon kännedom af Constitutions-Utskottets project till Vallag, ehuru detsamma, efter skedd pålysning i Rikets landskyrkor, hållits allmänheten tillhanda. Man kan till och med skäligen säkert påstå, att de fleste Svenskar ganska ofullständigt känna deras nu gällande Grundlagar. Den enda gemensamma anmärkning jag, inom olika Samhälls-Classer, hört i afseende på våra Riksdagar, rör deras långvarighet och kostsamhet. Dessa verkliga olägenheter böra dock kunna afhjelpas, utan att behöfva gifva nådestöten åt hela det gamla Representations-sättet, hvarigenom politiska orättvisor skulle begås, så väl mot individer som mot hela Riks-Stånd. Om Nationen är i behof af större förändringar, och dessa af henne skola senteras, böra de föregås af förberedande åtgärder. Bland sådana åtgärder anser jag Folkundervisnings-Stadgan och Förordningen om Socken-Nämnder utgöra en god början. Sedan dessa och tilläfventyrs andra behöfliga Communal-Institutioner kommit i full gång, skall otvifvelaktigt ett friskare politiskt lif genomgå Nationen, och då skall det, bättre än nu, visa sig, om en så total förändring af vår Representation är af allmänna tänkesättet yrkad och gillad. Jag vill icke härmed säga, att de hafva orätt, som påstå nyttan af vidsträcktare förändringar i Regeringsform och Riksdags-Ordning: jag bestrider blott den sägen, att majoriteten af Nationen för närvarande ifrar för denna omstöpning.

Med denna generella förklaring kunde mitt anförande gerna slutas. Men då jag bör redogöra, åtminstone för mina Committer, i hvilka väsentliga punkter af det nya Representations-Förslaget jag är minst medgörlig, anhåller jag vördsamt att få göra följande tillägg.

På de grunder Biskop Hallström och Prosten Stenhammar utvecklat, anser jag de allmänna valen opassande för vårt land, äfventyrliga till deras utgång och, förr eller sednare, ledande till orättvisa mot ett eller flere af nuvarande Riks-Stånd. Jag instämmer med den första nämnde, att "Ständsförfattningen bör renas, utvidgas och förbättras, men icke förafskedas." Till denna förbättring hörer framför allt hvad samme Reservant yttrat om sjelfskrifvenheten, att "den, af hvad art och namn som helst, må upphöra." Det *Första Ståndet* skulle vinna genom en sålunda uppkommen sofring, och den förut som drabbade Prelaturen vore icke tyngre än så, att den sannolikt och på ett fullt tillfredsställande sätt ersattes af det väljande Presterskapets förtroende.

Det rationella i den nya Vallagen skulle egentligen ligga i personlighetsprincipen, hvilken Utskottet likväl funnit sig föranlåtet att öfvergifva och i stället antaga en viss valcensus. Men hvarthän den föreslagna leder, synes bäst af de uppgifter och beräkningar som i detta afseende äro nyligen allmänggjorda. Sättes den lägre, så insläppes en massa i Valsammankomsterna, som lätteligen kan göra dessa till valplatser och experimentalfält för all slags corruption. Jag måste följaktligen, med förbemänte Reservant, anse all valcensus betänkelig, der hemmansklyfningen är så långt driven, och förmögenheten så ojemn som i vårt land.

I afseende på åldern för valberättigad och valbar delar jag Prosten Ödmanns med fleres åsigt, att valrätt bör erhållas först vid en ålder af 25 år och valbarhet vid 30. Det är icke här såsom i England, der Constitutionen genom sekler blifvit rotfästad i folkets kärlek, och dess anda snart sagdt insupes med modersmjölken. Äfven i andra fall är förhållandet hos oss annorlunda. Om ock Bonde-Ståndets barn, till följe af deras hemuppfostran, i allmänhet tidigt uppfatta det practiska livets vikt, så inträffar detta blott undantagsvis med de öfriga Samhälls-Classernas. Mig tyckes således, att Staten icke skulle vinna derpå, om dess angelägenheter vårdades af personer, som ej sällan äro omogna att vårda sina egna.

Att sålunda genomgå hela förslaget, skulle upptaga för mycken

tid, och ändock blifva ett svagt echo af andras klara och tänk värda anmärkningar. Blott vid Utskottets förslag till en Öfre Kammare anholder jag att ännu få yttra några ord. Jag inser icke fullkomligt skälen till Representationens fördelning på 2:ne Kamrar, hvarvid jag stöder mig på Biskop Agardhs och Doctor Thomanders anföranden. Att mellan Folk och Regering betinga en förmedlande, tredje makt, är att förutsätta deras oförenlighet. Låt ock en conflict uppkomma mellan de båda Statsmakterna — det händer äfven i det lyckligaste äktenskap — så återvänder samsyn och förtroendet snarare och innerligare genom Contrahenternes själfbesinning, än genom inblandningen af en tertius interveniens. Utskottet har derföre, i min oförgripeliga tanka, förfarit rätt i första förslaget, som antog Enkammar-systemet. Men om verkligen de vådor och obehag äro oundvikliga, som förespeglas i nämnde system, än mindre upphäffas dessa genom bildandet af en Öfre Kammare, bestående af alldeles enahanda elementer som den Nedre. Denna dubbelhet vore, till det minsta sagdt, ett öfverflöd, hvars menliga följder skulle tydligast inträffa, sedan den nuvarande Representationens beviljade Nådår hunnit gå till ända. Skall en Öfre Kammare nödvändigt constitueras, önskar jag att densamma tillvägabringas på det sätt, som antingen Doctor Thomander eller Prosten Ödmann föreslagit. I alla fall är den nuvarande fyrdelningen med sina många utgreningar ett så tungt och tidödande Machineri, att troligen ganska få kämpa för dess bibehållande.

I enlighet med detta korta anförande kommer mitt votum i förevarande fråga att afgifvas.

Öfverläggningen afbröts och blef uppå H. H. Erke-Biskopens och Talmannens framställda proposition beslutadt, att densamma skulle i det till morgondagen utsatta Plenum fortsättas.

Ståndet åtskiljdes kl. 3 e. m.

Ut supra

In fidem

Gustaf Törnstrand.

Den 29 Augusti 1844.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

Föredrogos och bordlades *Allmänna Besvär- och Ekonomi-Utskottets* Betänkanden:

N:o 3, i anledning af väckta motioner, angående indelta räntors förvandling till penningar.

N:o 4, i anledning af väckt motion om rättighet för en del räntegifvare på Gottland att med penningar få lösa räntepersedlarne.

§. 2.

Föredrogos och bordlades *Bevillnings-Utskottets* följande Memorialer:

N:o 2, angående återlemnande af Hr *G. W. Gillbergs* hos Vållofl. Borgare-Ståndet väckta motion om restitution af eganderättsbevillning för Upsala Stads löningsjord.

N:o 3, angående återlemnande af Hr Grefve *C. H. Anckarswärds* till Höglofl. Ridderskapet och Adeln ingifna Memorial om befrielse i visst fall från bakafigters erläggande.

§. 3.

Fortsattes föredragningen af *Constitutions-Utskottets* Memorial till Rikets Ständer N:o 2, med uppgift å hvilande grundlagsförslag, i afseende på National-Representationens ombildning.

Professor *Knös*:

Kallad för första gången att deltaga i öfverläggningarne om ett älskadt Fosterlands angelägenheter, känner jag djupt hela vidden och tyngden af det ansvar mig härigenom blifvit ålagdt. Starkare än någonsin behjertar jag ock detta, då jag nu skall i en för samtid och framtid oberäkneligt vigtig fråga nedlägga i voterings-urnan mitt votum och i Ståndets Protokoller skälen för den öfvertygelse, på hvilka detta votum grundar sig. Obekymrad om människors omdömen, oberoende af människofruktan, endast

aktande på pligten, den stränga, oeftergiffiga, att ej vika en hårs-
mån från det jag efter allvarligaste pröfning finner sannt och rätt
vara, afgifver jag i denna sak min trosbekännelse, mindre inför
Ståndsbröder och Committenter, än inför Honom, som ser till hjer-
tat. Här gäller det blott ett enkelt ja eller nej; derföre vore en
afhandling i Statsläran ej på sitt ställe, och jag kan dessutom ej
säga något nytt i det redan mångsidigt afhandlade ämnet. För ut-
talande af min öfvertygelse i denna fråga väljer jag derföre ock
det muntliga föredragets enklare, ehuru mindre fulländade, form.

Jag tror, att en Representations-förändring är af behovet på-
kallad. Alla sansade och bildade medborgares opinion — och på
andras kan ej vikt läggas — öfverensstämmer häri, så vidt jag lärt
känna den. *Qæstio an* är således afgjord. Svaret derpå är gifvet
så högt och högtidligt, att det ej kan återtagas. Att hafva fram-
kallat detta enhälliga svar, var förra Riksdagens viktigaste bestäm-
melse och må anses för dess Constitutions-Utskotts storverk. Dermed
må detta ock vara belåtet, utan att sträcka sina fordringar längre.

Jag tror ock, att en Representations-förändring ganska snart kom-
mer att ske, men att det skulle för fäderneslandet medföra oberäk-
neliga vådor, om en Representations-förändring, hurudan som helst, i
denna stund genomdrefs. Så afgjord *qæstio an* är, så mycken tvist
är ännu om *qæstio quomodo*. Endast blomman är hvad man nu
ser; tiden skall mogna den till frukt; tvingar man genom konstlade
medel denna att brådmogna, så blifver den hvarken god eller nä-
rande. Hvarföre då så stor ällan, att just nu genomdrifva det ifrå-
gavarande Representations-förslaget? Är det derföre att det ej är
det rätta, det bästa? Eller saknas tro på det rättas, det godas
segermakt? Eller sker det för några enskilda afsigter? Eller står
det närvarande representationssättet så fast, att det endast genom
en öfverrumpling kan besegras? Säkerligen svarar man nej på alla
dylika frågor. Men det ligger ju ock för öppen dag, att Represen-
tations-förändring icke kan ske nu, utan att söndra medborgarne i
bittra, fiendtliga, gifve Gud! icke äfven oförsonliga partier, hvarvid
ettdera partiet skulle kufvas och dess mening nedtystas. Vi stå midt

i denna strid och jag önskar intet lifligare, än att Preste-Ståndet i den intager sin rätta plats att vara på en gång sanningens och kärlekens medlande, fridstiftande och försonande målsmän. Må då de olika meningarne ännu någon tid brytas mot hvarandra, lång kan denna tid ej blifva, då nu frågan med så stor ifver, så allvarligt nit bearbetas. Snart skola ojemnheterna jemnas, olikheterna förlikas; hvad som nu synes så svårt skall då gå lätt, och reformen skall i den allmänna belåtenheten erhålla sitt bästa stöd, sitt säkraste skyddsvärn.

Jag tror äfven på personlighetsbegreppet — personlighetsidéen ville jag heldre säga — och i himmel och på jord finnes intet, på hvilket jag så tror, som på detta. Men allt beror härvid på bestämmandet af detta begrepp. För mig är det begreppet om en personlig Gud, som skapat världen och efter sin allvisa försyn styrer den, vidare begreppet om menniskan såsom skapad till Guds beläte och slutligen begreppet om det individuella fortvarandet efter döden. Då en Ledamot af förra Riksdagens Constitutions-Utskott, en man vida öfver mitt beröm, fästat uppmärksamheten vid detta begrepp och gjort det till en af dagens frågor, kunde dåvarande Constitutions-Utskott ej annat än upptaga det, men vid den practiska tillämpningen visade sig genast nödvändigheten att öfvergifva det eller att så modifiera det, att det blef något helt annat. Ty i denna ofullkomlighetens och lidelsernas värld slår personlighetsbegreppet så lätt om till sin motsats, sjelfviskhetens begrepp, det af alla med Christendomen mest oförenliga. Endast om någorstädes på jorden kunde finnas en paradisk renhet och fullkomlighet, der kunde Representationen grundas på personlighetsbegreppet, men der behöfdes ock ingen Representation.

Det har varit mig en glädje att hittills, åtminstone till någon del, kunna instämma med förra Riksdagens Constitutions-Utskott. Men jag kommer nu till de frågor, i hvilka mina åsigter äro ännu mera afvikande.

Jag tror nemligen icke på de allmänna eller samfältas valens förträfflighet och tvekar mycket att medgifva deras rationalitet, hvar-

öm jag dock icke nu vill tvista. Allmänna val förutsätta en census, och för vårt land blifver denna alltid både för hög och för låg. Allmänna val hafva i andra länder medfört valintriger och valcorruption i stor scala, och detta är ett ondt, som vi hittills föga vetat af. Hvad man för öfrigt må med skäl förebrå vårt nuvarande representationssätt, i detta fall har det dock en ljussida, som väl må framhållas, då skuggsidorna så gerna och ofta utmärkas. Inom Stånd eller Classer väljer man ock med större kännedom om personers caracter, med bättre erfarenhet af deras skicklighet. Vid sådana val blifva ock inga af landets viktigare intressen orepresenterade. Dock mot de intriger och den corruption, som åtfölja allmänna val, säger man sig hafva uppställt ett correctiv deri att man gjort valen indirecta i stället för directa, och en värd Talare inom detta Stånd har åberopat sin erfarenhet, att vid Electorsval i Sockenstämmor väljer man alltid de skickligaste, redligaste och pålitligaste. Men dylika val hafva öck hittills alltid haft afseende på endast locala och mindre maktpåliggande angelägenheter. Äfven vill jag lemna derhän, huruvida en erfarenhet, sådan som den åberopade, är allmän. Svenska Folket är otvifvelaktigt ett redligt och godsinnadt Folk, men derföre ock stundom godtroget; det är samma Folk, om hvilket den store Gustaf Wasa yttrade: "de Svenske äro snare att samtycka, sene att utransaka," och detta omdöme jäfvas icke af våra dagars historia. Till jemförelse med den ofvannämnda vill jag framställa en annan tämligen allmän erfarenhet, den är erfarenheten af de samfälta val vi redan ega, jag menar Prest-valen. Utvisa väl desse, att man alltid väljer den redliga te, skickligaste och pålitligaste? att de väljande icke kunna bedåras eller förledas? att de äro otillgänglige för hvarjehanda inflytelser? Man har ju ofta tadlat detta valsätt och velat någongång i dess ställe införa hvad annat som helst, till och med lottning. Och just detta valsätt, som med vida högre census visat sig så ofördelaktigt, vill man nu antaga, då det gäller fäderneslandets aldra viktigaste intres-

sen. Med min röst kan jag derföre icke biträda ett sådant förslag, utan gifver företrädet åt class-val, helst ungefärligen i den form en värd Ståndsbroder, Doctor Thomander, uppställt i dess till förra Riksdagens Constitutions-Utskott ingifna och nämnde Utskotts Betänkande N:o 38 bland reservationerna intagna förslag till representation efter Enkammar-systemet.

Men derjemte tror jag ock, att Preste-Ståndets deltagande i Representationen icke egentligen är ett Ståndets, utan fastmera ett Statens intresse. Kan Svenska Representationen umbära Preste-Ståndet, så kan nog Svenska Presterskapet umbära delaktighet i Statens Representation. Om man blott gifver åt Svenska Kyrkan hvad den Norrska eger i 106 §. af Norges Grundlov sig oföränderligt försäkradt, eller ock om man tilldelar vår Kyrka en Representation bredvid Statens, nemligen en General-Synod, ungefär lik den Skottska Kyrkans och bestående af för detta ändamål valde både Prester och Lekmän, samt öfverlemnar åt denna Synod den liturgiska lagstiftningen, nemligen frågorna om antagande af Kyrkohandbok, Bibelöfversättning, Cateches och dylikt, äfvensom hvad till Statens reformations- och secularisations-rätt hörer, så skulle i min tanka det kyrkliga intresse, Preste-Ståndet nu har att vid Riksdagarne bevaka, vara tillräckligen garanteradt. I öfrigt är jag icke sinnad att strida för privilegier. Skulle någon tänka, att i följd af en Representations-förändring, sådan som den nu föreslagna, Presterskapets löneinkomster kunde nedsättas, så må han ock besinna, att vi äre den Herres tjenare, i hvars tjänst Petrus och Paulus funno blott smädelse, lidande och döden, äfvensom att just då vann Kyrkan sin största seger. Den har sedan icke minst blomstrat, när den varit en *Ecclesia pressa*. Det godhertade Svenska Folket skall ock icke förvägra sitt Presterskap det för utkomst nödvändiga, och mera begär detta icke; få af dess Medlemmar kunna ock sägas hafva mera. Ojemförligt större, än faran af löneminskning, är för Presterskapet den vådan, att, om den öppna väg, på hvilken det nu ingår i Representationen, tillstänges, skola måhända Prester finnas, som sökte i den inkomma på

det efter popularitet jagande lycksökeriets sidovägar. Till sådane är ej annat att säga, än det gamla varningsordet: "görer eder icke till människors trälar."

Slutligen, och härpå lägger jag största vikt, tror jag, att det nu ifrågavarande Representations-förslaget icke skyddar den ur-gamla Svenska friheten, då det rubbar jemnvigten mellan Konungamakten och folkmakten, åt den sistnämnda inrymmer alltför mycket och sålunda grundlägger en partiregering, som måste slutas med en revolution till Konungamaktens fördel. Jag förbigår här hvad af flere Talare före mig blifvit yttradt om förslagets brister och särskildt om den, att det för apriorisk construction och rationaliserande teori åsidosätter tillbörligt afseende på den concreta verkligheten och historiska continuiteten, samt tillägger blott att jag med dem instämmer häri. Endast vid det ofvannämnda, som i min tanka är det aldra viktigaste, vill jag här fästa mig. Constitutions-Utskottet vid 1809 års Riksdag säger i motiverna till den då antagna och ännu gällande Regerings-Formen, att det "har sökt att bilda en *Styrande Makt*, verksam inom bestämda former, med enhet i beslut och full kraft i medien att dem utföra; en *Lagstiflande Makt*, visligt trög till verkning, men fast och stark till motstånd." För det sistnämnda gick man då måhända för långt i varsamhet; hvad man deremot nu medelst det ifrågavarande Representations-förslaget vill tillvägabringa, förer till den motsatta ytterligheten. Ty för partier — och frön till sådana hafva vi redan — lemnar detta förslag öppet spelrum, både medelst den utan något kraftigare återhållande element bildade mera Enkammaren än Tvåkammaren, samt derjemte medelst valsättet. Konsten att uppgöra Electors-listor är icke stor. Medlen att i Primär-Församlingarne (vid Socckenstämmer) genomdrifva Electorsval äro genom de förut nämnde Prestvalen kända, och nya dylika medel torde kunna utfinnas i samma mån partistriderna ökas. Det för tillfället segrande partiet blifver ock för tillfället enväldigt rådande i Representationen. Regeringen måste antingen lyda eller trotsa det. I förra fallet hafve vi åter frihetstidens namnstämpel; i det sednare måste Re-

geringen, här såsom i andra länder med dylik författning, använda före och under valen alla de hardt nära oberäkneliga medel, som för bestämmande af dessa i hennes intresse stå henne till buds. Till hvad grad valintrigerna, valcorruptionen och deraf följande demoralisation derigenom måste stegras och valfriheten försvinna, tilltror jag mig ej att utsäga. Men populär kan en sådan Samhällsordning aldrig i Sverige blifva, ty Svenska Folket är ett redligt Folk och det fruktar lika mycket mångväldet, som enväldet, ja kanske ännu mera. Det fordrar en stark Konungamakt, som aktar på Folkets röst, men ej låter sig kringföras af opinionernas ombytliga vindkast. En författning, som gör det sistnämnda till pligt, till nödvändighet, kan hos oss ej ega långvarigt bestånd. Ett allmänt missnöje skulle förr eller sednare bereda ur denna labyrint en utväg; den är känd af vår Historia — den heter der den 24 Augusti 1772.

För att icke med min röst bidraga till sådana skakningar i Samhället och till undergräfvande af Svenskmannafrihet, grundad på sina fasta, uråldriga stöd, Svenskmannatro och Svenskmannadygd, kan jag ej godkänna nu ifrågavarande Representationsförslag, och uttalar tillika den lifliga önskan, att Rikets Ständer måtte, ju förr desto heldre, ingä till H. M. Konungen med underdånig begäran, att en Committé måtte nedsättas för utarbetande af ett efter Svenska Folkets behof och tänkesätt mera lämpadt Representationsförslag, hvilket Ständerna vid nästa Riksdag må kunna få sig till pröfning förelagdt.

Häri instämde Professor *Wahlberg*.

Professor *Fries*:

Äfven jag vill anses för reformernas vän. De som tagit någon kännedom om min skriftställare-bana skola dertill icke neka mig all rätt. Så i undervisnings- som representations-frågorna har jag redan offentligt ställt mig under framskridandets baner. Men många andra skynda i båda framom mig eller söka genvägar, som för mig äro alltför äfventyrliga. Jag måste blifva efter, och med Luther i Worms utropa: "Här står jag och kan ej komma längre."

Om det blott gällde någon min fördel, o! huru gerna skulle jag uppföra den för att deltaga i de tusendes jubel. Men mången kort fröjd måste köpas med lång, sen ånger, och derföre tvingas jag, ej van att taga på båda händer, utsäga ett högt, bestämdt nej. Ty att föreliggande Representations-förslag, lösryckt från hela den nuvarande Svenska Samhällsförfattningen, är obilligt i sina principer, felaktigt i sina detaljer, vådligt till sina följder, är så öfverflödigt ådagalagdt, så väl under discussionen sistlidne Riksdag, som i flera utgifna skrifter, att jag knappt eger något att anföra, som icke redan är bättre sagdt. Äfven det lilla, jag ämnat tillägga, är af föregående Talare till största delen anmärkt. Jag vill icke dermed säga, att en rik efterskörd ej vore att hemta, hvaribland mig tillkommer anmärka det besynnerliga förhållande, att vid samma Riksdag som halfparten af mina Committer tillerkännas valrätt, föreslås dess upphörande, liksom de yngre Akademiske Lärarnes bildning icke uppvägte 10 R:ds egenom: men jag inser icke hvartill det skulle tjena att ytterligare hopa bevis, då hvar och en, som på denna väg kan öfvertygas, som vant sig sjelf pröfva allas rätt, innan han samtycker, som icke räknar, utan väger rösterna, måste ovilkorligen inse dess brister; efter min insigt, är det i mång stycken bristfälligare än det vi förut ega. Ty så måste jag betrakta öfvergången från directa val till indirecta; en Representation hemtad från allmänningen utan alla garantier, i stället för en af competente domare utsedd bland alla samhällets viktigaste intressen; införandet af den alltid gogtyckliga, alltid bedrägliga census; genom ännu mera intrasslande af Riksdagarnes maskineri; genom förkastande af alla samhällets hittills varande sociala garantier; genom Konungamakens inskränkande, i dess beroende af Ständerna m. m. m. m., som af föregående Talarne redan är anmärkt.

Hvad jag för mig haft vida svårare att förklara, är huru ett dylikt förslag, som redan vid sin födelse fick nöddop och för större delen af nationen till sitt väsende är obekant, kunnat hänföra stad och land? genom hvilken tjuvningskraft det förmått bifallas äfven af

ädla och välmenande sinnen? Väl sade en af våra stora Konungar, att Svenskarne äro *snare att samtycka, men sene att utransaka*; och dess store Sonson: *vårt Svenska folk är så tokugt, att de tro alla dem mena sig väl, som låsa ömka det*; och en tredje: *att vi, snart trötta vid en måttlig lycka, heldre söka en äfventyrlig*. Detta lemna väl förklaringsgrund till Svenska Historiens många revolutioner, såsom nödvändiga kriser för ett trögt folk, fullt af hetsigheter. Men på denna öfverilning följer förslappning, i stället för hvad jag älskar, ett jemnt och lugnt framskridande. Men när en allmän tränad plötsligt fattar ett helt folk, visar all Historia, att det alltid varit en stor och herrlig men tillika missförstådd idé, som hänfört det, ty det verkligen sanna och goda, som fordrar först egen reform och försakelse, gör sig endast sent och långsamt gällande. Och i närvarande fall anser jag de folkets dunkla instinct ledande idé-erne vara: medborgliga frihetens framskridande och samhällets stigande utveckling. Och hvilket ädelt sinne inser icke att denna förmåga af perfectibilitet är ett af vårt släktes herrligaste prærogativer; hvilken vän af menskliga culturens förädling eldas icke för dessa höga föremål. Men man får ej fästa sig vid skalet, utan inse tillika, att samhället hvarken är af gårdagen, eller afslutadt med morgondagen, hvaruti man sjelf när som helst kan framkalla alla frihetens vilkor. Ej heller förgäta att samhället är en mensklighetens uppfostrings-anstalt både för tid och evighet, hvarutur man icke efter behag kan emancipera sig, utan att kastas ur det naturliga framskridandets bana. I hela naturen framgår allt det sköna och herrliga ur det förutbeståndande genom dess egen evolutionskraft, men något sådant är icke den föreslagna Representationsförändringen, utan en *omhvälfning*, en förstöring af det förutbeståndande, framkallad af främmande idéers störande inverkan, d. v. s. en *revolution* i ordets egentliga mening, ej reform. Också utsade vid förra Riksdagen dess ifrigaste förespråkare rent ut, *"att de längre ej ville vårda, utan nedhugga den gamla stammen."* Men den gamla stammen är ingen annan än det gamla Svenska folket, Svenska nationaliteten, som jag önskar aldrig se på Sveriges jord

nedhuggen eller utplånad. Tvenne föregående Talare hafva derföre naturtrognare sagt, att man ur den Svenska statskroppen ville uttappa den gamla bloden, för att ingjuta ny, i min tanka sämre; men hvarje kunnig Läkare vet att under försöket fattas patienten af yrsel eller döden. Så framgår aldrig naturen, aldrig lifvet, aldrig den ädlare menskligheten i sin utveckling; hvarje nytt steg måste vara en högre förklaring af det förutvarande, ett renare framträdande af dess egen inneboende idé. Både Samhället och Kyrkan förutsätta försakelser och skyldigheter; utgår man åter från rättigheter som grund, det vare sig i Naturens eller Nådens riken, går man alltid miste om målet — och den som deruti vill inlägga alla frihetens *möjligheter*, hinner aldrig längre än till *frihetens förvillelser*. Det bestående samhället är ett rikt arf, som det är dåraktigt, ja, öfvermodigt för en tom skuggbild förskjuta, och *"den generation som vill afkasta sig dess band drager en omätlig veret på framtiden"*. Men framtiden står icke i vår, utan i Guds hand. Ett slägte, för hvilket detta skall lyckas, måste tro på Gud och endast förtrösta på Honom, men ej på egen vishet; det måste offra sig sjelf åt försakelsen genom den kraft, som icke är af världen, utan öfvervinner världen." Så uppstod genom Christendomen, genom Reformationen en ny tid, men vår tid med sin otålighet, sina anspråk på rättigheter, anser jag icke mäktig till denna sjelfförsakelse. Men i hvilketdera fall som helst måste allt närvarande bestående, som skall blifva mer än ett irrsken, födas ur det förutvarande, liksom det omedvetet bär den dunkla framtiden i sitt sköte.

På dagens lösen, *"allt eller intet"*, *"nu eller aldrig"*, *"skall Sverige stå eller falla"* m. m. ingenkänner man dagens oro, som förtror allt åt ögonblickets slump, en förtviflad spelares, som sätter allt på ett enda kort. Det är ordagrant samma språk, samma yra, fast i annan rigtning, som 1741 förde Sverige på branten af undergång; som då föraktade den vise *Serenii* varning: *de gode Herrar och Män måste hafva sig något särskildt arcanum bekant huru allt detta skall lyckligt utföras*. Vår store hädangångne Konung,

som erfarit hvad en revolution innebär utan att en fläck fästats vid dess minne, varnade för dessa läror, icke blott som samhällsomstörtande, utan äfven den sanna välgörande reformens farligaste motståndare. Men för ideologen är verkställbarheten, följden likgiltig, blott den abstracta idéen segrar, må verkligheten gå under. Ingen af våra förutvarande revolutioner har varit af så hela samhället genomgripande art, som denna, blygsamt sig kallande, reform. De förra hafva endast spelat på samhällets höjder; denna omkullkastar allt både på höjderna och i dalarne; den skall ej blott *flectere superos* utan äfven *Acheronta movere*. Man är likväl förra Constitutions-Utskottet tack skyldigt, som framdrifvit saken till sin spets, att äfven dess försvarare måste medgifva inskränkning f. e. i census vara nödvändig; ty först måste ytterligheterna blifva bortnötte, innan en tredje makt, upphöjd öfver båda, kan uppträda medlande, försonande och kring sig församla de lugna, betänksamma, stilla i landena, som redan utgöra den stora majoriteten, men sakna ett baner som förenings-punkt. Byggande på den grund, som lagd är, kan först en verkligt lefvande, fosterländsk skapelse uppstå, sedan man förkastat dessa främmande och abstracta läror, som intet bestånd kunna ega i verkligheten, ingen tillämpning hos oss. Ty hvad innebär väl t. ex. personlighetsprincipen från sin sannt christliga mening? jo! att vi intet af oss själva hafva att befrömma oss af, inga rättigheter, som vi ej erhålla genom Kyrkan och Staten; men i den mening Constitutions-Utskottet tagit den innebär den icke blott ett afbrott emellan släkte och släkte, utan äfven allt samband man och man emellan, en allmän isolerings-process; så att man obilligt klandrat Constitutions-Utskottet för det blott utförde den till hälften eller ett afbrott från det förutbestående, och icke fullt följdriktigt äfven till det närvarande, emedan det inneburit en fullkomlig negation af samhälle. Derföre gör denna *egoismens* princip sig endast fullt gällande för människan i naturtillståndet, eller då samhället befinner sig i fullkomlig upplösning, men i den lefvande Staten renas, förädlas, sammanflyter den genom de förmedlade begreppen Familjen, Stånden m. m. successivt i

det högre allmänna begreppet; *Humanitet*. Liksom samhället, utgöra äfven naturens riken ett organiskt helt, men dess systematiska enhet vinnes aldrig genom summan af individuerna, utan genom deras fördelning i classer och familjer. Och får jag hänvisa till den lika naturtrogna, som sköna biologiska uppfattning af samhället, Biskop Agardh i sitt anförande förra Riksdagen framställde.

Den atomistiska åsigt af samhället, som ligger till grund för ifrågavarande Representationsförslag, tror sig icke blott kunna frigöra sig från det förflutna, utan äfven liksom en förfallen revers öfverkorsa det bestående samhället, för att utan någon högre ledning rationellt uppgöra ett nytt, fast aldrig än något bestående Statsskick så uppstått. Jag har förnummit åtskilligt tal om det rationella både i Kyrko- och Statslära, men både i himlen och på jorden finnes mycket det ej kan lösa, intet det kan skapa. Det är den i naturvetenskaperna förlängst förkastade *generatio æquivoca*, man infört i Statsläran. Det vill ej erkänna högre lagar än det sjelf stiftat, inga samhällsmakter som icke äro delegerade af sig sjelf genom fria allmänna val. *Allt vara mensklig ordning undergifven för Herrans skull* anses för en servil grundsats. Derföre rigtas anfaller först mot alla så ärfda, som förvärfvade företrädes-rättigheter, hvilka man betraktar som inskränkningar i sina egna, blott derföre att de äro undantagne för ögonblickets godtycke. Men den högre bildningen, erfarenheten och äran äro äfven ett capital, som icke fordrar sämre eller mindre försakelser att förvärfva än penningen, den man likväl sjelf vill njuta frukten af och lemna i arf åt efterkommande. Men har man blott tagit första steget fullt ut, söker man snart taga det andra, antingen kasta alla samhällets bördor uppå förmögenheten eller rent ut, som vi uti andra länder hört i våra dagar, rigta sina anspråk emot privat-egendomen och dess ärflighet såsom en inskränkning i den enskildes frihet. En allmän valfrihet drifver, efter vår störste Häfdatecknares intyg, oemotståndligt till detta mål, och man har sett denna terrorism framgå ända till den punkt att man

tagit de medborgares lif som misstänkts kunna inskränka den enskildes godtycke.

Så länge ännu sann och lefvande gudsfruktan lefver i Svenska bröst, frukta vi visst icke detta i vårt fädernesland. Vi hafva icke ens träffat någon af det nya Representations-förslagets varmaste förespråkare, som icke erkänt dess många och stora brister, att det måste å nyo reformeras. Hvarföre vill man då brådstörta med dess antagande som Grundlag, innan dessa brister blifvit undanröjde, ty icke häfves striden genom många nya stridsfrågors framkastande. Det hela är således ännu ett töcken, hvaruti föremålen med sina obestämda conturer för fantasien synas större än de verkligen äro; det är ännu blott en rök, hvarur man är oviss om derur skall uppgå ljus eller våldeld. Vårdom ljuset, dämpom i tid lågan! Då man likväl så ifrigt yrkar dess antagande, fruktar jag att den för alla icke är målet utan medlet; jag fruktar, att derunder är fullt tänkt, liksom halft utsagdt, rent demokratiska eller republikanska institutioner. Då alla högre Samhällets garantier blifvit uteslutne, en mängd nya och därför ungdomliga makter blifvit inkallade, skall genom deras concentrerade kraft Konungamakten komma i helt olika ställning till Representationen. Detta ligger uppenbart, om man än varsamt sökt öfverskyja det.

Sannerligen, Mine Bröder, för oss, härifrån sedt, återstår annat än ärligt parti att taga; icke höfves det den eviga sanningens vårdare att på tidens ström kringföras af dess vindkast för dagen. Endast derigenom stå vi på ren och säker botten. Vi hafve alle svurit att med lif och blod försvara det Konungliga väldet och Rikets Ständers fri- och rättigheter. Båda delarne äro oss lika heliga; båda löpa genom nya förslaget lika fara. Ty den der Monarkien med republikanska institutioner är en politisk dikt, hvnruti Monarken är till början den öfverflödiga personen och snart det enda hindret för den följdrika utvecklingen; men Svenska Folket är redan mätt på ett blott Kongl. namnvälde. På thronen vill det se Statens personlighets-idé. — Men af hvarje afbrott i den naturliga utvecklingen blir den fjärmare fötiden all-

tid något motsatt den närmare. Lyckades man hos oss efter nya Representations-förslaget utesluta från Representationen den högre Aristokratien, den så kallade Bureaukratien, hvilka bådas inflytande på Samhället man alltid förgäfvos, alltid till Samhällets skada, söker utestänga, skulle dessa tätt sluta sig till Konungamakten och lätt hänföra denna med sig till undertryckande af folkfriheten. Så undertryckte Konungamakten den gamla Göthiska folkfriheten i Spanien, sedan ur de äldsta Cortes Adeln och Presterne blifvit uteslutne. Efter samma steg krossades Franska Konungamakten och folket fick endast smaka frihetens förskräckelser, tills friheten ännu mera förkrymptes af Kejsareväldet. Folkfriheten anar icke, hvilket starkt stöd den vinner både emot Konungamakten och sina egna förvillelser genom att med sig införlifva den verkliga Aristokratien och Bureaukratien. Att ett så demokratiskt Statsskick, som nya Representations-förslaget i Sverige söker införa, icke blefve långvarigt, tror jag mig visserligen kunna antaga; efter liten tids anarki skulle nog ordningen återställas, men på frihetens bekostnad.

Man har anmärkt som en egenhet, att sympathierne för de allmänna valen bland de bildade hos oss aftagit alltsom de vunnit massans sympathier. Det är den naturliga gången för alla modesaker. Äfven i Frankrike, de allmänna valens Europeiska vagg, hafva redan flere af dess utmärktaste, mest klarseende och tillika sannt liberale Statsmän erkänt classvalens företräde, och skattat oss lyckliga, som ega dessa Samhällets mest naturliga elementer qvar. De erkänna visst att de allmänna valen framkalla de stora talangerna, som skaka Samhället, men ej de säkra garantierna, som betrygga detsamma. Det hela kan aldrig bättre representeras än genom sina samtliga delar. Så äfven i Spanien. I det så rationella Tyskland vårdar man dem troget, och hvar deras elementer saknas, som i Preussen, söker man nu bilda dem.

Vi här i Norden, som få alla moder först då de börja blifva urmodiga i hemlandet, hafva nu slagit oss på de allmänna valen, ej besinnande om vi ej hafva saken förut bättre hemma. Må vi en

gång lära oss tänka högt, ej om oss sjelfva, utan om fosterlandet! Äfven upplyste Norrmän måste erkänna att det vore lyckligare om, till undvikande af striden emellan Böndernes och Embetsmännens öfvervigt på olika Storthing och deraf följande omkastningar i styrelseprinciper, det vore bestämdt, att $\frac{1}{3}$ vore Bönder, $\frac{1}{3}$ Embetsmän jemte den $\frac{1}{3}$, som utgöres af Städernas Representanter. Hvad vore då Norrska Storthings-Representationen? En Stånds-Representation! Och med en sådan kan man mycket heldre våga ett Enkammar-system, än ett Tvåkammar-system, hvartill vi sakna alla elementer, efter allmänna val.

Då man försvarar det rätta och sanna, som är inhemskt och fosterländskt, beskylles man i våra dagar handla i privilegii-intresse. Sannerligen jag vet mig ega något Stånds-privilegium, som jag ej skall gerna uppoffra, försvara annat än vårt gemensamma fäderneslands frihetsprivilegier, folkets sak, som blir mina många barns och efterkommandes enda arfvedel. Men om jag ock för uttalandet af ett varmt hjertas heligaste öfvertygelse skulle få uppbära smälek, skall den vara mig lättare att bära, än mitt eget samvetes förebräelser om jag emot min bättre öfvertygelse lättsinnigt uppoffrat det Konungsliga väldet, mitt fäderneslands sällhet, lugn och måhända sjelfständighet. Om jag för öfrigt är sannt liberal eller icke må ej jag sjelf, utan mina handlingar, vittna; men att under striden buga sig för sina motståndare, anser jag vittna om ett dagtingande med sin bättre öfvertygelse, en otro på sanningens makt. Men ville man, öppen för sanning och rätt, troget vårdande Sveriges forntid och framtid, ej blott anklaga och votera, utan kärleksfullt höra och gifva skäl, så är jag alltid glad att kunna vinna bättre insigter och skulle anse för en ära och lycka, om jag i ringa mån kunde medverka till ett älskadt fosterlands ära, frihet och sällhet.

Med Professor Fries instämde Dom-Prosten *Hwass* och Prosten *Udden*, samt Commminister *Delin*.

Comminister Hedin:

Äfven jag förenar mig med Professor Fries och vill endast tillägga följande:

Den föreslagna Vallagen i det ifrågavarande Representations-Förslaget utsträcker valrätten till den 21-åriga och valbarheten till den 25-åriga ynglingen. Den förre är lika oskicklig att välja som den senare att väljas. Vid denna ålder eger ingen den meniskokänedom, den sakkunskap, den insigt i Statsangelägenheter, som oundgängligen behöfvas för att motsvara ett så viktigt förtroende. Jag vill visst icke tro att valen möjligen skulle komma att ske lika så oförståndigt som den föreslagna Vallagen tillåter dem att ske; men jag anser för obetänksamt och vådligt att antaga en lag, som tillskapar en möjlighet af det löjligaste och orimligaste slag, i synnerhet då man besinnar att Rikets hela Representation möjligen kunde komma att bestå af oerfarna ynglingar, valde ur de Samhälls-classer, som, i anseende till den uppfostran de åtnjutit, i anseende till deras dagliga sysselsättningar och lefnadsförhållanden, omöjligen kunna ega de insigter uti, eller den håg och nitälskau för allmänna värf, som fordras för att vårda landets viktigaste angelägenheter. Jag förbigår de öfriga mångfaldiga betänkligheter, som hos mig uppstått vid granskningen af det hvilande Representations-Förslaget och vill icke dermed upptaga Högv. Ståndets tid. Jag ville blott i korthet nämna ett och annat af de skäl, som göra att jag icke kan rösta för dess antagande.

Comminister Janzon:

Mina föregångare hafva betraktat representations-frågan å sin materiella och statistiska sida med en sakkänedom och talang, vida öfver mitt beröm. Må mig tillåtas att utsäga mina åsigter om dess förhållande till Christendomen, helst förslagets försvarare derpå laggt synnerlig vikt. Man påstår personlighets-principen vara christlig. Derom är dock tu tal. Den kan vara både christlig och hednisk. En Christen tror på goda skäl: ingen är god utom Allena Gud, och definierar den christliga staten så:

Christus är hufvudet för kroppen, som är församlingen. J ären inbördes lemmar och en lem hänger intill den andre genom all ledamöten, der den ene tjänar den andre, efter det verk, som hvar och en lem hafver efter sitt mått, och gör att kroppen vexer sig sjelf till förbättring i kärleken. Den christliga personlighetsprincipen är icke Jaget, utan Christus i mig. Denna personlighet ponerar ingestädes sig sjelf såsom medelpunkt, utan såsom lem i en lekamen till den andras tjänst.

Det finnes en annan åsigt, som säger: menniskan är god. Den uttalar sitt inre lif i Straussianismen och sitt yttre i den falska politiska Liberalismen. Denna personlighet grundas på Jaget i Pauli mening och denna kallar jag *hednisk*. Den ropar: Gif blott folken frihet, och gyllene åldern skall återkomma. Denna personlighet har sin målsman i den yngre sonen, hvarom Evangelium talar, då han träder inför fadren, befallande: Få mig den parten af egodelarne, som mig tillkommer — och han for bort i främmande land — och det vardt en dyr tid i det landet. Ja! den dyra tiden är redan kommen i de länder, hvilka Herren i sin vrede lemnat till experimentalfält åt den afvittrade mennisko-andens egna vishet att öfva sig på. Nog kan man komma långt i teorier och calculer och klarligen visa vinsten och förlusten af det ena eller det andra; men äfven här gäller: bokstafven dödar, anden gör lefvande. Menniskans trefnad och lycksalighet låter icke afväga sig efter skeppund och lispund, eller beräknas efter markegångstaxor.

Vi behöfva genomgripande reformer. Tiden ropar högt derpå, men reformer som döda Jaget, sjelfvissheten, för att kunna lefva Gudi och bröderne. Blir det inre reformeradt, den yttre reformen går lätt. Der samfunds-dygderne finnas, är hvarje samhällsform god — utan dessa, ingen enda. När lifskraften är frisk, går utvecklingen sjelfmant. Trädet faller grenen, när han icke mer behöfves, och skalet ombytes, när det blir för trångt. Hvad tiden aflat, det födes, men påskyndas födseln med konstiga medel, äfventyras både modrens och barnets lif.

Vi behöfva emancipation och lättnad från våra bördor, men den tyngsta af dem alla, den som gör de andra odrägliga är människans eget *Jag*. Sedan fallet har det blifvit en egenskap hos människan att på andra skylla följderna af egen dårskap. Faller barnet och slår sig, så yttrar det sin harm mot golvet. Saknar man sin bergning och belåtenhet af bristande flit och ordentlighet, så anklagar man felaktiga samhällsformer. Ruset vill man icke försöka; men hufvudverken morgonen derpå, den skickade systemet, Byråkratien, Hierarkien genom felaktiga, egennyttiga mått och steg. Neka vill jag dock icke äfven en god frukt af tidens träd, nemligen *rättvisa* mot de svagare; neka vill jag icke att ju mången arbetsam och redlig man oskyldigt kan hafva kommit på obestånd genom skråtvång och fel i institutioner. Jag påstår samhället icke betalt sin skuld till de fattige förr än det beredt tillfälle att mot anletets svett köpa sitt nödtorftiga bröd, ett bröd, som den arbetsföre icke under annat vilkor borde få äta; men nekar gör jag till att dessa fel i institutioner äro hufvudgrunden till tvinsoten. Den ligger i tidens materiella och irreligiösa riktning. Innan denna morbi caussa är häfven, är yttre förändring det amma som att flytta den sjuke ur den blå sängen och i den bruna.

I närvarande tid då, efter min uppfattning, sjelfviskheten är det öfvervägande; då hvar och en synes lämpa på sig: *l'état c'est moi* — då man icke vill veta af ordet *vårt*, utan *mitt*: der man ponerar människans lycksalighet i yttre ting; der andras *mer* följaktligen blir mitt *mindre*; der Erisäpplet är utkastadt, ett äpple med den fatala egenskap att göra alla fattiga och ingen rik, — i denna tid finner jag i Representationens Ståndsfördelning ett paladium mot egoismen i sin ensidigaste och farligaste form.

Då jag i Staten föreställer mig en lefvande organism, en människa i stort, ställd under samma utvecklingslagar, som hvarje enskild människa, hvilken utgör en Statens medlem; finner jag i de Fyra Stånden representeradt, hvad som hörer till idén af en människa; således icke blott kroppen och dess lemmar, utan äfven

förstånd att leda krafterna till ett mål, och ett samvete, som ställer egenviljan i harmoni med en högre lag. Samhällets vitalintressen äro här bevakade — de bästa garantier för att den största insigten och den bästa viljan skola komma att representera, röstvärfning och demagogiska stämplingar, så vidt möjligt, förekomma. Dock synes mig sjelfskrifvenheten böra upphöra, och de nu orepresenterade inkallas, icke såsom ett Femte Stånd, utan upptagas af de Fyra Stånden, allt efter som hvar och en af dessa har i samhället ett kall närmande sig till den ena eller den andra constituerande delen af samhället, som i de Fyra Stånden representeras, och hvilka Stånd således framstå för min blick, icke såsom en fyrkantighet utan såsom en fyrstämighet.

v. Talmannen, Biskop Hedrén:

Såsom Ledamot af detta Hög. Stånd hade jag, sista Riksdag, tillräckligt tillfälle att deltaga i de vidlöftiga förhandlingarna rörande detta ämne, allt ifrån deras första början, intill dess beslutet blef förklaradt hvilande till grundlagsenlig behandling vid nuvarande Riksmöte. Det torde då måhända anses öfverflödigt att ytterligare upptaga tiden och trötta tålmodet med framställningar, som, med hvilken skiljaktighet som heldst i ordalag, ändock i sak skola uttrycka samma mening. Men då ärendet, under den tre-åriga mellantiden, ju längre desto lifligare tagit den allmänna uppmärksamheten i anspråk, och dessutom opinionerna under en så lång tiderymd kunna anses hafva undergått förändring eller ock verkligen förändrat sig, och då flera värda Ledamöter, hvilkas tankar sedan sista Riksdag äro tillräckligen kända, redan här i dag sig yttrat och torde af andra, äfven vid senaste Riksdag närvarande Talare efterföljas; så lär Hög. Ståndet benäget tillåta framställningar, om äfven tillförene flera gånger upprepade och i sig sjelfva måhända föga bidragande till ytterligare belysning af ett i allmänna discussionen så mångsidigt behandlat ärende, likväl få en kort stunds utrymme i dess öfverläggningar. Den sak, som skall afgöras, är ovedersägligen en ibland de viktigaste, som under sekler förevarit i den Svenska nationens frejdade kam-

rär. Beslutet bär i sitt sköte oberäkneliga följder för det Svenska namnet nu och i kommande tider. Det afgörande ordet, som i dag skall uttalas, kan i flera afseenden blifva det sista. Det må fördenskull öppet, på fosterländsk ära och samvete framsägas.

I enlighet med hvad förmäldt är, kan något nytt skäl, ja, ens något nytt ord, föga i denna sak förväntas, det icke förut inom eller utom Representationen redan varit hört. Ifrån det Höglofl. Constitutions-Utskottet inkommo under sista Riksdag icke mindre än 7 särskilda Hufvudbetänkanden i denna fråga, utom 3:ne dylika, innehållande uppgifter å voterings-resultater. Det är på det högsta anmärkningsvärdt, att vid slutliga afgörandet stannade 3:ne Stånd i enahanda beslut, nemligen till afslag: och detta öde träffade icke blott ett, utan alla tre Utskottets Betänkanden. Icke dessmindre blefvo de sålunda genom trenne Stånds beslut afgjorda frågor dragna under Förstärkt Utskotts pröfning, med den utgång, som är känd, och som nogsam bevisar, huruvida det Förstärkte Utskottet rätteligen representerade Rikets Ständers pluralitet. Vål har man försökt, genom tydning af Regeringsformens 81 §. och Riksd. Ordn. 73 och 75 §§., gifva laglighet åt ett sådant förfarande, hvilket ville förutsätta rättigheten för Constitutions-Utskottet att, äfven mot alla Riks-Ståndens sammanstämmade beslut, sina förslag framtvinga. Sådana oväntade resultater hafva vid sistförflutne Riksdag blifvit tillvägabragta, bland hvilka det mest betänkliga för närvarande är föremål för Rikets Ständers pröfning.

Icke mindre märkvärdigt må Constitutions-Utskottets förfarande anses, då det, efter att hafva fått emottaga Rikets Ständers beslut, genom voteringen d. 3 Dec. 1841 rörande allmänna eller så kallade santfälda val, ändock tvärtemot samma beslut i Vallagen inrymde valrätt för särskild Class eller Stånd, med afseende på städernas innevånare. Att detta icke skett af misstag, bevisas af den obevekliga ståndaktighet, hvarmed åtgärden allt framgent vidhölls, oakadt alla deremot gjorda anmärkningar.

Dessa felaktigheter i afseende på sjelfva formen skulle, såsom af flera blifvit rätteligen anmärkt, i sig sjelfva vara tillräckliga att förklara det nu till omröstning framställda förslaget, såsom i grundlags-stridig ordning tillkommet, icke ens vara lagligen berättigadt till pröfning. Då likväl Rikets senast församlade Ständer tillåtit, i deras Förstärkta Constitutions-Utskott, samma förslag förblifva hvilande till nu förestående pröfning, så lærer det icke vidare tillhöra nu församlade Representation att bedömma lagligheten af förslagets tillkomst, lika litet, som det kunnat tillhöra de förra att befatta sig med dess afgörande. Hvar och en måste väl ansvara för sina åligganden och dem efter pligt och samvete fullgöra, ehvad obehag och svårigheter dermed må vara förknippade.

Vid denna nya Samhälls-construction har man velat lägga *personligheten* såsom den hufvudsakliga och nästan enda byggnadsgrunden. Man har dock icke hunnit långt med byggnaden förrän flera bestämmingar funnits oundgängliga. *Personlighet*, såsom ett utveckladt medvetande af förnuftighet, kan väl icke anses skiljaktig i grader, utan måste hos alla förnuftiga individer antagas såsom jemnlik. Det är ock af detta skäl, som menniskor, i egenkap af sådana, alla anses till hvarandra fullt jemnlika, jemnlika i rättigheter, jemnlika i skyldigheter. Det vill ofta synas, och ännu oftare har man klagat, att Samhället bidragit att undertrycka denna jemnlighet. Huruvida så är, beror på undersökning af factiska förhållanden. Men säkerligen äro alla rätt-tänkande derom öfverens, att Samhället just hufvudsakligast afser den ursprungliga personligheten, dess utbildning, dess betryggande, dess fullkomnade högre lif. Med erkännande häraf har man ock lätt kommit på den tankan, att Samhälls-organismen säkrast och rättvisast bildas af numeriska personligheter. Ty, har man tänkt, när hvarje enskild individ, utan alla andra afseenden, endast genom sin personlighet står lika nära intill Samhälls-organismens fördelar och vedermödor, så är han äfven lika berättigad att dela dess ordnande och vård.

Men med all dess aprioriska bländande glans har denna Statslära, så vidt känt är, på intet ställe af jorden lyckats att förverkliga sig: och endast denna omständighet borde väcka misstankar mot dess sanning och äkthet. Sjelfva de Statsmän, som ifrigast förfäktat och fullständigast söka tillämpa den, kunna icke taga ett enda steg fram, utan att antaga den ena jemkningen efter den andra. Redan i första paragrafen af den här ifrågavarande lag får man höra omtalas *man, christna läran, tjugu ett år*, trenne icke så obetydliga modificationer af *personligheten*, enär obestridligt är, att, med deras uteslutande, allraminst halfva Svenska nationen måste anses bestå af *personer*, ett bevis, att, äfven efter den liberalaste teori, det lærer fordras, till och med i sjelfva personen, något mera, än blotta personligheten, för att anses tjenlig att deltaga i Samhällsbildningens functioner. Ännu mera blir man härom öfvertygad, då man framskrider icke längre, än till sista meningen af första lag-paragrafen, der en ny, alldeles icke personlig qualification framstår, nemligen att vara femåragammal medlem i Samhället; hvarefter sedermera, hela lagen igenom, den rena personligheten finnes uppblandad med så många bi-omständigheter af egendom, yrke, näringsfång, inkomster, m. m. att den snart icke mera synes, om icke för att esomoftast obehörigt inkräkta på de öfriga grundämnena. Säkerligen har Stiftaren af lagen insett det orimliga af personligheten, såsom enda grunden för lagstiftnings-rättigheten, ty i annat fall hade icke mera behöfts än att tillåta hvar och en personlig individ att, utan alla andra qualificationer, vara valberättigad och valbar; och dermed hade Vallagen varit färdig. Men lika så har det befunnits rättsstridigt, att lemna åt egendom för stort inflytande, hvarföre å andra sidan densamma allt för ofta på ett motbjudande, orättmätigt sätt blifvit tillbakaträngd af personligheten. Det vore orättvist att misskänna eller förneka lagens afsigt att här vilja medla mellan person och egendom. Men hufvudfelet ligger just i det allmänna valet, som gör all bemedling omöjlig. En sådan bemedling är visserligen ett af Samhälls-organismens svårare problem,

och som endast genom Stånds- eller Class-val kan med billighet lösas. Deremot måste en Vallag, som vill försöka att tillgodo-hålla de sammanblandade samhälls-elementerna hvar sin rätt, utan att förut lösgöra och åtskilja dem, beständigt, likasom den när-varande, vackla mellan olika synpunkter, sväfla mellan stridiga anspråk, än till förmån för person, än för egendom, än för yrke, än för bildning, än till hinder och mehn för en eller annan af nämnde egenskaper: hvarigenom uppkommer en Samhällsbild, som, i fullkomlig upplösning, hvarken kan sammanhålla sig till yttre verksamhet eller till känsla af inre lif.

Det må tillåtas att något omständligare omröra den så mycket omtalta personlighets-frågan. Jag anser den stå i nära sammanhang till Samhälls-formationens begrepp: och det just emedan personligheten synes mig stå utom Samhället. Ty om den hade något med Samhälls-organismen att skaffa, så skulle den hos hvarje individ vara underkastad beständiga olikheter. Nu erkännes den deremot vara hos hvarje människa jemnlk, utan alla Samhälls-afseenden. Ja, alla Samhällen, med anspråk på rätts-enligt skick, anse för en pligt att bibehålla, trygga, försvara, alla medborgares personer vid full jemnlighet. Personligheten är då obestridd-ligen något högre än Samhället, något före och utom Samhället, något hvars helgd Samhället icke får och icke kan hvarken höja eller förnedra, såvida det vill bära namn af en rätts-enlig anstalt. Personligheten är ett oföränderligt hufvudmoment i menskliga släktet. Klarare, heligare har detta aldrig blifvit uttryckt, än af den Mästaren, som åtskiljde hvad det verldsliga Samhället och hvad Gudi tillhör. Personligheten har inom sistnämnde område en allmän jemnlighet af den högsta, ädlaste beskaffenhet, nemligen en jemnlighet i ringhet, i undergifvenhet, i ödmjukhet under en enda stor makt, i hvilken all mensklig förmåga ned-sjunker till intet. Huru obehörigt, huru natur- och samvetsvidrigt har man nu velat inflytta denna personlighetens idö in i verldsliga Samhället för att derigenom grundlägga en jemnlighet, som fullkomligen motstrider den rätta ursprungliga. Denna sed-

nare är ett ödmjukt erkännande af jemnlighet, svaghet och brist. I det verldsliga Samhället deremot vill denna jemnlighet framträda med jemnhöga anspråk och fordringar; och hvad på ena stället är försakelse är på det andra sjelfviskhet och egoism. Jag tror mig icke taga miste då jag härutinnan vill igenkänna den röle, som personligheten fått sig af den sednare tiden anvisad med anspråk hemtade från Christendomen, ehuru föga christliga. Jag upprepar sålunda ännu, att personligheten står uppböjd, oföränderlig öfver Samhället, som endast eger att med sin yttre rättsanstalt skydda och bibehålla dess helgd. Deremot består Samhället af idel föränderligheter. Äfven det, som i dess inrättning måste antagas såsom stadigt och fast, växlar ändock med den framgående tiden i tusende former. Jag ville anse dessa särskilda Samhälls-former såsom personlighetens costumer. Hvar och en person eger uti dem sitt utseende, sin verksamhet, sitt medborgsmannalif, sin materiel för arbetet, sin fristad för nöjet och hvilan. Och hvad är nu i allt detta Samhällets egentliga tillhörighet? Icke tänker jag personen sjelf, som vore alldeles densamma och som hos alla är densamma, utan all denna inklädsel af yttre förhållanden: men just dessa samma förhållanden, egendomen, yrket, näringen, capitalerna, tjensten, hus-hifvet, ja, jag räknar härtill bildningen, konsten, vetenskapen, färdigheten, hvilka, om än från personen mera oförytterliga egenskaper, likväl ingalunda utgöra eller ovilkorligen tillhöra personligheten, utan måste räknas till den omgifning, för hvilken personen har att tacka Samhälls-inrättningen, sålunda tillhöra Samhället.

Jag inser nogsammt huru föga det vigtiga ämnet kunnat, genom dessa strödda anmärkningar, grundeligen utredas. För närvarande ändamål må dock göra tillfyllest, att hafva antydtt den synpunkt, derifrån Samhället må rätteligen betraktas och med framgång ordnas. Är Samhället icke ett aggregat af personer, utan en lefvande organism af samverkande menskliga krafter till en trefnadsfull omgifning och fast förening af personerna; så måste vid Samhällets construction just dessa krafters verksamhet ingå

såsom beräknade grundämnena. Man kan väl invända, att dessa ämnena, såsom tillhörande tiden, äro förändringar underkastade. Men vill man då hafva ett Samhälle utom tiden? Får man icke upptaga och begagna, vid Samhällsbyggnadens uppförande, det som finnes, som är känt och pröfvadt och det man med visshet vet vara i allmänhet användeligt, så får man måhända granna slott i luften, men intet beboeligt hus på jorden. Det är af denna anledning jag icke kan frånträda den mening, jag tillförene yttrat, att Samhällets sammanbindning af de inbördes konstituerande elementer, genom särskilda yrken och classer, utgör ett nödvändigt grundvilkor för dess bestånd och trefnad.

Det förslag, som är föremål för närvarande pröfning, har först det fel att vackla mellan tvenne hufvudgrunder, personlighet och synbar förmögenhet eller inkomst, och för det andra att misstro den goda fosterländska viljan hos ett stort antal medborgare, der företrädesvis skicklighet och förmåga måste förutsättas. Den första osäkerheten har vållat de vidunderligaste resultater som af inga rimliga skäl kunna rättfärdigas. Detta har på förhand redan kunnat väntas, då förhållandet så godtyckligt och utan all proportionerad norm blifvit fastställt emellan den representationsrätt, som blifvit tillagd personer och den, som blifvit tillagd egendom. Den här af uppkomna census, om den kan komma under detta namn, måste få det oformligaste utseende, hvilket ock, under den förflutna tiden, i den allmänna discussionen blifvit så uppenbarligen ådagalagdt, att man icke utan förundran sett de, förut väl anade, men icke till det mått väntade orimliga slutföljderna. Lagen finnes tydligen beräknad att bereda åt personligheten en gifven öfvervigt. Men det vore då väl så godt att låta denna öfvervigt omedelbart framträda. Eller hvar till tjänar det vidlöftiga och sammanvecklade bihanget af egendom och inkomst, som i det hela ingenting betyder, om icke såsom en påhängd mantel att undandölja den verkliga representanten, den numeriska massan? Ett sådant godtyckligt, regellöst sväfvande emellan tvenne fullkomligen skiljaktliga, att icke säga stridiga grunder, hvarige-

nom öfvervigten lägges än åt ena, än åt andra sidan, men i sjelfva verket är blott ett bedrägligt sken, kan väl aldrig bereda åt Samhället någon sann belåtenhet eller varaktigt bestånd.

Om detta första fel är en villa, så är det andra en fullkomlig orättvisa. Måste en Samhällsmedlem anses af den orsak såsom misstänkt, att han af Samhället erhållit vissa viktiga uppdrag eller njuter vissa bestämda fördelar, så måste misstanken träffa alla välbehållna Medborgare. De äro alla att räkna som beroende, just derföre att de icke kunna annorlunda än nitälska för sitt eget fortfarande välstånd, och derigenom äfven för Samhällets. Skulle nu detta beroende blifva vådligare hos den, som fått Samhällets förtroende att vårda dess ärender, eller skulle icke han, mera än någon annan, med högre insigter, ega åtminstone lika god och rättsinnig vilja för den gemensamma förenings väl? I alla tider har ett slags misstanka varit rådande mot dem, som handhaft Statsförvaltningen, hvaraf äfven anledning blifvit hemtad att splittra Samhället i tvenne delar, som borde vara förtrogna vänner, men blifvit ansedda som lönliga fiender, Regeringen och Folket. Tiden borde vara inne att öfvergifva denna onaturliga, vederstyggliga opinion. Man klagar å folkets sida, att den svåra misstankan dock så ofta bevisar sig vara välgrundad. Men så klagar man äfven å andra sidan öfver missförstånd och orättvisa. Sålunda råder, i stället för frid och samdrägt, misstroende och miss-sämja. Detta förhållande är i det husliga lifvet ett förderf: och blir det likaså i Samhället, som är familjen i stort. Ingen ting kan för den skull vara mera motbjudande, än då sjelfva Grundlagen försöker att sanctionera en sådan söndring, hvarom den fastmera borde aflägsna all misstanka.

Dessa och de flerfaldiga andra felaktigheter, hvarmed detta Grundlags-förslag finnes behäftadt, härflyta förnämligast deraf, att Samhälls-byggnaden blifvit betraktad endast såsom en löslig, tillfällig förening af personligheter, men icke sådan den är, en organisk af inbördes samverkande krafter sammanfogad levande kropp, der de tusenfaldigt skiljaktiga lemmarna haf-

va hvar sin bestämda function och i den äfven sitt gemensamma lif med det hela. Dessa functioner äro sålunda Samhällets rätta beståndsdelar. De särskilda yrken, förrättningar, materiella eller intelligenta verksamheter, sammanbundna till ett enda helt, utgöra den verkliga Samhälls-byggnaden. Vill man fördenskull rätt, efter naturen, efter både sakens och erfarenhetens natur, construera Samhället, så måste, icke personligheterna, ty de äro de samma på Japan och Nova Zembla, men lefnads-yrkena betraktas, och till deras inbördes förhållanden jämföras och sammanbindas. Denna construction måste sålunda blifva olika för olika länder och folk. Samhällets formation är en historia och måste, så misskändt och försmådt detta namn än blifvit, beständigt förblifva historia, så framt den icke skall upplösa och förstöra sig sjelf. Jag har i det Hög. Ståndets Protokoller för den 21 och den 31 October 1840, så omständligt och tydligt jag kunnat, framlagt dessa mina åsigter, att jag med åberopande häraf icke anser mig böra ytterligare trötta det Hög. Ståndets tålmod.

Då nu, i fullkomlig motsats härmed, detta Grundlags-förslag med undanrödjande af nästan alla slags qualificationer, hardt nära intill sjelfva egendomen, endast antagit den numeriska massan såsom representations-norm, så måste följderna af en sådan lag, om den skulle antagas, blifva för Samhället, för både dess sammansättning, dess Medlemmar och dess Styrelse högst betänkliga. Icke nog dermed, att många af Samhällets beståndsdelar, ofta måhända de viktigaste och angelägnaste, skulle komma att vid Riksofverläggningarna sakna målsmän. Säkerligen skulle hela Classer den ena gången uteslutas och en annan gång desto mera mangrannt intränga sig, hvaraf följden skulle blifva en beständig fluctuation, partistrider och oroligheter, hvaraf Historien företer nog många varnande exempel. Men hvad säkerhet finnes, att ens, ibland de stora enfärgade massorna, den högsta bildningen skulle få en plats? Är icke snarare allt skäl att frukta, det den skulle blifva förbigången, ja uppsätligen tillbakaträngd? Hvad hade Samhället sålunda att vänta, om vid dess högsta Lagstiftnings-möten

endast några få, kanske ett enda af dess grund-elementer förmådde göra sig gällande, och detta måhända genom de minst upplysta och föga pålitliga sakförare? Skulle de öfriga beståndsdelarna saklöst kunna lida ett sådant förtryck? Skulle hela Samhälls-kroppen länge kunna så uthärda utan svåra ryckningar, söndring och slutlig upplösning? Och hvad ville Styrelsen uträtta emot en sådan i en enda rigtning frambrusande, oemotståndlig ström? Man har ofta försäkrat, att folk-elementet, om än till denna ytterliga grad lösgifvet, ändock alltid skulle finnas nog sansadt, upplyst och rättsinnigt, att alltid lemna den högsta bildningen och förmågan sin skäligen plats. Men om så förhåller sig, kunde man så gerna låta hela massan, utan all Grundlag taga lagstiftning och styrelse om händer? Man påstår ju, att nu, under närvarande förhållanden, de rätt fosterländska intressen varda undertryckta af egennytt, parti- och skrå-anda. Jag är långt ifrån att gilla eller försvara missbruket af det bestående, i hvilket afseende jag åberopar hvad ofvan blifvit anfördt i Ståndets Protokoll den 21 October 1840; men vågar dock fråga, om det är på fullt allvar man väntar sig mera bildning, mera erfarenhet, mera samhällsvana i Riksförsamlingen, då alla de Classer, der dessa egenskaper finnas, varda så godt som utestängda? Det är visserligen en tänkbar möjlighet, men som saknar all sannolikhet och åtminstone saknar alla garantier.

Man har åberopat en allmänare opinion och dess yttringar såsom talande för detta lagförslag. Så som denna opinion blifvit tolkad, är den visserligen i vårt Samhälle något särdeles nytt, Huruvida den eger verklig grund eller endast såsom en tillskapad vilja blifvit begagnad till ett medel för ett visst ändamål, derom må tillåtas ännu hysa en egen opinion, intill dess uppfinningen hunnit mogna. Emedlertid lära blotta meningar icke få läggas till grund för lagstiftning, så vida de icke kunna bjuda skäl för sig; och i sådant fall blir det icke meningen, utan skälen som gälla. Äfven har man hört den uppriktiga bekännelsen, att afsigten vore att skilja de tvenne Rikets första Stånd från Re-

presentationen, såsom icke mera egande Nationens sympathier. Måhända är denna afsigt verklig, ehuru väl den icke annorlunda framträd, än i den alldagliga opinionsvägen, der den ovedersägligen låtit höra sig i de skarpaste toner. På den lagliga vägen har man ännu icke förnummit den. Om deremot en sådan afsigt verkligen skulle ligga bakom det framställda förslaget, hvilket dock erkännes hafva stora brister och behöfva mångsidig och grundelig förbättring, så tillåter jag mig tro de begge andra Stånden icke vilja framdrifva den på ett så oädel sätt. De skulle då bifalla det, icke derföre att det är godt, att det är fritt ifrån stora brister, eller att det fullkomligen afhjelper bristerna i det närvarande Stats-skicket; utan blott såsom ett medel att aflägsna förhatliga Stånds-Classer. Att på detta sätt helga ett medel har varit en konst, vanligen tillerkänd just dessa Classer, och tror jag mig böra frikalla deras motståndare från all misstanka för sådant handlingssätt.

I öfrigt har jag, rörande de så mycket omtalade Stånds-striderna, vid ett annat tillfälle yttrat min öfvertygelse, nemligen att striden mindre gäller de särskilta Stånden inbördes, än fastmera Folkmakten i förhållande till Regeringsmakten. Framtiden skall gifva ljus i denna sak.

Med verklig ledsnad höres den oväntade klagan, att Presterskapet förlorat sin fordna aktning och förtroende. Jag har icke kunnat med tystnad höra ett så nedslående vittnesbörd, isynnerhet sedan jag haft tillfälle offentligen frambära ett alldeles motsatt, hvilket jag icke kan, utan klara motbevis, återkalla. Jag har nemligen just i frågan om Läro-Embetets efter förmening minskade aktning och förtroende yttrat: "hvad oss sjelfve, våra personer och vår embetsförvaltning angår, kunna vi, utan öfverdrifven sjelfkärlek och utan att förnärma sanningen, i allmänhet berömma oss af de upplysta och rättsinniga Medborgares aktning och förtroende. I alla kretsar, mindre och större, i alla föreningar rörande Kyrkan och Samhället, i alla rådplägingar intill sjelfva Lagstiftningens högsta beslut, tillerkännas oss allmänneli-

gen både kunskaper, skicklighet och förmåga: och vid tillfällen, då sådana egenskaper påkallas, kunna vi icke beklaga oss blifva eftersatta eller glömda, fastmera öfverhopade och ansträngda, ofta af bristande tillgång på bättre eller lika goda biträden. Äfven njuta vi tämligen allmänt den rättvisan att i ärenden, som fordra ordning, redlighet och samvetsgrannhet, icke stå efter andra våra Medborgare i hvilken Class som helst. — Då vi dagligen emottaga ifrån alla håll, ifrån Styrelsemakten och dess organer, ifrån Medborgare i alla Samhälls-classer, isynnerhet ifrån våra Åhörare i Församlingarna, sådana vittnesbörd, så tilltro vi oss kunna förklara den mot oss förda klagan i allmänhet sakna grund, ja, för det mesta icke ens ega verklighet. — Må det således tillåtas ännu trygga oss i den öfvertygelsen, att vi icke förlorat Församlingens förtroende." (Linköpings Prestmötes-Handlingar 1843 Första Delen s. 113.) Jag har funnit mig uppmanad att inför det Högst. Ståndet upprepa detta mitt, vid officiellt tillfälle afgifna yttrande, visserligen icke såsom en auctoritet, hvartill det saknar alla anspråk, men såsom ett sannt uttryck af min och mina Embetsbröders erfarenhet inom den oss anvista verkningskrets: och då jag hvarken för egen del eller från mina Embetsbröder eger anledningar att förändra detta vittnesbörd, utbeder jag mig att, i hvad oss rör, få vidhålla det. Dermed vare dock ingalunda förnekad möjligheten af ett annat förhållande på andra ställen, hvarom det må tillhöra dem yttra sig som det närmare känna. I allt fall, om än på dessa förmenta anledningar Preste-Ståndet skulle finna sig höra göra sin abdication, förmodar jag dock den förespeglade belöningen vara nog problematisk. Troligen skulle tacksamheten komma att bestå i medömkan och åtlöje: hvarmed likväl icke bestrides, det något enskildt förslag i denna väg skulle kunna blifva föremål för bifall ibland de lägre Classer, som yttradt blifvit. Men priset synes dock nog ringa för en ändrad öfvertygelse.

Jag kan fördenskull icke tillåta mig en sådan förändring med min röst, sålunda icke heller understödja ett förslag, som skulle göra vårt gamla, älskade Sverige till ett experimental-fält för

alla de olyckor, dem andra folkslag nog länge pröfvat, utan att kunna afhjelpa dem, som skulle tillbakatränga det ljus, den samhällsklohet och det rätts-välde, som utur vårt fria samhälls-skick sig utbildat och ännu hos oss kvarlefva, som skulle innan kort kasta oss in i mångvöldets sjelfsvöld och snart derefter i enväldets godtycke eller i en långt afskyvärdare trälldom, hvars namn intet Svenskt hjerta kan fördraga. Många äro vår Samhälls-författnings verkliga och ännu flera dess föregifna brister. Man bör hoppas, att tiden och besinningen skall afhjelpa de senare. Och hvad de förra angår, har jag den förtröstan till alla Samhällens Herre, som räddat vår fosterjord i långt svårare faror, och den tillit till den älskade Styresman, som nyligen intagit Svea Konunga-Säte, att de väl kunna varda botade med lindrigare medel, än här blifvit föreslagna. Men att afhjelpa ett ondt, som åtminstone kan en tid fördragas och som efter alla förhoppningar kan till allmän belåtenhet förändras, med ett annat ondt, som aldrig kan fördragas och aldrig förändras, dertill kan jag icke gifva min röst. Jag måste svara *nej* till det hvilande förslaget.

Doctor *Elfström*:

Då jag sistlidne gårdag anmälde mig för att äfven yttra min åsigt af det på Ständernas bord hvilande Grundlagsförslaget till National-Representationens ombildning, hvilket utgör dagens stora fråga, var jag sinnad att med någon större utförlighet framställa anmärkningar såväl mot Förslagets hufvudgrunder, innefattande dels den visserligen *abstract* rätta, men i närvarande fall *practiskt* oanvändbara *personlighets-principen*, dels en haltande och orättvist graderad *val-census*, som ock mot dessa principers nog besynnerliga förblandning och tillämpning hela systemet igenom; hvarefter jag ämnade, efter måttet af mina ringa krafter, ådagalägga, huru oriktig och ändamålsvidrig organisationen är af den såkallade *Andra Kammaren*, hvilken, såsom endast varande en delegation af den Första, helt och hållet saknar de återhållande elementer, den permanens, de garantier och den kraft, som uti en constitutionell Stat oundgängligen erfordras, för att hejda rörelsen i Första Kam-

maren, om den skulle taga för mycken fart och den derstädes öfvervägande Demokratien sträfva efter otillbörlig makt-utvidgning m. m.

Men enär, efter denna min gjorda anmälan, så många utmärkte Talare med både skarpsinnighet och sakkännedom granskat förevärande Representations-Förslag och i mångsidiga detaljförhållanden visat dess fullkomliga oantaglighet, vill jag afstå från min föresats, för att icke nödgas i väsendtlig mån omsäga det redan bättre sagda och dermed trötta Högv. Ståndets tålmod och borttaga dess tid. Jag vill ej en gång, som dock likväl kunde synas tillbörligt, framhålla den djerfva Riksdagsmanöver eller rättare den kränkning af Grundlagen, medelst hvilken det Förstärkta Constitutions-Utskottet kunnat försöka att till adoption, om möjligt, påtruga de nu församlade Riks-Stånden ett foster, som trenne af dem, under näst-förflutet Riksmöte, redan förklarat dödfödt och oäkta. I stället anhåller jag att få i korthet fästa mig vid några märkvärdiga omständigheter och företeelser, som med ifrågavarande discussionsämne stå uti en närmare beröring.

Man har mycket och ofta talat och skrivit om ett hos hela Nationen allmänt rådande missnöje med vår häfdvunna, seklergamla Representations-form, hvilken blifvit sammanväfd med hela den inre organismen af vårt Statslif. Detta missnöje, som är vida inskränktare, än man förespeglar, har icke heller ursprungligen härledt sig från Svenska Folket, i allmänhet betraktadt; det är hufvudsakligen — jag tvekar icke att uttala ordet — de så kallade "liberala" Tidningarnas verk. Vissa af dem hafva så länge illfänats och beskärmat sig öfver allt det förfärliga onda, som närvarande representations-sätt skall hafva åstadkommit i vårt land, att en stor del af folket småningom börjat lyssna deråt och tro derpå. Åtskilliga Tidnings-Redactioner hafva sannerligen nog nära liknat Qvacksalvare, som, för att skaffa sig Patienter och inkomster, oupphörligt söka inbilla äfven friska menniskor, att desse redan äro sjuka eller åtminstone bära sjukdomen i faggorna, och framleta så många förmenta bevis här för uti deras hela fysiska complexion, att de sluteligen hafva gifvit

med sig, begärt Läkarevård och betalt den hederligt. Man känner allmänt, att Logiken icke utgör vissa Tidnings-författares starka sida. Jag vill sannerligen uppriktigt och vänligen råda dem att göra en liten elementar-kurs i denna kunskapsgrän, innan de i sin reformationsifver tillgripa den litterära eller politiska applysningens fackla. Synnerligast är det bland deras många paralogismer och sofismer en hake, hvarpå de staka sig; den heter helt enkelt i Skolspråket *fallacia causæ, non causæ*, med hvilken den så kallade *petitio principii* har mycket syskontycke. Man erinrar sig lifligt, huru under den Styrelse, som tog slut den 8 Mars innevarande år, nästan intet enda Regeringens förfogande godkändes, utan borde all förlägenhet, allt obestånd, som förspordes i landet — så framt det ej tyddes såsom en verkan af representationssättet — nödvändigt skrivas på det såkallade "Systemets" räkning. De mest slin-grande argumentationer blefvo använde för att förmå Nationen att tro på ett slikt caussalitets-förhållande. Man äflades på ett högst lågsinnadt och ensidigt sätt att bortskymma och med tadelts dy öfversmeta hvarje glanspunkt, hvarje ärofull, välbetänkt och Samhällsgagnelig åtgärd, af Regeringen vidtagen, och deremot framhålla i dagen och förstora de ojemnförligt färre misstagen. Nu har pipan tystnat i det hänseendet, hvad närvarande Styrelse beträffar, ja, till och med fått ett helt annat ljud. Jag önskar uppriktigt, att det goda förståndet måtte räcka länge, ty ingen rätt-skaffens medborgare kan vilja att Nationens förtroende och kärlek skola afledas från Regenten. Sedan Tidningslarmet sålunda saktat sig åt sistnämnde håll, stöter man nu, likt Tornvaktaren med sin lur, åt ett annat väderstreck. För närvarande gäller det Adels- och Preste-Stånden, nästan uteslutande. Det låter som skulle Samhällets alla fördelar motarbetas af dem. Inom dessa två Riks-Stånds sferer vill man ju — med undantag af några jemförelsevis få Patrioter och "Nationens män" — hvarken upptäcka högsintheit, Statsmanna-vishet, fosterländska tänkesätt eller redliga afsigter, utan endast skräanda, herrsklystnad och trångbröstad egennytta. Dessa Stånd föregifvas offentligent vilja intaga en oppositions-ståndpunkt

mot Konungen; de skildras, i följd af en presumerad motvilja för Representations-förslaget, såsom föga bättre än landsförrädare, och man blyges icke för att påpeka hvarjehanda skräckbilder, i afsigt att tvinga dem att "votera för uniformen". Så långt har det då kommit med den politiska Jesuitismen hos oss, att grundläggarna af det *Unga Sverige* icke mera akta för rof att låta ändamålet helga medlen. Våra politiska fiender försmå icke heller, då det gäller att samka hat öfver och vanhedra Preste-Ståndet, att vända sig till godo en viss "historiskhet", hvilken de annars så gerna fördöma. Kunna de nemligen bläddra upp i våra Häfder några herrsklystna, äregiriga och mörker-älskande personligheter, som på sin tid motverkat fäderneslandets sannskyldiga nytta och efterlemnadt ett hatadt namn, så framställas dessa nästan såsom urbilder för en hel Embetsmanna- eller Medborgare-Class, och de fleste, om icke allesammans af denna Class, fastän det är flere århundraden efteråt och hela Samhällsskicket derunder i högsta måtto förändrats, tillvitas ändock förskoningslöst att troget vandra, efter råd och lägenhet, i de illa frejdade föregångarnes fotspår. Våra offentliga klandrare hafva äfven aktat såsom synnerligen strategiskt att söka utströ oenighetens, afundsamhetens och mistroendets frö inom Preste-Ståndets Medlemmar inbördes, väl vetande, att splittring kraftigast verkar till alla Corporationers obestånd och upplösning. I första rummet måste naturligtvis Herrar Stifts-Chefer skymfas och af Tryckpress-svärthan nedsuddas, men ordningen och slängarne hafva icke dröjt att komma äfven till oss, som stå på ett lägre trappsteg. Om vi våga afvika från ultra-liberalismens orthodoxy, så hafva vi ingen nåd att förvänta; vi måste hålla till godo att inför Land och Rike förklaras för osjelfständiga och omyndiga i våra åsikter af Samhälls-organism och vilkoren för dess bestånd; vi noteras, utan minsta grannlägenhet, att gå och röra oss endast inom de tränga kretsarne af våra Förmäns förmenta ledband, och vore det en gång så lyckligt, att man kunde bortskaffa dessa Kyrkans främste Väktare, så är allt fog att hoppas, det tidens och Tidningarnes friska ande

väl skulle få bättre makt med oss öfrige. Sålunda har man från ett visst håll all möda ospard att undergräfvat vårt anseende och utplånat Folkets förtroende till Religionens Lärare, utan att der- vid betänka, att det aldrig kan lända Religionen sjelf till någon bättnad, att dess Förkunnare oförtjent skymfas och missaktas, men — kanhända är det minskandet af bådass inflytelse, som åsyftas. Erfarenheten bevittnar och ovedersägligen, att, med Tryckpressens nu uppnådda fräckhet och öfvermod i allmänhet, vederbörande äro vida mindre, än förr, nogräknade med att både skriva och yttra sig med en viss lättskönjelig missaktning öfver de viktigaste Tros- läror, öfver hvarjehanda Gudstjenstliga bruk och andra handlingar, som med religiösa ceremonier helgas. Tryckpressarne svettas under en mängd lättsinniga skrifter och dagblad; man meddelar Svenska Allmänheten och förordar Det-gär-an-Systemer; man regalerar densamma, på ett populärt språk och uti upprepade Artiklar, med Straussianismens alla välsignelser, denna Lära, "som blott kan tagas, men har intet att gifva", och — detta allt oakadt — föregifves det dock i allmänhet vara det Svenska Presterskapets förvållande, att otro och brottslighet tilltaga och fängelserna allt mer och mer årligen uppfyllas. Sannerligen, Mine Herrar, under ett sådant föreve- tande, hafve vi en ökad förbindelse att bibehålla enighet, att med samfälda krafter motverka den närvarande tidens både moraliska och politiska förvillelser, och icke sjelfve arbeta våra motståndare i händerna. Det Representations-förslag, som nu i fyra års tid från vissa håll så väldeligen utpuffats, bör, efter min tanka, utan dagtingande förkastas. Det innebär frö till mångfaldiga Samhälls- vådor. Af Statsmakterna en gång antaget, skulle det inom kort ovilkorligen förlama Konungamakten; demokratiens vågskål skulle blifva oskäligt tung, och en större splittring och missbelåtenhet uppstå under det nya Statsskicket, än som nu röjer sig under det gamla. Mig förefaller ingalunda osannolikt, att till och med Re- publik, ja slutligen Anarki hvila på botten af det nya Proje- ctet. Tydes detta såsom spökrädsla hos mig, så kan det lända till min ursäkt, att jag delar den med åtskillige af fäderneslan-

dets mest upplyste män. Med den nya Vallagens införande skulle äfven ofelbart en vid dörr öppnas för corruption vid Representant-valen. Stymmelser härtill saknas icke; man betänke vissa Dagblads oförsynthet med utfärdande af recommenderande orlofs-sedlar för sina namngifne gunstlingar och vanfrejdsbetyg för personer af skiljaktiga tänkesätt. När anvärfningssystemet hunnit riktigt utvecklas och stadga sig, hvem vet huru vidsträckta följderna af dessa attester och andra bestickningsmedel kunna blifva vid allmänna eller samfalta val? Hvad vidare de så ofta åberopade opinionsyttringarne för det nya Förslaget beträffar, så bevisa de på långt när icke hvad man dermed vill hafva ådagalagdt. Hvar och en känner, huru de i allmänhet tillkommit, och om personer af annan politisk färg icke ansett sig ovärdigt att likaledes tubba och öfvertala till underskrifter i motsatt rigtning, så hade mångfaldiga listor af denna art äfven kunnat tillvägabringas. — Man har förespeglat att, om det nu ifrågakända Representations-förslaget godkändes, så skulle många af dess brister, hvilka man icke understått sig att förneka, sedermera lätteligen afhjelpas. Denna snara är för groft utlagd för att kunna fänga någon erfaren och klok man: ty när har massornas välde, sedan det en gång blifvit medgifvet, godvilligt afstått från sitt öfvertag och efterskönt sina rättigheter?

Efter hvad jag nu anført, kan jag nog på förhand finna hvad domslut skall öfver mig fällas. Jag skall säkerligen räknas till de strängaste ultra-conservative, som betrakta hvarje reform som en styggelse. Det är dock icke sålunda. Min grundsats är att icke skänka efter något af det Gamla, förr än man får ett bättre Nytt i stället. Vårt nu varande Representationssätt har visserligen sina brister. Vårt Riksdagsmachineri, som nu rör sig i så tunga och tidsödande former, bör förenklas och ombildas till *Tvenne* Kamrar. All sjelfskrifvenhet i den Första bör försvinna. Den Andra bör utgöras af mera fixa elementer, än att vara blott ett urval af den Första. De nu orepresenterade Medborgare-classerna

böra förhjälpas till åtnjutande af sin tillståndiga rätt. Ståndsval eller Classval böra dock oeftergiftligen bibehållas. Dessa äro mina oförgripliga åsikter, och åt ett Representations-förslag i denna anda skulle jag otveksamt lemna mitt bifall.

Slutligen bör jag tillägga, att då jag, på ofvan angifne grunder, är bestämd att nedlägga min nekande röst i voterings-urnan, jag handlar i öfverensstämmelse med de åsikter, som gjort sig gällande vid Riksdagsmänna-valen inom Calmar Stifts *festa* Prosterier, och torde, till styrka för denna min uppgift, få uppläsa följande, vid sammanträde i Calmar Dom-Capitel, af mina Committenter mig lemnade Protokolls-utdrag: — — — — —

Biskop Nibelius:

Då jag vid sista Riksdagen hade tillfälle yttra min åsigt rörande den fråga, om hvilken nu skall beslutas, kunde det synas öfverflödigt att jag nu anförde något vidare, än att jag förblifver vid den tanka jag då hyste. Men då om mig, i likhet med många andra inom detta Stånd, blifvit föregifvet, att jag icke ville medgifva någon förändring i vår nuvarande Representation, torde det tillåtas mig att förklara, att jag väl önskar ett förbättradt Representationssätt, men att jag icke kan gilla det nu hvilande Förslaget dertill, samt att i korthet anföra skälen så väl för det ena som för det andra.

Jag önskar en förbättring, emedan jag anser de nu orepræsenterade, hvilka hafva grundade anspråk att deltaga i Representationen böra komma i åtnjutande af denna rättighet. Denna rättighet fäster jag likväl icke vid personligheten, utan vid den insigt och den förmåga, som jag anser vara ett villkor, både för att välja och väljas till värden af Samhällets angelägenheter. Men det förevarande Förslaget gifver icke någon säkerhet att de billiga fordringarne i detta afseende skola uppfyllas. Den lemnar vid valen alltför litet inflytande både åt högre bildning och högre förmögenhet.

Jag önskar den förbättring i vår Representation, att igenom

en mängd nu derifrån utestängda kunniga personers tillträde till densamma en ökad möjlighet till ärendernas bättre och ändamålsenligare behandling må vinnas. Det är denna ändamålsenlighet i vården af gemensamt väl, jag ville kalla Samhällets rätt i afseende på Representationen. Men igenom det nu hvilande Förslaget lemnas icke någon garanti, att den högre upplysningen skall komma att deltaga i behandlingen af Samhällets angelägenheter. Utsigten därför blifver tvärtom mindre än hvad den enligt nu gällande Representationssätt är.

Jag önskar slutligen den förbättring i vår Representation, att det tidsödande arbetssättet må förkortas och formerna därför förenklas; men, såsom redan af flera Talare visadt är, vinnes denna förbättring icke heller genom det framlagda Förslaget. Då således detta i intet af de afseenden, der jag anser förbättring behöflig, efter min tanka medför sådan, saknar jag grund för dess antagande. Vådan af detta antagande synes mig ligga deri, att igenom detsamma icke allenast det förändrade förhållande inom Representationen uppkommer, att valrätten hufvudsakligen stadnar inom en Samhälls-class, som således på de öfrigas bekostnad kan göra sitt intresse gällande; utan äfven att förhållandet emellan Statsmakterna ändras och att Regeringen förlorar i den kraft, jag anser den böra ega. För jemnvigten så väl inom Representationen, som äfven emellan denna och Konungamakten, fordras ett medlande, ett modererande element. Detta saknas i det förevarande Förslaget; ty den Andre Kammare, som der omförmäles, är egentligen ingen sådan. Med skäl omtalar man svårigheten att bilda den af de elementer, som hos oss förefinnas. Men, om ej till namnet, åtminstone till gagnet, hafve vi den redan, och jag finner då icke skäl, att för förespeglade förmåner, hvilka jag icke anser såsom sådana, uppoffra det goda, hvaraf Samhället är i åtnjutande. — Jag kan icke bifalla Förslaget.

Häri instämde Biskop Butsch, Doctor Wallin och Professor Grafström.

Prosten *Gahne*:

När Constitutions-Utskottets Memorialer, N:is 38 & 85, hvilka innefatta Förslag till Svenska Representationens ombildning, under sistlidne Riksdag i detta Högvärldiga Stånd till behandling förkommo, yttrade jag om dem mina tankar. Ehuru jag i flere afscenden icke kunde godkänna dessa Förslager, trodde jag ändock, och särskildt hvad det sista, nu under discussion varande Förslaget vidkommer, att, sedan detta Högv. Stånd förklarar sig för Tvåkammar-systemet, och sedan det Förstärkte Constitutions-Utskottet med Rikets Ständers rätt antagit och gillat valfrihetsprincipen och Utskottet på dessa grunder byggt Reformförslaget, var det, så synes det mig, icke välbetänkt, att undandraga Förslaget en sträng partiel granskning, hvarigenom de olägenheter, man nu lägger det till last, kunnat undanröjas — olägenheterna må ligga uti en för låg valcensus, i den större intellectuela eller materiella förmögenhetens för lågt uppskattade värde vid de samfalta valen, i de föreslagna valdistricterna, eller i den Högre Kammarens sammansättning m. m. — Allt detta hade då, om man uppriktigt velat reformen, kunnat tagas i betraktande, och, i öppen dager framlagdt, vid en återremiss af Betänkandet blifvit rättadt. I stället blef efter 15 månaders arbete, och ehuru Riksdagen ännu fortgick i 2:ne månader, Reformförslaget utan all detaljgranskning förkastadt — all möda således fruktlöst förspild och Folket gäckadt i sina billiga förhoppningar att erhålla ett bättre och beqvämare Representationssätt, än det närvarande. Var då detta Förslag förtjent ett så oblidt öde att föraktligt bortkastas? Jemte 15 andra Ledamöter af detta Högv. Stånd dristade jag då förneka detta, och jag förnekar det ännu i denna stund. Man må om detta Representations-Förslag säga hvad som helst, så hafva dock många af dess insigtsfullaste Vedersakare icke förnekat, att de grunder, hvarpå det hvilat, äro i full öfverensstämmelse med det constitutionella samhällets idé, och principen för de samfalta valen, åtminstone vid bildandet af den Nedre Kammaren, är den rätta. De constitutionella samhällen hvilat ytterst på denna prin-

cip, som äfven hos oss vinner flere försvarare. Således hade Representationsförslaget medelst tillbörlig granskning kunnat göras mera antagligt, än det nu blifvit.

I många skrifter af större och mindre värde, af många utmärkt förtjenta Talare, har detta Förslag blifvit tadladt och sluteligen förkastadt. Många lyten, som det eger, hafva blifvit uppdragade, men många, som det icke eger, påbördade, emedan man præsumerat följder, hvilka lika snart kunna uteblifva, som inträffa. I hufvudsaken är dock utesägligt mycket vunnet, att ett klarare ljus nu hvilat öfver det hela samt att den stora allmänheten med den mest spända uppmärksamhet afbidar den slutliga utgången af denna stora stridsfråga. Man har velat komma till det önskvärda resultat, att mera lyckade och mera smakliga Motförslag till nya Representationsformer skola afleda uppmärksamheten ifrån det ifrågavarande. Mätte så ske, ty hela landet väntar på en verklig förbättring!

Såsom säkert botemedel mot den sjukdom, af hvilken Statskroppen tyckes lida, har en eljest tänkande Granskare af Representationsförslaget uppgifvit att *"öfvertläggningarne, icke valen, böra vara samfälla; genom denna samfälla öfvertläggning skola de drag af Ståndsanda, som nu kunna finnas, snart bortnötas."* Må då den, som hyser denna tro, uti våra Riksdagars och Utskotts historia öfvertyga sig om botemedlet är så undergörande, som man velat antyda, emedan begreppet af Stånd, Kast eller Skrå innefattar en öfverensstämmelse i intressen, som icke tåla någon nötning, utan snarare sträfva efter utvidgning. Men utanför de Fyra Stånden finnas andra medborgareclasser, hvilka i anseende till deras ställning i Samhället vilja hafva en röst på Riksdagarne. Huru skall den blifva hörd? Skola Ståndens antal ökas med ett Femte, ett Sjette, ett Sjunde o. s. v.? Om så sker, männe icke då de nya ymporna, i mån af deras friskhet och frodighet, skola afleda de nödiga safterna ifrån de gamla grenarne, hvilka med aftynande krafter af sig sjelfva slutligen måste dö ut? För min måhända kortsynta blick visar det sig mera tydligt, att all oformlighet och

kastanda skall genom de samfäita valen försvinna. De tvenne Respective Med-Stånd, hvilka nästan enhälligt antagit Reformförslaget, hafva lemnat ett stöd mera för denna sanning, då, i synnerhet hvad Välloflige Borgare-Ståndet angår, det nu med stor pluralitet gillat just de förändringar, hvilka vid sista Riksdagen af samma Stånds majoritet förkastades. Det har visst icke saknats goda råd för att afvända en befarad olycka från detta Stånd och från de mindre Städernas Borgerskap, och det oakadt har missnöjet aldrig tydligare uttalat sig mot det närvarande Representationssättet, ej heller meningarne varit mera öfverensstämmande för antagandet af det nya, än som gårdagens beslut i de tvenne Respective Stånden visat. Hvad detta Hög. Stånd vidkommer, och särdeles de ärade Medbröder, som stå i närmare förhållanden till mängden af folket, så känna de aldrabäst, huru våra Riksdagar bedömmas, då de stora kostnaderna och små resultaten visst icke stärka belåtenheten med det närvarande. Af mig skattas högt det förtroende, hvarmed ärade och älskade Embetsbröder hedrat mig att vara en ringa medlem af detta Högvärldiga Stånd, men jag skattar ändock högre det dyra och heliga kall att få gå ut i min Herres åkerverk ifrån morgonen allt intill aftonen. Skulle den tid komma att Preste-Ståndet icke samlas så talrikt på Riksdagarna som nu, så skola derföre icke Män med lärdom och upphöjda tänkesätt komma att saknas för att upprätthålla Stat och Kyrka.

I detta hopp — ty jag hoppas allt godt om det Folk, som i alla tider älskat sanning och rätt, som i nödens och farans stund öfvergifvit sina hem att för vara fäderneslandets sak, som äfven i de hårdaste tider välvilligt och sjelfuppofrande nedlagt den sista skärfven på fäderneslandets altare, som aldrig visat sig våldsamt förr, än förtrycket velat pålägga det nesliga bojor — i detta hopp kan jag ej annat än utsäga min öfvertygelse, att, om detta Förslag till Representationens ombildning vunnit bifall (det är redan af ett Stånd förkastadt), skulle ej allenast de förbättringar, som Konung och Ständer finna nödige, kunnat tillvägabringas, utan

skulle en allmännares tillfredsställelse uppenbara sig, och är det på dessa skäl jag gifver Förslaget mitt bifall.

Prosten Lyth:

Då det ämne, hvarom här öfverlägges, utgör en af Samhällets lifsfrågor, vore det väl, om icke orätt, åtminstone ovanligt, att stillatigande afhöra discussionen och anförtro sin egen åsigt endast åt voterings-urnan. Jag vill derföre uttala min öfvertygelse, hvilken förblifvit oförändrad, sådan den förvaras i Högst. Ståndets Protokoller för sist förflutna Riksmöte. Jag röstar för antagande af Förslaget till en förändrad Representation. Må icke häraf dragas den slutsats, som skulle jag hysa en öfverdrifven föreställning om det framlagda Förslagets förträfflighet. Jag vet, att det är behäftadt med brister: men jag tror, att dessa kunna afhjelpas. Vid anställd jemförelse mellan detta föreslagna Representationssätt och det hittills gällande, har jag tyckt mig finna, att det förra eger obestriddliga och stora företräden; att det bättre tillfredsställer olikartade anspråk, bättre förlikar stridiga intressen; att det ingifver förhoppning om vinnande af sammanhang och enhet, der oreda och splittring förut varit rådande. Också tror jag, att man af obenägenhet för Förslaget tillskrifver det många brister, som det ej bör vidkännas. Man säger, att det tillägger Storpossessionaten och Capitalisten allt för liten röstandel uti Riksdags-valen; att det från delaktighet i dessa val uteslänger många innevånare i Städer; att en Andre Kammare, bildad af samma elementer som den Förste, är ett missfoster, m. m. Jag hade ej väntat få höra rikedomens sakkörare på detta rum. De kunna trösta sig dermed, att Penninge-Aristokratien nog förstår att skaffa sig inflytelse, deras bön förutan. Med Städernas underlägsenhet måtte det ej vara så farligt, då $\frac{7}{8}$ af Städernas Representanter godkännt det klandrade Förslaget. Hvad åter Andra Kammarens sammansättning beträffar, tyckes man hafva glömt, att vårt land icke eger elementer till formerande af en Pair-Kammare eller ett Öfverhus. Men hvartill tjenar en vidlyftig motivering i en fråga, som redan så länge och i så mångfaldiga skepnader uppträdt på skådeplat-

sen, en fråga, så sorgfälligt och flitigt bearbetad, att den ensam gifvit oss en hel Litteratur? Sådant oaktadt hafva Cathedrala Auctoriteter velat endast från okunnighet eller förvillelse härleda de åsigt jag yttrat; men denna Representant-Kammare är väl icke det auditorium, der maktspråken göra effect. Med aktning för andras öfvertygelse må det tillåtas mig anspråkslöst förklara, att jag medelst den röst, jag kommer att afgifva, tror mig fullgöra en helig pligt mot min Konung och mitt Fädernesland.

Prosten Berg:

Då Representations-frågan dels i sig sjelf är en af de viktigaste samhällsfrågor, dels tillhör en af de få sådane, som lyckats vinna ett lifligt allmänare deltagande, anser jag hvarje Representants pligt vara att öppet redogöra för sitt bifall till eller ogillande af densamma. Till följd häraf anhåller jag vördsamt om Hög. Ståndets tålmod och undseende under ett kort anförande:

Representationsfrågan är intet annat än frågan om lagstiftningen för sättet att deltaga just i Samfunds-lagstiftningen, Beskattningen och öfriga Samfunds-angelägenheter; men då all lag skall grunda sig på rätt, skall ock lagstiftarens första ögonmärke vara att rättvisa, i sin möjligaste helhet, renhet och fullkomlighet i den stiftande lagen både inläggas, och genom densamma inom Samhället befordras.

I fråga om Representation inom ett fritt Samhälle, hvad är då det rätta? Visserligen att *alla* Samhällets medlemmar, hvilka i någon, äfven den ringaste mån, directe och omedelbart bidraga till Samhällets bestånd, och således till Samhället uppfylla skyldigheter af ett eller annat slag, dessa alla äfven skola hafva representations-rätt, d. v. s. rättighet att rösta i Samhällsangelägenheter. Denna sats är en så klar och tvingande sanning, att ingen lärer kunna densamma rentut bestrida. Men för tillämpningen deraf bäfvar man dock tillbaka, i mer eller mindre grad. Uti ingen af Europas fria Stater har tillämpningen hittills blifvit hel. Men ho kan neka, att all inskränkning i hvad man

en gång erkänt vara rätt och sanning, är en begången orättvisa? I vårt närvarande Svenska Representationssätt är inskränkningen i alla redliga Medborgares rätt, att vara eller välja Representer, i sanning mycket stor, och stor, i samma mån, orättvisan. Klagan deröfver, äfvensom öfver sättet att vid Representationen öfverlägga och besluta, har länge förts. Denna klagan har omsider framkallat ett Förslag till annat Representationssätt. Man har anmärkt stora och många brister i detta Förslag, och äfven jag har förmått inse dem. Dock har Förslaget, framför den gamla Lagen, ett företräde, som så väsentligt öfverskyler bristerna, att jag älskar det förra mer än den sednare. Förslaget innehåller nemligen en större rättvisa och lofvar en större lätthet i arbetsättet vid Riksdagarne. Det utgör således en rörelse framåt ur den falska position Representationen hittills haft. Den utgör, om icke ett helt, dock ett halft eller ännu mindre steg, som man bör skynda och ej får uppskjuta att taga, emedan all orättvisa, der hon insedd är, alltid är för gammal, och emedan ingen bättring bör till morgondagen uppskjutas. Af detta stegs uttagande — vore det än mycket större — är det ock så långt ifrån mig att befara de vådor för fäderneslandet, som mången deraf förespeglar sig, att jag tvärtom deraf hoppas fäderneslandets stora båtнад. Vådor kunna visserligen inträffa och, så vidt vi förutse dem, åligger oss alla att söka förekomma dem. Men ett tillhör människan under alla förhållanden, under alla hennes tillstånd af fruktan eller förhoppningar, nemligen att göra hvad hon inom sig vet och tror rätt vara. Uraktlåter hon det, då påskyndar hon, i stället att förekomma vådorna; ty i det orätta hafva ostridigt alla verkliga vådor sin lifsnäring. Det är ock derföre som jag af vårt närvarande orätta Representationssätt befara långt större vådor, än af det föreslagna nya, som, emedan det hyllar personlighetsprincipen i stället för Stånds-principen, är naturenligare och rättsevenligare, än det förra, samt derföre äfven bör och skall blifva mera välsignelsebringande. Med antagande af personlighets-principen förbinder sig principen af allmänna val; — men just med

dem — säger man — uppstår den dubbla vådan, att den talrikare okunnigheten och politiska sömnaktigheten, som blundar under allmänna angelägenheters behandling, i förening med den politiska obetydenheten, som intet har att förlora, men allt att vinna, icke blott skola välja illa, lemnade åt sig själfva, utan äfven välja illa, till följd af corruptions-inflytelser, som ej skola uteblifva. Jag har, så mycket jag det förmått, öfverskådat äfven denna sida af saken; men ej funnit den i stånd att hos mig väcka ens en så stor fasa och förskräckelse, som den jag känner vid å-kådningen af det närvarande Stats-skicket, under hvilket okunnigheten, och hvad värre är, äfven den falska upplysningen också visserligen har ett tillräckligt och alltför fritt fält att manövrera och röra sig på, och der corruptionen jemväl, mer än en gång, visat, att den kan spela en stor rôle till fosterlandets ve och våda. Men ett stort företräde har jag härunder funnit hos de fria valen framför Stånds-valen och själfskrifvenheten; — de äro nemligen förnuftsensligare, och sätta medborgaren i nödvändighet att vid valen *rätt* bruka sitt förnuft, på samma gång de medgifva att han *fritt* får bruka det. Och hvad bör mäktigare än detta verka till uppväckelse utur den med allt skäl beklagade politiska indifferensismen, eller att hos de mångtaliga, fattiga och ringa Samhälls-medlemmarne ingjuta det högst viktiga och behöfliga begreppet, att äfven de hafva sin politiska betydenhet? I sanning! hos mig är det en lefvande tro, att enda villkoret för en verklig national-andas och ett högre lifsbegrepps och ett renadt frihetsbegrepps bildning och utbildning inom Samhällets majoriteter är medgiften af politisk betydenhet äfven åt de fattigaste, och detta, ibland annat, just igenom införandet af allmänna och fria val, på grund af personlighets-principen i sin renhet. Ännu mera: jag tror, att vårt Samhälle ej står på en sannt christlig, utan på en falsk och osann botten, förr än detta sker. Evangelium är predikadt dem fattigom äfven i politisk mening och en rätt tro på Gud innefattar i sig, *nödvändigt*, äfven en så fast tro på människoförnuftets och rättskänslans seger och öfvervigt öfver den blinda passionen

och den låga egoismen, att den utestänger all tvekan att tillerkänna alla redliga medborgare, utan afseende på deras stånd, förmögenhet och bildning, men blott på grund af deras erkända verkliga människovärde, en sådan politisk betydelse, jemlikhet och frihet, att de alla må uppflyttas i representations-rätt.

På grund af allt detta och ännu långt mera, som jag kunde och ville anföra, om jag vågade taga Högst. Ståndets tid och tålamod i större anspråk, förklarar jag öppet, att jag, tänkande härvid tillika på erdspråket: "*de mor'is nil nisi bene*", och i fulltro derjemte på de dödas uppståndelse, ernar rösta för det på sitt sätt redan afsomnade men i dag fullt döende Representations-förslaget, ej fruktande att Nationen, eller de så kallade massorna, ännu skola vara omogna för den större frihet och rätt, som dem, igenom detta visserligen ofullkomliga, men till sin idé mera sunda och christliga förslag, tillägges; ty när äro medborgare *icke-mogna* för medborgerlig rätts och rättvisas tillgodonjutande? eller när och huru skall man då finna en måttstock på denna mögenhet, så att man efter densamma kan säga: Nu, nu är den behagliga tiden inne? Skulle denna måttstock vara en viss grad af politisk bildning, så frågas: huru skall denna bildning vinnas af folk, som utestängas från den politiska bildnings-skolan? eller hvar är gränsen för den lagoma bildningen? Är det ej fara värdt att den aldrig skall erkännas vara uppnådd? Bör man ej frukta, i fall man börjar procrastinera, att man ju i alla tider skall få samma anledning att säga just det som i dag utgör mångens lösen: Nej, ännu icke! Nej, ännu icke!

Jag tillhör, med from och innerlig öfvertygelse, dem som tänka och säga: "*fat justitia, pereat mundus*," ett tal, som kan låta hårdt för många, men hvilka likväl icke torde kunna bestrida både nödvändigheten och nyttan af, att äfven sådana som så tänka finnas till i det medborgerliga Samhället.

Contracts-Prosten Stabeck;

Den tanke jag går att yttra om det flera år gamla Förslaget till förändring i vårt Samhällsskick, skall troligen mötas af obe-

låtenhet hos många, af bifall hos få. — Jag har, långt före ankomsten till detta Riksmöte, efter måttet af mina ringa insigter, granskat både detta förslag och de många olika omdömen, hvilka om detsamma blifvit fällda; jag har funnit, att detta förslag, i likhet med alla andra menskliga arbeten, bekräftar den välkända erfarenhet, som skall öfverlefva den sednaste efterverld: *att ingenting är till alla delar fullkomligt*. Hvem kan ock hoppas ett annat förhållande i ofullkomlighetens verld, der allt är och måste vara ett sträfvande och närmande till ett bättre? Sådant är ju, i få ord uttaladt, hela Historiens vittnesbörd om vårt slägte, under dettas alla 1000faldiga strider, lidanden och segrar. — Jag nämnde: *närmande till ett bättre*: och vill derföre tillägga, att jag, efter en samvetsgrann pröfning, funnit det nu ifrågavarande Representationsförslaget vida bättre och fullkomligare motsvara landets allmänna både behof och önskan, än den närvarande Stånds-indelningen och, efter alla mina, af inga farhågor skymda och af inga betänkligheter undertryckta förhoppningar, ingalunda medföra de samhällsvådor, hvilka man så ängsligt fruktar och så huldrikt förespeglar. Hvilka äro då dessa vådor? — Man tyckes frukta hufvudsakligen:

1:o att genom den låga val-census, som i förslaget är bestämd, skulle män, alldeles oskicklige till Representant-kallet, kunna inväljas. — Denna fruktan synes mig fullkomligt ogrundad, ty först och främst har denna låga val-census så oändligen ringa inflytelse på Electors- eller Valmanna-valen, att denna census omöjligen, rent af omöjligen synes mig kunna på dem medföra någon vådlig verkan. — Dessutom kan man tänka sig, utan en total omskapning af Svenska Bonde-Ståndets sunda och oförvillade begrepp, som det under alla föregångna tidevarf, från Allshärjar-Tingen intill närvarande dag, troget bibehållit och äfven hädanefter med all säkerhet bibehåller, kan man tro, frågar jag, att detta flertal af Nationen skulle, bekymmerslöst om sina och Statens högsta angelägenheter, lemna dem till vård åt menniskor,

hvilka saknade all intellectuell förmåga att dem, vid ett Riksmöte, skydda och bevaka? — Detta synes mig alldeles otänkbart.

2:o. Man fruktar, att bildningen, erfarenheten — med ett ord — kunskapen i samhällslifvets högre angelägenheter, genom det ifrågavarande förslagets framgång, från våra Riksdagar blifver utsluten. Jag hyser en alldeles motsatt tanke — och tror, att der valet är fritt, der kallas så väl till Riksdagsombud, som till hvarje annat viktigt förtroende, endast män, som äro utmärkte för sakkänedom, upplysning, ära och redlighet och att således, just genom de föreslagna samfälta eller fria valen, allt det dugligaste och ädlaste bland folket sökes och framhafves.

3:o. Man fruktar äfven, att Svenska Kyrkan skulle komma att lida genom antagandet af förevarande förslag. Om man med Kyrka menar, hvad man väl dermed egentligen bör förstå, neml. sjelfva Christendomen, så kan jag icke fatta möjligheten af någon fara för denna genom någon förändring, eller utvidgning i folkets politiska rättigheter. Menar man åter med Kyrka sjelfva Läroståndet, eller Presterskapet, så är dess bestånd trygghadt genom sjelfva naturen af dess viktiga bestämmelse.

Hvad jag nu till fördel för National-Representationens ombildning uttalat, är min öfvertygelse, länge närd och länge pröfvad och grundad på den renaste, innerligaste kärlek för mitt fosterlands lycka och välgång, dem jag tror befrämjas genom denna Representations-ombildning, hvilken jag således biträder och gillar.

Contracts-Prosten Liedén:

I likhet med många andra af detta Högv. Stånds Ledamöter, anser äfven jag det för en pligt att öppet uttala min öfvertygelse i närvarande högst viktiga ämne, och får, enligt denna öfvertygelse, förklara, att jag med min röst biträder det nu hvilande grundlags-förslaget i afseende på National-Representationens ombildning, emedan jag anser det vara rättvist till sin princip och sålunda egnadt att befordra allmän belåtenhet och välfärd. Skulle än detta förslag, i afseende på en eller annan af detaljerne, vara behäftadt med någon brist — och fullkomlig felfrihet bör

man väl icke med en annars så ofta underlåten stränghet deraf fordra, utan; såsom billigt är, taga i beräkning, att det är ett människoverk — så vågar jag dock förmoda, att dessa brister hvarken äro flera eller större, än att de, om förslaget antages, lätteligen kunna afhjelpas, i den mån de framträda och klart inses. För öfrigt lär det väl äfven i detta fall vara nyttigt och upplysande, fastän måhända icke för alla behagligt, att vädja till erfarenheten — till andras, när man icke haft tillfälle att förvärfa en egen — och då synes mig den erfarenhet, hvilken det Norrska Brödrasölket, under snart trettio-årigt begagnande af ett i de viktigaste hänseenden med det här föreslagna likartadt representations-sätt, hunnit förvärfa, den tillgifvenhet, hvarmed det af Norriges innevånare, nästan utan undantag, blifvit omfattadt, den medborgerliga trefnad, hvilken detta lyckliga och aktningvärda folk, med och genom sitt representations-sätt, vunnit och bevarat, kunna åberopas såsom uppmuntrande till efterföljd. Den skymfeliga och obefogade invändning, att Sveriges innevånare skulle vara mindre värdige att erhålla, eller mindre skicklige att förståndigt begagna en liberal och med afseende på landets samskyldiga behof ordnad National-Representation, än hvilket annat folk som helst, tror jag icke någon Svensk man kunna anföra; men jag har hört framkastas den besynnerliga satts, att en Stat, som förut icke haft någon National-Representation, skulle, då tillfälle till dess erhållande erbjuder sig, vara fullt kvalificerad att genast emottaga ett i möjligaste mätto liberalt och rationellt representations-sätt, men att en annan Stat, som under århundraden haft constitutionella, fastän af ett olämpligt representations-sätt illa skyddade rättigheter, borde med ytterst små och långsamtagna fjät, under, jag vet icke huru många, århundraden söka närma sig det efterlängtade målet. Äfven har blifvit antydt, att åtskilliga i sednare tider företagne genomgripande förändringar af ett föräldratt, eller allt ifrån sin början odugligt, Stats-skick medfört svåra olyckor och långvariga lidanden för Samhällets medlemmar. Dessa med hvarandra föga förenlige och dessutom i huf-

vudsaken ingenling bevisande påståenden lära här icke behöfva vidlyftigt genmålas. Endast det må tilläggas, att, så vidt jag förmått inse, hafva dessa olyckor och lidanden, der de inträffat, mera varit en följd af reactioner, på ett eller annat sätt frambragte af Stånd eller Kaster, som förut varit försedde med obilliga och för Samhället skadliga så kallade rättigheter, men genom en ny sakernas ordning förlorat dem, eller af beväpnade interventioner från främmande, mot den medborgerliga friheten fiendtlige makter, än af de till folk-frihetens förmån förändrade institutionernas egen beskaffenhet; och då, såsom man bör hoppas, ingenling dylikt är för vårt fädernesland att befara, så skola hvarken dessa eller andra förespeglingar af vådor och olyckor hindra mig att följa min öfvertygelse och rösta för det ifrågasättande grundlags-förslagets antagande.

Prosten Ljungdahl:

Då jag i går anmälde mig vara sinnad att yttra några ord i den vigtiga fråga, som nu är föremål för öfverläggning, visste jag ej, att så många före mig gjort enahanda anmälan. Jag kommer därför nu alltför sent med förklaringen, att, efter den fullständiga utredning, hvilken förevarande ämne vid sist förflutne Riksdag erhållit, all ytterligare discussion deröfver vid den närvarande ifrån början synt mig öfverflödig, så framt man icke derigenom åsyftat att tillfredsställa den tidningsläsande och politicerande allmänhetens önskan att få veta, huru de särskilde Riksdagsmännen i denna stora frågan voterat. Får jag åter antaga, att den redan nog långt utdragna discussionen haft detta syfte, och kan sjelfva frågans storhet billigtvis rättfärdiga en eftergift för nyssnämnde önskan, så är det lilla, jag har att meddela, ganska lätt sagdt. Jag kommer att rösta för ogillande af det framställda Grundlagsförslaget, och det förnämligast af trenne skäl: först, emedan det hvilat på en alldeles falsk princip, den så kallade personlighetens, hvilken jag högeligen hade önskat, att man åtminstone icke försökt härleda ur Christendomen, hvarmed den, enligt min öfvertygelse, eger platt intet sammanhang; vidare emedan dess form är

föga värdig en Rikets Grundlag, samt slutligen, emedan dess innehåll synes mig vara sådant, att, om förslaget antoges, det skulle för fäderneslandet medföra oberäkneliga vådor.

Comminister *Bergstrand*:

Då de sedan förra Riksdagen hvilande Grundlags-förslag i afseende på National-Representationens ombildning nu äro föremål för discussioner inom Högv. Ståndet för att sedan få sin dom, och det vill synas höra till ordningen, att hvarje Representant, som icke förut offentligen uttalat sin tanke i denna viktiga fråga, bör göra det, så torde äfven jag få upptaga några ögonblick af det Högv. Ståndets tid.

I ämnet är väl redan så mycket både skrivvet och taladt, att det synes vara uttömdt. Alla möjliga, kanske till och med omöjliga, vådor äro förespeglade. Skulle dessa möjligheter någon gång öfvergå till verkligheter utan att med detsamma förstöra sig sjelfva, så borde ingen lemna sin röst åt detta förslag. Men om dessa vådor mera existera i inbillningen och fruktan, än de komme att uppenbara sig i verkligheten, så sprunge man ju af vägen för ett spöke och hunne icke målet blott för sin rädsla skull.

Nekas kan visst icke af någon, att det förhandvarande Vallags-förslaget bär omissskänneliga märken efter den omtuktande behandling, som det vid flere jemkningar fått vidkännas; nekas kan icke, att det är behäftadt med brister och att många svårigheter komma att möta vid verkställigheten af dess föreskrifter, men derjemte är min öfvertygelse att det innebär lätt åtkomliga correctiver mot sina fel. — 145 §. i det föreslagna Regeringsformen uppdrager ju åt af Rikets Ständer utsedda personer i Andra Kammaren, att under flere år vaka öfver den spädas uppfostran. Det gamla Representations-sättet med sin fyrkamriga hvasskantighet, med sin tröghet, sin tunga och långa arbetsordning, sina sjelfskrifvenheter har nog länge varit till utan att ega nationens förtroende. Så länge det förefinnes såsom det nu är, motarbetas alla väsendtliga reformer, ehuru billiga och af behofvet påkallade ds än må vara; man säger sig väl vilja förändring och

förbättring i National-Representationen, men då det kommer till stycket, då villkoren skola uppgöras, upptäckes snart att det finnes ett parti, som ständigt vill behålla *status quo*. Men då det så länge *de facto* visat sig insolvent att gälda tidens och medborgares rättvisa fordringar, torde man väl böra finna nödvändigheten att söka accord med fordringsägarna. Min röst för Förslagets antagande betyder ringa och kan nu på sin höjd gälla som en reservation.

Contracts-Prosten *Schröder*:

Vid afgifvandet af min röst, rörande det till afgörande förkommande Förslaget till National-Representationens ombildning, vill jag med den möjligaste korthet uttala den öfvertygelse, som derom stadgat sig hos mig. Vid utseendet af Representanter böra de, hvilka synnerligast gjort sig kända för att ega theoretiska insigter och practisk duglighet, hvilka, med kännedom om hvad som utgör fosterlandets sanna väl och bättnad, dess behof och fordringar, förena den bästa vilja och kraft, fullaste förmåga att dertill bidra, eller Nationens visaste och ädlaste Män, utses dertill. Frågar jag mig nu, om den föreslagna Vallagen är sådan, att den framkallar de skickligaste och pålitligaste till Representanter, så kan jag för min del icke annat finna, än att den väl innebär en sannolikhet att så kunde ske, men att den likväl icke utesluter möjligheten att alldeles motsatsen kunde inträffa, eller att just genom lagens stadgande de oskickligaste kunde bemäktiga sig ordnandet af landets viktigaste angelägenheter. Betänker man Vallagens beskaffenhet, så är den sådan, att den lägger en makt i mindre Jordegares händer, hvilken hos dem sammantagne är flerdubbelt större, än hvad totalsumman af den vida högre förnögenhetens innehafvare, om de än concentrera sig till motvigt mot de lägre, kan åstadkomma. Så komma de individer, som hvar för sig icke hinna till ett taxeringsvärde af Tre Tusende R:dr, att helt och hållet bestämma utgången af valen, om de förena sig att begagna sin maktutvidgning. — Och hvarföre skulle de ej

vilja det? — Det är ej en usurperad, utan en dem öfverlemnad makt, en af deras heligaste rättigheter, som de icke böra underlåta att begagna. Det är ock deruti en af Förslagets största fördelar skall bestå, men hvilken det genom bibehållande af Electors-valen tillintetgör, att det genom de antagna allmänna eller samfälta valen skulle väcka och lifva national-intresset hos alla Medborgare-Classer och isynnerhet de lägre, och derigenom åstadkomma en Nationens politiska pånyttfödelse, så att hvarje dess medlem skulle finna sig, under inseende af vigten af sin betydelse, uppmanad att deltaga i förhandlingarna af Samhällets viktigaste angelägenheter. Må man likväl tillägga och icke förneka denna Class af Medborgare så stor insigt och förmåga i förening med god vilja, som de möjligen kunna ega, så skola dock deras skuldror digna under den tunga lagstiftningens börda, om de annars skola icke förderfva och förstöra, utan upphjelpa och förbättra de allmänna angelägenheterna. Men det är just detta, säger man, som skall förmå denna Class att icke åtaga sig något, hvartill den icke känner sig vuxen. Den bedömer dock menniskonaturen alltför inskränkt, som icke erkänner, att en tillbjuden makt eller inflytelse aldrig försmås, utan att begäret drifver oupphörligt att smaka dess frukter, hvarförutan det icke kan stillas. Eller visar sig icke ett aldrig hvilande sträfvande att i alla Stater med en antagen valcensus göra den alltmera låg, på det deltagandet i Statens angelägenheter måtte sträcka sig till allt flere dess medlemmar? Blifve förhållandet i detta afseendet huru som helst hos oss, så kan jag dock icke finna annat, än att den nya Vallagen icke lemnar några garantier därför, att insigter och erfarenhet, att bildning, humanitet och ädla talenter skola göra sig gällande, utan att den Class, hos hvilken makten lägges, den skall ock blifva den maktutöfvande, åtminstone för en tid, och att just detta skall gifva anledning till oredor, intriguer, corruptioner, tvedrägt och slutligen till vådan af ett orolighets- och upplösnings-tillstånd, då ock militär-despotismen står för dörren, måhända såsom enda räddningsmedlet. Då Vallagen icke i möjligaste mån sökt före-

bygga detta, utan fastmer synes framkalla det, så kan jag icke lemna min röst för Representations-förslaget i det skick det nu är; men får dock derjemte förklara härmed, att jag lika uppriktigt, som hvarje sansad Reformvän, önskar det Högl. Constitutions-Utskottet, med afseende på förhanden varande Samhälls-elementer och de rättigheter, hvilka tillkomma nu varande Stånd, till följd af gällande Grundlag, hvilken väl bör respecteras lika mycket som hvarje annan positiv lag i vårt Samhälle, ville uppgöra grunder för ett nytt Representations-förslag, hvilket, utan totalt upphälvande och tillintetgörande af det bestående, betryggade bildningens och förmögenhetens öfvervigt hos alla Medborgare-classer vid Riksdagsförhandlingarna.

Kunde man ur det chaos af åsigter och opinioner, hvilka uttalat sig hos Stånden, uttaga det, som synes mest hafva utsigterna för sig att kunna blifva antagligt, så synes det vara att sjelfskrifvenheten upphörde, att rådplägingar, i stället för på 4 Kamrar, fortginge på en, att de orepresenterade blefve representerade uti ett 5:te Stånd, till hvilket civile och militäre Embetsmän borde höra, och att slutligen valen skedde samfäldt på så sätt, att de voro bundne vid de 5 Riksförsamlingen constituerande Medborgare-Classerna. Hvarje väljande hade således att utse 5 Representanter, en af hvarje Class eller Stånd, och jag vill tillägga derjemte en Representant till af Bonde-Ståndet, hvaraf således tvenne skulle väljas, då det således utgjorde $\frac{1}{3}$ af Representanterne, mot vilkor, att i detta Stånd blefvo upptagne de medborgare med egendom å landet, hvilka icke ingått i de andra Stånden, och hvilka icke kunde blifva många. Härigenom kunde man ock undvika att bilda den föreslagna Andra Kammaren, såsom vid sådant förhållande obehöflig, och hvartill elementer i vårt Stats-skick saknas och hvilken derjemte icke torde hafva sympathier för sig hos Nationen. Jemte det, att valcensus, på sätt den i Förslaget är antagen, icke då kunde komma i fråga, borde valen vara directa, hvilket alltför väl kunde ske, om de anställdes i hvarje Gäll af Vaidistrictet, då den, som erhöilit de flesta rösterna, i detsamma vore Districtets Full-

mäktige. Härigenom skulle intresset för fosterlandets heliga sak allmänneligare lifvas och stärkas och småningom utbilda sig till nit och verksamhet för det allmänna bästa, hvarvid dock troligen Adelsståndet, hvaraf Ledamöter kunde saknas å några orter och icke kunde vara kände, behöfde utse sina Ledamöter Stånds-vis.

Slutligen anser jag mig icke böra underlåta att antyda:

Samhället är icke blott en Rättsanstalt, för att den enskilt der må erhålla skydd för sin verksamhetssfer och kunna, utan förnärmande af andras tillståndiga rätt, befordra sitt materiella välstånd; den är tillika en Cultur-anstalt, med högre syften än att endast förvärfva och njuta, att individen må kunna derstädes utveckla sina högre krafter och bereda sig den odling och förädling, som har med sig i förening den sanna och varaktiga sällheten. Dessa högre immateriella intressen böra icke mindre än de materiella skyddas och vårdas och påkalla sina målsmän vid rådpläggningarna om Statens högsta angelägenheter, hvarförutan dess lifskrafter sjunka och förtvina. De högsta, eviga idéerna, idéerna af sanning och rätt äro i Religionen förvarade såsom i en helgedom. Det är deras afhöljande och utbredande, så att de genomtränga det allmänna och enskilda lifvet och bana sig väg till allas hus och allas hjertan, som tillhör Kyrkan, och derföre bör den ock ega sin del i Samhälls-Representationen och bör derifrån icke uteslutas; men hvars afskiljande derifrån dock synes vara det, som mången som ifrigast eftersträfvat i vår tid.

Contracts-Prosten *Almqvist*:

I denna för det gamla Sveriges framtid så afgörande stund, då hela landet efter olika känslor sväfvat emellan hopp och fruktan, skulle jag för min obetydliga del helst önska att tåga stilla och afhålla mig ifrån allt yttrande. Öfver den samhällsviktiga frågan har redan så mycket blifvit både tryckt och taladt bättre och fullständigare än af mig kan väntas, att endast pligtens tvingande nödvändighet kan förmå mig till den öppna bekännelsen, att jag i närvarande ögonblick anser mig ställd i det svåra valet

emellan två onda ting: bibehållandet af vår gamla fyrkamriga Ståndsförfattning och antagandet af det nya sedan sista Riksdag hvilande Representationsförslaget. Bristerna och olägenheterna hos den förra äro så allmänt insedda och erkända, att det är både olyckligt och beklagansvärdt, att det sednare innebär så många betänkligheter, att ingen utan tvekan kan godkänna det-samma. Då likväl alla inkast, som deremot göras, mötas af likså många vederläggningar, lär det knappt löna mödan att angifva skälen till dessa betänkligheter, isynnerhet då de tillika stämplas såsom ett envist och orätmätigt försvar för egna Stånds-intressen. Så har landets viktigaste angelägenhet förvandlats i partisak. Det är icke nog, att man öppet och ärligt förklarar, att man vill reform; man får icke vilja den på annat sätt, än det nu föreslagna. Denna förklaring hafva redan 3:ne Riks-Stånd gjort, då de vid sista Riksdag nästan enstämmigt antogo, att Representationen borde utgöras af lika många ombud ur Samhällets alla Classer och fördelas på 2:ne Kamrar.

Om således det hvilande Förslaget faller och vi ännu för obestämmd tid nödgas draga vårt tunga 4:delta Riksdagsmaskineri, bör förebråelsen liksom ansvaret härföre icke drabba dessa 3:ne Stånd, utan det 4:de tillika med de få dermed förenade röster ur de andra Stånden vid voteringen i Förstärkta Constitutions-Utskottet. Jag vill icke misskänna de välmenande afsigterna hos Förslagets författare. De handlade visst efter bästa insigt och öfvertygelse. Men de voro Ideologer. Hemtande ur reflexionens värld sin egen tankes skapelser, ville de icke utgå från de samhällsformer, som redan funnos, och deraf ombilda grundförfattningen, utan bygga ett Nytt Sverige af personlighetsprincipen: en ädel och skön idé, men i verkligheten ännu en tom abstraction. Med ett penndrag tänkte de realisera ingenting mindre än Christendomens stora tanke, som gått och med så mycket arbete ännu går fram ur seklernas mörker, dimmor och vantro. De togo menniskan sådan hon skall blifva, icke sådan hon i verkligheten är. Misstaget yppades snart. Men idén var alltför vacker att öfvergifvas. Den

försågs derföre med prædicater hemtade ända nederst ur lågan mull. Personligheten utrustades med qualificationer, som skulle lemna säkerhet för dess insigt och förmåga. Så har Förslaget, i stället för de utdömda 4, gifvit oss 6 nya Classer, utan att ens i dem hela Svenska folket är upptaget, utan att ens vi genom dem vunnit befrielse från den invecklade Utskotts-mechaniken. Är detta reform? Är det icke snarare dess motsats? Sedan vi länge oskäligt fått halta på 4:ra, vill man nu låta oss kräla på 6?

Bevisen för dessa påståenden ligga öppna för hvar och en, som fördomsfritt kan se och opartiskt vill dömma. Med all sin sköna teori hvilat hela Förslaget hufvudsakligen på materiell grund. Penningen har öfvervägande blifvit den egentliga mätaren på Svensk-manna-duglighet till Representantkallet. Den har alltid stått och står besynnerligen i vår tid i ett bestämdt och nära förhållande till varuvärdet, men hittills i vårt land icke till människovärdet. Derföre har en annan mätare funnits. Nu skall det förändras till pris åt tidens materialistiska rigtning. Men penningen kommer att utöfva ett alldeles olika inflytande på land och stad. I städerna utesluter han nästan alla de mindre näringsidkarne, hela det lägre Borgerskapet; på landet gifver han deremot en ofantlig öfvervigt åt hemmanslots-innehafvarne, undantagsfolk och mindre jordbrukare. Personlighetsprincipen lider på detta sätt så många inkräktningar, att knappt någon ting annat blir qvar än en godtycklighetsprincip att gifva de Samhällsclasser makten, hos hvilka man minst kan vänta skicklighet till dess utöfning.

När jag nu frågar mig, hvart allt sådant skall leda, finner eftertanke intet annat svar, än att Samhällsmaktens portar skola öppnas för den obildade massan och vi utan besinning kasta oss framom culturens allmänna utveckling i Demokratiens vidöppna svalg. Skola vi der återfinna, hvad vi saknat hos den privilegierade kastmänniskan, tydliga hegrepp om billighet och rättvisa, eller icke snarare än mer dunkla och förvirrade? Skall efter en liten tids Anarchi vår sista tillflykt bli Despotismen?

Det är möjligt, att Förslagets författare aldrig beräknat sådana följder, men medgifvas måste, att de uteslutit möjligheten af all beräkning. Ty om icke massan kommer till välde, hvilket ligger i Förslagets realiserade tanke, i hvems händer faller det? Det ligger utom all mensklig slutkonst och beror på en ren tillfällighet, om ena eller andra samhällsintresset blir öfvervägande, vill säga förtryckande. Såsom sakerna hittills stått, hafva Stånden bevakat och balancerat hvarandra, men om det nu hände, hvilket lätt kan ske, att en Class, det må bli Bönder, Prester, Adel eller Embetsmän, blef öfvervägande, då kommer man ur askan i elden, då har man infört hvad man ville afskaffa, och det förslag, som skulle upphäfva alla Ståndsintressen, har utan motvigt framkallat det ena eller andra till makten och dess missbruk, till enväldet och dess inkräktningar.

Om Förslaget endast afsåg vårt Stånds uteslutande från Representationen, skulle den förlusten vara dräglig och af mig för dess skull icke det minsta hinder läggas emot dess antagande. Vårt rike är icke af denna världen. Ehuru det är en sanning, som anföres till bevis på obehörigheten af vårt dellagande i Samhällets bestyr, torde den liksom mycket bevisa orättmätigheten der till, då det just tillhör vårt kall att i denna världen upprätta Guds rike. Men hafva vi icke motsvarat vårt uppdrag och behöfver icke Samhället oss, må vi gerna draga oss undan och med tacksamhet emottaga befrielsen ifrån den allt mer invecklade och försvårade omsorgen om Samhällets angelägenheter. Vi få då så mycket mera ledighet att vårda sanningens, mensklighetens, Christendomens, och derigenom bereda tiden på dess efterlängtnade allmänna val. Utan garanti af 114 §. i Regeringsformen skola vi sannerligen då icke sakna, hvad vi hittills åtnjutit: vårt dagliga bröd, åt högst få frikostigt tillmätt, för pluraliteten ganska knappt och torftigt.

Som det nu är, må vi beklaga vår ställning. Vi ligga med våra Ståndslikar under tidens förkastelsedom. Derpå kan den sak, vi tillhöra och skola befordra, icke annat än lida. Denna dom

kan vara obillig, ja orättvis. Man glömmer för våra fel, vidlädande våra tunga former och invecklade arbetsordning, de förtjenster Sveriges Häfder tillerkänna Sveriges Ständer. Om de någon gång förskyllat benämningen af dess obestånd, så hafva de mer än en gång värnat dess bestånd emot enväldets maktutöfning och Aristokratiens maktlystnad. Många gånger glömde, hafva de i landets nöd många gånger blifvit anropade och då hvarken skytt försakelser eller uppoffringar. Äfven i denna stund äro de ej döfva för tidens fordringar eller känslolösa för dess lefvande inverkan. De vilja fritt afstå ifrån rättigheter, som hvilat på likaså laglikmätig grund som Samhället sjelft. Samma våld, som grundade detta, har inkräktat dem. Förtjena de då att hånas och föraktas, om de taga försigtighetsmått, att icke Sveriges frihet går under i den allmänna, och vilja förekomma, att icke fäderneslandets graf uppkastas på samma ställe, der deras egen bäddas.

Farhågorna äro för ingen del ogrundade. Icke ifrån thronerna är det, som Europas framtid hotas, utan ifrån kojorna. Privilegiernas tid är förbi; Aristokratiens arm förlamad. Men ur det demokratiska element, som arbetar i tiden, står Ochlokrationen hotande i bakgrunden. Den uppbäres af tidens mäktige Ande, som bär fram folkets röst och kan hvarken undanträngas eller förqvävas. Vi äro ännu icke färdige att emottaga den väldige. Han kommer såsom vår fiende, kallar forntiden till redo och sitter till doms öfver sekelsgamla missbruk och orättvisor. Innan vi släppa honom fram, må vi bereda honom väg, då vi undanröjda dem. Han skall sedan stilla intaga sin plats, då han finner, att vi verkligen börjat arbeta på förnuftets eviga välde: folkets upplysning, lagarnes sanning och allmän rättvisa. Och detta arbete har ju redan börjat ifrån den thron, som vår Ädle Konung grundat på Sanning och Rätt. Om vi beredvilligt understödja Hans höga afsigter, skall Samhället stå på klar grund och tidens ande komma såsom ljusets ande, såsom vår vän, och icke ofreda vårt minne. Derföre vilja vi icke stänga dörren till, att han icke bryter sig väg och går fram öfver ruiner, utan lemna honom plats

och upptaga honom ibland oss, då han fordrar sina rättigheter i mensklighetens namn. Jag vill således erkänna folkets rätt att constituera Riksförsamlingens ena Kammare genom fria val. Med envælde i beskattning och granskningsrätt öfver Statsförvaltningen har folket makt att göra sin röst gällande. Men må den Andra Kammaren genom Classval grundas på högre bildning, förmögenhet, ålder och embete. Detta är endast ett halft steg; det medgifves. Vi kunna icke utan våda taga det fullt ut. Af allt detta följer, att jag har ett halft Ja och ett halft Nej till det hvilande Förslaget. Som detta icke lärers tillåtas och halshet är ljumhet, så slutar jag med den förklaring, att jag önskade lägga Ja, för att lemna min hyllning åt den rent menskliga och derföre christliga idé, hvarpå Förslaget är grundadt; men, då mensklighet ej än blifvit christenhet, nödgas votera Nej, icke för att bevara Ståndens privilegier, utan för att förvara Fäderneslandets framtid.

Comminister Hardin:

Vid ett så viktigt tillfälle, som nu är, och hvarpå mina Committenters blickar, liksom allmänhetens, äro skarpt fästade, och hvilkas önsknings jag måste söka att bereda framgång, vill jag anföra följande:

Tidsandan går framåt — oemotståndelig är hans makt, ty han framgår på sin Herres befallning och under hans ledning. — Friheten är Lutheran, såsom vi, yttrade en af Sveriges rikast begåfvade Skalde, i en tidepunkt då brytningarne af meningsstriderna inom både Staternas och Vetenskapernas områden kändes kanske starkare än nu. Luther tände också kronorna i Templet till morgonens Gudstjenst, men ännu är det ej full middag; dock den kommer, hvad det lider. Ingen viktigare med hela Samhällets väl närmare förenad fråga har under seklers lopp varit till afgörande af Svenska folkets Representanter, än denna närvarande. Min röst betyder så föga, här i den stora samlingen — den är måhända blott som en ropandes i öknen, men jag håller mig fast vid den gamle vises råd: "Är detta verk af menniskor, så varder

det väl om intet, men är det af Gudi, så kunnen J icke slå det neder", och röstar för Förslaget i Representations-frågan.

Doctor Anjou:

Efter den grundliga och mångsidiga granskning, som förevärande Förslag till National-Representationens ombildning redan undergått, ej mindre vid sednaste Riksdag, genom afgifna reservationer och utlåtanden till Riks-Ståndens, särdeles detta Stånds, Protokoll, än sedan genom flera, af lugn pröfning och öfvertygande bevisning utmärkta skrifter, är det icke möjligt att gifva ett utförligt motiveradt votum, utan att med öfverflödigt vidlyftighet åter upprepa hvad förut, både bättre och fullständigare är sagdt och ådagalagdt, än det stode i min förmåga att åstadkomma. En sådan speciell utredning synes ock så mycket mera onödig, som Förslagets egna anhängare otvunget tillstå, att det i afseende på detaljerna är behäftadt med mångfaldiga brister, hvilkas afhjelpande, då det nu icke kan grundlagsenligt ske, hänskjutes till en oviss, kanske i detta fall icke inträffande framtid. Jag går därför att helt kort, men öppet och frimodigt, angifva de synpunkter, ur hvilka jag anser mig förhindrad att för min del det gifna Förslaget antaga.

Jag kan i egenskap af Svensk Prest icke antaga detsamma: ty då det beröfvar Sveriges Presterskap dess genom sekler häfdvunna och under olika skiften, uti alla, för öfrigt i många fall olika, grundlagar, bibehållna rätt att ega en bestämd röst vid afgörande af Fäderneslandets viktiga angelägenheter, och utesluter den 114 §:n af hittills gällande Regeringsform, borttager det den säkerhet Svenska Kyrkan haft, och bör hafva, att för dess bestånd icke bero af dagens vexlande opinioner.

Jag kan icke eller antaga Förslaget i egenskap af Svensk Medborgare. Ty det upphäfver en genom århundraden bepröfvad grundval för Svenska Representations-rättens utöfning, en grundval, som, ehuru stundom olika modifierad, och, i följd af vexlingen i Regeringsmaktens och folkets inbördes förhållanden, olika verksam, dock i sina grunddrag alltid egt bestånd, och därför

skyddande återställt lugnet, efter tillfälliga stormar, samt välgörande afvärjt de häftiga, ja ofta våldsamma och blodiga, strider, den åtminstone aldrig hvilande gäsning och oro, af hvilka de folkslag lidit och ännu lida, som icke egt en dylik, af djupsinniga Tänkare afundad, grund för deras valrätt, och derföre vid formandet af deras Statsskick nödgats anlita ombytliga, med systemernas vexling omvexlande, teorier.

Jag kan slutligen icke antaga Förslaget i egenskap af Undersåte åt Sveriges uråldriga, lagbundna Konungamakt. Ty Häfderna hafva lärt mig, att det enda och säkra skyddet för Samhällets välstånd och folkets frihet, samt dess bevarande för fälväldets eller mångväldets förvillelser, är en stark, af stadgade och genom tiden bepröfvade former omgärdad, men icke af småaktiga farhågor brodd, af med dagens nycker vexlande fordringar beroende, Styrelse. Sådan blefve, med största sannolikhet, den ställning, som det nya Förslaget bereder åt Sveriges Konung. Allena, utan tillräcklig motvigt emot en trotsig, af partiyran lätteligen hänförd, af inga kraftfulla och gällande elementer inom sig förmedlad, folkmakt, skulle Han snart se sin grundlagliga rätt, att pröfva och förkasta det omogna och förhastade, tillintetgjord, sina välgörande afsigter sakna verkställighet, och slutligen icke annat återstå, än att med alla rättsinniga beklaga det öde, som syntes hota ett älskadt fosterland.

Jag har uttalat min åsigt, och kunde sluta här. Men då Förslagets loftalare ofta upprepat den ogrundade beskyllning, att hvar och en, som icke ville antaga det förevarande, vore fiendtligt stämd emot hvarje förändring, bör jag tillägga några ord. Äfven jag inser och erkänner öppet det orättvisa deraf, att flera viktiga intressen nu äro från Representationen uteslutna, — det tunga och tidsödande i den fyrkamriga formen, med flera af de lyten, som man med skäl tillagt nu gällande förhållanden, och jag är färdig att med min röst befrämja hvarje förslag till ombildning härutinnan, som utgår från Svenska Folkets rätt förstådda lynne, och länder till dess verkliga och stadgade välstånd. Skulle man åter å

andra sidan förakta och förkasta billiga concessioner, och envist vidhålla den bekanta fordran: *allt eller intet*, samt derigenom fördröja eller förstöra den önskade reformen, då skall det åtminstone blifva uppenbart, å hvilkendera ansvaret för denna utgång hvilat, inför samtid och efterverld.

Lector Wallman:

Den samhällsangelägenhet, öfver hvilken Preste-Ståndet i denna stund skall afgifva sin röst i hela Svenska församlingens namn, — i religionens, bildningens, samhällsordningens och den lagbundna frihetens namn, är af omätlig betydelse för samtid och efterverld, för fäderneslandets sjelfständighet och hela tillvarelse. Det är Representantens *pligt* att utan menniskofrukten, utan annan regel, än sitt samvete och de heliga intressen, han måste vårda, uttala sin öfvertygelse: det är hans *rätt*. Fäderneslandet väntar det.

Jag vill ej tala om mina innerliga önsknings för fosterlandets väl; äfven mitt hjerta klappar för friheten, såsom lifvet i Statsorganismen, men jag älskar icke en frihet, som hotar Samhället med förnedring och upplösning. Folkets röst har äfven för mig en stor och vördnadshjudande betydelse, men jag kan icke erkänna såsom folkets röst opinionsyttringar, huru välmenta de än må vara, för en grundlag, svår äfven för de i samhällsförfattningen invigda att till bokstaf och andemening tyda, ännu svårare att till sina följder rätt uppskatta. Må de vara, såsom en Talare uttryckte sig, ett juridiskt bevis. Jag ställer deremot trenne Riks-Stånds vid sistförflutna Riksdag afgifna röst, den högt uttalade öfvertygelsen hos Statsmän och bildade fosterlandsvänner inom alla Samhällselasser och efterverldens oveldiga dom.

Jag ämnar icke begynna med loftal öfver Constitutions-Utskottets åtgärder, ty det är min fasta öfvertygelse, att *det hvilande Representationsförslaget är i sin princip orättvist, i detaljerna felaktigt och sina i följder olycksbringande för mitt fädernesland*. Grunlagsförslaget utgår från principen af *allmänna val och personlighetens rätt*: ett skönt ord, uttrycket af heliga rättigheter, grundade

på erkännandet af menniskovärde. Men man får ej glömma, att menskligheten icke är något styckegods; dess ädlaste krafter mätas icke med aln, eller räknas: åtminstone är det nödigt, att man i räkningen fortgår till *addition i sorter*. En enda *Leonidas*, som vet att dö för sitt fädernesland, är mera värd än skaror, och hvad vore den moraliska och intellectuella kraften, den höga fosterlandskänsla, som uppehöll det lilla Grekland mot Orientens massor, hvad vore *Newton*, *Linné*, *Berzelius* och andre store män, som fört nationerna sekler framåt på bildningens bana, om de skulle räknas stycke för stycke mot mängden af alla classer. Må individens heiga rätt erkännas i *lagarnas rättvisa*, i *deras menskliga anda*, i *oelden vid deras tillämpning*, i *enskilda lifvets förhållanden*, i *den humanitet*, som är *gradmätaren för ett folks sanna bildning*, men öfverlemnas målsmanskapet för Samhället i dess stora och viktiga angelägenheter åt massan, så skall det organiska Statslifvet gå sin undergång till mötes och dess ädlaste krafter tillintetgöras. Det måste här finnas en annan måttstock, som tager i beräkning icke allenast individernas *antal*, utan i första rummet deras *värde*, deras *qualificationer*, bestämda genom *själsanlag*, *uppföstran*, *bildning och ställning i Samhället*. Också har, med undantag af den Franska Constitutionen af 1793, så mycket jag känner, ingen Val lag antagit personlighetsprincipen i sin renhet, såsom grund för valrätt och valbarhet. Man har mer eller mindre öppet erkänt *bildningens rätt* samt, i öfveresstämmelse med nationernas karakter och förhållanden, antingen genom *classval* eller genom *census* och andra *qualificationer*, sökt å ena sidan utestänga den obildade massan, samt å den andra försäkra Lagstiftande Församlingarna om talenter, bildning och oberoende. 1840 års Constitutions-Utskott synes lika litet haft för afsigt eller förmått göra personlighetsprincipen gällande: det har med denna förenat en trefaldig census samt vissa *qualificationer*, men sättet att behandla denna svåra uppgift har icke varit det lyckligaste. I sjelfva verket kan den, när, såsom här, folkmängd, census och *qualificationer* af bofasthet m. m. skola på en gång tagas i beräkning, knappt lösas på

mera än ett sätt, såsom i den första Franska Constitutionen af 1791, som fördelade de 745 Representanterne på Rikets Departementer, *efter trenne serskilta förhållanden: territoriet, folkmängden och directa skattebidrag.*

I Utskottets Förslag har personligheten endast ett *imaginärt värde*, såsom exponent för det af census och flera qualificationer bestämda, och om det varit Utskottets mening, såsom någon Talar påstått, att gifva en skänk åt den lägre orepresenterade massan, så kan man säga, att Utskottet varit frikostigt med *illusioner*. Förhållandet är följande: I "gällen" beräknas rösterna efter *egendom, rörelse och tjänst*, men inom valdistricten och Länen hufvudsakligt efter *folkmängd*, hvarigenom ett eget missförhållande uppkommer. Den inom "gället" gifna rösten har endast ett *relativt värde*, beroende af en annan princip, folkmängden. Således har en egendom om 1,000 R:drs taxeringsvärde i valdistrictet *A* en röst, i förhållande till districtets samfalta rösteantal; en annan egendom om samma uppskattningsvärde och godhet också en röst i förhållande till rösterna i valdistrictet *B*. Men dessa båda röster kunna vara af *mycket olika valör och betydelse vid sjelfva valet till Representant*, emedan de hvar för sig icke hafva något absolut värde, utan äro *storheter af olika slag*. Det beror nemligen af en till namn och vigt ännu obekant myndighet, hvars ställe tillsvidare företrädes af Pröfnings-Committéen, en delegation af nuvarande Riks-Stånden, att, med hufvudsakligt afseende på folkmängden, bestämma indelningen af Länets landsbygd i valdistricter, och åt samma myndighet öfverlemnas att afgöra, "huru många valmän hvarje gäll eger att utse till deltagande i districtets Riksdagsmannaval". Slutligen beror det af Länens folkmängd huru många Riksdagsmän hvarje Läns landsbygd må utse. Således har en valmans röst inom särskilda Län olika värde och inflytande på Riksförsamlingens constituerande, och den enskilda rösten icke allenast inom olika Län, utan äfven inom hvarje valdistrict af samma Län mycket olika valör, ty det är icke detsamma om en *hel röst* inom ett gäll är $\frac{1}{30}$ eller $\frac{1}{149}$ del af det hela (§. 21).

Emellertid har denna *folkmängd*, efter hvilken rösternas värde mätes, i och för sig *sjelf alldetes ingen valrätt*. Jordegarnes class är i *sjelfva* verket enda innehafvaren af den viktiga rättigheten att utvälja Rikets Lagstiftande Makt och förordna om lagstiftning. Allt hvad af *Scenska folket* faller under denna *niveau*, är uteslulet från representationsrätt, ifrån brukaren på herregodsen till torparen, gerningsmannen, soldaten och backstugusittaren. Vål stadgas i Vallagens 21 §., att när egendomsvärdet understiger 1,000 R:dr, får hvarje fullt tiotal beräknas $\frac{1}{100}$ röst, men då rösträttighet för jord förutsätter (1 §. 1 mom.) antingen *eganderätt* eller *stadgad krono-äborätt* och författningarne icke tillåta mindre jordafsöndring, än 4 tunnland duglig jord, så blir antalet af så beskaffade lägenheter, under 50 å 100 R:drs värde, i de flesta landsorter icke synnerligen betydligt. I Östergöthlands taxeringslängder har jag icke funnit någon, som nedgått till 10 R:dr, och högst få, som ens närmat sig till detta låga värde. Valrätten kommer således att stanna vid Bonde-Ståndet, och personlighetsprincipen, på hvars helgd och samband med Christendomen man lägger så mycken vikt, är i detta Representationsförslag *endast en fiction*.

Om man antager manliga personalen, öfver 21 år, af Rikets folkmängd på landsbygden till 711,000 samt derifrån afräknar:

Bönder på egna hemman	156,868
på andras hemman (af hvilka likväl minsta delen torde hafva rösträtt)	44,309
Bergsskattetorpere	2,459
Skärbönder	3,366
Nybyggare	2,854
	<hr/> 209,856
Possessionater och jordbrukare, som icke tillhöra Bonde-Ståndet eller Embetsmannaclassen	7,932
Samt Prester, Civil- och Militär-Staten, Fabriks- och Manufaktur-egare, jemte andra röstberättigade, som icke räknas till allmogen	51,683
	<hr/> 269,471
eller tillsammans	269,471

så återstå 441,529, hvilka icke äro röstberättigade, eller mer än ett dubbelt antal mot Bonde-Ståndet. Den nya Vallagen utesluter således närmare två tredjedelar af landsbygdens till myndiga år komna manliga personal från representationsrätt.

Folkmängden har i Representationsförslaget endast en arithmetisk betydelse: folket räknas *såsom döda siffror, utan egen talan*, ungefär som Ryska magnatens rikedom och makt efter antalet af bönder. *Af hela denna folkpersonal, med sina talrika intressen, hafva endast Egendomsegare, samt, med vissa vilkor och inskränknin- gar, Bruks- och Fabriks-idkare, Handverkare, Arrendatorer och Tjen- stemän jemte några få andra Classer rösträttighet.*

Den garanti för representerandet af Samhällets organiska för- delningar och intressen, *väl ordnade Classval* erbjuda, vinnes högst ofullkomligt och ensidigt genom allmänna val med census, och de kunna endast i rika och industriella länder, der medelclassen är på samma gång innehafvare af förmögenhet och bildning, med nå- gon framgång användas. I Stater, hvarest detta förhållande in- träffar, är valcensus hög samt olika för valrätt och valbarhet; och de större eller mindre vådor, som alltid åtfölja allmänna val, *mot- vägas af en efter qualificationer bildad, på en fast basis hvilande och af allmänna tänkesättet understödd, stark Öfre Kammare.* Men prin- cipen är icke mindre oriktig för det. Det är en falsk föreställ- ning, att materiellt oberoende är en borgen för den karakterens sjelfständighet och oegennyttä, som äro ibland Representantens vackraste egenskaper. Ännu mindre äro talenter och duglighet något monopolium för rikedom; och det är alltid ett tecken till en Nations förfall, *när penningen blir ett inträdeskort till Samhäl- lets viktigaste befattningar.* Rom var nära sin undergång, då den yngre Cato för sin fattigdom icke kunde blifva Consul. I ett fat- tigt land, med organiska representationsformer, skulle en hög val- census blifva förtryckande och utesluta största delen af nu represen- terade från all representationsrätt. Om den Franska census anto- ges, så komme få af Sveriges Bonde-Stånd och nästan ingen enda Handverkare att erhålla rösträtt och ännu färre att blifva val-

bara. Den af Utskottet först föreslagna, i förhållande till den Franska och Engelska ganska låga, census för jordegendom skulle från representationsrätt sannolikt hafva uteslutit omkring $\frac{1}{3}$ -del af Svenska Allmogen, och den i Vallagen för städerna stadgade betager största delen af Handverks-Borgare rösträttighet i och för borgerlig rörelse. Är census åter låg, så skall hela rösträtten falla i händerna på det jemförelsevis minst bildade Ståndet, såvida inom de genom census fastställda gränser personlighetsprincipen, såsom vid allmänna val i andra länder, blifver hufvudsakligen gällande. Så har också Utskottets mening tydligen varit. Genom den för röstberäkningen uppgjorda tariff förlora större egendomsegare nästan allt inflytande på Representationen. Ingen får vid valet beräkna flera än 6 röster, om än uppskattningsvärdet af hans egendom uppginge till millioner. Det är redan flera gånger anmärkt, att den förmögnaste egendomsegare i Sverige icke erhöle så stort röstantal, som äboerne på $1\frac{1}{2}$ hemman. Man kan tillägga, att ett fullt hemman, med 7000 R:dr uppskattningsvärde, deladt emellan 6 egare, medförde större rösträtt än millionärens. Det betyder icke så mycket, om i ett land, der valcensus är hög, innehafvarne af större förmögenhet rösta lika med de öfriga i ett Valcollegium af få röstande; men är census låg, medförer det en uppenbar orättvisa, ty det är en väsendtlig skillnad om man har en röst ibland 20, eller 6 röster af 400. Denna beräkningsmethod medförer en lika orättvisa emot de jordegare, som icke hinna till en hel röst. Är hemmansvärdet under 1000 R:dr, blifver rösten endast ett brutet tal. Om Utskottet consequent genomfört principen af allmänna val, så hade alla röstberättigade bords åtnjuta lika röstbelopp, men det hade då visat sig för hvar och en, hvartill allmänna val med låg census leda. Efter den föreslagna Vallagen är det högre egendomsvärdet så ofullständigt representeradt, att dess andel i Representantvalen icke förtjenar att nämnas. Jag vill anföra ett exempel från min hembygd. Wists församling utgöres af 49 förmedlade hemman med uppskattningsvärde af 203,800 R:dr. I socknen äro

3:ne stora säterier med underlydande gods samt 2:ne hemman hörande till ett säteri i annan församling. Af dessa betydliga egendomar har, enligt Vallagens 1 och 3 §§., endast en enda rösträttighet. För säterierna i församlingen, uppskattade till 177,740 R:dr, komme således 5 röster att afgifvas, men för Allmogens hemman, med 11,860 R:dr hemmansvärde, $8\frac{2}{3}$ röster. Församlingens hela röstetal blefve, då Tjenstemännens tillägges, $21\frac{2}{3}$, då deremot den nästgränsande Skeda, med 38 hemman samt lägre uppskattningsvärde af 184,680 R:dr, får $76\frac{6}{10}$ röster. Slaka socken i samma Härad har $41\frac{5}{8}$ hemman, uppskattade till 212,859 R:dr, för hvilka beräknades $63\frac{1}{3}$ röster. Inconsequenser af denna beskaffenhet förekomma öfver hela landet. *Socknar, af ungefärligen samma hemmantal och uppskattningsvärde, åtnjuta högst olika rösträtt och det högre egendomsvärdet nedsättes i denna beräkning till nära ett intet.* Emot denna orättvisa bör förhållandet i andra länder icke kunna åberopas, då, såsom redan blifvit anmärkt, den höga census inskränker de röstandes antal. Om den Franska valcensus tillämpades på den förstnämnda församlingen, så vore Allmogen der alldeles utesluten från rösträttighet, hvilken endast tillfölle säteriegarne och tjenstemännen. Att ett sådant förhållande innebure en lika stor orättvisa, behöfver icke anmärkas. I vårt land är valcensus icke användbar.

Huru litet Rikets öfriga viktiga näringar, efter denna Vallag, kunna hålla jemnvigten emot jordbruket, är lätt att inse. Bergsbruket är en af de viktigaste, men det är upplyst, att t. ex. i Stora Kopparbergs Län jordbruket, med fastighetsvärde af 8,973,113 R:dr, finge 5,944 röster, men Bergsbruket, med 5,034,307 R:dr uppskattningsvärde, endast 442.

Det lär icke kunna bestridas, att allmänna välståndet i väsendtlig mån beror af stadsmannanäringarne, men om manufacturer och handverk skola vinna förkofran, så måste de skyddas af visa lagar. Det är derföre af vigt, att de hafva sin tillbörliga andel i lagstiftningen. Enligt det hvilande Representations-Förslaget är förhållandet icke sådant. *Borgerskapet, som hittills utgjort*

ett eget Stånd, med $\frac{1}{4}$ del i Lagstiftningen, skulle utom Hufvudstaden icke kunna med visshet påräkna en enda Representant af sin corps. I de flesta af Rikets Städer blefve största delen af Handverkare och många Handlande alldeles uteslutne från rösträttighet för borgerlig rörelse, och i alla, kanske med undantag af Stockholm, komme deras inflytande vid valen att öfverväga af andra samhällsclassers. Enligt grunderna i Vallagen skulle, af Städernas 30 Representanter, omkring 11 tillhöra Hufvudstaden och 19 fördelas emellan Rikets samtliga öfrige städer och större köpingar. Östergöthlands städer egde att, efter de i Vallagen stadgade grunder, tillsammans utse omkring 2:ne Representanter, och i detta val komme Borgerskapet att deltaga gemensamt med andra samhällsclasser, hvilka åtminstone i 4 af dessa städer vid valet erhöle bestämd öfvervigt. Jag har, vid en ungefärlig beräkning efter 1842 års taxeringslängder, funnit att i Linköping af 150 Handverkare 101 blefve uteslutne från rösträttighet i och för borgerlig rörelse, i Söderköping 50, i Skenninge 37, samt i Wadstena 36. Man har sökt vederlägga sådana beräkningar med påståendet, att Handverksclassen genom rösträttighet för gårdar och jord erhöle öfvervigt vid valen. Jag har äfven tagit dessa omständigheter i betraktande.

I förstnämnde stad blefve förhållandet följande:

Handverkare i och för borgerlig rörelse	49.
Handlande och Fabriksidkare	15.
Borgerskapet för hus och jord	106.
Öfriga Samhällsclasser	179.
	<hr/>
	349.

Vallagens stadgande, att rösträttighet skall begagnas der den röstande har egendom till största värde, leder, då den tillämpas till röstegande, som för egendom i stad och på landet röstar på det förra stället, till ett eget missförhållande, då en sådan röstegande äfven för sin egendom på landet deltagar i *directa* val och efter ett annat röstvärde emot hemman af samma godhet och storlek, för hvilka rösterna afgifvas i valdistricter på landsbygden.

Den högre bildningen är ett folks dyrbaraste egendom, den bestämmer dess rang i nationernas stora samfund, hos samtid och efterverld. Dess aldrig hvilande makt öfver tänkesättet, öfver den verkliga utvecklingen, kan jämföras med de kosmiska inflytelserna på jorden. Tag bort den; vi kunna lika lätt taga bort solen för den verksamma menskligheten eller stjernornas ljus för seglaren på okända farvatten. Intet ädlare folk har under tider af ordning och sans fräntagit den sin rätt, för att öfverlemna den åt massan. Med den utveckling det sociala lifvet och alla samhällsformer i nyare tider erhållit, kan den bildning, lagstiftningen förutsätter, icke vinnas utan motsvarande uppfostran, förberedande grundliga studier, kunskaper och sysselsättningar; men *hvar finnas säkrare garantier för dessa än inom Embetsmannaclassen.* Huru är denna viktiga del af Nationen, förtrogen med Samhällets institutioner, representerad? Det är sannt, att Vallagen har tilldelat åt Embetsmannen *en röst*, och han åtnjuter dessutom rösträttighet efter allmänna grunder för den jord han innehar; men här eger samma anmärkning rum, som vid millionärens 6 röster. De vore af betydelse i en Vallag med hög census; här försvinna de alldeles. *Embetsmannens röster äro fördelade inom valdistricterna i så ringa proportion, att de äro utan allt inflytande på valen.* De förhålla sig i serskilta församlingar som 1 till 10, och till och med som 1 till 57. Man skall invända, att civila och militära Tjenstemän, efter nuvarande representationssätt, äro uteslutne från Lagstiftningen. Detta är oriktigt; de utgöra ett betydligt antal inom Riddarhuset. Det missförhållande, som i afseende på denna Class verkligen finnes, kan också utan synnerlig svårighet rättas.

Vallagen utesluter från rösträttighet alla amovibla Embets- och Tjenstemän, således hela den Class af Statens män, hvilka genom snille, talenter och medborgerliga förtjenster, uppstigit till en högre plats i Samhället: ett stadgaande så mycket mera orimligt, som det är dem tillåtet att genom ett egendomsvärde af 100 R:dr återköpa denna rättighet.

Hvad Preste-Ståndet beträffar, är dess andel i Representationen

och således i lagstiftningen, efter denna Vallag nära = 0. Presternas röster inom socknarne förhålla sig till de öfrigas som 1 till 15, 30, 60 o. s. v. — I Stora Kopparbergs Län skulle, enligt i tryck uppgifna, på noggranna upplysningar grundade calculer, rösteantalet för egendomsvärde uppgå till 8,802 röster. Jag har efter taxeringslängderna för 1842 beräknat Presterskapets röster för boställen och löningsjord på landet inom detta Län till omkring 82 röster. När dessa afräknas, återstå 8,720 röster endast för fast egendom emot Presterskapets 153 för embete och boställen. Om förhållandet icke är inom alla Län lika, så är det dock tillräckligt ofördelaktigt, för att betaga detta Stånd, som icke kommer att rösta corporationsvis, utan i valcollegier, allt inflytande vid Representantvalen. Det torde vara nog att anmärka, att om hela Rikets Presterskap på landet förenade sig om samme Candidat, så vore det icke möjligt att emot de öfriga Samhällsclassernas vilja, eller utan deras medverkan, bereda denne ett rum i Riksförsamlingen.

Vi hafva sett, att valrätten efter denna grundlag stannar hos en enda Class, de mindre Jordbrukarnes eller det egentliga Bonde-Ståndet. Är det rättvist, är det nyttigt för Staten? Den nya Vallagen har till vår tids Bonde-Stånd öfverflyttat den fordna Odalbondens rättigheter. Jag gillar icke den meningen, att det fordna Odalbonde-Ståndet, som stiftade lagar på Tinget, som bjöd vördnad ibland Europas folk, var landets Adel, hvars ättlingar endast inom Riddarhuset återfinnas, ty Häfderna hafva lärt mig annat; men jag kan lika litet medgifva, att Sveriges nuvarande Bonde-Stånd har uteslutande börsrätt till Odalbondens Fideicommiss: det är ett arf till hela Svenska Folket. Största delen af Sveriges inhemska Adel och Borgerskap, Presterskapet och Bonde-Ståndet räknar ifrån denna Ätt sina ärofulla anor. Det är en tillfällighet, eller rättare en följd af Samhällets utveckling, att en del af denna Odalmanna-class, bildad i enlighet med förändrade Samhällsformer, ingått i Statens tjänst, för att i högre mening gagna med sitt arbete; men de hafva icke derföre fränsagt sig sin andel i

rådslagen på Allshärjartinget. Vill man noga och med Historiens säkra ledning undersöka Skattemannarätten, så torde Bonde-Ståndets öfvervägande eganderätt förlora en del af sin vikt; och det är i alla händelser genom obestriddiga facta styrkt, att, enligt den hvilande Vallagen, detta Stånds rösträtt kommer att stå i en öfverdrifven eller snarare *allsingens proportion till uppskallningsvärdet af den jord, hvaraf dess medlemmar äro i besittning.*

Men äfven om detta uteslutande inflytande kunde försvaras af ziffercalculer, så vore det likväl oförenligt med Samhällets nu mera componerade former och förändrade institutioner. De dagar äro icke mera, då Svenska Bonden var i besittning af sin tids hela bildning, förtrogen med sitt lands minnen och häfder, med dess lagar och inrättningar. I Bondens hemvist, der så många sköna fosterländska och menskliga dygder, bannlysta ur mera förfinade kretsar, funnit sin lugna fristad, kan en sådan omfattande bildning numera icke erhållas, motsvarande den högre lagstiftningens och Statsförvaltningens billiga fordringar. Bondens klokhet och erfarenhet äro af stort värde, men till följe af sakens natur tillhöra de en inskränktare sfer och måste vanligen, för att passa in med Samhällsförvaltningens mera omfattande åsigter, liksom öfversättas på ett annat språk, och vid denna omsättning är författaren icke sällan öfverlemnad åt Translatorers och Commentatorers välbehag. Att enskilda undantag från detta förhållande finnas, nekar jag icke. Ståndet har de sednare Riksdagarne med sig införlifvat främmande elementer och äfven ibland de genuina Bönderna hafva enskilda män framträdt med sällsynta naturgåfvor och förmåga att lätt orientera sig i främmande former och förhållanden; men att härifrån härleda några garantier för lagstiftningen vore förhastadt. *Bonde-Ståndet gagnar mest inom Riksförsamlingen, då det såsom ett eget Stånd representerar sitt viktiga och aktningvärda yrke; men om det skulle ensamt representera hela Fäderneslandet, med sina särskilda intressen, alla viktiga och i behof af erfarna och sakkunniga försvarare, så fruktar jag, att det snart skall se sig uteslulet ifrån den andel, det nu innehar i lagstiftningen, för att, såsom Ele-*

etorer, med sina röster till National-Församlingen förpassa "fri-sinnade" Candidater, främmande för Ståndets verkliga intressen och kanske för Fäderneslandets. Den vinst, Constitutions-Utskottet på de öfriga Samhälls-classernas bekostnad velat bereda Bonde-Ståndet, skulle snart eller sent leda till Ståndets upplösning, såsom integrerande beståndsdel i Lagstiftningen. Alla varningar från detta rum skola dock blifva fruktlösa. Man skall svara: *Timeo Danaos et dona ferentes*. Det torde derföre tillåtas mig att åberopa ett yttrande af 1809 års Constitutions-Författare: "Utskottet har icke kunnat undgå att medgifva, att närvarande Representation uti dess talrikaste afdelningar innefattar de 2:ne Samhällets hufvudsakligaste intressen, Jordbruks- och Handels-industrierna, som grundlägga det öfrigas välmåga och bestånd; att derjemte uti 2:ne af dessa afdelningar bör isynnerhet finnas den förening af kunskaper och det deltagande för bibehållandet af sakens nuvarande ordning, som för hela Samhällets lugn, för Regeringens lagliga åtgärder och för allmänna ärendernas ordentliga gång är ett oundvikligt behof uti hvarje väl organiseradt Samhälle. Likaledes har Utskottet ej kunnat undgå att anmärka, att närvarande Stånds-inrättning, spridd ända till de annars minst gynnade Samhälls-classer, måste tjena att vid numera oftare inträffande Riksmöten göra mera allmän kännedomen af Samhällets lagar och allmänna angelägenheter, att genom ett närmare deltagande och en förtrogen gemenskap emellan de väljande och deras Representanter göres öfvertygelsen mera bestämd om de allmänna bördornas nödvändighet, att ändteligen det hittills brukliga Representationssättet tjenat att ifrån våra hemmansegande Jordbrukare aflägsna förtrycket och att försäkra dem om det anseende och den självständighet, som de ej ega i något annat land i Europa. Med fullt erkännande af vigten af detta sednare hänseende, begagnar Constitutions-Utskottet detta tillfälle att yttra sin öfvertygelse, att det är i denna omständighet, som grunden till den känsla af redbarhet och eget värde bör igsökas, hvilken så fördelaktigt utmärker Sveriges All-

moge och hvilken derföre, ehvad förändringar kunna inträffa, måste alltid med så mycket mera sorgfällighet bevaras."

Man bör skilja emellan Bonde-Ståndets representationsrätt de jure och sådan den i utöfningen skulle blifva, i händelse den föreslagna Vallagen antoges. Valrätten tillhörer detta Stånd, men valen skulle, hvilket från motsatta sidan blifvit medgifvet, falla på helt andra personer, åtminstone till största delen. Constitutions-Utskottet har genom de öppna omröstningarna, de indirecta valen, samt den öfver hela Riket utsträckt valbarheten förberedt detta resultat. Folkets omedelbara inflytande på Representationen är genom de indirecta allmänna valen tillintetgjordt och öfverflyttadt på en maktogande Oligarchi: ett valsätt, som icke en gång kan försvaras ifrån Demokratiens ståndpunkt. I motiverna till Franska Constitutionen af 1793 yttras om indirecta val: "J skolen (med detta valsätt) icke erhålla ens en skugga af majoriteten. . . . När folket inskränkes till ett definitift val, så skall det blifva angeläget att träffa det bästa möjliga . . . J trötten det i motsatt fall med former af demokrati, i stället för att ingifva det kärlek till friheten." — Genom de öppna omröstningarna är den sista lemmingen af sjelfständighet ur Valcollegierna bannlyst, och då valbarheten icke är bunden vid territorium, — Representanten behöfver icke vara inom Valdistrictet eller inom Länet boende, utan får, utom i ett enda sällan inträffande fall, väljas öfver hela Riket —, så äro alla elementer till Lagstiftningens centraliserande inom Hufvudstaden för handen. Den i Bonde-Ståndets hand lagda valrätten har någon likhet med ringlarna efter en i vattnet kastad sten, hvilka utvidgas tilldess de alldeles förlora sig. Det är icke svårt att förutse, att dessa val öfver hela Riket skulle blifva ett uttryck af hvad man kallar allmänna opintonen, och det är lika lätt att finna, hvarifrån denna komme att utgå till Valcollegierna. Det finnes i vår tid en makt i Staten, utan Grundlagar, utan juridisk ansvarighet, till sin idé ädel och stor, men i utöfningen mera absolut och despotisk, än någon Monarchisk Styrelse ännu vågat vara. Oppositionsmannen, frisinnad och käck inför sin Konung och i Re-

presentanternes Kammare, står blekande, försagd och afväpnad inför Publicitetens majestät. Det är vår tids feodalmakt, med sitt utbildade vasallsystem och, liksom feodaltidens hemliga domstolar, träffar den säkert. Den som är utsedd till dess offer kan intet rädda. Patriotism och sjelfva uppoffringen för Fäderneslandet äro fåfänga värn; familjboningen har för honom ingen tillflykt, *fäderneslandet ingen fristad*. Att denna makt skall blifva *herre öfver Representant-valen och hela Lagstiftningen*, är mer än visst. Men det förhåller sig med Politiska Chefer, äfven då de mena redligt, som med en class af Architecter inom vetenskapens område. Allt, som icke passar för deras syftemål, måste bort; men det är icke med vetenskapliga facta, det är med menskligheten experimentet på denna Procrustesbädd företages.

Den föreslagna Regeringsformen fortgår i samma rigtning, som Vallagen; den sammandrager i ständigt mera tränga kretsar Svenska folkets lagstiftande makt, hvilken alltid skall komma att stanna hos en Oligarchi, vexlande till principer och åsikter, men under samma osynliga inflytande. Ett af de stadganden i denna syftning, som förtjena synnerlig uppmärksamhet, är R. F. 65 §. "Yppas, antingen emellan båda Kamrarna inbördes, eller mellan *Kammare och Utskott*, skiljaktig mening om grundlagens rätta tillämpning, då skola Stats-, Banco-, Lag- och Expeditions-Utskotten, eller så många af dem, som i frågan *ojäfvige* äro, sammanträda och afgifva utlåtande, hvarvid sedan kommer att bero". Om en sådan skiljaktighet, hvilken endast i de viktigaste frågor kan inträffa, yppas mellan Kamrarna och Stats-Utskottet, så skola de *ojäfviga*, nemligen Banco-, Lag- och Expeditions-Utskotten, af innalles 26 ledamöter (65 §.), sammanträda i ett Sammansatt Utskott, der majoriteten eller omkring 15 Representanter, af 250, med Rikets Ständers rätt besluta, hvarvid sedan *"kommer att bero"*. I händelse flera Utskott äro jäfviga, så blir denna mäktiga delegation en fullkomlig miniatyr af Riksdagen och *Svenska folket*.

Den så kallade Andra Kammaren är, såsom ofta blifvit anmärkt, endast ett aftryck af den Första, utan sjelfständighet och

makt, och det är en tillfällighet, om högre bildning och talenter der vinna inträde. Men behöfver icke något annat bevis för dess fullkomliga beroende af Första Kammaren, än 71 §. i den föreslagna Regeringsformen. Om Andra Kammarens beslut icke antagas af den Första, "skola båda om frågan samfäldt öfverläggas och beslutas", således 75 Representanter med 175 (R. F. §. 48) i en gemensam Riksförsamling, der de flesta rösterna gälla. Hvad sålunda antages är "Riksförsamlingens beslut".

Konungamakten i en sådan Statsform är utan sjelfständighet, värdighet och fasthet. Den hvilande grundlagen har redan satt Konungen i beroende genom hela mekanismen af Statsförvaltningen, genom inskränkningen i hans prærogativer, t. ex. rättigheten att utnämna Talemän, att efter en kortare tid upplösa Riksförsamlingen o. s. v. Hans makt är kringgårdad af en Conseil, sjelf genom Opinions-Nämnder och Gransknings-Utskott beroende af de tongifvande inom Riksförsamlingen, af hvilkas gunst den köper sin flygtiga existens. Regenten med dessa styrelseformer blir stark, med Oligarchiens "råde", men han är såsom "Kongen" i Schackspelet, han är i spelarens hand. Ett erskildt hvilande grundlagsförslag betager Konungen sin af seklers tänkesätt gillade rätt att allena styra Riket; ett nytt torde lägga allenastyrelsen i Rådets hand. Det enda räddningsankare, som återstår Konungamakten, icke längre värnad af de conservativa Ståndens förmedlande inflytande, är Monarchens *Veto*. Man känner den så kallade folkviljans kamp med Frankrikes olycklige Konung om det *suspensiva veto*, början till ett sorgespel, som efter lågvarig förnedring slutades med clamor regii sanguinis. Denna dyrbara rättighet blir i en demokratisk lagstiftning overksam, styret för ett redlöst fartyg, som kastas i bränningarna. En Konung, skall man säga, som eger folkets kärlek, behöfver ingen annan borgen för sin makt. Så talade man för mer än en Furste, under det thronerna undergräfdes. En Representantförsamling är ej folket. Svaga värn, som ej har säkrare grund, än de föränderliga sympathierna inom en Riksförsamling, hvilka liksom vågen stiga och falla!

En Lagstiftande Församling af denna härkomst och beskaffenhet är hemfallen under hvilken makt, som för dagen är rådande: den kan lika lätt blifva Aristokratiens eller den absoluta Monarchiska Styrelsens, som Demokratiens redskap, lika lätt verktyg åt ett Valfärdsutskott, som åt en Venetiansk Senat, eller ett envælde med republikanska former. Terrorismen blir dess säkra följeslagare och, när folket en gång hunnit tröttna, en Säkerhetsakt. *Friheten och Fäderneslandet hafva der intet enda värn, ingen borgen för sin framtid.*

Utan att afhjelpa de verkliga olägenheterna vid Riksdagsmachineriet, har detta Representationsförslag banat vägen för en Demokrati, som hotar alla samhällsintressen och sjelfva Staten med fullkomlig upplösning. Dess brister äro icke af den art, att de kunna med ett penndrag rättas, de ligga djupare, i sjelfva principen för Riksförsamlingens constituerande.

Staten är lika litet, som den lefvande organismen, någon formlös massa: den är en organisk mångfald af intressen, grundade i Samhällets idé. De måste alla representeras efter sin betydelse och sin vikt för det hela, hvilket endast genom Stånds- eller Classval är möjligt. Men samhällsintressenas relativa vikt beror icke af en tillfällighet. Staten i sin mångfald har en oförgånglig förebild inom idéernas verld och en regel i deras oföränderliga lagar. Den kan icke blifva en Civitas Dei, eller en Platos republik, men Staten får lika litet, som den ädlare individen, förlora sin urbild ur sigte; den måste likna magnetnålen, som drages af jordiska krafter, men bibehåller sin riktning mot stjernan på Himlen. Det finnes ett högre intresse, som i första rummet måste vårdas och upprätthållas: det är det religiösa; det är såsom pulsarne, de synas icke, men från dem flyter helsans rodnad som ger det mensklige anletet sin skönhet. Öfverlemnas vården deraf åt *individen*, skall det förr eller senare uppoffras för dagens materiella intressen. Med det religiösa äro Samhällets dyrbaraste intressen i närmaste samband. Kyrkan är dess medelpunkt, folkundervisningen och fattigvården utgå derifrån såsom grenarne

från stammen. Det finnes i Samhället en Class af obemärkta medlemmar, på hvilka dess tyngsta börda hvilat. Denna Class, som kallas låg, emedan arbetet tidigt böjer dess hufvud mot jorden, är utesluten från Representationen från Bystämmorna till Riksdagen. På detta rum hafva de sina målsmän, sina försvarare. Presterna äro vår tids Tribuni plebis, i en ädlare mening, män, som i kraft af sitt kall bära människokärlekens ord till Lagstiftningen. *Vi representera de talrikaste af Samhällets Classer, det uppveaxande släktet, framtidens hopp och armodets barn. Hafva vi svikit dessa dyra pligter? Hafva vi saknats på vår plats i hembygdens stilla krets, eller i Riksförsamlingen, då den värnlöse behöft försvar, eller Samhället en försonande förmedling, och kunna vi icke till sjelfva detta Stånd, vittne till våra försakelser och vår kärlek till folket, som man säger nu fräntagit oss sitt förtroende, säga med den blödande Cæsar: Äfven du Brutus!*

Det är icke för att bevaka våra egna förgängliga intressen vi här församlas. *Våra Privilegier* — de innefattas i tvenne ord: *människokärlek och försakelse*. Jag frågar eder Mine Herrar! är det någon ibland eder, som icke lärt åtminstone så mycket i Sin Höga Mästars tjenst, att han kan försaka sig sjelf för det älskade fäderneslandet, för menskligheten, för det heliga på jorden, ja! som icke lärt att villigt bära martyrkronan för sanningens sak?

Vi hafva den ärofulla, men svåra pligten att föra målsmanskapet för Samhällets heligaste och dyrbaraste intressen: vi äro svaga ombud, men Principalen är stark och hög; vi hafva en mäktig bundsförvandt, Försynens visa ledning af menskliga händelser. Huru skola vi ansvara för vården af hvad oss blifvit anförtrödt, om vi gå bort från folkförsamlingarna? Vi skola kallas tillbaka — säger man — genom fritt val, om vi förtjena de väljandes förtroende. Ack! jag fruktar, att det förr eller sednare skall gå, som i mönsterstaten. Man skall välja Prester, glömska af sina heliga förbindelser, sådana, som skådespelarne i den sorgliga farcen 17 Brumaire 1793, hvilka, med Biskop Gobet i spetsen, under Franska National-Conventets stormande bifallsrop, hånande

afsvuro den lära de förkunnat. Jag fruktar, att stegen från det första Riksmöte, då domen faller öfver våra så kallade privilegier, intill den dagen, då vi, såsom i Frankrike, måste köpa vår medborgerliga existens med en ed mot samveto och dyra pligter, eller såsom edvägrande proscriberas, icke torde blifva många. Utslutet från Samhället och Lagstiftningen skall Svenska Församlingarnas Presterskap, liksom i England, nedsjunka i en fullkomlig medborgerlig apathi och skall draga med sig i fallet hela massan af det lägre folket, förvandladt från stilla medborgare och flitiga arbetare till pauperismens väpnade legioner.

Skall det gamla Sverige, den lugna eftertankans, ärans och frihetens hemvist, lemnas till spillo, för att gifva Häfderna ännu ett 1789? Historien talar varnande ord. Det unga Frankrikes historia är kort: en Konung vid sitt uppträde på thronen helsad såsom folkets man, folkets älskling, en blodig rättegång med de privilegierade Stånden, ställda till ansvar för fordna tiders brott, för seklers misstag, den gamla Statsförfattningen omstörtad, välmenande republikaner, med de gamla republikernas i Häfdernas glans tecknade idealer för ögonen, djerfva och samvetslösa folkledare, en skräckregering utan exempel i alla tiders annaler; en säkerhetsakt i stort, proclamerad under svärdsklang, Bourbonernas fruktlösa appell till fordna sympathier och slutet på detta 40-åriga experiment i Statsläran, en ny enväldsmakt för den gamla, en börsaristokrati för de fordna feodaltherrarnas. Franska folkets nuvarande lugn är vulkanens, som slocknat.

Jag vet, att man skall förkasta Historiens lärdom. Omständigheterna, säger man, och nationernas lynnen äro mycket olika. Riksdagen 1756 är varnande. Demokratien liknar en störtflod; ingen kan beräkna dess gång eller vidden af dess styrka.

Jag känner det sorgliga i att uppträda i strid emot tvenne Riks-Stånd, hvilka jag högt aktar, men jag känner också allt hvad jag är skyldig mitt Fädernesland och har intet ögonblick kunnat tveka hvad jag borde göra. Jag nedlägger min röst emot det hvilande Representationsförslaget.

Fädernesland! Dagens mökter skola utplåna våra namn ur matrikeln öfver dina vänner, men Historien skall i sin bok hafva ett blad för Präste-Ståndet af 1844. Den skall säga: Engelbrekt och Sturarne och Gustaf Wasa räddade Sverige från utländskt förtryck, Adeln och Presterskapet frälsade fäderneslandet från dess egna misstag!

Contracts-Prosten Helén:

Jag har alltid så förstått dessa vår Religions-Stiftares betydelsefulla ord: "Mitt rike är icke af denna verlden", som innehöllede en uppmaning till Läraren att ej blanda sig i egentligt världsliga bestyr — och då jag så förstått dessa ord, har jag äfven kommit på den tankan, att Presten, såsom Stånd, ej vore på sin plats vid Riksdagen. Orsakerne, hvarföre det af ålder så skett, finnas måhända numera icke, derföre har det ock länge varit en bland mina fromma önskningsar, att något tjenligt medel måtte finnas — af Rikets Ständer föreslås, hvarigenom Prestens representationsrättighet såsom Stånd måtte försvinna, och han odeladt måtte kunna egna sin tid och sin omtanka åt Kyrkan och Skolan. De anmärkningar, jag nu går att göra mot det hvilande Representations-förslaget, kunna derföre icke härledas från någon hos mig rådande förkärlek för mitt Stånds representationsrätt: de utgöra min enskilda stadgade öfvertygelse i ämnet — hvilken jag nu anser mig pliktig uttala, äfven med risque att anses vara kortsynt, skuggrädd eller obevandrad i politikens labyrinth. Denna min öfvertygelse om bästa sättet att betrygga det gamla fäderneslandets välstånd kan vara oriktig — detta medgifves — men det är emedlertid min egen, och jag kan åtminstone då ej beskyllas att hafva sprungit en annans ärende.

Att andan och syftningen i det hvilande Representationsförslaget är demokratiskt, är väl obestridligt, men om denna dess demokratiska syftning leder till vårt lands bästa eller förderf, är ej så lätt afgjort. Tankarne derom äro delade. Att afgöra denna tvist — dertill fordras större skicklighet än jag eger. Jag förbigår den derföre; måhända torde ock icke faran af ett för mycket deraf vara så stor som man föreställer sig. Men af betänkligare be-

skaffenhet blefve alltid i min tanka följande omständigheter. Förslaget antager och använder icke en utan 2:ne principer: personlighetens och förmögenhetens. Tillämpningen af så väl den ena, som den andra principen sker efter behofvet för ett visst afsedt ändamål, och ej med sträng rättvisa. Hvarken bildningen har fått sin rättmätiga andel i Representationen genom personlighets-principen eller rikedomen genom den fastställda census. I ett förslag af så genomgripande art, som detta, hade blott en princip bordt väljas och vara consequent genomförd; om så skett, hade ingen haft skäligen anledning till klagan, sedan principen blifvit godkänd. Förslaget innehåller ej, så vidt jag förstår, tillräckliga garantier för det närvarande Regeringssättets bestånd — och om min fruktan skulle i detta hänseende vara öfverdrifven eller ogrundad, så är det dock säkert att Förslaget ej garanterar, att alla landets intressen blifva representerade och bevakade vid blifvande Riksdagar. Man säger väl, att för Representanten finnes blott ett intresse att bevaka och det är Fäderneslandets väl — och äfven jag erkänner detta såsom det högsta —; men medgifvas måste dock, att under detta, det högsta, subordinera flere andra men viktiga intressen, hvilkas upprätthållande vilkora det högsta intresset, och just derföre höra af Riksförsamlingen kunna med sakkännedom behandlas och ömt vårdas. — Det föreslagna sättet af Representantval tillfredsställer mig ej i detta afseende — möjligheten att så kan ske, är ej detsamma som visshet att så sker. — Två-Kammarsystemet gillar jag; men jag kan ej medgifva riktigheten af det föreslagna sättet att bilda Andra Kammaren genom val af Ledamöter från den Första; ty det blir då i sjelfva verket blott en Kammare och ej så konservativ som den bör vara, med fästadt afseende både på Konung och Land. — Att all sjelfskrifvenhet upphör, är rätt; men då bör ock Andra Kammaren vara så bildad, att den uppfyller sin konservativa bestämmelse. Dessa väsendtliga brister har jag trott mig finna i det hvilande Förslaget; och med öfvertygelse om deras tillvaro låter ej bifall till Förslaget förena sig. Endast under ett vilkor skulle jag kunna handla annorlunda, om

nemligen mitt fosterlands väl äfventyrades genom detta mitt ogillande af Förslaget — hvilket likväl icke nu är händelsen.

Lector *Laureniius*:

Om jag yttrar samma öfvertygelse nu, som vid förra Riksdagen, att en mot nationens billiga fordran svarande ombildning af vårt närvarande Representationssätt är nödvändig och icke mera kan åsidosättas, så lär jag det oakadt befinna mig på en helt olika ståndpunkt nu mot då. Den reformerande tiden har ryckt så hastigt framåt, att den lemnat mången verklig reformvän långt bak efter sig. Den som nu vill reform, måste vilja den så, som den framställes i det hvilande Representations-förslaget, den nya tidens politiska symbolum, från hvilket all afvikelse anses nära nog som ett kätteri. Jag dristar likväl ännu påstå, att detta symbolum icke är ett sannt uttryck af Svenska folkets nu varande politiska tro, utan endast en anticipation af hvad den framdeles möjligen kan bli. Må man i denna högviktiga samhällsangelägenhet följa med sin tid, men ej gå den i förväg.

Jag hade visserligen åtskilligt att anmärka mot det hvilande Förslaget, så i afseende på dess principer som detaljer; men då detta redan af föregående Talare hufvudsakligen är anfördt och då det Högv. Ståndet nu synes vilja hafva ett snart slut på denna sak, afstår jag från allt vidlöftigt ordande och tillägger blott den önskan, att, då ett nytt Representationsförslag vid denna Riksdag, sedan det nu framställda fallit, otvifvelaktigt måste uppgöras, en förmedling af de stridiga åsigterna må tillvägabringas; hvilket ej kan vara omöjligt, om man dervid har till syfte, ej att egna intressen och förutfattade meningar må segra, utan endast fäderneslandets stora angelägenhet främjas. — Huru jag denna gång kommer att votera, torde, i anledning af hvad jag nu anført, icke behöfva tilläggas.

Kyrkoherden *Bergvall*:

När denna högviktiga fråga vid sista Riksdag förevar, yttrade jag mig öfver de väsendtligaste delarne deraf så utförligt, att jag nu, återopande detta yttrande, kan fatta mig kort.

Bristerna i vår gamla Ständsfyrdelning börja alltmer erkännas, äfven af dem, som ännu vid sista Riksdag sökte försvara, för att icke säga loforda densamma, förmenande att ropen på reform vore föga annat än några få individers ropande röster i öknen; fordringarne på en annan mera tidsenlig och ändamålsenlig Representation, bekräftade af snart sagdt hvarje dags företeelse, göra sig allt mer gällande. — Man har vaknat upp och börjat se sig omkring och förnimma, att tidens anda vuxit ur de gamla trånga formerna och känner ett oemotståndligt behof af andra mera rymliga och tjenliga för dess utveckling.

Äfven allmänna valprincipen, hvars snara död man förespådade, om hvilken, så försäkrade man, innan kort, åtminstone inom denna Riksdag, ingen mer skulle våga nämna ett ord eller ens vårda sig att vidröra, har vuxit till i styrka, vidgat sitt område och framstår, i sanning, ganska lefnadsfrisk och kraftfull.

Bekännande mig till denna princip, sökte jag vid sista Riksdag göra reda för de grunder, hvarpå denna min politiska tro hvilade och uppdrog i sådan afsigt en granskande jemnförelse mellan Ständsprincipen och allmänna Valprincipen, framhållande de skäl, som förnämligast anföras för och emot de båda principerna. Resultatet visade, att då Ständsprincipen hade sin grund, likasom sin ursäkt, i tider, som förgått, hvilade den allmänna Valprincipen på en *oförvansklig* grund, sjelfva rättvisans grund; att allt hvad man anmärkt mot den sednare, kunde icke utan skäl anmärkas mot den förra — om neml. båda linierna utdrogos — men att, då yrkena oupphörligt tillvexa och förökas, vore Ständs- eller Classprincipen mera underkastad föränderlighet och således innebure uti sig fröet till sin egen förkastlighet, samt att försöket, att tilldela hvarje yrke en, i proportionerligt förhållande, rättvis del i lagstiftningen, vore ett problem svårt, ja rent af omöjligt att lösa.

Så tänkte jag om Betänkandets *grund* sista Riksdag; så tänker jag äfven nu, så hafver jag tänkt ända ifrån den tid, då vårt nuvarande Statsskick bildades, då jag, redan tjenstgörande inom

Hufvudstaden, egde tillfälle att på närmare håll taga kännedom om hvad som då i tal, åtminstone i skrift yttrades om principen, den man visst icke ansåg förtjena den hårda förkastelse-dom, man särdeles vid sista Riksdag öfver honom uttalade. Och hafva icke stiftarena till vår grundlag erkänt principens riktighet? hafva de icke, ehuru de under då varande förhållanden icke vågade på densamma uppföra denna grundlag, i sjelfva denna lag inlagt en möjlighet, ett förord för dess framtid?

Oaktadt allt hvad man anmärkt mot den allmänna valprincipen, såsom högst olycksbringande och helt och hållet främmande för vårt land, så är han dock icke farligare, än att han befunnits icke allenast icke skadlig, utan ändamålsenlig inom Europas mest upplysta länder, så att t. ex. England visst icke skulle vilja bortbyta den mot Ståndsprincipen, för att begagna ett uttryck, fälldt inom detta Högst. Stånd af en utmärkt Rättslär, känd för de mest conservativa tänkesätt både inom Representantkammaren och Rådskammaren; han är dock icke farligare, icke mer *främmande* för oss, än att han igenkännes i våra äldsta Institutioner, än att man vid nästan alla valförrättningar inom Kommunerna än i dag icke *känner* eller erkänner någon annan — en omständighet att begrunda af dem, som på den Historiska continuiteten stödjade försvaret för Ståndsprincipen och ropa oupphörligt på Svenska bruk, likasom vore allmänna valprincipen något för Svenskar alldeles nytt, alldeles osvenskt, då likväl ingen ting är mera Svenskt än just denna.

Jag har nu öppet och bestämdt förklarat, att jag fortfarande gillar den *grund*, hvarpå Betänkandet hvilar; men — jag skulle icke lika öppet uttala min innerliga öfvertygelse, om jag förnekade min missbelåtenhet med det samma i dess helhet och sådant det *nu* är. — Redan vid sista Riksdag yttrade jag mot Förslaget några betänkligheter. De stå ännu kvar oförändrade, som Betänkandet. Vill man allmänna val, så måste man ock vilja 2:ne af hvarandra oberoende, karaktersskiljda Kamrar, så vida man vill ett lugnt framskridande — och jag har med detsamma förklarat, att jag ogillar det föreslagna Kammarsystemet. Vill man constitutio-

nell Monarchi, så måste man ock vilja de elementer, på hvilka denna princip hvilar och kan fortgå. Det är rätt, att den ena, den så kallade yngre Kammaren är rörlig. Det är naturens egen gång. — Men om denna rörlighet icke skall urarta till orolighet, måste det gifvas ett modererande element, starkt nog att leda rörelsen med den mogna erfarenhetens och vishetens säkra hand. Grunden, hvarpå Utskottet byggt, är i min tanka god; men byggnaden är för svag, för att gifva ett säkert skydd mot stormiga tider och våldsamma brytningar. Den synes icke med väl vårdad rättvisa och oveld indelad efter allas rättmätiga fordringar. Den öppnar ovedersägeligen ett alltför stort utrymme, särdeles för de medborgare, som, i öfrigt aktningsvärda och egande en obestridelig och obestridd rättighet till rum inom Riksförsamlingen, likväl svårligen kunna ega den största kallelsen och skickligheten att utöfva en lagstiftares viktiga kall. Den lemnar ett alltför inskränkt rum åt andra med visst icke mindre kallelse, men med åtminstone större tillfälle att genom uppfostran bereda sig skicklighet för lagstiftarens kall, och jag återoppar det factiska förhållandet och den ovedersägeliga disproportion i afseende på valrätten, som Prosten Nibelius i går så tydligt ådagalade. Att vidare yttra något öfver denna valrätt, valcensus och sjelfva de valkretsar, Utskottet föreslagit, vore att omsäga hvad derom redan är sagdt och omsagdt.

Jag önskar således, att på samma grund en annan med billighetens fordringar mera öfverensstämmande byggnad måtte uppföras, som bättre kan motsvara tidens kraf och motstå tidens åverkan, om jag så får uttrycka mig — utan att, såsom denna, påkalla, i samma stund den godkännes, så betydliga förbättringar, som de hvilka till och med erkännas nödiga af Förslagets förfäktare.

Jag önskar en National-Församling, som med lif och rörelse förenar sans och kraft att hejda mot öfverdriften och skydda mot vådorna af förhastade och omogna beslut — som, skild från Ståndssplit och afund, i broderlig samdrägt och frid församlas,

för att, under gemensamma bemödanden, arbeta för ett gemensamt mål — fäderneslandets förkofran och ära.

Prosten *Säve*:

Då jag vid sistförflutne Riksdag yttrade mig ganska utförligt i detta ämne, kan jag nu inskränka mig till en kort redogörelse för mina åsikter, som i det hela blifvit oförändrade. Vid få Riksdagar sedan 1809 hafva Nationens ombud sammanträdt med en mera allmän anda och lifligare håg för Samhällsförbättringar, än vid 1840 års Riksmöte. National-Representationens ombildning utgjorde då alla lösen. De nuvarande Riks-Stånden visade sig benägne till eftergifter. Det Hedervärda Bonde-Ståndet hade sjelft öppnat denna bana genom att med stor pluralitet besluta upptagandet bland sig af en ny class jordegare, jag menar innehafvarne af säteri-, rå- och rörshemman, ehuru detta beslut sedermera ej erhöill Konungens sanction. Preste-Ståndet uppoffrade Biskoparnes sjelfskrifvenhet, hvilken jag här ej hörde en enda af Stiftens Styresmän på allvar försvara. Ridderskapet och Adeln afsade sig på samma villkor den, efter stora förut innehafda Samhällsprærogativer, nästan enda återstående viktiga företrädesrättigheten, att såsom ombud hvar och en för sin Ätt deltaga i Nationens lagstiftning. Dessa på en gång gjorda uppoffringar blefvo ringa aktade. Man hade likväl, hvad Biskoparne angår, bordt inse och erkänna, att när Stiftens Ephorer och Föreståndare — de äro efter regeln Nationens mest upplyste och snillrikaste män — frivilligt underkasta sig val af sine respectiva Stift, så sätta de sig till egna underordnade i ett beroende, som ej alltid kan vara dem angenämt, ej eller för deras öfriga förmanskap så tjenligt. Äfvenså får man ej undra, om de Adelige ätternas representation för den mera bildade, talentfulla och icke för medellösa delen af detta Stånd haft något värde. Jag älskar för min del visst icke hördens företräden, utan såge helst, om äfven vårt land komme derhän, att såsom Norrige hafva blott ett slags Adel, neml. förtjenstens. Men jag utgår nu från förhållanderna sådane de äro, och tror, att man på en gång bör fordra för mycket. Äfven

måste jag med aktning erkänna, att Ridderskapet och Adeln hittills varit det enda Stånd, som infunnit sig vid Riksdagarne helt och hållet på egen bekostnad och, som jag bör tro, af fritt deltagande i Samhällets stora angelägenheter. Man invänder väl, att många af dem äro i belägenhet, att här behöfva söka embeten och befordringar. Detta gäller då ej alla, och aldraminst den oberoende Landtadeln, som likväl inställer sig här vid hvarje Riksdag till stort antal. Hvad har t. ex. under sin långa Riksdagsmannabana Grefve Carl Henrik Anckarsvärd för sig begärt? Hade denna ridderlighet i uppoffringar för det allmänna, hvaraf Ridderskapets och Adels Riksdagshistoria har så många och hedrande bevis, icke förtjent, vid uppgörandet af ett nytt Representationsförslag, någon, jag vill ej säga rättvisa, utan grannlagenhet från Constitutions-Utskottets sida? Var det fullkomligen billigt, var det ens politiskt klokt, att af det så kallade Första Ståndet fordra ej blott inskränkningen af dess medlemmar till ett visst antal, utan äfven den fullkomliga afsägelsen af sin seklergamla representation, samt att det borde öfverlemna sig på nåd och onåd åt de nya valmajoriteternas godtfinnande eller pröfning, huruvida hädanefter ett proportionligt antal, eller några få, eller möjligen ingen af detta Stånd skulle i Representationen ingå, och detta vid en Riksdag, då man på fullt allvar vill anförtro $\frac{2}{3}$ af valrättigheten åt det Fjerde Ståndet allena?

Men för att återkomma till det, hvarmed jag började: hos samtliga Riks-Stånden visade sig vid början af förflutne Riksdag en liflig önskan, att representations-sättet måtte förbättras, de nuvarande Stånds-skilnaderna, om icke upphävas, åtminstone förminskas, Representationens hufvudelementer innerligare samman-gjutas, det tröga Riksdagsmachineriet underlättas och förkortas m. m. Hvar och en kände inom sig och det uttalades högt af samtliga Riks-Stånden, att tidpunkten nu var inne, att gifva de orepresenterade rum, den stora class af ofrälse Fastighetsegare, Fabrikanter och Embetsmän, som hittills varit uteslutne ifrån både valbarhet och rösträtt. Vägen till dessa förbättringar var dels af

3:ne Stånd med sällsynt enighet anvisad, dels äfven antydd i åtskilliga sammanjemknings-förslag, hvaraf några t. ex. Doctor Thomanders, Prosten Ödmanns och Emil von Troils hade visat möjligheten att förlika *Allmänna* med *Ständsval*, hvarigenom tillika Bonde-Ståndet skulle få en proportionlig förökning af Representanter. Det hade vid ett sådant förhållande varit möjligt att åstadkomma ett nytt representationssätt på nationell grund, och som i de hufvudsakligaste delar undanröjde det förras brister. Jag beklagar, att den då rådande majoriteten i 1840 års Constitutions-Utskott lät det för Representations-reformen gynnsamma ögonblicket förspillas, och, i stället att gå de tre Ståndens önskingar till mötes genom ett på historisk grund upprett och tillika verkställbart förslag, framtvingade till omröstning den radikala Vallag, som nu ligger på Ståndens bord. Det Svenska folket är, efter lång och fruktlös väntan, derigenom bragt nästan till ytterligheten, att antingen uppgifva hoppet om snar förbättring, eller blindt antaga närvarande Representations-Förslag med dess kolossala brister. Jag behöfver knappt uppräknat dem, ty de ligga uppenbara för äfven den ytlige betraktaren och bestå förnämligast i följande:

1:o. Införandet af en för vårt land hittills okänd och otillämplig grund för valrättighetens utöfning, neml. *census*, hvilken, så lågt den äfven här blifvit nedsatt, likväl vid hvarje Riksdag skall råka i fara att ytterligare nedsättas och blifva ett trätöfrö, långt farligare, än de fordna Stånds-tvisterna.

2:o. Missförhållandet af valrätt till beskattning. Aldrasynbarast visar sig detta i Stora Kopparbergs Län, der frälse och ofrälse Ståndspersoner utgöra $\frac{2}{3}$ af Bevillningen, och likväl skulle tillkomma Allmogen $\frac{3}{4}$ af rösträtten. Huru den större förmögenheten i vårt land sålunda skall blifva intresserad att göra uppoffringar åt det allmänna, lemna jag åt andra att afgöra.

3:o. Den högst olika *census* för stad och land, genom hvilken beräkning i alla mindre städer ett stort antal af Handtverks-classen skall helt och hållet förlora sin valrätt, i städerna af

Skaraborgs Län ej mindre än 212 Borgare. Detta är likväl skedd under det man vidt och bredt ordar om jemnlighet i politiska rättigheter, enligt personlighets-principen.

4:o. Det för Nationen ej mindre, än för de enskilda, skymfliga undantaget från rösträtt af alla amovibla Embetsmän, och hvarigenom förtjente medborgare i den mån göras skyldige att misstros af Folket, som de ega sin Konungs högsta förtroende. Om något sådant eger rum i andra länder, enligt hvad en föregående Talare upplyst — i det fria Norge likväl på långt när ej med denna utsträckning — så är det likväl i vårt land sårande för nationalkänslan.

5:o. Upphäfandet af det fordna vilkoret af *besutenhet* och *bofasthet* inom orten för väljande och valbare af Allmogen, hvilket sednare synes komma ifrån den åsigten, att valdistrictens Fullmäktige skulle hafva att frambära till Riks-Församlingen icke sina egna, icke ens sin landsorts, utan hela fäderneslandets besvär, hvilket sannerligen blefve en nog tung börda.

6:o. Den låga åldersbestämningen så för valbarhet, som valrätt. Äfven häruti skulle vi i politisk klokhet hafva ställt oss vida under våra fria Bröder på andra sidan Fjellet.

7:o. Den oerhörda öfvervigt, som genom allt detta de lägre obildade Samhälls-classerna erhålla öfver de högre och bildade, samt det tillfälle, som derigenom beredes för val-ränker och corruption. En föregående Talare har försäkrat, att de $\frac{1}{100}$ -dels rösterna icke skulle betyda mycket, och jag medgifver att så är, der jorden ej är mycket styckad. Men i flere delar af Stora Kopparbergs och Malmöhus-Län gifva de bestämdt öfvervigten. Man skall i sin tid veta att begagna dem. De låga bottenvattens styrka och intensitet bemärkes då först, när stormen går, som upprör flodmassorna från djupet.

8:o. Sammansättningen och valet af den Öfre Kammaren, såsom varande en blott delegation af den Nedre, hvilket fel jag dock skolat anse mindre, om den Första Kammaren blifvit bättre sammansatt.

9:o. Vallagens högst otydliga, esammanhängande och felaktiga redaction, som måste mångfaldigt fördubbla svårigheten vid dess verkställande. Jag vill blott påminna om uttrycket i 1 §. "stadgad Krono-åborätt." Hvad som egentligen menas med denna kamerala term och hur den skall ega tillämpning på egare af 10 R:drs fastighet, lär icke hvar och en kunna afgöra. Vida beständare äro väl uttrycken i nuvarande Riksdags-Ordningens 15:de §.

Jag kan derföre ej annat än afslå närvarande grundlagsförslag i afseende på National-Representationens ombildning, såsom både till innehåll och form för vårt land otillämpligt. Det gör mig ondt, att jag derigenom nödgas motsäga de aktningvärda majoriteter af Borgare- och Bonde-Stånden, som redan röstat för dess antagande. Men jag anser mig såsom Representant skyldig att utsäga min *egen*, icke *andras* opinion. Öfver samveten och öfvertygelser råder ingen. Jag vill ej derföre se perpetuerad vår närvarande och felaktiga Stånds-Representation. Den behöfver, såsom sagdt är, att i mångfaldiga delar förbättras. Villkoren för både valrättighet och valbarhet måste utsträckas. De orepresentrades billiga anspråk kunna ej längre förbises, och jag tror, att vårt Stånd är lika villigt som skyldigt att göra vigtiga concessio-ner i det afseendet. Det måste gifvas ett sätt att på fredlig, d. ä. på den lugna undersökningens, öfvertygelsens och förnuftets väg lösa de nuvarande motsatserna. Jag kan ej dela deras antingen otålighet eller fruktan, som, i händelse af denna Vallags förkastande, misstro de nu församlade Ständerna om förmågan att tillvägabringa ett bättre. Men om så beklagligt vore, hvarföre ej öfverlåta åt Regeringen, att medelst nedsättande af en Committé bereda detta ämne till nästa Riksdag. Ett eller annat års uppskof eller betänkningstid hör ej anses vara för mycket i afseende på en ombildning, som rör Sveriges hela framtid. Det är med Representationsförbättringen som med Skolreformen. Äfven med insigt och erkännande af åtskilliga det gamla systemets brister vill man dock förfara varsamt med en total ombyggnad. Och

hvarföre? Jo, emedan der ligger mycken svårighet i utförandet, och emedan ett eller annat väsendtligare misstag i grundsatserna eller deras tillämpning skulle straffa med långvarigt förderf. Det Representationsförslag som nu ligger framför oss, ehuru med förförtjenstfull möda utarbetadt och vittnande em dess författares både kunskaper och patriotiska frihets-sinne, var likväl det första försöket på denna väg. Bör det förundra någon, att det blef ofullkomligt. Statsbegreppen, åsigterna emellertid vidgas och mogna. Behovvet af en National-Representation, uppförd på inhemsk grund och af större omfattning, blir mera uppenbart. Folkets röst blir också mera påträngande. Ingen, som tror på Gud och en i vårt land i bryderiets och farans stund aldrig slocknad fosterlands-kärlek, misströstar derföre om fäderneslandet.

Contracts-Prosten Ödmann:

Långt ifrån att hoppas, det genom någon slags motbevisning eller förklaring Reform-Förslagets motståndare skulle ändra sin tanke, har jag för andra gången begärt ordet, endast i afsigt att från mig afvända en tillvitelse, hvartill jag icke tror mig hafva gifvit anledning, samt att befria Förslaget från fel, man velat tillägga det, men der icke förefinnas.

Med verklig förvåning har jag under discussionen öfver förrevarande viktiga ämne hört yttras, att ingen kunde bifalla Vallags-förslaget utan att vara förvillad till tanke och begrepp, eller, hvad värre är, vara illa sinnad mot Konung och Fädernesland. Utom det oparlamentariska i en sådan framställning och den ofördragsamhet för andras öfvertygelse, som deruti uttrycker sig, innefatta sådana utgjutelser verkliga anfall mot andras hjerta och karakter, hvilka aldraminst voro att vänta inom detta rum och alltid i sjelfva bitterheten hafva sin egen vederläggning. Hos åtskilliga af motståndarena står jag dock i förbindelse, för det de öppet erkänt personlighets-principens christliga grund och sköna tendens. Orättvist är deremot tadlet, att den i Vallags-Förslaget framkommit naken och således oanvändbar på det hållet. Den är tvärtom der omklädd med *bildning* och *oberoende*; hvarifrån

härleder sig den inconsequens, hvilken man sedan, märkligt nog, tillvitar förslaget, men sjelf framkallat. Äfven jag erkänner, såsom en värd Talare i går yttrade, Samhällets fordringar såsom heliga framför individens; och just derföre har jag yrkat på Samhällets utveckling till sann medborglighet, hvilken icke känner några Stånd eller Kaster. Hvar helst kastväsendet inrotat sig, har nationens andliga utveckling afstannat och mensklighetens högsta intressen sett sin graf bäddad. Endast genom samfäld valrätt och samfäld verksamhet kan nationen vinna sin politiska uppfostran. Men, heter det, Ståndens oduglighet i representations-form erkännes; det är inom Classer, med nödig utsträckning, alla medborgare böra och kunna representeras. Jag känner den utmärkte Författare, hvilken vanligen åberopas till stöd för Classvalens förtäflighet; men man förgäter eller förtiger, hvartill Sismondi med sin theori syftar, nemligen att bevisa Valrikets företräde framför den ärftliga Monarchien. Dit vill man väl ej komma; men är det då icke en inconsequens, att antaga premisserna och jäfva resultatet? Derjemte glömmar man, att, om Classerna så utsträckas, att de hvar för sig skola omfatta sitt särskilta yrke, och man derinom väljer sin man, så närmar man sig allt mer till personligheten och hyllar genom sitt val principen. Lika osäkert är ock påståendet, att genom Classval aldrig skicklighet och talent skola saknas inom Riksförsamlingen, då deremot i det gifna Förslaget man icke eger någon garanti, att icke talenterna blifva uteslutna. Alla val bero på förtroende och ske i enlighet dermed, om icke röstvärfning eller intriguer förändra resultatet. Riksdagsmannavalen ske nu inom Stånd. Äro de derföre alltid fria från främmande motiver? Har ingen, ehuru saknande allmänt förtroende och utmärkande förmåga för det vigtiga kallet dock blifvit korad dertill genom egna nitiska åtgöranden eller andras inverkan på valet? Intriguer kunna aldrig genom någon lagstiftning eller något valsätt undanröddas.

Något modererande eller heldre retarderande element, säger man, finnes ej inom den föreslagna Riks-Församlingen. Utskottet

har nemligen gifvit något ditåt i den Andra Kammaren med den ena handen, men tagit igen det med den andra. Denna Kammars första tillsättning är anordnad i den 145:e §.; och sannerligen med de majoriteter, som nu afgöra alla frågor inom Preste-Ståndet och på Ridarhuset, hade man icke allt hopp att enligt förslaget få en fullkomligt konservativ Andra Kammare. Då åtminstone en tredjedel deraf fungerade vid tre Riksdagar, vore mycken anledning att förmoda, det konservatismen skulle icke så hastigt dö ut. Att folkelementet utan faror för Statens bestånd kan hyllas ändå mer än i Norrige, synes af Belgiens exempel, der folket inväljer Ledamöter till båda Kamrarna utan åtskillnad i valsätt.

Man har äfven förebrått Utskottet att i sitt Förslag icke hafva gifvit någon särdeles skyndsamhet åt ärendernas behandling af Riks-Församlingen, utan bibehållit formerna lika tunga och tröga, ja — om jag hörde rätt, gjort dem stelare och tyngre än de förut äro. Riksdagsmachineriets långsamhet och tröghet härleder sig väl främst från ärendernas förhandling på 4 rum, hvilka i förslaget inskränkas till två; — sedan från Utskottens mängd och Utskotts-Ledamöternas talrikhet. Utskotten äro i förslaget till antalet förminskade och annorlunda organiserade, med en betydlig mindre personal, hvilket vanligen anses förkorta öfverläggningen och påskynda resultatet. Att Utskotts-Ledamöternes antal blifvit ökad, är ett fullkomligt misstag. Dessutom kunna, enligt 72 §., *alla förslag, som icke blifvit af Konungen framställda, utan remiss till Utskott nedläggas, då minst $\frac{3}{4}$ af Kammarens vid tillfället närvarande Ledamöter derom äro ense.* På detta sätt kan ett betydligt antal motioner lätt afskedas. Det vore sannerligen väl, om samma stadgande nu gällde och man på så lämpligt sätt kunde aflärda $\frac{3}{4}$ af de motioner, som nedtynga Ståndens Bord:

Ytterligare förebrår man Utskottet, att Riksdagarnes längd blifvit utsträckt till Sex månader. Anser man väl möjligt, att ärenderna på kortare tid kunna afgöras? Erinrar man sig icke, att denna tid blef på grundlagsenligt sätt i ett hvilande Förslag vid 1834 års Riksdag bestämdt, men vid sistlidne Riksdag af ett

Riks-Stånd förkastad, hufvudsakligen af det skäl, att den icke ansågs för ärendernas behandling tillräcklig? Är väl förhållandet nu lämpligare, att 3 högst 4 månader äro i Grundlagen bestämda, men Riksdagarne utsträckas till 15 å 16?

Ännu mindre billig är den förebräelse, att Utskottet skulle mot alla constitutionella principer hafva betagit Konungen dess tillbörliga rättighet att, när Han för godt funne, åtskilja eller prorogera Riksförsamlingen. Våra nu gällande Grundlagar stadga i R. O. 80 §., att Riksdag må icke slutas, innan tre månader tilländagått, utan att samtliga Stånden sådant begära; och i R. F. 109 §., att, om Riksdags-ärenderna vid nämnde tids förlopp icke äro afgjorda, Ständerna kunna anmäla det hos Konungen och äska, att Riksdagen måtte fortfara högst en månad derefter, *hvilket Konungen ej ege makt att vägra eller förhindra*; dock böra minst trenne Riks-Stånd sig i denna begäran förena. Om detta jemföres med den 136 §. i det under discussion varande Förslaget, finner man samma stadgande, men under vida lämpligare former och termer. Något ingrepp eller förminskning af Konungens nu gällande prærogativer har således visst icke föreslagits.

Men ännu mera främmande har det förekommit mig, att en Representant icke skulle anse sig förbunden att rätta sig efter Nationens önskingar, aldraminst efter sina Committenters, utan blott samvetsgrannt följa sin egen öfvertygelse. Icke väl står ett påstående af denna art tillsammans med hvad samme Talare förut yttrat om Samhällets heliga fordringar framför personlighetens. Med rätta synes mig Samhället eller Nationen fordra af sina Ombud, att de i främsta rummet lyssnade till Folkets tydligen yttrade önskan. En Fullmäktig sköter illa sitt kall, om han blott följer *sina* åsigter, ehuru dessa uppenbart strida mot Principalens. Beklagligen kunna vi under närvarande förhållanden icke principenligt kallas eller anses för Folkets, utan äro Ståndens ombud. Med undantag af Ridd. och Adeln, samt Herrar Biskopar, såsom sjelfskrifne Representanter, äro vi öfrige valde, hvar och en inom och af sitt Stånd. Att vi under sådana förhållanden icke skulle

vera pligtige att rätta oss efter våra Committenters mening, i fall denna blifvit oss meddelad eller vore af oss fullleligen känd, faller sig för mig högst besynnerligt. Tvärtom uppfattar jag, i egen-skap af ombud, min ovilkorliga pligt att, så vidt jag förmår, uppfylla och i handling uttrycka mina Principalers önskningsar, när dessa äro mig kända och med min förbindelse mot Fäderneslandet kunna förenas. Den enskilda öfvertygelsen måste och bör här vika.

Bland de vanskligaste skäl till Förslagets förkastande äro dock de många ziffer-calculer, man bemödat sig uppställa för att ådagalägga massans öfverlägsenhet vid utseendet af valmän. Ramla icke alla dessa calculer, ifall en större eller mindre del af den röstegande allmogen icke deltager i valet, eller Valmannen utses utan omröstning genom acclamation? Männe ej detta hädanefter skall inträffa oftast, såsom det hitintills gjort? Och dessutom huru vet man att samma resultat, som dessa ziffer-uppställningar skulle bevisa, uppkommer öfverallt, i fall räkningen utsträcker öfver hela Riket? Nog är det naturligt, att man framdrager till styrka för sin satts de passande exemplen; men männe det ej vore möjligt att framleta andra, som bevisade raka motsatsen. Alla dessa hopstaplade ziffror bevisa således på sin höjd *möjligheten*, att valen skulle så utfalla på en och annan ort; men om nu de der utsedde valmän följde den Svenska Bondens vanliga manér att till ombud välja den dugligaste, erfarnaste och ärligaste medborgaren, så är ju hela förskräckelsen häfven och hela beräkningen annullerad.

Om den förmenta orättvisan mot innehafvare af förtroende-embeten och Kronobetjente yttrade jag några ord i går, jemte anledningen till stadgandet och exemplen af dylikt i andra Constitutioner. En värd Talare förmenade i anledning deraf, att en stor inseqvens förefunnes deruti, att de höga Functionärerne voro absolut uteslutne från representationsrätt, då Krono-Betjente kunde bereda sig den genom fastighets-köp. Samma utväg står dock öppen äfven för de högre Embetsmännen utan det minsta hinder från Vallags-förslaget. Hade detta antagits, skulle den

troligen af dessa begagnats i vida större skala än af Krono-Be-tjente. Den väl kända frasen om *hertats och karakterens obero-ende* inpassas illa i en lag, som måste omfatta positiva garantier. De ädlaste karakterer kunna duka under för de fysiska behofven och öfvertygelsen viker icke sällan för omständigheternas tvång.

Men, heter det, denna totala omändring var icke nödvändig; den kan leda till omstörtning och förstöring, då den emot erfarenhetens varning borttager allt det gamla och insätter nya elementer, nya makter i Staten, som ännu icke är mogen för en så total reform; äfven hos de 4 Stånden fanns mycket godt, som kunnat och bordt bibehållas; och till stöd för detta påstående åberopas Spaniens, Portugals och Greklands exempel, hvilka ännu blöda under Anarchiens gissel, emedan de, med undanrödjande af fordnå förhållanden, velat skapa fullkomligt nya Statsformer. Olyckligare exempel hade knapt kunnat väljas, helst när en annan värd Talare ytterligare påstått, att Spanien just genom sin Adel, om jag rätt fattade orden, sett sin frihet och sina medborgerliga rättigheter räddade. Spanien egde i sina Cortes en slags Constitution; men då denna till sina väsendtligaste delar kränktes af Carl V, reste sig Castiliens städer till de gamla rättigheternas försvar och till befrielse från det gamla feodala Adels-förtrycket. Adeln, som mer fruktade den vaknande demokratiska andan än Konungamaktens missbruk, kastade sig nu i enväldets armar, öfvergifvande folkets heliga sak; och den ädle hjelten Juan de Padilla, som efter mycken framgång i början dock sluteligen dukade under för de Kungliga och Adelige truppernas krigsvana, umgällde med sitt lif det brottet att hafva kämpat för Samhällets högsta väl. De fordom ärade och inflytelserika Cortes nedsjönko nu till en tom skuggbild; deras gamla dyrbara fri- och rättigheter afskaffades eller glömdes, så att slutligen en så svag Regent som Philip V kunde borttaga ända till sjelfva skuggan deraf. Bordet var således alldeles rent för de flere i sednare tider omvexlande constitutioner; men Adeln och Presterna hafva der varit i spetsen för alla oroligheter, varit hufvudkällan till alla de olyckor, som öfvergått detta sönderslitna

land. Den enda del, som förstått att bibehålla sina urgamla privilegier, är de Baskiska provinserna; men syftningen af Fueros är fullkomligen republikansk. Likadant som med Spanien, är förhållandet med Portugal, som förlorade alla constitutionella rättigheter, när det fick Spanska Regenter. Philip II frantog Portugiserna alla deras rättigheter och privilegier genom despotiska maktbud; och sedan Braganziska Huset uppstigit på thronen, öfverlemnade sig Regenterna dels åt Prestkastens, dels åt Aristokratiens ledning, så att några constitutionella institutioner aldrig kunde komma i fråga. Att den Turkiska Styrelsen icke lemnade åt sina Grekiska provinser några medborgliga former, lärers väl vara säkert. Således funnos i dessa länder inga antecedentia af constitutionell art, då de nya constitutionerna der upprättades; men i just dessa institutioner äro dock många qvarlevor af aristokratisk natur bibehållna, utan att detta missförhållande i konservativ syftning kunnat skydda mot oro och omhvälfningar. Hvad åter ordats om Englands vishet och långsamt fortgående reformer, så känner man Englands compacta Aristokrati, som icke mer än steg för steg småningom lemnar från sig något åt folk-elementet, dertill dock tvungen af den aldrig hvilande tidsandan. Dessutom måste man erinra sig, att i England friheten ligger mer i sederna än i lagarna; att municipal-väsendet der har konsoliderat sig och är ett värn mot Bureaukratien; att valrätten der är så utsträckt, att en activ röst kommer på 26 innevånare, då i Frankrike en på 160.

Äfven det beröm, en Arrago, en Garnier Pagés skall hafva tilldelat vår Svenska Ståndsförfattning, har sin vanskliga sida. Dessa utmärkte frihets-vänner hafva, så framt jag icke bedrager mig, grundat detta omdöme just derpå, att ofrälse Ståndens deltagande i lagstiftningen skyddar emot Aristokratiens och den större rikedomens anspråk och således gynnar den demokratiska anda, för hvilken desse Statsmän kämpa. Hvad våra Riks-Stånd och synnerligast Adeln gjort för Fäderneslandets väl och bestånd, lemnar jag åt Historien att afgöra. Dess dom är oblidkelig.

Med de nya makterna, som genom den föreslagna Vallagen skulle inträda i Representationen och förorsaka vådor för Statens bestånd, kan väl ej menas andra än de hittills orepresenterade medborgarena. Det kan väl icke på allvar nu mera yrkas, att dessa skola äfven framgent uteslutas från sin medborgliga rätt? Vid sistförflutne Riksdag föreslog jag, att, med antagande af den samfälda Valprincipen, dessa orepresenterade skulle ingå i Riksförsamlingen under en särskild kategori, man må kalla den Stånd eller Class; men jag fann föga sympathi för detta försök att göra dem rättvisa. Nu kan jag icke yrka på något dylikt, ty det är för sent. Tiden har med snabba steg skyndat framom den tanken. Jag vågar likväl tro, att det varit väl, om man antagit då, hvad som i reformväg troligen blir för litet nu. Eftergifter i rätten tid äro alltid hälsosamma. Motståndet leder ofta till öfverdrift. Jag önskar blott, att vi måtte komma till en Stats-Författning, der sann medborglighet hyllades, privilegiernas tvång försvunne och menskligheten alltmer närmade sig sitt mål, den fullkomliga utvecklingen af sin fysiska, intellectuella och sociala natur.

Slutligen måste jag reservera mig mot den tillvitelse, en värd Talare gjort mig, såsom skulle jag i går hafva yttrat, att Presteståndet förlorat sitt förtroende och sin aktning hos Folket. Sådana voro icke mina ord; utan jag förklarade, att, om man måste medgifva, att Ståndet icke nu mera egde *samma* förtroende och aktning, som det *fordom* åtnjutit, borde efter mitt förmenande detta tillfälle att gå Folkets önskingar till mötes begagnas för att bereda sig ett återvinnande af det förlorade, en vinst oändligen öfvervägande förlusten af vår Stånds-Representation.

Contracts-Prosten Sandberg:

Aldrig har väl ställningen sedan 1809 varit så brydsam, som den är i dessa dagar för hvar och en Riksdagsman, som på egen klar insigt gerna ville grunda sin öfvertygelse. Vi stå nu på samma punkt som d. 24 Oct. 1840 och d. 17 April 1841, men med långt större äfventyr, ty man kan ej längre hjälpa sig med

ett uppskofs-utslag, utan måste taga ut steget antingen fram eller tillbaka — och steget gäller framtidens ve eller väl.

Hvad är det som fört oss till branten af hvad man kallar en demokratisk afgrund? Hvarföre äro nu Rikets fyra Stånd drifna i den trängsel, att nödgas votera, om de skola vara till eller icke? Mig synes, att de sjelfva äro dertill skulden. Hvarföre hafva de icke förr förenkiat sin arbetsordning, lättat de tunga methoderna för sin verksamhet och förkortat längden af sin sammanvaro, innan landet ledsnade vid långa och resultat-lösa Riksdagar? De hafva velat behålla sin renhet, och derigenom hålla de nu på att förlora sin tillvaro. Säteri-egare fingo icke inträde i Bonde-Ståndet, Manufacturister på landet icke i Borgare-Ståndet; och jag minnes ännu med förundran att Preste-Ståndet vägrade inträde åt Elementar-Läroverkens Lärare. Allt detta skedde vid sista Riksdag. De fyra Stånden utgöra slutna Skrän, i hvilka ingen intagning synes mera vara möjlig. Hvad under då, om utantill är mycken obelåtenhet, mycket missnöje bland dem, som med skäl anse sig hafva lika god, om ej bättre rätt att vara med i den Lagstiftande Församlingen, och ändå icke få slippa in! När dörren en gång var öppnad för Bruksegare, hade den icke bordt tillstängas förr än alla kommit in, som derpå kunnat göra skäligt anspråk. Då hade troligen icke närvarande Vallag sett dagsljuset, åtminstone icke så snart. Men — nu hafva vi den för ögonen, och måste hvar och en på sitt sätt taga den i betraktande.

Undersökning, huruvida detta Grundlagsförslag tillkommit uti grundlagsenlig ordning eller icke, torde nu gerna kunna lemnas å sido. Den blef vid sista Riksdag icke alldeles förbigången. Om förslaget på laga eller olaga väg fått lif, gör nu ingenting till saken, ty dess tillvaro är ett factum, som man icke kan komma ifrån. Hufvudfrågan blifver således: *Hvad äfventyrar Fäderneslandet, eller hvad vinner det på Förslagets antagande?*

Och att äfven denna fråga varit utförligen behandlad, derom vittna Riksdags-Protokollen, ströskrifter och tidningar under de

sednaste åren. Något nytt kan således icke sägas i ämnet. *Fördelarne* hafva å ena sidan blifvit målade med de ljusaste färgor, och *farorna* å den andra med de aldra mörkaste. Skulle icke till äfventyrs öfverdriften å båda sidor kunna gifva anledning till följande anmärkningar:

Det gamla Svithiod störtas väl nu icke mera än förr, i händelse dess Odalmän komma att utgöra Lagstiftande Församlingen, om de också icke äro desamma, som i Lagman Thorgnys dagar. Men utur vår närvarande förlägenhet och bedröfliga ställning lär väl icke heller en ny Riksförsamling, om den också utgått från den renaste personlighets-princip, kunna hjälpa oss. Ståndsplittring och egna fördelar hafva talat allt för högt, icke blott emellan Riks-Stånden, utan äfven inom dem; men personliga och locala intressen tjära väl icke mista sitt tungomål genom den nya Vallagen. Dessutom, hvad är det abstractum, som man kallar ett allmänt fäderneslandets intresse? Kan man väl fatta det isoleradt, utan att i de flesta fall taga afscende på det enskilda? Mig förekommer detta stora intresse i sin concreta form icke vara annat än sammanfattningen af alla eller de flesta enskilda, och en rätt afvägning af deras inbördes vigt och förhållande, att de icke hindra och undertrycka, utan stödja och upplifva hvarandra, hvarigenom framkallas och befrämjas det allmänna bästa. — Jag kan för öfrigt icke öfvertygas att en Representant, blott derföre att han blifvit utsedd genom allmänna val, skall helt och hållet förändra sin natur och alldeles förbise ej mindre sin egen, sin orts och sin corporations, än äfven pluraliteten af sina valmäns enskilda fördelar, samt endast hafva till ögnamärke ett stort och allmänt fäderneslandets intresse. Vore det troligt att det nya valsättet kunde gifva honom ett sådant sjelfappoffrande fosterländskt sinne samt den upphöjda blick och sällsynta förmåga, som kan genomskåda alla enskilda intressens förhållande till det hela, borde man väl ej tveka om dess antagande. Men allt är bristfälligt under solen, och frågan är blott, om det nya valsättet skall gifva de bästa möjliga resultater. Hvar och en måste nu, såvida han icke

skall följa med strömmen åt endera hållet, göra sig sjelf reda för skälen till det Ja eller Nej, som han här skall utsäga.

Hurudan blifver den nya Riksförsamlingen?

Denna fråga är ännu obesvarad, allt hvad man talat, skrifvit och tryckt i detta ämne. Uti huru många och hvilka valdistricter komma landet och städerna att indelas? Huru komma valförsamlingarne på landet att bildas genom de på Gällstämma utsedde valmän? Hvilka och huru många röster tillkomma hvarje medborgareclass inom hvarje Gäll och inom hvarje Stadsdistrict i hela landet? Vallagen lemnar derom föreskrifter. Städer och större köpingar sända 30 Representanter. Riksförsamlingen skall indela dem i valdistricter efter en sammansatt grund af folkmängd, uppskattningsvärde och skattebidrag. Rösträtten beräknas efter inkomst, jord och husvärde samt embete. — Landet skall sända 145. Riksförsamlingen skall bestämma huru många från hvarje Län, ensamt efter folkmängd. Pröfnings-Committéen skall sedan indela Länets landsbygd i valdistricter, hufvudsakligen efter folkmängd. I hvarje valdistrict väljes en Riksdagsman. Pröfnings-Committéen skall bestämma huru många valmän hvarje Gäll skall utse, och detta skall ske efter ett visst för Länet lämpligt grundtal, dock icke öfver 100 röster för hvarje valman. Rösträtten beräknas efter embete, innehafvande jord, bergsbruk m. m. Sålunda skall Första eller Nedre Kammaren bildas, och första gången måste det till största delen bestämmas af Rikets Ständer enl. 144 §. i nya Regeerings-Formen. Hvarföre då icke på förhand uppgöra allt detta, för att visa hurudan ställningen skall blifva, åtminstone efter en viss sannolikhet? Här är ju tillgång till folkmängdstabeller och taxeringslängder för hela landet. Statistiska tabeller, vidlöftigare än denna, upprättas öfver föremål, som uti vikt visst icke öfverträffa det ifrågavarande. En sådan tableau hade bordt framläggas sista Riksdag bredvid den hvilande Vallagen, för att visa dess tillämpning. Om också en sådan icke kunnat blifva annat än approximativ, så skulle den dock gifvit en ej obetydlig ledning, och man hade icke nu behöft att alldeles famla i mörkret eller

efter en blott dunkel förmodan votera uti ett så maktpåliggande ärende.

För enskilda provinser äro flere sådana tabeller upprättade. Men utom det att de blifvit mycket motsagde, så utvisa de dock förhållandet endast på en viss ort, och kunna icke gifva en öfverblick öfver hela Riket, samt således icke heller antyda den blifvande Riksförsamlingens utseende. För Calmar Läns landsbygd och särskildt för Södra Möre Härad har jag, ehuru tiden icke medgifvit vederbörlig noggrannhet, sökt ungefärligt beräkna förhållandet och funnit dervid följande:

I förbigående må anmärkas, att farhågan för en torpare- och backstugusittare-inflytelse synes mig ogrundad. För backstugans värde på landet röstas icke. De som sjelfva äga sina torp äro få och deras rösträtt så ringa, att de icke kunna mycket betyda.

Sveriges folkmängd på landet 2,812,000 välja 145 Representer. Deraf Calmar Läns landsbygd, med omkring 180,000 innevänare, mellan 9 och 10. Antag 10, sål. en för 18,000. Det är nära samma antal som nu (3 Presters och 6 Bönder, ty städerna Calmar, Westervik och Wimmerby samt storköpingarne Döderhultsvik och Mönsterås ingå icke i beräkningen). Landsbygden skulle indelas i 10 valdistricter, hvaraf Öland 2, Södra Möre 2, Norra Möre, Stranda och Handbörd 2, Tunälans, Sevedes och Aspebolands 2, samt Norra och Södra Tjust 2.

Södra Möre Härad's Vestra Valdistrikt af 3 Gäll:

Valm.	Gäll.	Adel.	Prest.	Bruskare o. Manufacturier	Ståndperso- ner.	Summa icke Bonde-Stånd.	Bonde- Stånd.	Summa.
5	Madesjö	2	5	6	3	16	453,03	469,03
3	Wissefjerda . . .	7	5	6	3	21	277,81	298,85
5	Thorsås	2	5	1	4	12	498,71	510,71
13		11	15	13	10	49	1229,59	1278,59

Södra Møre Härad's Östra Valldistrict:

Valmän.	Gäll.	Adel.	Prester.	Brusebare o. Manufacturer	Ståndsperso- ner.	Summa icke Bonde-Ständ.	Bonde- stånd.	Summa.
3	Ljungby och Hosmo	6	5	12	35	58	206,85	264,85
2	Mortorp	—	5	—	1	6	144	150
2	Arby och Hagby	3	6	4	9	22	198,24	220,24
1	Halltorp och Woxtorp	6	6	—	7	19	73,31	92,31
2	Söderåkra	3	5	9	6	23	217,77	240,77
10		18	27	25	5	12	840,17	968,17

Här synes tydligen att Bonde-Ståndet uti detta Härad kan utse alla valmän uti hvart och ett Gäll. Att sådant sker i Madesjö, Thorsås m. fl. är rättvist, ty Bonde-Ståndets fastighetsvärde är der många gånger större än de öfrigas. Men i Halltorps socken, hvarest fastighetsvärdet uppgår till 113,177 R:dr, eger en Adelsman 56,323 R:dr, samt utom socknen 6,064 R:dr, eller tillsammans 62,387 R:dr i fastighetsvärde, för hvilket utöfvas 5 röster. Socknens öfrige innevånare med blott $\frac{1}{3}$ i hemmantal, taxerade till 56,854 R:dr, ega 47,64 röster, eller öfver 9 gånger flere, ibland hvilka Presterne hafva 6 röster och således mera än egaren af halfva socknen, och äro derföre icke de mest vanlottade.

Kroksjö $\frac{1}{2}$ mantal i Madesjö socken, tax. till 8,015 R:dr, eges af 11 fattiga åboer, hvilka hafva 7,81 röster och således kunna utöfva *de jure* större inflytelse på lagstiftningen än landets rikaste magnat, med 2 å 3 mill. fastighetsvärde och blott 6 röster. Man kan visserligen härvid säga, att 11 bönder i Kroksjö äro dock 11 hufvuds med sina familjer, och den rike magnaten är blott *en* med *en* familj, derföre böra de förre efter lag hafva mera att säga. Detta kan ej nekas, men om man nu med skäl klagat, att skatterna för hårdt trycka de fattiga småbönderna, så fruktar jag en orättvisa i motsatt riktning, om dessas majoriteter skola uppgöra beskattningens grunder.

Huruvida enahanda förhållande eger rum öfver hela Riket, eller om uti några Gäll andra medborgareclasser hafva större röst-

rätt än Bonde-Ståndet, samt huruvida antalet af dessa någorstädes är så stort, att pluraliteten af valmän i något enda valdistrict blifver utsedd af andra medborgareclasser, det känner jag naturligtvis icke, men just för att få veta detta vore en sådan tableau öfver hela landet, som jag förut nämnt, högeligen af nöden. Skulle det deraf visa sig, antingen att Bonde-Ståndet uti hvart och ett Gäll med sin röstpluralitet kan tillsätta alla valmännen, eller ock endast, att uti hvart och ett af landsbygdens 145 valdistricter pluraliteten af valmännen blifva utsedde från sådana Gäll, der Bonde-Ståndet eger öfvervigt i rösträtt; så följer häraf klart, att Bonde-Ståndet kan tillsätta hela Första Kammaren, med undantag af 30 Ledamöter från städerna. Och i sådant fall blir häraf vidare en följd, att denna majoritet, som af Bonde-Ståndet blifvit utsedd, kan ensamt äfven tillsätta Andra Kammaren, och således hafva en gifven öfvervigt i Riksförsamlingen. Om förhållandet möjligen skulle blifva sådant, så beror det sedermera på huru Bonde-Ståndet kommer att begagna sin makt. Väl har jag samma erfarenhet, som blifvit återopad, att vid socknestämmor utses de bästa ombud, som eftertryckligast kunna bevaka den väljande majoritetens talan uti förekommande frågor. Men huru skall det gå, då valmän skulle utses till att välja Riksdagsmän? Man antager dels att de bildade Stånden skola de facto hafva en stor moralisk inflytelse på allmogen, dels att denna allmoge skall af en viss instinct alltid välja de bästa. Jag tror ock, att om fäderneslandet kommer i någon fara, som anslår folkets sinnen, skola de utan alla hiafsigter söka få reda på de yppersta män och öfver hufvud göra goda val. Men under vanliga förhållanden, då allt är lugnt och stilla, så tror jag att de icke skulle förbise egna fördelar och blott betrakta det allmänna, utan säkert skulle de då välja sådana, antingen Bönder eller Herrar, om hvilka de med största sannolikhet kunde förmoda, att de kraftigast skulle verka för deras intressen. Och en sålunda vald Representant, huru fosterländskt sinnad som helst, måste dock hafva afseende förnämligast på majoriteten af sina Committenter, för att motsvara och bibehålla deras

förtroende. En sådan sannolikhets-förmodan gäller åtminstone fullt ut likaså mycket i afseende på Ledamöterna i den nya Riksför-samlingen som i den närvarande. En sammansatt eller indirect valförrättning minskar visserligen numerärens inflytelse och gör valen bättre än de annars skulle blifva, men jag fruktar dock att bevakandet af den primära val-pluralitetens intresse skall blifva den styrande bevekelsegrunden.

Man föres härigenom till en annan fråga: vore det kanske ändå icke rikligast att Allmogen, som utgör den ojemförligen största pluraliteten af Svenska folket, också eger lika ojemförligt stor öfvervigt i Lagstiftningen? Betänkligheter deremot äro här ådagalagde och jag får äfven åberopa mitt anförande vid förra Riksdagen (Preste-Ståndets Prot. IX Band. sid. 223) der jag sökte göra mig reda för detta ämne i allmänhet. Nu vill jag endast hålla mig till dess factiska sida.

Jag har läst och omläst den nya Vallagen flere gånger sedan sista Riksdag och kan icke finna, att den förtjenar det klander den fått uppbära. Samfalta val var den grundsats, som, en gång i grundlagsenlig väg antagen, måste vidblifvas. Så vidt jag för-står, är det nya Förslaget upprättadt med afseende på 3:ne huf-vudelementer, nemligen *bildning, förmögenhet och menniskorätt*, hvil-ka synas mig genomgå det hela, och man har noga och samvets-grant vid hvarje bestämning afvägt deras inbördes förhållande. Afseendet på menniskorätt nedsatte valcensus så lågt, att så många, som möjligt var, skulle få vara med, emedan de hafva både menskliga och medborgerliga rättigheter att bevaka; men af fruktan att deras stora numerär skulle träda bildning och egen-dom för nära, så gaf man dem blott $\frac{1}{100}$ röst. På egendom fästade man ett stort afseende, men på det ej en argyrokрати, ett stort possessionat-intresse skulle kunna förtrycka både bildning och menniskorätt, så blefvo 6 röster dess maximum. Och åt hvarje embetsman gaf bildningen *en* röst, som ej mätes hvarken efter rang eller förmögenhet. Jag kan icke tänka mig någon lag för samfalta val uppgjord med större samvetsgrannhet. Att

svårigheter möta vid verkställigheten, kan icke nekas. Detta lär dock blifva förhållandet med hvarje nytt förslag, och skulle väl sedermera kunna afhjelpas. Men att resultaten af dess tillämpning skola blifva sådana, som förut blifvit visadt, är vida mera betänkligt och efter min åsigt det väsendtligaste hindret för bifall. Ty detta är hvad jag tror icke kunna hvarken så lätt eller så snart afhjelpas, sedan förslaget en gång blifvit antaget, emedan dertill skulle fordras att den medborgareclass, som härigenom erhåller en så öfvervägande inflytelse, frivilligt skulle uppoffra sin nyss erhållna makt, inuan den fått begagnas för att se hvart den leder; hvilket man väl icke med någon sannolikhet kan förutsätta. Detta förer mig hardt nära till den öfvertygelse, att på grundsatsen af samfalta val, med endast val-census till regulator, kan icke, åtminstone i vårt land, en Riksförsamling bildas, hvaruti de 3:ne elementerna, *egendom, bildning och menniskorätt*, stå uti tillbörligt förhållande till hvarandra. Ty antager man hög census, så lider menniskorätten och mycken bildning blir utesluten. Tager man den deremot låg, så är bildning och egendom i fara för massans öfvervigt. Detta bevisar sanningen af en förr yttrad anmärkning, som äfven nu blifvit upprepadt, att "all val-census i Sverige är på en gång både för hög och för låg." Fördenskull och af flere vid sista Riksdag anförda skäl, tviflar jag att det svåra problemets lösning på denna väg står att finna.

Man har åberopat Norrriges grundlag. Jag har jemfört den med den nya. Oliketerna äro i allmänhet icke försämringar. Norrriges Storthing består af 75—100 Ledamöter. Antag 90. Städerna skola sända $\frac{1}{3}$ eller 30 för 128,000 invånare, således 1 för 4,300. I Sverige också 30 för städerna, hvilkas folkmängd, utom storköpingarnes, utgör 297,000, således 1 för 9,900 eller hälften mindre än i Norrige. Norrriges landsbygd sänder $\frac{2}{3}$ eller 60 för 1,077,000 menniskor, således 1 för 18,000, likasom i Sverige. I Norrige har hvarje valberättigad person en röst. Orsaken, hvarföre man i nya Vallagen har beräknat den annorlunda, är förut antydd, och kan ej skäligen klandras. Likaså förhållandet med

husvärde i köpstad. I Norrige fordras 300 Rbdr S. v. för en röst, i Sverige 1000 R:dr. I Norrige skola valmännen utse Storthingsman antingen "inom deres egen midte", eller inom valdistrictet i stad och inom amtet på landet. I Sverige är valet oinskränkt. I Norrige väljes Lagthinget inom Storthingets egne Ledamöter. I Sverige väljes Öfre Kammaren oinskränkt. Arbetsordningen, med sina många fram- och återremisser emellan båda Kamrarne, har mycken likhet i 76 §. af Norriges Grundlov och 101 §. Nya R. F. Men märkligast är dock att Norriges Grundlov i 106 §. stadgar: "Saavel kjøbesummer som indtægter af det Geistligheden beneficerade gods skal blot anvendes til Geistlighedens bedste og Op-lysningens fremme. Milde stiftelsers Eiendomme skole blot anvendes til disses Gavn". Hvaremot, med utstrykande af 114 §. uti nu gällande Regeringsform, alla garantier i detta afseende saknas i det nya förslaget. Och om man vill vara uppriktig, måste väl medgifvas, att denna §:ns borttagande är för Preste-Ståndet ett hufvudsakligt skäl till förslagets förkastande.

Detta förer mig till att betrakta Prestens ställning till folket. Min gamla öfvertygelse vidblifver jag, att Prestens plats, såsom sådan, icke är i Riksförsamlingen för att strida för jordiska intressen. Men jag upprepar dock hvad jag förr en gång yttrat: så länge Presten skall hemma vara Ordförande i Socknestämmor och Kyrko-Råd, Fattigvårds-föreståndare, Attest-utgifvare och Tabell-författare, Kronans Öfvercontrollant vid Mantals-skrifningar och Taxerings-Committéer m. m. m. m., korteligen, så länge han skall vara själen i sin församlings municipal-styrelse, så ser jag icke, hvarföre han ej kan vara likaväl kvalificerad som hvar och en annan, att vara med på allmän Riksdag. Jag har väl läsit ett anförande inom ett annat Stånd, hvaruti man framhåller flere Presters fattigdom i yngre år och deras behof af understöd den tiden de studera, såsom en grund för deras afgjorda oskicklighet till Representant-kallet; men sådant smakar dock allt för mycket af penningedryghet och rikedomshögmod, för att kunna något bevisa. — Om man gör Presten ledig från alla ofvannämnde världsliga

bestyr inom Församlingen, så torde det väl kunna sättas i fråga, huruvida Staten kan få genom andra för bättre köp och med mera samvetsgrannhet samma civila angelägenheter ombesörjda, som nu åligga Kyrkoherdarne. Men det må då blifva en cura posterior för Samhället, att genom en ny Tjensteman få allt detta ombestyrdt. Blifver Presten endast befriad derifrån, så har han icke heller på Riksdag att göra. Men då måste hans bildning och hela hans själs riktning blifva sådan, att ej hans lediga tid användes för annat än det egentligen presterliga. Jag läste en gång i en snillrik mans bref: *För spelande och supande tiondetagare kunna folkets sympathier icke vara särdeles stora.* Och om åhörarna se Presten uppoffra tiden på nöjen och förströelser: på tillsynen af sitt jordbruk och sin hushållning: på privata göromål och sjelftagna världsliga bestyr: om de derjemte se honom liknöjdt och så kort som möjligt göra ifrån sig sina andliga och religiösa förrettningar: — jag säger, om detta någorstädes skulle ega rum, så må man ej undra, om den anmärkning, här af en annan Ledamot blifvit gjord, att Presterna hafva nu mindre förtroende af folket, skulle vara grundad. Jag har icke anfört detta för att klandra. Det har endast blifvit framkalladt af Prosten Ödmanns ofvannämnde ganska eftertänkliga erinran om folkets minskade förtroende till vårt Stånd. Jag medgifver att löningssättet på många ställen dertill bidrager. Jag medgifver ock att den ändelösa sysselsättningen med världsliga bestyr, som i en folkrik församling nästan helt och hållet upptager en Kyrkoherdes tid och krafter, försvagar och förslöar hans andeliga sinne, hvadan han icke uti detta hänseende, som dock är det viktigaste, kan vara för sina åhörare hvad han såsom själasörjare borde vara. Kunde jag hafva det ringaste hopp, att dessa och alla andra Prestens brister skulle kunna afhjelpas genom uppoffring af Preste-Ståndets representationsrätt, så skulle jag med glädje lägga mitt Ja för det nya förslaget, förvissad derom att hafva tillskyndat religion och mensklighet en stor vinning.

Opinionsyttringarne i Tidningarne förtjena ock att tagas i be-

traktande. Huru de tillkommit vet jag icke. Hvarjehanda talas derom. Det vissa är emedlertid, att de finnas der. Och hvad är deras betydelse? De kunna väl svårligen uttrycka någon öfvertygelse om det hvilande grundlags-förslagets förträfflighet, emedan de respective subscribenterna af alla stånd, åldrar och kön väl knappt alla gjort sig reda för resultaten af dess tillämpning. Men de betyda dock ganska mycket. De uttrycka en afgjord och stor obelåtenhet med våra Riksdagar sådana de nu äro, en längtan efter något bättre och en benägenhet att antaga hvad som helst, endast man slipper ur det närvarande oeffterrättlighets-tillståndet. Denna sinnesstämning yttrar sig i tal och skrift från alla håll. Så skrifver en ansedd Pastor af mina Committenter, som sjelf varit Riksdagsman och innehaft rum på Biskops-förslag: "Frågan är: Till hvilka böra Presterna förnämligast hålla sig, till "Adeln eller Folket? Af Adeln ha Presterna aldrig varit gynnade. "Den har icke främjat deras väl. Så långt möjligt varit, har den "kringskurit deras rätt och bästa: (*relata refero*). Det är till Folket Presterna höra: med det är det, som de förnämligast umgås: "af det är det, som de i synnerhet taga sitt uppehålle. Jag inser derföre intet skäl, som kan föranleda Presterna att gå Adels ärende och att skilja sig från Folket. Jag önskade derföre, att "Presterna mera förenade sig med de öfriga Ofrälse-Stånden, än "med Adeln. Mätte Presterna betänka hvad deras frid tillhör! "Adeln må alltså antaga eller förkasta det nya Förslaget; men "klokast handla Presterna, om de förena sig, som sagdt är, med "Folket. Mig enskildt, som gammal man, kan det vara likgiltigt "huru frågan aflöper; men det vore väl om Presterna icke gjorde "sig förhatliga i Folkets ögon. Nu icke någonsin mer ett enda "ord i detta ämne. Jag förtröstar på Guds Försyn. Utan Hans "vilja sker intet. Mätte Han vara med oss såsom Han med våra fäder varit hafver!" Ett annat bref från samme Correspondent uttrycker enahanda tänkesätt från en annan synpunkt. En af de Comministrar, som uppdragit mig att föra deras talan, skrifver sålunda: "Jemte dessa eller egentligen såsom den första och vigti-

"gaste Samhälls-frågan, önskar jag, att den föreslagna Represen-
 "tations-förändringen må gå igenom. Hvarefter man kan vänta,
 "med hopp till Herren, och förbiseende af människors olika syfte-
 "mål, en mängd andra förbättringar. — Emot farhågan att sjelfva
 "religionen och religiositeten skall lida i följd af allmän repre-
 "sentation, kan man hafva en fast förtröstan, att den Allsmäktige
 "sjelf sørjer för Sin sak, och till otrons och Gudlöshetens fram-
 "störtande flod säger: Härintill skall du gå och icke vidare.
 "Hvad månne Preste-Ståndet såsom ett Riks-Stånd uträttat? Hvad
 "uträttat all mensklig makt till att hindra eller tillintetgöra
 "mörkret — till att bibehålla eller föröka ljuset? Männe icke
 "Ljusets, Guds sanne tjenare så väl kunna med sitt af Gud för-
 "lånta ljus, lysa och värma hemma vid sina Församlingar, som
 "vid Riksdagarna, der de mest eller endast äro sysselsatta med
 "verldsliga och för embetet främmande öfverläggningar och dis-
 "ussioner, under det kanske mycket blir försummadt hemma af
 "Församlingens rätta vård och skötsel."

Att äfven motsatta meningar ibland Embetsbröder i min hem-
 ort förspörjas, har Doctor Elfström redan framhållit och jag be-
 strider ingalunda sanningen deraf. Många äro också tveågsne
 och ovissa om hvad som skulle vara bäst för fäderneslandet.
 Men tillvaron af en sådan opinion, som uttrycker ett afgjort
 missnöje med det närvarande och här blifvit framställd, kan icke
 förnekas. Och är den icke grundad? Om Riksdags-machineriets
 tyngd och Riksdagarnas längd är förut taladt. Men hurudana haf-
 va deras resultater varit? Jag vill ej döma deröfver — men be-
 lätenhet hafva de åtminstone icke åstadkommit. Lagstiftning för
 fattigvård, lösdrifveri och brottmål; och fattigdomen, lösdrifveriet
 och brotten tilltaga: Communallagar, som ingen allmän anda kun-
 nat framkalla: en Folkundervisnings-Stadga, som väcker missnöje
 hos dem, hvars bästa den äsyftar: Skråtvång för arbetet och han-
 delsfrihet för öfverflödet; den sednare skadligare än det förra:
 en brännvins-lagstiftning — det uslaste och förderligaste under
 solen: en Tull-lagstiftning, vacklande emellan förbud och frihet,

som sätter den inhemska Industri-idkarens välfärd på spel vid hvarje Riksdag: rörlighet der den ej bordt vara; och motstånd emot förändringar i markegångssättning, tionde-lösen, skattejemkning, Kameral-väsendets förenkling, Domares aflöning, Förlikningscommittéers inrättning m. m. Jag förbigår Statsmedlens anordnande till fängelser, hamnar, canaler m. m. och vill ej yttra mig derom. Creditlagar, sådana som Lösöreköps-Författningen af år 1835, som allmänt anses hafva gifvit dödsstöten åt allt förtroende: Disconternas upprättelse och fall: sedelemissioner och strypningar, begge lika förderfliga: en Realisation, beslutad och lofordad såsom enda medlet att stadga crediten och upplifva näringarne: förespegligen af den stora välsignelse och välmåga, som inrättningen af Privat-Banker i alla landsändar skulle kringsprida. — Realisationen verkställdes: silfverutvexlingen tog fart: ett halft dussin Privat-Banker erhöilo octroy: deras sedlar vunno allmänt förtroende och utspriddes öfver hela landet. — All denna herrlighet har dock icke varat ett tiotal af år, och nu ligga både credit och rörelse i själtåget, och Banco-hvalfven äro snart lika tomma, som folkets fickor. — Om också ett och annat här af kan försvaras, så är skuldregistret ändå nog stort, och kunde lätt förökas. Vore det något hopp, att en Riks-Församling, bildad genom samfälta val, bättre kunde uppfylla Nationens billiga anspråk på goda resultater af kostsamma Riksdagar, så skulle jag i sanning rösta för den nya Vallagen.

Den vigtiga frågan står i dag på en annan punkt än den stod i går. Att Bonde-Ståndet skulle bifalla, var naturligt, ty det nya Förslaget lägger hela Lagstiftnings-makten i dess händer. Att det skedde äfven af Borgare-Ståndet, kan förklaras af dess stora obelåtenhet med det närvarande. Ovisst är dock om detta Högtärade Stånd skulle finna sig mycket bättre belåtet, med det nya, i fall det gick igenom; men hvar och en har tagit för afgjordt att det af Adel och Prester skall afslås. Det är emedlertid nu så, att mera än $\frac{4}{5}$ uti hvarterdera af 2:ne Riks-Stånd hafva obetingadt antagit det hvilande Grundlags-förslaget. Dessa utgöra

Samhällets närande Classer och det egentliga Svenska Folket, samt anses representera Städerna, Bruksrörelsen och hela Allmogén. Pluraliteten af de orepresenterade bifall härtill kan väl också tagas för gifvet. Här af följer alltså, att blott den lilla del af Nationen, som utgöres af Adel och Prester, blir den som afslår. Väl faller nu Förslaget för den ännu grundlagsenliga makten hos ett ringa antal, men som sannolikt förr eller sednare måste lemna den ifrån sig, om ej allmänna tänkesättet får en annan rigtning, hvilket icke är att förmoda. Ty man kan ej, man bör ej förneka, att när man endast fäster afseende på folkmängden, så utgöra Adel och Prester 26,000, Borgare och Ståndspersoner 134,000, Bonde-Ståndet 2,232,000, samt s. k. alle andre 745,000, enligt 1840 års quinquennii-tabeller, hvarest Rikets hela folkmängd är utförd till 3,138,887, och alltså blott $\frac{1}{120}$ tillhörande Adeln och Preste-Ståndet. Men ett sådant förhållande torde också å andra sidan bevisa, att en Representation endast efter folkmängd svårigen kan gifva garantier för en lugn och ändamålsenlig utveckling af alla Samhällets krafter till trefnad och förkofran.

Min villrådighet har ökats — jag erkänner det uppriktigt — i samma mån vi kommit närmare denna afgörande dag. Det vore visserligen lätt att nu vinna popularitet och köpa ögonblickets bifall genom ett *Ja*, om man ock hade aldrig så stor farhåga för det obepröfvade nya, när man ändå vet att det skall falla. Men sådant öfverensstämmer icke med mitt sätt att gå tillväga. Jag bör dock icke dölja mina innersta tankar. Folket har ej alltid blifvit behandladt af de högre Classerna på det sätt som vederbordt. Det har nu lärt känna sin öfvervigt i antal, och dess fordran på en derefter lämpad inflytelse på Lagstiftningen skall icke kunna afvisas. Hvarthän detta, den numerära majoritetens öfvervalde, skall leda, är svårt att inse. Tilläfventyrs skall en Riks-Församling, der ett enda intresse blir allrådande, förete mindre splittringar. Tilläfventyrs skola minoritetens intressen blifva förbisedda eller obetydligt afsedda. Men det kunde ock hända, att den herrskande majoriteten skulle handla mera ädelmodigt än

man tror, sedan den icke mera röner något motstånd. Man kunde till och med tycka, att då Borgare- och Bonde-Stånden utgåra Samhällets närande Classer, böra dessa ensamt eller hufvudsakligast få bestämma om dess angelägenheter: och kunna de så ordna och bestyra om ställningen, att deras näringar gå framåt och vinna förkofran, då är Nationen lyckligast, och då kunna de ock på det bästa sätt aflöna alla sina både Ecclesiastika och Civila Embetsmän. — Och hvad särskildt vårt Stånd angår, skulle man till och med kunna förmoda, att sedan Presternas privilegier blifvit upphäfnade, den kronojord och tionde, de innehafva, blifvit indragen, och de erhålla en nödtorftig lön af Staten, skulle de också blifva befriade från en mängd verldsliga bestyr, samt genom en förändrad ställning sättas i nödvändighet, att mera taga vara på sitt andeliga kall och derigenom vinna en större inflytelse för sin verksamhet till människors omvändelse och bättring. Väl är tidens rigtning materialistisk, men de andeliga behöfven taga ändå förr eller sednare ut sin rätt. Ja, man kunde till och med anse det vara en möjlighet, att, genom det nya Representations-Förslagets antagande, Samhällsutvecklingen skulle få en raskare fart och innan kort medföra en annan tingens ordning, ett helt annat sakernas skick, om hvilket man nu icke kan göra sig föreställning — kanske ett lyckligare, ett bättre, ett ädlare, än som är möjligt på någon annan väg.

Jag har velat anföra äfven detta, för att sjelf icke förbise hvad som synes mig talande för ett bifall. Men då ännu så många äfven samvetsgranna och insigtsfulla män frukta de svåra äfventyr, som skulle kunna uppkomma af det nya, sådant det nu föreslås: att mensklighetens högre religiösa och intellectuella intressen möjligtvis skulle lida, om hela Lagstiftningen öfverlemnades de jure i A'lmogets händer, och att Konungamakten står ensam och blottad för alla folkopinionens vindkast: — då Folkundervisningen icke kommit i gång, ännu mindre burit frukt, och, hvad betänkligast är, röner motstånd af dem, hvilkas väl den äsyftar: — då andra länders erfarenhet icke manar till efterföljd;

ty de demokratiska representations-förändringarne hafva icke motsvarat de förhoppningar man gjorde sig vid deras antagande: — då jag icke kan inse den bevisning man anfört, att Christendomen skulle bjuda antagandet af det nya Förslaget derföre att det utgår från personlighets-principen; ty denna är icke blott den christeliga frihetens utan äfven den ochristeliga sjelfviskheters utgångspunkt: — då jag icke kan förstå löftet: *dem fattigom varder predikadt Evangelium* på ett sådant sätt, som en värd Talare tycktes antyda, att de fattige derföre böra deltaga uti ordnandet af Statens angelägenheter, antingen de förstå dem eller icke: — och slutligen, då jag icke kan öfvervinna mina betänkligheter, måste jag votera *Nej*, om det också skulle bevisa min egen oskicklighet för Representant kallet, och fastän det sker med beklämdt hjerta; ty jag känner vigten af den afgörande stunden och tänker med bekymmer på hvad som komma skall!

Prosten Ekstrand:

En förändring i National-Representationen är den viktigaste och mest genomgripande man kan tänka sig i de lagar, som äro ett vilkor för ett Samhälles bestånd och trefnad. Den kan bereda en Stat många och stora fördelar — ingjuta i dess ådror värme, lif och kraft. Men den kan ock lossa Samhälls-banden — åstadkomma ofärd, upplösning och förstöring. Ingen förändring bör derföre med mera sorgfällighet beredas — mognare öfvervägas, utarbetas och skärskådas. Alla Stats-inrättingars yttersta ändamål är mensklighetens utveckling till de enskiltas möjligen största förkofran i andeligt och lekamligt hänseende. Det måste derföre ligga alla Samfunds-medlemmarne om hjertat, att Samfunds-inrättingarne förbättras och utvecklas till allt större och större fullkomlighet. Detta är föremålet för hvarje Riksförsamlings verksamhet. Men då icke hvarje Samhälls-medlem kan ega lika skicklighet — lika förmåga att medverka till denna utveckling, måste alltid vid bildandet af en Riksförsamling den frågan vara af vikt: *huru sådane personer skola kunna blifva utsedda?*

Att lägga garantien för folk-ombudens bildning och obero-

ende i en Valcensus af 10 R:dr, sådan som det nu varande förslaget uppgifvit, anser jag icke rådligt. Ty icke kan ett egendomsvärde af en sådan obetydlighet gifva någon förmodan derom, att innehafvaren erhållit en uppfostran, som sätter honom i stånd att bildä sig ett eget omdöme i fäderneslandets viktiga allmänna ärender, eller anses såsom någon borgen för en sådan sjelfständighet, som kan kallas otillgänglig för främmande inflytande, — då det icke en gång kan antagas såsom bevis på besutenhet. Dessutom har detta förslag äfven det felet, genom att stadga en annan enhet för beräkningen af rösträtt för större egendomsvärde och en annan för mindre, att härigenom den orättvisa uppkommer, att en egare af en Sockens halfva hemmantal och derutöfver, i kommunala angelägenheter röstande efter detta hemmantal och i samma förhållande bidragande till Socknens allmänna bördor, måste vid politiska gällstämmor se sin rösträtt inskränkt till en obetydlighet.

Denna olikhet i beräkningsgrunden bereder en bestämd öfvervigt åt de mindre jordegarna öfver de större och åt de aldraminsta öfver de mindre inom samma Socken. Och enligt ett sålunda antaget sätt att beräkna rösträtt, kommer emellan särskilda Socknar inom samma Gäll icke öfvervigten att ovillkorligen tillhöra dem, som äro förmögnast och mest befolkade, utan dem, som innehålla den mest sönderdelade egendomen. Emellan Pastora-ter inom samma Härad måste äfven samma orimlighet uppkomma. Med lika eller mindre antal invånare, och med samma eller mindre uppskattningsvärde skulle ett Gäll kunna tillerkännas 40, 50 gånger större rösträtt än det andra, och följakteligen det ena kunna sända ett 4-dubbelt antal Valmän mot det andra, i den händelse de hörde till samma valdistrict. Att äfven den mera sjelfständiga och besutna delen af allmogen skulle härpå förlora, är tydligt. Den större förmögenhet, med hvilken man tänkt sig högre bildning förenad, måste således förlora nästan all betydelse — och detta träffar icke allenast betydligaste delen af Adeln, utan äfven ofrälse egendoms-innehafvare på landet, hvilka

besitta några betydligare hemman. Och ännu större måste denna underlägsenhet blifva genom stadgandet, att om någon har egendomar å flere ställen, måste rösträtt för dem alla beräknas på ett ställe och blott till 6 röster. Att Samhället skulle finnas belåtet med att se nästan alla med större förmögenhet och bildning utslutna från delaktighet i offentliga ärender, har man all anledning att betvifla. I min tanka skulle det icke länge dröja innan man lifligt började inse obilligheten i en Statsförfattning, som hvilade på en sådan röstberäkning. Enligt en sådan röst-tariff skulle de politiska rättigheter, som tillkomma kommunen, icke en gång för alla vara bestämda och gifna, utan undergå beständiga förändringar och omvexlingar genom större egendomars sönderdelning i mindre eller mindres föreningar till större, hvarigenom öfrige hemmans-innehafvares rösträtt skulle antingen blifva en obetydlighet, eller erhålla ett värde, som den förut icke haft, hvaraf äfven en rubbning i förhållande till andra Socknars rösträtt måste blifva en följd. Församlingars betydelse i förhållande till hvarandra skulle på sådant sätt hvarken komma att bero af folkmängd eller uppskattningsvärde. Men utom det att en Sockens röst-antal är i högsta grad tillfälligt och beroende af slumpen, bestämmes det slutliga valets utgång äfven deraf, huru Socknarne till valdistricter sammansättas, hvilket är öfverlemnadt åt en Pröfnings-Committé och hvarigenom röst-antalet Gällen emellan kan undergå betydliga omvexlingar allt efter grundtalet, som för Länet bestämmes såsom norm för att utse en Valman. Anmärkningsvärdt är ock, att de grundsatser, som bestämma valrättens fördelning inom Socknarne, helt och hållet blifvit öfvergifna och förkastade vid bestämmandet af valrättens fördelning emellan Valdistricter och Län. Ty vill man bestämma huru många Representer ett Län eger att välja, beror detta hvarken på de olika Samhälls-classerna eller den vikt och betydelse deras bildning och deras yrken kunna ega för Staten, eller af den olika ställning hvartill den materiella egendomens olika storlek kan föranleda. Det är här individernas antal, qvinnor och barn, myndige eller

omyndige, fattige eller rike, husbönder eller tjenare, redlige medborgare eller brottslingar, som måste läggas till grund för beräkningen. Och att en sådan icke kan blifva för Samhället håtande, torde lätt inses. De mindre befolkade men ofta vidsträcktaste orter skulle således hafva svårt vid att få sina önsknings, sina behof och angelägenheter tolkade och rättvist bedömda. Att redogöra för en Orts behof, och kunna med säkerhet bedöma dess befolknings karakter, graden af dess bildning och andra förhållanden, fordrar en närmare lokal-kännedom, än som kan tillskrifvas en enda eller några få, i synnerhet om districtet, som representeras, är något vidsträckt, hvilket ofta är förhållandet med de minst folkrike. Men att förslaget icke fästat synnerligt afseende på denna närmare lokal-kännedom, är tydligt deraf, att Riksdagsman icke en gång behöfver tillhöra det Län, som representeras. Att städernas valrätt icke i anseende till Rikets öfrige innevånare blifvit riktigt proportionerad, är äfven något, som icke alldeles bör förbises. För öfrigt hafva deras invånare blifvit förunnade rättigheten att genom directa val utse Riksdagsmän, då många Fabricanter på landet samt hela lägre Domare-Corpsen och många andra på landet bosatte Tjenstemän endast blifvit berättigade att utse valmän, hvarföre de med sina röster kunna på Representationens sammansättning inverka föga mera än till hälften mot deras i staden boende vederlikar.

För öfrigt kan mot förslaget, så vidt det afser Städernas rösträtt, med skäl anmärkas, att då Städernas indelning i Val-districter blifvit uppgjord efter helt olika grunder än landsbygdens, måste häraf följa, att en stadsbo med landegendom måste komma att för denna utöfva en rösträtt, som hvarken är beräknad efter samma grund, eller i sig sjelf eger lika värde eller utöfvas efter samma valrätt med den han åtnjuter för sin egendom i staden och med hvilken denna måste till en summa sammanräknas. Förslaget antager således i denna del, att storheter af olika slag skulle kunna adderas, skulle kunna tänkas som utgörande en summa, hvilket äfven skolgossen inser vara en orimlighet.

Äfven inses utan svårighet, att då Borgerskapet i Städerna måste dela valrätten med en mängd nya classer, måste dess ursprungliga representations-rätt till betydlig del gå förlorad, hvarigenom det hitintills emellan Städerna vanliga förhållandet rubbas i ganska väsendtlig mån, så att somliga Städer komma att erhålla dubbel rösträtt mot förut, då andra deremot erhålla en många gånger mindre. I kraft af den för Städerna fastställda census kommer också en icke obetydlig mängd af Borgare-Ståndets medlemmar att fråntagas en Riksdagsmanna-rätt, som de för närvarande ega, och Ståndet beröfvas den proportion i röst-beräkningen, som nu finnes och svarar mot dess deltagande i allmänna bördor. Och ehuru de industriella classerne gifva Städerna sitt välstånd och betydelse, måste likväl husegare och innehafvare af stadsjord vid valen få öfvervigt, i samma mån betydligare, som värdet af hvarje fastighet och jordstycke är ringa. För öfrigt torde äfven böra erinras, att då rösträtt för borgerligt yrke icke kan utrönas utan genom idkarens egen uppgift, måste den besynnerlighet inträffa, att vissa Samhälls-medlemmar sjelfve skulle kunna för sig bestämma måttet af politiska rättigheter.

Att den genom förslaget åt Embetsmän inrymde rösträtt icke heller är af värde eller betydenhet, är lätt att finna; ty eftersom de äro i anseende till andra Samhällsclasser föga talrika, måste detta värde, ehurudant det än må anses, genom de samfälta valen undergå en minskning, som betager det den största delen af sin betydelse. I synnerhet måste på landet, der Embetsmännen äro spridde öfver vidsträckta Districter, deras röster ännu mera komma att verka obetydligt och försvinna ibland mängdens. Isynnerhet skulle Presterna se sin rösträtt nästan helt och hållet tillintetgjord. I följe hvaraf, och då Statens högste Embetsmän, som äro hedrade med förtroende-poster, blifvit nekade representations-rätt, den högre bildningen icke skulle kunna på behandlingen af Statens viktigare angelägenheter utöfva det inflytande, som man i andra constitutionella Stater varit angelägen om att på allt möjligt sätt begagna.

De garantier för stadgade tänkesätt och erfarenhet, som hemtas från den i förslaget bestämda åldern, äro icke heller af synnerlig tillförlitlighet, då denna blifvit bestämd till 21 år för väljande och 25 år för valbare. I alla andra Constitutionella Stater har man för politiska rättigheter fordrat en mognare ålder. Till ock med i Norrige är 25 år bestämda såsom vilkor för valrättighet och 30 såsom vilkor för valbarhet. Att en yngling vid några och tjugo år icke kan alltid hafva den stadga i tänkessätt, den sakkännedom och den erfarenhet, som fordras för värden af Samhällets viktigaste angelägenheter, kan antagas såsom i allmänhet gifvet. Väl eger Bonde-Ståndets Ledamöter nu rätt att välja sina Fullmäktige vid 21 års ålder, men häraf följer icke att den kan utan olägenhet utvidgas till valgrund för hela Samhället. Dessa och andra brister, som den opartiske och lugne granskaren utan möda upptäcker i det nu ifrågavarande Representations-förslaget, äro ock till olycka sådana att de vidröra grunderna till sjelfva det för valrättens utöfning uppgjorda systemet, och kunna icke, hvilket jag åtminstone skulle hafva önskat, afhjelpas med några blott partiella förändringar. Jag kan derföre icke utan åsidosättande af de pligter, jag anser mig skyldig min Konung och mitt Fädernesland, detta förslag i den form det nu eger till alla delar gilla och godkänna. Det närvarande representations-sättets ändamålsenlighet ämnar jag icke försvara. Det kan vara tid att det förändras, förbättras och omskapas eller att man sätter något annat i stället, som är bättre, och för detta bättre anser jag inga uppoffringar för stora. För detta vill äfven jag af alla krafter arbeta. Jag önskar en Statsförfattning, som kan bereda mitt lands lycka och välstånd, icke en som jag inser skulle bereda dess ofärd. Jag har ingen förkärlek för annat än för det rätta. För bibehållande af Presterskapets representations-rätt skulle många, icke för Ståndet sjelf, utan för Nationen viktiga skäl kunna anföras. Men icke ser jag någon våda uti att denna representations-rätt behörigen inskränkes och förminskas. Att mensklighetens högre idéella intressen skola inom en Riksförsamling, huru

den än organiseras, finna försvarare, är min innerliga och glada öfvertygelse. Kyrkans intresse är något annat än det synliga — det är inga förändringar underkastadt — det är det bestående. När Statsförfattningar och Constitutioner sönderkrossas den ena efter den andra — lefver likväl menskligheten och de, som gjort sig förtjente af den.

Häri instämde Prosten *Ahlstrand*.

Biskop *Agardh*:

Aldrig har Preste-Ståndet under utöfvandet af dess Riksdagsmannakall varit i en svårare belägenhet än vid närvarande fråga, ställdt, såsom det är, å ena sidan emellan sin böjelse, ja sin djupt kända pligt, att gå önskningarne hos de af sina Med-Stånd till mötes, hvilka stå Preste-Ståndet närmast, och på hvilkas kärlek och förtroende hela dess verksamhet beror, och å andra sidan dess egen öfvertygelse, grundad, jag är förvissad derom, ingalunda på begäret att bibehålla världsliga rättigheter, utan på fruktan, att det heligaste på jorden, det, hvars evigt brinnande låga det är satt att vårda och bevaka: religionen, upplysningen, bildningen skulle kunna genom det steg, som af detsamma nu fordras, äfventyras.

Hvad har väl det närvarande Preste-Ståndet att förlora för sina personer genom den föreslagna förändringen? Intet. Får det icke behålla alla sina öfriga rättigheter, och om man än skulle, sedan förslaget blifvit antaget, vilja minska dess löner, eller äfven indraga dem, ja till och med slutligen upphäfva allt Presterskap, såsom det förut skett i ett annat land, så kunde dock under en lugn öfvergång till det nya Statsskicket de nuvarande Presterne, till följe af deras fullmakter, icke förlora sina innehafvande världsliga förmåner; ja, om fäderneslandet, vid branten af sin undergång, fordrade offret äfven af dessa, skulle måhända de flesta ibland oss icke tveka att nedlägga dem vid foten af dess altare. Det är således något helt annat, än de *materiella* förmånerna, som afhåller Preste-Ståndet att antaga det tänkvärda, det genomgripande, det allt ombildande Förslag, hvaröfver det nu skall yttra sig.

Hvilket är då detta andra? Hvilka äro då de brister, som

egentligen göra för oss detta förslag oantagligt? I denna allvarliga stund, den allvarligaste af mitt offentliga lif, vill äfven jag framlägga de skäl, som härvid hafva bundit mig.

De äro egentligen tvänne.

Det första är att detta förslag icke lemnar några garantier för den Bibliska religionens bestånd och bevarande i vårt land. Ingen känner bättre än detta Stånd, hvilka fiender uppstått emot densamma i senare tider inom och utom Kyrkan; pietismen eller läseriet på den ena sidan, rationalismen på den andra, mysticismen på den tredje, och naturalismen eller fritänkeriet på den fjerde. Föreställ oss vårt land fritt öfverlemnadt åt dessa fienders anfall; Församlingen splittrad, ur hopen uppträdande Predikanter, eller predikosjuka qvinnor antagna till folkets Lärare och Ledare, Kyrkan förklarad onödigt, Bibeln förklarad för en mensklig bok, Christendomen för ett blott öfvergående moment i mensklighetens stigande till upplysning och fullkomlighet. Allt detta är icke omöjligt; ty en stor del deraf har en gång inträffat i ett annat land, och en annan del deraf är icke okänt inom vårt eget. Hvilken framtid i sådant fall för det ädla Svenska folket! hvilken förvirring, hvilken undergång! Emot allt detta lemnar oss, så vidt jag ej misstager mig, den *närvarande* Statsförfattningen säkra garantier. Men borttag dessa, hvilka garantier äro derföre i det nya satta i stället?

Den andra hufvudbristen i detta förslag är, att detsamma icke är Europeiskt, att det icke uppfattat den Europeiska närvarande utvecklingen, att det i sjelfva verket icke utgör en fläkt af tidens ande. Hela det närvarande Europeiska sträfvandet går nemligen ut på att upplyfta medelclassen, som motsvarar det forna Borgare-Ståndet, till den högsta politiska betydighet, till det mäktigaste element i Staten. Det representerar nemligen icke allenast den största materiella kraften, den, genom hvilken nationens yttre politiska bestånd är försäkradt, utan det representerar tillika upplysningen, bildningen, civilisationen. Men riktningen i det närvarande förslaget är alldeles motsatt denna tendens. Ty det bort-

tager hela medelclassens betydenhet, och om det än gifver den samma ett rum i den blifvande Riksförsamlingen, och sålunda erkänner sjelfva den Europeiska principen, så är detta likväl allt för obetydligt, och den motståndskraft, som derigenom kan uppkomma, allt för svag för att kunna gifva öfvervigt åt idéerna, åt civilisationen, ja åt sjelfva frihetens utveckling.

Dessa äro de två skäl, på hvilka jag finner mig tvungen att förkasta detta förslag. Men deremot förklarar jag, att jag skall utan saknad offra icke allenast sjelfskrifvenheten, ty det är en obetydlighet, men äfven den närvarande Ståndsfördelningen, om Nationen fordrar det, om i ett följande förslag dessa båda brister afhjelpas, om ett sådant förslag å ena sidan verkligen blifver ett uttryck af den närvarande tidens sträfvande samt uppfattar den sannt Europeiska idén, och å den andra om det, emot borttagande af Preste-Ståndet såsom Stånd, lemnar säkra garantier för den Bibliska religionens bestånd, för bevarandet af den lära, som i vårt land blifvit införd genom Gustaf Wasas vishet, och beseglad genom Gustaf Adolfs blod.

Biskop Hallström:

Discussionen är redan alltför vidlyftig, och ändock, kunde man säga, utan ändamål förspild, enär deraf icke vill bero hvarken målets utgång i det hela, ej eller ens Preste-Ståndets särskilda beslut i den stora frågan. Jag vill enkelt tillkänagifva, att under tiden från sistlidne Riksdag icke hos mig föregått någon förändring i de tänkesätt, som jag då med större utförlighet yttrade, dels genom reservationer afgifna vid Utskottets Betänkanden, dels äfven till Högst. Ståndets Protokoll. Någon frestelse har icke eller påkommit mig utifrån genom de så kallade opinionsyttringarne. Såsom jag förmenar, uttalar sig först i dessa dagar Folkets opinion i rena tillståndiga former å Riks-Ståndens samlingsrum. Men då den sålunda på behörig väg, och efter ämnets sorgfälliga skärskådande framträder, huru kunde den, derest icke vårt Statsskick skall gifvas till spillo och för framtiden på lika vis blottställas vid hvarje vigtig samhällsangelägenhet, göra sig be-

roende af dessa lösliga tycken, hvilka, utan att ens ega något rotfäste i ett i någon mån utbildadt communal-väsende, gifvit sig likväl luft i förevarande fråga om Representationens ombildning. Jag kan desto mindre hos dem upptäcka någon liknelse af giltiga motiver, som de fastmer synas mig af sig sjelfva sönderbrista, och måste underkännas af en hvar, som, i och med uppdraget att vara ett fritt Folks Representant, känner och erkänner sin förbindelse att vara och hålla sig fri från all annan bestämningsgrund än den egna inre öfvertygelsen. Detta Representationens oberoende eger ju sin rättmätiga helgd, äfven under andra förhållanden? Så, för exempel, innehar jag denna Riksdag min plats bland Preste-Ståndet, icke i följd af Stifts-Bröders val, utan genom Konungens kallelse; men icke tyder jag så denna nådiga kallelse, som skulle den vilja ålägga mig, att utan eget fritt bepröfvande främja och understödja de framställningar eller propositioner, som kunna af Konungen göras till Rikets Ständer. Den förbindelsen erkänner jag, nu såsom fordom, att följa hvad efter min öfvertygelse är rätt och sannt.

Talare hafva här uppträdt och förklarat sig vara nära nog tvehogsne, eller till hälften benägne för det hvilande förslaget, likasom vore menniskorätt och menniskovärde der mera gynsamt afsedde. Det är sannt, valrätten har blifvit till flere medlemmar af Samhället utsträckt: — men har det och skett i ett jemnt och billigt, i ett visligt och med Statens ändamål öfverensslämnande förhållande? Är icke deremot att anmärka, att andre, icke få medborgare beröfvas hvad de i detta afseende för närvarande innehafva? Och i det hela, låter sig väl förneka, att den politiska verksamhet, som sålunda skulle komma att blifva folkets tillhörighet, både igenom den vida utsträckningen af en gemensam rösträttighet, och det medelbara valsättet så i sjelfva verket förringas och kringskäres, att den sjunker ned till en obetydlighet och kan icke sättas i något högt värde? — Med begärlighet lyssnar tidehvarfvets egoism till allt det, som ordas om personlighetens rätt: och denna rätt skall jemväl, efter hvad förebares,

vara den innersta fördolda grundvalen till den föreslagna ombyggnaden. Men huru har väl den uppgifna principen blifvit genomförd? Huru låter den genomföra sig? Tänkare finnas ju, som rentaf förklara samma princip vara ett tomt prat. — Dock, om omdömet häröfver utfaller olika, borde man likväl lätt för- ena sig derom, att menniskorätt och menniskovärde icke blifvit synnerligen uppskattade, enär det är lemnadt åt en blind tillfällighet att bestämma, om icke i *ett* Gäll några få röster skola, i följd af grundtalets beskaffenhet samt andra omständigheter, (§§. 19 och 21) vara af lika betydenhet, som i ett annat ett mångdubbelt antal, 20 röster gälla t. ex. lika med 119: eller då en och samma politiska makt skall å ena valorten utöfvas af ett mindre, å den andra af ett större antal utsedde Valmän: eller då den ökade inflytelse och vig, man velat vid valet tillerkänna de medborgare, som på grund af en större förmögenhet anses böra hysa ett lifligare intresse för Samhällets väl, befines vid närmare påseende och i lyckligaste fall icke innebära annat, än att Valmännens antal från Gället förökas, hvaremot åter hvarje Valmans inverkan på utgången af sjelfva valet i motsvarande mån förminskas: eller då ett lika missöde drabbar bildningens kategori, om den tillika ur någon annan grund, vare sig enskilt förmögenhet, eller innehafvande boställe, eger att afgifva en röst. En motsä- gelse, åt hvilken oveld och billighet icke lära gifva sitt förord, vill det äfvenväl vara, att medan privilegier i öfrigt utplånas, tillskapas ett nytt privilegium, i kraft hvaraf en enda Stad med tillhörande district skulle undantagsvis ega sig förbehållet, att i *ett* val utse flere Riksdagsmän. Och de flere lyten och brister, som vidlåda förslaget, männe ett öfverseende kommer dem billi- gen till godo, i och med den erinran att samma lyten äro annor- städes i verlden till finnandes, måhända der ganska tryckande, eller äfven under helt andra och främmande förhållanden!

Förslaget har icke varit föremål för en fullständig, genom- gripande granskning. Under förlidne Riksmöte fästade sig gransk- ningen förnämligast vid hufvudgrunderna, som af 3:ne Riks-Stånd

förkastades med den endrägt och samstämmighet, som bordt vid sjelfva roten afskära all förhoppning om framgång. Den öfverbyggnad, som man icke desto mindre sökte att deröfver uppdraga på ett i flere hänseenden lagstridigt sätt — jag åberopar Preste-Ståndets Protokoll för den 17 April 1841 — kunde icke bevärdigas med ett närmare besigtigande. Det förbjöds af ingen ting mindre, än Grundlagens helgd. — Det oaktadt har förslaget vunnit en flerfaldig uppmärksamhet, och i enskilt väg blifvit taget under bepröfvande på ett lika sakrikt, som förtjenstfullt sätt, icke dock så omfattande, att ej en riklig efterskörd kunde ännu vara att upphemta. Skulle vi steg för steg, §. för §., genomgå det ombildande arbetet, och anmärka alla der framträdande lyten, besynnerligheter, motstridiga och irrationella förhållanden, vårt Canzli, rådes jag, skulle erhålla en nog vidlyftig registratur. Men saken har för en och hvar sina stora obehag. Sedan den blifvit behandlad, så att säga, i stort, sedan man skärskådat förslagets väsendtligaste utgångspunkter, dess allmänna grund atser och syften, så skulle granskningen nu föranlätas nedstiga till det enskilda och minutieusa, samt derigenom löpa alltmer fara, att bära liknelse af det, som kunde vara härflutet af ett lågt klanderbegär. För min del afhåller jag mig derifrån desto heldre, som undseende ju bör hafvas med den fallne.

Förslaget har redan fallit i ett Stånd. Men tillfredsställd och försonad är icke derigenom den Nemesis, som, älskande hofsamhet och måtta, aldrig vänder åter att bestraffa de dödligas öfverdåd. Äfven här hotar ett lika öde: — allt bär derom nogsamt vittnesbörd: — och Preste-Ståndet kan ej annorlunda förfara: hvarken lättsinnigt ombyta tänkesätt, ej eller obetänksamt gifva åt en blind tillfällighet till spillo de dyraste intressen: Kyrkans, Bildningens, Fäderneslandets.

Då jag i allmänhet åberopar hvad jag vid sistlidne Riksdag i ämnet yttrade, må jag likväl i korthet angifva de förnämsta synpunkter, hvarifrån jag hemtat bestämningsgrunderna för mitt votum.

Jag ogillar och förkastar Förslaget, emedan det söker till-skapa och åstadkomma en Samhällsförfattning, som är alldeles främ-mande för våra seder och vanor, våra inrättningar och lagar, våra häfdvunna sociala förhållanden och minnen, hela vårt förflutna samhällslif och vår närvarande nationalbildning.

Jag ogillar och förkastar Förslaget, emedan det vill införa ett valsätt, som med sitt oundgängliga tillbehör af en alltid irra-tionell, blott godtycklig, valcensus innehåller fröet till oändliga tvister, och då det redan inom andra länder, der det förekommer mig egentligen i skepnaden af en nödfallsvi vidtagen utväg, vi-sat sig förbundet med politiska vådor och corruption, skulle det här, såsom mig synes, desto mer äfventyra att utfalla förväntat, illusoriskt och förderfligt, som den åsyftade politiska inflytelsen måste, i följd både af rösträttens medelbara utöfning genom Val-män och dess utsträckning till den talrikare massan, förvandla sig för mängden till en tom skugga utan verklighet, en leksak utan särdeles värde.

Jag ogillar och förkastar Förslaget, emedan det förlägger tyngden och ansvaret af Nationens hela politiska verksamhet för-nämligast på den mindre förmögenheten, som dock icke förmår uppbära en sådan tyngd och ett så dyrt ansvar. Oförnekligen är Staten, på hvilken utvecklingsgrad eller hvarhelst den befinnes, en bildningens frukt: och dess talan synes fördenskull i främsta rummet tillkomma de bildade Classerna, såsom dess sannskyldiga målsmän, hvilka ock svårligen kunna undgå att i sjelfva ordnin-gens namn hysa ett så beskaffadt anspråk. Men i förevarande förslag finnes ingen bestämmelse som uttrycker, att Samhället verkligen vill åt bildningen tillförsäkra och upprymma en gifven obestridlig sfer af politisk verksamhet.

Jag ogillar och förkastar Förslaget, emedan det, i grund af sistberörde förhållande, jemväl försvagar Konungamakten. Den kan icke allena bestå under en fortfarande gäsning af de mest stridiga tycken, meningar och åsigter. De stillas icke mer än för ögonblicket, än mindre ordnas, af det väldiga, men dock i läng-

den icke tillförlitliga förbindningsmedel, som benämnes Folkets kärlek, hvilken ju, såsom all känsla, så lätt fördunstar och ej sällan begär att smekas tillbaka. Thronen behöfver fastare stöd inom verklighetens värld, och i sådant afseende har man gemenskapen velat anlita börd och förmögenhet; men allt mera röjer sig i våra dagar att de prunka med ett falskt sken. Långt ifrån att lemna ett betryggande värn, synas de själfva derutaf i behof. Sjunker icke oförmärkt allt mer den enas sol i sin nedergång? Och hvem vill af tidens mångtydiga tecken vara för visso försäkrad, att ej den andras afton kunde tidigare inbryta. Den sanna Aristokratien är enligt en evig, oförgånglig ordning, människans moraliska och intelligenta kraft eller den sannskyldiga bildningen, åt hvilken äfven makten är beskärd. Det är bildningen, som förmår beherrska sig själf, icke hänföres utaf ögonblickets kraf, fattar Samhällets ändamål, mäktar skåda in i framtiden och öfver det förvirrade sprida reda och ljus. Men der ett dylikt biträde skulle möjligen inom Representationen komma att saknas, eller endast tillfälligtvis förefinnas, der är, under Samhällets uppenbara vådor, Konungamakten icke mindre blottställd.

Prosten *Lundblad* och Professor *Selander* instämde med Biskop Hallström.

Prosten *Thudén*:

För att icke ytterligare förlänga denna redan nog långa discussion, anhåller jag nu endast få förena mig med Biskop Hallström i de af honom framställda åsikter rörande det nu ifrågavarande Representationens-förslaget. Dessa åsikter delades äfven af mig vid sistl. Riksdag, och jag har sedan icke fannit anledning frånträda min derom då yttrade öfvertygelse. Denna är alltså densamma nu, som den var för snart fyra år sedan, och sådan den då på detta rum enkelt och okonstladt framställdes. Jag erkänner ännu, som då, öppet behofvet af en förändring i våra representativa former, och önskar ingenting uppriktigare, än att den snart kunde på ett ändamålsenligt sätt tillvägbringas. Men huruvida det förevarande förslaget motsvarar Nationens billiga anspråk

på en sådan förändring, derom tillåter jag mig ännu hysa samma tvifvel, som förr; och dessa tvifvel hafva hos mig blifvit framkallade såväl i afseende på sjelfva principen, hvarpå den nya Val-lagen stöder sig, som i afseende på dess tillämpning i detaljerna. — Visserligen synes den allmänna opinionen högt hafva uttalat sig rörande den nu föreslagna förändringen; men har den ock dervid rätt insett och bedömt landets verkliga och sanna intresse? Hade jag derom kunnat öfvertyga mig, skulle jag i sanning icke hafva blifvit den siste att deruti instämma. Inga så kallade Stånds- eller enskilda intressen, hvilka som helst, skulle derifrån hafva kunnat afhålla mig; ty jag erkänner dessa vara af en allt för ringa betydighet, och af en allt för underordnad beskaffenhet, för att icke gerna och villigt böra uppoffras, om ett högre, allmännare intresse derigenom kunde främjas. Men fordras denna uppoffring, utan att de möjligen säkraste garantier lemnas derför, att det åsyftade högre ändamålet dermed vinnes, då bör fosterlandsvännen icke stå tvekande i valet mellan bibehållandet af det gamla bepröfvade och antagandet af det nya oförsökta, intilldess sådana garantier kunna gifvas i ett nytt Representationsombildnings-förslag. Att de icke blifvit gifna i det nu hvilande, ehuru många förtjenster det i öfrigt må anses ega, synes mig tydligt, och har äfven af flere Talare blifvit ådagalagdt med skäl, som icke så lätt torde kunna vederläggas. — Att åter nu antaga det, under förutsättning, dels att något bättre icke kan, under närvarande förhållanden, åstadkommas, dels att de brister, som tämmeligen allmänt erkännas deruti förefinnas, lätt framdeles skulle kunna afhjelpas, anser jag å ena sidan allt för mycket misströstande och å den andra allt för mycket lättroget. För egen del misströstar jag snarare om det senare, än om det förra, ehuru jag måste medgifva, att tiden för en mera allmänt önskad reform för närvarande är mindre gynnande, än den var, när frågan af sistlidne Riksdags Constitutions-Utskott först började behandlas. — Det sannt och varaktigt goda mognar långsamt, och ett Folk, som i constitutionelt afseende icke befinner sig i den olyck-

liga belägenhet, att det, för att icke aldeles sjunka, behöfver till sin räddning fatta det första bräckliga stöd, som erbjuder sig, bör i min tanka framgå med varsamma steg på reformernas bana, för att icke få skäl ångra ett förhastande. Den tid torde dock icke vara så aflägsen, som mången kanske föreställer sig, då de nu stridiga opinionerna kunna förenas, om de, med blicken skarpt fäst endast på allmänt väl, så småningom närma sig intill hvarandra i ömsesidigt billiga concessioner. Detta utgör åtminstone ett mål för fosterlandsvännens gladaste förhoppningar, emedan det är enda villkoret för möjligheten att på ett tillfredsställande sätt lösa problemet om införandet af ett förbättrade Stats-skick.

Biskop Holmström:

Äfven jag kan inskränka mig till att blott åberopa hvad jag under discussionen öfver detta ämne vid sistförflutne Riksdag anförde. Jag har alltid funnit förslaget olämpligt och oantagligt både i anseende till de grunder, hvarpå det är byggt, och deras tillämpning, och jag skulle högligen beklaga mitt fädernesland, om icke ett bättre förslag till förbättring af National-Representationen kunde på fredlig väg åstadkommas. Hvad för öfrigt angår den insinuation, att ett Nej till närvarande förslag skulle innebära en obenägenhet mot all reform, så är detta en af de många orättvisor, som man måste tåligt bära, genom handling mer än genom ord vederlägga, och till tröst hvaremot jag icke har något bättre att anföra än den Latinska sentensen: *Pluris mea mihi conscientia est, quam hominum sermo.*

Prosten Stenhammar:

Enligt grundlagens uttryckliga anvisning, kunde jag i röstningen öfver det hvilande förslaget till Svenska Representationens ombildning, utan förebräelse, låta min mening tydas af den tysta voterings-sedeln. Ty skälen till den röst jag afgifver, menar jag mig tillräckligt hafva framlagt i tvenne yttranden till det Hög. Ståndets Protokoll vid förlidna Riksmötet, hvilka jag nu åberopar. Förslagets ohjelplighet, både till grunder och form, har i går och i dag blifvit så klart ådagalagd af många Talare, att ingen tillvitelse hvarken

för lättsinnighet eller egensinnighet borde vara att befara, om man också nu, utan all redovisning, lade sitt *Nej* i voterings-urnan. Den föreslagna Vallagen kan aldrig i lugna tider vinna Svenska Folkets bifall. Dess antagande förutsätter en rubbning af Samhällsförhållanderna, genom hvilken bestående rättigheter hade blifvit för-satta utom lagen.

Men af mången särskild anledning känner jag mig likväl oppfordrad till en öppen förklaring, att jag i röstningen lägger ett *Nej* af allt mitt hjerta, och med samma öfvertygelse orubbad, som jag hyste och yttrade under öfverläggningarne vid förra Riksdagen, att jag — utan allt klander af andras olika, visserligen icke mindre redliga mening — blott genom ett sådant vägrande svar anser mig i denna fråga rätt kunna fullgöra min trohetspligt mot Konungen och Fäderneslandet. Att hoppas fördragsamhet med denna öfvertygelse, vet jag ganska väl nu vara fruktlöst, sedan den domen en gång blifvit fälld, att all obenägenhet mot det föreslagna ombildnings-försöket härleder sig utur ett blindt Kast- och Ståndsintresse. Mot det liberala oväsendets illiberalitet gifves då intet annat värn än tålmod. Också ämnar jag icke nu, för att vinna någon mildring i utslaget, buga mig för de dömande med betygelser om min benägenhet att bifalla de gamla formernas förbättring, så långt en sådan benägenhet låter sig förena med Svenska tänkesätt. Jag ser mig ej hafva råd att i förväg gifva något på hand, när anspråken oförtäckt förklara, att de ej låta sig nöja med mindre än *allt*. Jag tänker att sedan de försökt sig i hvarjehanda omöjligheter, kommer den rätta tiden till medgifvanden när sansning och billighet återvändt. Skulle den komma redan under detta Riksmöte, skall jag veta att då — liksom i dag — i mitt innersta väga de heliga förbindelser, som närmare och fjärmare fästa mig vid Fäderneslandet, och rådfråga dem. Man borde dock icke söka dölja för Svenska Folket, att den föreslagna ombildningen äsyftar att för-sätta Konungamakten i en helt förändrad, försvagad ställning till Representationen, och således innebär en brådstörtande omhvälfning af Svenska Statsförfattningen, i hvilken de högsta fosterländ-

ska intressen skulle äfventyras och många medborgerliga rättigheter blottställas för egennyttans ingrepp. Om så icke vore, kunde väl ett fridälskande sinne frestas att våga det största möjliga offer, för att lugna den i många eldigare sinnen uppväckta lystnaden efter nya Statsformer, af hvilka de lofva sig ett nytt lycksalighetens tidehvarf. Men den eftergifvenhet, som låter bestämma sig af någon annan makt än förnuftets och sanningens, är framför allt i det offentliga lifvet förderflig. Der gäller både för den ene och andre af dem, som på högre eller lägre ståndpunkt skola vårda Sambällsförfattningen, att svaghet går före fall. När det *formella* af Representationens sammansättning skall bestämmas, må en allmän önskan förtjena uppmärksamhet, så vidt denna önskan icke uppenbart eller förtäckt ledes af begäret att rubba den jemnavigt mellan Regeringsmakten och Representationen, som utgör det constitutionella Sambällsskickets villkor. Men fordrar en föregifven allmän opinion, att den *nationella* grundvalen för representationssättet på en gång skall upprivas, så påkallar den en politisk omhvälfning, och dess fordringar få icke då medgifvas, änskönt de i den blinda exaltationens välmening yttrade sig aldrig så högljadt.

Det är likväl en sådan hängifvenhet under opinionens myndighet man nu synes äska af Representanten. Personlighets-principens inflytelse här, såsom det vill synas, hos många redan utplånat sjelfva begreppet om Representantens kall. Endast af en sådan begreppets förvirring kan det förklaras, då man tillerkänner Representanten rätt att, utan afseende på det samhällsintresse, hvars ombud han är, följa sitt eget personliga godtycke, och förtörnas öfver hans obenägenhet att taga förhållnings-ordres af den ögonblickets hänförelse i sinnena, som sjelf är ett verk af trägen bearbetning, och måste verka desto mer afskräckande på Sambällsordningens vänner, ju mera omildt och hotande den framträder. Grundlagen af 1810 är icke ännu afskaffad; den utgör ännu Svenska Representantens enda rättesnöre. Huru än andra må betrakta sitt kall, men jag har ej blifvit bemyndigad att bortskänka någon,

af Grundlagen tillerkänd, politisk rätt. Jag förer också deras talan, hvilkas ombud jag har den äran att vara, med den lugnande känslan, att deras sak tillika är fäderneslandets. Ty jag tror att de aldrig kunna, utan att förråda sin pligt, bortskänka denna politiska rätt — änskönt jag medgifver, att den skulle kunna under en förändrad form utöfvas. Jag tror, såsom en hädangången Ledamot af detta Stånd vid förra Riksmötet yttrade, att "vi få icke vika — ty vi sitta här icke för enskilda eller låga, skiftande intressen, utan för mensklighetens, samhällets högsta, eviga". Vill man gifva detta tänkesätt namn af Kast-intresse, så kan skammen deraf gerna fördragas. Från hvarje annat intresse, som verkligen förtjenade detta namn, emedan det väcktes af begäret att åt sina efterkommande bevara yttre fördelar, känner jag mig fullkomligt fri. Jag vet sannerligen icke om jag ens skulle önska att se någon af mina barn tillhöra ett Stånd, öfver hvilket en så oblid och hård förkastelsedom afkunnas af dem, som försäkra sig vara det allmänna tänkesättets målsmän. Inom våra enskilda lefnadskretsar lär vi väl ingen bland oss saknat talrika bevis af folkets förtroende. Men vore det verkligen så, som jag här i denna stund hört yrkas, att Preste-Ståndet skall nödgas köpa detta förtroende med offret af sin öfvertygelse, så må väl de, som äro mitt hjerta närmast, på någon annan-gagnande plats inom fäderneslandet finna bröd utan vanära. Att i den omröstning, som här skall företagas, frågan är om något enskildt Stånds-anspråk, kan också endast af partisinnets vrånga misstyndning påstås. Frågan är uppenbart om hvarje Svensk mans rätt till ett af lagbunden frihet mot folkrya och anarki fredadt fädernesland — och ingen omild dom, inga förespeglingar af det tongifvandes bifall och gunst, lära då förmå någon af dem, åt hvilka Grundlagen uppdragit ombudskapet för Svenska folket, att vika ett steg från sin öfvertygelse.

Och just detta kände jag mig uppfordrad att öppet utsäga, då jag begärde ordet, emedan man synes vilja förneka eller glömma det: den röst, Representanten afgifver, är icke den enskilda personlighetens röst allena — det är en röst utur folket. Med trygghet

och tillfredsställelse känner jag, att jag nu, i denna fäderneslandets viktiga angelägenhet, talar och röstar icke blott för mig sjelf — icke eller blott för medlemmarne af mitt Stånd — utan för den stora pluraliteten af välsinnade medborgare i hembygden. De, som mellan Riksdagarna tagit hand om reformen af vårt Statsskick och förklarat sig för folkviljans offentliga organer, hafva väl gjort allt hvad de förmått, för att gifva det allmänna tänkesättet en gynsam rigtning för detta förslag till Representationens omskapelse. Jag är öfvertygad, att reform-nitet vid förra Riksdagen, som lemnade oss detta förslag i arf, icke anade huru de, som synas vilja lefva och nära sig på tvedrägt, skulle begagna sig deraf — ehuru varningar ej sparades. Men inom kretsen af min närmare omgifning har detta bemödande icke rönt någon synnerlig framgång. Dunkla, outredda önskningsar hafva kunnat väckas hos någon, som godtroget lyssnat till locktonerna om minskade bördor och ökad inflytelse på andra Samhällsclassers bekostnad. Utan egen pröfning af förslaget hufvudsystning och enskilda bestämmelser, har tilläfventyrs en eller annan lifligt uppfattat den genomgripande ombildningens *förespeglade* mål, alla medborgares jemlikhet i politiska rättigheter. Men så snart de tagit någon kännedom om förslagets innehåll, hafva de ock insett huru illa det uppfyller dessa vackra löften. Bland alla dem, som genom någon grad af själsbildning vunnit förmåga att öfverskåda frågans betydelse, och icke af förut fattad blind tro lätit sig hindras att ingå i ringaste pröfning deraf, har jag ej hört andra omdömen deröfver, än ogillande och förkastande. Jag har icke eller kunnat förmärka, att den medborgare-class, till hvars fördel Vallagen skulle vara formad, visat sig särdeles benägen för dess antagande. Bonde-Ståndets öfverläggningar i Representations-frågan vid förra Riksdagen hafva, äfven i min ort, hållits tillgängliga för allmänheten, och utgjort föremål för de förståndigares begrundande. Men man har ej kunnat märka, att ringaste sympathi för Svenska Statsförfattningens äsyftade förändring blifvit väckt, hvarken genom dessa öfverläggningar eller genom de förliden vår omtänksamt spridda tryckta adresserna, eller

genom de väckande och varnande röster från den medborgerliga upplysningens verkstäder i Hufvudstaden, som kringflögo landet under månaderna före Riksdagen. Det klingande ordsvallet i petitionerna har, genom sin enformighet i det liberala tungomålet inom vidt aflägsna orter, väckt undran, men ej funnit något återljud. Intet spår har visat sig till den trånad, de påståtts förråda, efter det nya Stats-skick, som lofvar att genom allmänna Representantval på en gång förvandla all Svensk vedermöda i Spansk eller Portugisisk, kanske till och med Amerikansk lycksalighet. I trots af de hotelser, som här kringsväfvat oss, tillräckligt varnande förbud af de krafter personlighets-principens seger skulle försätta i verksamhet — kan man med trygghet förutsäga, att det oförvillade folket skall med fullkomligaste lugn och utan ringaste bekymmer emottaga tidningen om det nya Representations-Förslags fall.

Så måste jag sluta af den allmänna sinnesstämningen inom min lefnadskrets. Och i sanning äro de alldeles förblindade af sina abstracta, liflösa tankebilder — de, som synas på allvar inbilla sig, att folklynnet skulle kunna upptändas till kärlek för ett politiskt konststycke, saknande allt rotfäste i nationalandan och urgammal Svensk politisk tro. Ännu vill denna politiska tro, att Konungamakten måtte förblifva nog stark, för att tämja äfven inhemskt ofog; den kan ej eller skilja Bonde-Ståndets politiska rätt från den sjelfständighet och det oberoende, hvilka äro tryggade genom eganderätten till Sveriges jord. Kärnan af Svenska Nationen, det egentliga Folket, skulle icke kunna igenkänna sitt fädernesland i det nya Sverige, som grundlades på andra politiska läror. Vi hafva här blifvit erinrade om den hyllning Bonde-Ståndets Representanter i går gäfvit åt dessa nya läror. Men huru ock deras bifall till den stora ombildningen må vara att tyda — jag kan derför icke förneka min erfarenhet af den eftertänksamme Svenske Bondens tänkesätt, då han, ställd utom Riksdagslifvets inflytelse, ledes af eget sundt omdöme. Den kraftigare inverkan på Representant-valen, som af nya Vallagen tyckes vara den egentliga jordbrukare-classen erbjude

den, kan väl väcka hans uppmärksamhet och förundran. Men vid närmare besinning befarar han, att de allmänna valen icke gifva en säker garanti för Allmogens nu tryggade, grundlagsenliga rätt att i Representationen deltaga. Han menar nemligen, att en annan garanti behöfves, än den som kan sökas i menighetens egen förmåga och omtanka att motstå de intensivt starkare krafter, med hvilka den förr eller senare kunde råka i kamp vid de allmänna valen och inom den gemensamma Representant-Kammaren. Det nya Förslagets loftalare hafva visat sig angelägne att icke blotta eller med yttersta varsamhet vidröra dess mest radikala beståndsdel — utsträckningen af icke allenast *valrätten*, utan äfven sjelfva *valbarheten* ända till de *obesutna*. Men jag har hört de eftertänksamme bland Bonde-Ståndets medlemmar förklara, att de insett både betydelsen och äfventyret af detta nya, åt orolighetsandan, ränklystnaden och lycksökeriet inrymda privilegium, och att den deruti uppenbarade politiska klokheten öfverstiger måttet af deras förstånd. Långt ifrån att de i allmänna bladen kungjorda petitionerna uttrycka Folkets gemensamma opinion, kan man, utan att brista i skyldig aktning mot de medborgare, som tecknat sig under dem, betvifla om flertalet vetat hvad de underskrifvit, emedan uppfattningen deraf uppenbart öfverstiger deras bildningsgrad; och svårligen kan dessa libellers framträdande i offentligheten på allvar annorlunda betraktas, än såsom ett politiskt upptåg. De som säga oss, att en nyvaknad stor idé — en lefvande frihetsfläkt genomgår Nationen, och fordrar nyskapade politiska former, för att utveckla sig och verka, hemta sina föreställningar om folkets sinnesstämning utur en annan verld än min erfarenhets — jag fruktar, utur sin egen tankeverld eller den så kallade publicismens. Ty hos några medborgare hafva tidningarnes idkeliga bemödanden skapat en spänning i sinnet — väckt orediga, obestämda önsknningar om något annat än det gamla. Men kärnan af folket har icke blifvit vidrörd af denna politiska oro — det utan all jemförelse stora flertalet af allt hvad fäderneslandet har utmärkt i bildning och vett, står på deras sida, som förkasta en Representations-förändring på det hvilande förslagets grunder — och

inom den större oförvillade menigheten har detta förslag icke den ringaste sympathi. Sådan är min erfarenhet, och jag känner mig därför nu med trygghet föra icke en enskild persons talan. Omgifven af alla de förbindelser, som fästa mig vid fäderneslandet, frambrar jag denna omgifnings talrika, betydelsefulla röst. Vore det ej så — jag stode ej här. Jag skulle annars icke hafva gått till detta mer än någonsin obehagliga värf, från hvilket år och sjunkande krafter hade bordt frikalla mig. Endast därför kom jag till detta Riksmöte, att jag i dag, tillika med mitt eget, skulle lägga ett stort antal aktade och aktningsvärda medborgares *Nej* i röstningen öfver det hvilande Representations-förslaget.

Denna vägran, som af Svenska folkets vida öfvervägande röst uttalas, är icke hvarken passionens eller Stånds-intressets — den är det lugnt pröfvande förnuftets — den hemtar sitt stöd ur erfarenhetens lärdomar. Man har sagt, att det hvilande förslagets hufvudgrunder stå kvar ovederlagda, allmänt hyllade af tidens Statsmän och Vetenskapsmän. Men sanningen har aldrig blifvit hårdare kränkt, än då detta sades. En småningom utbildad materialistisk världsåsig, i hvilken begreppet om Statens organiska väsende och ändamål hade gått förlorat, uppväckte för 50 år sedan en politisk storm i det inre af vår världsdel. Dyningarne efter denna storm hafva nu hunnit till Sveriges strand. Liksom i mycket annat, synes man nu äfven hos oss i det politiska lifvet vilja härma främmande misstag, sedan andra Folk, af hvilka de någon tid byllades, genom sina olyckor lärt inse dem och äro invecklade i kamp mot deras förderliga verkningar. På den theoretiska dikten om människans jemlikhet i naturliga rättigheter, nu klädd i det missbrukade personlighets-begreppets dräkt, vill man bygga det Svenska Samhället, sedan den politiska vetenskapen längesedan öfvervunnit och förvisat denna Samhällsförstörande villfarelse, som står i rak motsägelse mot Statens idé. Och hvad säger erfarenheten? Kan man väl hänvisa på något enda Folk med monarchisk styrelseform — med sådana utbildade, historiskt och factiskt af Statsförfattningen erkända folkelementer, som det Svenska folkets — hos hvilket allmänna val, och framför allt af

den rakt demokratiska syftning, som blifvit oss föreslagen till antagande, visat sig i den lefvande verkligheten förenliga med Statens lugn och förkofran? Ett sådant mönster erbjödes oss icke i hela den civiliserade världen; ty den Norriska Statsförfattningen innefattar likväl någon, ehuru ofullkomlig garanti mot möjligheten af den ena folk-classens envælde inom Representationen — och, såsom redan under discussionen är antydt, sanna Norriska patrioter beklaga, att deras Vallag icke gifver en starkare garanti mot utbrottet af de särskilda folkclassernas sträfvan efter ett sådant envælde, hvaraf frektansvärda förebud redan visat sig. Det är likväl utur lifvet, sådant det uppenbarar sig i mänskliga förhållanden i en närvarande tid och hos ett visst Folk, som dess Sambälls-författning måste utgå; på teoriernas abstractioner och drömmar kan icke något Sambälle byggas. Då man vågade försöket hos oss, måste man ohjelpligt misslyckas; och så länge man, efter det nu undanröjda Representations-Förslagets fall, envisas att förnya försöket med bibehållande af samma hufvudgrund, skall utgången blifva densamma. Det är icke svårt att förutsäga — huru man än må jemka sig mer till höger eller mer till venster, genom antagande af en census under mera uppenbar eller undangömd form, eller genom andra konstproducter i Kammarbildningen, — att man skall råka i motsägelser och orimligheter. När problemets villkor äro omöjliga, må man räkna med aldrig så stor skarpsinnighet — resultatet blir dock omöjligt.

Det är nemligen icke så, som man fortfar att vilja intala oss — Förslaget har icke blott små brister, som lätt kunna afhjelpas; det är dess innersta grund som måste förkastas, såsom i sig själf stridande mot Sambällets begrepp och alldeles otillämplig på våra Sambällsförhållanden. I själfva det försökta försvaret för Vallagen ligger också ett tydligare erkännande af nödvändigheten att förkasta densamma, än man är villig att öppet erkänna. Dess syftning att gifva valrätt åt obesutenheten förnekas ej, utan lofordas; men den valbarhet, som också är obesutenheten medgifven — hvarföre iakttagar man tystnad om den? Man säger att de mindre bildade

folk-classerna skola ofelbart välja Representanter inom andra folk-classer, och således godtgöra i utöfningen af sin rätt, hvad Vallagen gjort illa. Men i detsamma medgifver man att de mindre bildade *kunna* äfven följa ett alldeles motsatt handlingssätt — medgifver att bildning och sakkännedom *kunna*, utan kränkning af den föreslagna Vallagen, utestängas utur Representationen — och en lag, enligt hvilken det erkändt okloka, orättvisa, för Samhället skadliga *kan* ske, skulle man blindt antaga. En högre makt än människors har lagt på mitt samvete den förbindelsen, att *stå det onda emot*; och såsom det högsta onda för fäderneslandet måste jag anse denna föreslagna ombildning af Representationen, som — kunde den göras gällande — skulle omhvälfva Svenska regeringssättet, bringa de särskilda folk-classerna i fejd mot hvarandra och störta oss utur anarchi i envælde eller främmande förtryck. Jag tror icke eller, att de som lofva oss ett snart afhjelpande af förslagets brister, sedan det vore antaget, hafva i sin makt att uppfylla sina löften, änskönt deras afsigt verkligen vore, att se de egentliga bristerna undanröjda. Jag tror, att den makt, som råkar i ovisshetens och egenviljans händer, aldrig med godo efterskänkes. Dem, som inbilla sig kunna leda och hejda henne, undanskjuter hon eller förtrampar; hon går skoningslöst till sitt mål, tilldess hon framkallat en brytning, som sätter hela Samhället i låga. Men förslaget har icke endast små brister i de enskilda bestämmelserna. Att jag må i korthet sammanfatta hvad som för Svenska tänkesätt gör detta Representationsförslag till sin innersta grundval och till sina hufvudsakligaste delar förkastligt — en mot Christendomen fiendtlig och en till det republikanska Samhällsskicket syftande anda genomgår detsamma. Med djupaste förvåning har jag äfven här hört upprepas, att det skulle hvila på christlig grund, emedan det påstås vara byggt på personlighets-begreppet. Men personlighets-begreppet, det högsta och heligaste inom det andliga lifvets sfer, blifver intet annat än egoism i all sin vidriga nakenhet, så snart man genom en obegriplig förvillelse af begreppen, för att kunna göra personligheten gällande i den verkliga politiska världen, för-

vexlar benne med mennisko-naturen, sådan den är i det yttre fenomenet, med alla sina lyten och passioner. Då har man i själfva verket med detsamma afsagt sig den Christendom, som mild och försonande blifvit dem fattigom predikad, icke till eggelse för deras politiska sinne, utan till näring för deras högref, andliga lif; och man får ej eller förundra sig om den Christendom, som då återstår, i motsats mot fridens och nådens Evangelium, öppet uttrycker sitt väsende i detta valspråk: *fiat justitia et pereat mundus*. Hvad skulle ock vidare vara att förundra sig öfver, då vi synas icke ens kunna fatta, att någon skillnad måste göras mellan *Kyrka*, kroppen i hvilken det christna lifvet sträfvar att utveckla sig i tiden, och Christendomen, detta lifvets från himmelen nederkomna princip! Ser jag åter på Representations-förslagets politiska syftning, så tviflar jag om någon af dess redliga, insigtsfulla förfaktare skall vilja förneka, att det sträfvar till regeringssättets republikanisering. Det föreslagna, ända till ytterlighet demokratiska valsättet, med dess för så många folk-classer kränkande vilkor för valrätt och valbarhet — den så kallade Andra Kammarens betydelselöshet, och så mycket annat, som försätter Regeringsmakten i ett omedelbart beroende af Representationens demokratiska angrepp, måste föra oss antingen till republik eller till den constitutionella frihetens förlust. Ställd, utan medlare emot det påträngande makt-begäret hos Representant-Församlingen, skulle Konungamakten antingen vika steg för steg och slutligen förnedrad falla, eller nödgas taga enväldet för att frälsa landets sjelfständighet. Det är ett uppträde ur Sveriges Historia, som då skulle förnyas; men sådana prof ofta upprepade lärer landet icke uthärda. Lyckas det att för en tid beröfva de mera bildade samhälls-elementerna deras politiska rättigheter — de äro derföre icke dödade. Måste de kämpa för sitt lif, så kan samhällskroppen fruktansvärdt skakas af denna kamp. Men de, som till äfventyrs tänka, att om Konungamakten faller, så blifver Sverige ett Frankrike, bedraga sig i sina förhoppningar. Jag begagnar en ädel Svensk mans ord: Sverige blifver icke då ett Frankrike, utan ett Polen. Men jag vill

icke blottställa mitt fädernesland för Polens öde. Derföre röstar jag emot det hvilande Representationsförslaget.

Doctor Björkman:

Bristerna i Rikets nuvarande Representationsform och behöfligheten, ja nödvändigheten af dess förbättring finnas väl numera högst få Svenskar som förneka. Att uti Representationens ensidiga fördelning i Stånd och uti det invecklade arbetssättet samt uti många bildade samhällsledamöters uteslutande från Riksförsamlingen större delen af dessa brister ligger, erkännes väl äfven allmänneligen. Och den som rätt uppfattat den möjliga vådan af så obestriddliga ofullkomligheter i ett constitutionelt Samhällsskick kan väl aldrig lifvas af någon sann patriotism, om han ej söker förbättra allt hvad som förbättras kan och bör. Dessa åsikter hafva äfven onckligen framkallat nu ifrågavarande nya Representationsförslag; men de föreslagna förbättringarne synas mig icke hafva lyckats så, som önskvärdt varit; så, som de möjligen både kunnat och bordt. Förslaget är nemligen i ordets rätta mening för mycket radikalt, och således för mycket vådligt för att kunna ens på försök antagas. Att på en gång afhugga alla Samhällsträdets gamla djupt gående rötter, äfven om dessa vore skadade af någon röta, skulle medföra hela trädets utdöende, eller kullstörtande af stormen. Redan förra Riksdagen fällde jag denna dom öfver förslaget och sökte äfven genom mitt Nej då genast frammana något bättre. Detta lyckades icke, och sedan den tiden har jag haft godt tillfälle att vidare begrunda saken. Jag har dervid i tankarne och på papperet ofta efter nya föreslagna Vallagen anställt Riksdagsmannaval öfverallt på min ort, öfverallt i Roslagen, och ingenstädes kommit till något annat resultat än att efter detta valsätt jordbruksintresset ensamt skulle blifva representeradt. Alla i en socken boende Herremäns, större Possessionaters och Embetsmäns röster skulle dervid komma att undertryckas af några Bönder med ett fjerdedels mantal hvardera å 1000-Riksdsvärde. Och denna min beräkning har jag äfven numera funnit bekräftad af alla tänkare, med hvilka jag samtalat, och af alla författare, som

skrifvit uti detta ämne. Jag har vidare under mina begrundningar rådfrågat nutidens bland allmogen herrskande bildning och sinnesstämning, huruvida icke denna, om den blefve enväldig vid Representantvalen, äfven skulle önska sig uti Riksförsamlingen några målsmän för Samhällets högre angelägenheter, och således huruvida den icke vid Riksdagsmannavalen äfven skulle afse den högre upplysningen, kunskapen och bildningen. Men ju mera grundligt jag efterforskat ett oveldigt svar, desto mera förvissad har jag blifvit, att Statens materiella intressen, jemte frihet från alla skatter, alla onera och alla band, så politiska som moraliska och religieuse, ännu ligga den ifrågavarande lägre bildningen mest om hjertat, och att således dessa lägre sträfvanden ännu aldrig skola kunna öfverröstas af samhällsandans högre fordringar; aldrig utan att den högre bildningen får sin rätt i Vallagen bibehållen och noga bestämd. Att ju mera upplysningen om Samhällets ändamål sprider sig bland Samhällets medlemmar, desto starkare blir till följe deraf hvars och ens fordringar på delaktigheten i alla mänskliga rättigheter, är visserligen en allmän sanning, och en sanning som följaktligen äfven jag erkänner; men en sanning som icke får ensidigt uppfattas. Det är denna sanning man uti ifrågavarande förslag uttalat i afseende på den lägre bildningen, i afseende på upplysningen om Samhällets underordnade ändamål; men icke i afseende på Samhällets ädlare lifselementer. Man tyckes hafva glömt, att begge bildningsgraderna fortgå sannolikt oupphörligt, så nemligen att den lägre aldrig hinner upp den högre, och att följaktligen begge fortfarande måste få bibehålla sina rättigheter, blifva uti Riksförsamlingen representerade och i Samhällets lagstiftning delaktige. Korteligen, man tyckes hafva glömt den i Samhällsläran så viktiga regeln: *suum cuique*. Den nedsatta röstberäkningen för den större förmögenheten, den ringa uppskattningen af Samhällets högre krafter och kunskaper, den ensidiga bildningen af Öfre Kammaren och det svaga stödet åt Konungamakten, som ifrågavarande Vallag och Representationsform antyda, synes mig, ville jag säga, fullligen bevisa, att ofvannämnde alla bild-

ningsgraders rättmätiga fordringar på delaktighet i alla menckliga rättigheter deruti icke blifvit nog allsidigt uppfattade och tillbörligt tillfredsställda. Det är af dessa skäl, och då inga förändringar numera kunna göras i förslaget, som jag nödgas helt och hållet förkasta detsamma; som jag för det felaktiga, som deruti förefinnes, ville jag säga, äfven nödgas förkasta det goda, som dermed åsyftats, och trösta mig med hoppet om något snart framträdande fullkomligare.

Prosten *Sidner*:

Jag har vid sednaste Riksdag yttrat mig fullständigt öfver det vigtiga ämne, som nu sysselsätter det Högv. Ståndet, och min öfvertygelse har i hufvudsaken icke blifvit förändrad; men då förändringar, reformer, rubbning af allt bestående i Samhället med en sådan ifver påropas, att man skulle kunna tro, att någon stor fara vore för handen eller att vårt sjelfbestånd vore i sina säkraste grundvalar hotadt, så anser jag det vara både en rättighet och skyldighet framlägga skälen innan jag fäller domen.

Att våra Samhällsformers ålder i sina grunddrag går långt tillbaka, är onekligt; men deraf vilja de kämpande olika åsigterna draga alldeles olika slutsatser. Den ena anser allt gammalt liktydigt med föråldradt, skröpligt och odugligt; en annan åter anser allt hvad som länge varit, just derigenom hafva bevisat sin duglighet och förtjena att ännu längre fortvara. Båda hafva orätt. I samhällsfrågor är formen visserligen mycket, men långt ifrån allt; lifvet och kraften, som röra sig deruti, utgöra hufvudsaken, och dessa lära väl aldrig blifva stillastående eller föråldras. Med våra constitutionella institutioner synes det verkligén förhålla sig så som skulle de vara besvärade af och till och med tryckas under tyngden af en efter antiken allt för grofskuren form, i hvilken de icke utan en viss olägenhet lefva och röra sig; sjelfva samhällskroppen skakas af en oro, som, om den icke just kommer från hjertat, likväl är allvarsam nog för att förtjena all uppmärksamhet. Tidens framåt sträfvande ande är en orolig sälle, som träder allt stillastående under ögonen och säger: gif rum.

Nekas honom detta helt och hållet, så ökas hans makt af motståndet lika som den hämmade strömmens. Men tidsanden är icke död, han lefver; och om han är en god ande, så går han fram med förnuft och besinning. Han går således ärender icke åt förstöringen, utan åt ordningen och förbättringen. Hvarhelst oordning, oduglighet och icke tidsenligt framskridande förefinnas, der griper han in med kraft och banar sig väg genom allt motstånd. Att vara uppmärksam på sådana tidens tecken, att vända Samhället till godo den inre framåtsträfvande kraften, innan den hin- ner urarta till ett förstöringselement, det tillhör Lagstiftaren och Statsmannen. Vårt fäderneslands Historia visar oss på många blad stora vådor, så väl när denna kraft blifvit hämmad, som när den fått framrusa med lösa tyglar. Den oro, som låter höra sig ibland oss, är endast en gammal bekant, som varit uti främmande land och lärt sig nya seder samt tagit på sig frihetsmössan. Den- na symbol har den äkta Svensken ännu icke lärt att förstå, ehuru han ganska väl förstått, att med kraft och mod förvärfva och med sanning och rätt fostra och upprätthålla sin frihet och sitt oberoende. Men den nya tidsandan är dock en bekantskap att göra, och tiden är inne att å ömse sidor låta tala med sig, om man ej vill alldeles förlora sin talan. Vi höra se omkring oss och lära klokhets och försigtighet. Oss, om någon, åligger det att gå en vis medelväg, anvisad af tidens kraf och banad af dess framgående bildning. Men om tidsandan vill rusa framom eller göra utflygter på sidorna om bildningens väg, då fruktar jag att han motverkar sitt eget ändamål, bryter der han borde bygga, sätter udden åt hjertat i stället för att bortskära kräftan. Onck- ligen äro många delar af vår samhällsbyggnad mycket bristfälliga och fordra snar reparation, men grundvalen är fullkomligt säker och framför allt äkta Svensk. I det hvilande förslaget till Re- presentationens ombildning har man icke afsett detta, utan man har, efter min tanka, endast velat visa, huru en National-Repre- sentation, bygd på abstract rationella grunder skulle komma att se ut. Men då jag aldrig kunnat märka, att tiden gjort stora

språng, eller att den rätt förstådda tidsandan någonsin lättsinnigt hoppat öfver någon länk i den kedja, efter hvilken mensklighetens bildning leder sig fram såsom en electrisk kraft, så tror jag icke att det rent rationella här kan på en gång uppträda i hela sin kraft och följdriktighet, emedan det betingas af tusendetails vilkor och förhållanden, hvilka endast småningom och efterhand kunna träda in på dess område. Jag skulle vara färdig att utan minsta betänkande lägga mitt Ja för den stora reformen, om jag endast kunde få den öfvertygelsen, att vårt Samhälles förhandenvarande elementer vore sådana, att de utan det helas stora skada kunde inrymmas i de tillämnade formerna, ty en ombildning af sådant, som dertill icke är moget, är, efter min tanke, en motsägelse, eller, hvad ännu värre är, en stor olycka.

Det första jag således måste anmärka vid ifrågavarande förslag är: att det står för långt framom sin tid och förutsätter förhållanden, som hos oss icke ännu finnas. Ibland dessa är en bristande medborgerlig folkbildning något som i synnerhet väcker min oro. Det Hedervärda Bonde-Ståndet, hvars sunda omdömesförmåga och allvarliga tänkesätt jag aldrig haft anledning att betvifla, förklarade vid sednaste Riksdag, att det saknade erforderlig medborgerlig bildning och yrkade högt på ändamålsenliga undervisningsanstalter. Jag tror att detta var ett betydelsefullt tecken, i synnerhet som det visade sig just då, när förslaget till den stora reformen låg under dess ögon. Det nya förslaget lemna ovedersägligen en mycket större andel i Representationen än fordom åt den eller de classer, som befinna sig i detta prædicament, och det är af denna anledning jag ansett ifrågavarande förslag lemna sin tid efter sig, om det skall lämpas på Svenska förhållanden, hvarigenom det skulle komma att förfela sitt ändamål, eller såsom en främmande växt, omsatt i Svensk jord, vantrifvas i Svenskt luftstreck och blifva endast en drifhusplanta, den få skulle förstå sig på. Då Svenska folket visat ett så vackert nit för bildning och kunskaper såsom medel till erhållande af utvidgade medborgerliga rättigheter, så låtom oss icke hoppa öfver

medlen till målet, ty detta blir visserligen ett saltomortale för fäderneslandet.

Men om man ock skulle antaga, att tiden vore inne för denna stora ombildning, så möter man dock uti förslaget i och för sig sjelf så många svårigheter, att dess antagande när som helst skulle menligt inverka på Samhällets trefnad. Det kan nemligen icke undfalla någons uppmärksamhet, att Statens materiella intressen äro, i det nya utbildnings-projectet, med synnerlig förkärlek så afsedda, att det synes mig ganska problematiskt, huruvida Statens lif: bildning, vetenskap och religion under materiens tyngd skall kunna conserveras; och detta är för mig den största svårigheten. Det är väl möjligt att dessa dyrbara intressen kunna erhålla en eller annan förespråkare, men det är också endast möjligt, icke på något nära så säkert garanteradt som det materiella, hvilket, ehuru stor vigt det hör och måste hafva, likväl icke får qväfva fröet till Samhällets ädlaste frukter. Den lägre bildningen torde väl icke komma att förbises, isynnerhet som den allt mer synes blifva dagens lösen; men om den vetenskapliga bildningen och det sannt christligt religiösa intresset icke lika säkert vårdas, så blir den yttre bildningen endast en vanskapligt missbildad gren på ett träd, som både i rot och stam förräder sin sjuklighet. Den sanna Christendomen och dess yttre vehikel Kyrkan synes mig vara de viktigaste i hela Samhällsinrättningen. Och huru har man sört derföre? Presten har en röst, gällande ungefär lika med ett ord i en patrik Sockenstämma. Jag menar här med Kyrka icke en institution, som tillförsäkrar dess Tjenare en stor yttre eller inre verldslig makt; jag mäter icke Christendomens och Kyrkans värde efter yttre rang och fördelar; men jag vill i Representationen finna en säker, icke tillfällig plats åt den heliga sak, för hvilken den verkar och det aldra bäst, då den sällskapas af den högre bildningens ljus. Jag tror att detta intresse qualitativt och intensivt väger fullt ut så mycket som hvarje annat, ehuru det icke kan beräknas efter tunnland och kappland eller Riksdaler, skillingar och runstycken. Man vill inbilla oss

att intelligensen, det sanna, goda och ädla skola utan omsorg göra sig gällande; så borde det vara, men erfarenheten talar helt annorlunda, hvarföre har man då åt slumpen och tillfälligheten öfverlemnadt just det som mest behöfver värnas och vårdas? Om en lag för allmänna Representantval är ämnad att framkalla eller åt Riksförsamlingen utar Nationen extrahera målsmän för alla samhällets intressen, så måste den genom bestämda föreskrifter garantera att så sker med de aldri vigtigaste, men i det hvilande förslaget synes mig raka motsatsen hafva gjort sig gällande. Jag tror derföre att det hvilande förslaget till National-Representations ombildning icke kan uppfylla hvad det lofvar och äsyftar, och måste derföre bestrida dess antagande. Men jag är långt ifrån att motsätta mig en sådan ändamålsenlig ombildning, som af omständigheterna högt påkallas. Denna vill jag dock hafva sådan, att den utgör en sammanhängande länk emellan det goda af hvad vi redan hafva och det bättre, som vi motse och behöfva. Till allmänna eller samfälta val inom bestämda, flerfaldigade kategorier eller classer hör öfvergången, efter mitt förmenande, nu ske; och när Svenska folket blifvit, genom detta slags allmänna val, satt i nödvändighet att icke blott inom en enskild, utan inom alla classer se sig om efter dugliga Representanter, samt folkbildningen hunnit utveckla sina förmenta sköna blommor ur inhemsk jord, då må man gå längre, om så nödigt och rådligt pröfvas. Angående Kammarbildningen, vidblifver jag äfven min under förra Riksdagen yttrade åsigt, så framt icke tvenne Kamrar kunna bildas genom ursprungliga, directa val. Välsigna gode Gud vår Konung och vårt land etc. etc.

Contracts-Prosten Lignell:

För att icke utan behof förlänga discussionen i detta ämne, hvilket genom förhandlingarne så väl vid sista Riksdagen, som nu, blifvit tillräckligen utredt och af frejdade tänkare inom och utom Stånden i alla riktningar utförligen belyst, att någon efterskörd af värde och vigt icke kan väntas, åtnöjer jag mig med att tillkännagifva, det jag delar deras åsikter, som yttrat sig emot för-

slaget samt instämmer förnämligast i det votum Professor Fries afgifvit. Att jag derjemte, lika lifligt som någon, önskar, att de välkända bristerna i vår Representation varda afhjelpa, har jag redan för 10 år tillbaka genom motion i Constitutions-Utskottet vid 1834 års Riksdag ådagalagt. Jag ser med nöje hvarje förbättring, hvarje framskridande till fullkomlighet i denna viktiga national-angelägenhet, men den bör företagas med lugn besinning, med varsam hand och med bibehållande af det egendomliga i våra Samfunds-förhållanden, hvarförutan den ofelbart skall leda till vådliga skakningar i Statskroppen, dem hvarje upplyst vän af ett älskadt fosterland söker afböja.

Professor *Gräfström*:

Med Biskop Nibelius har jag redan förenat mig i syftningen af hans utlåtande, rörande dagens stora och viktiga fråga. Jag hade deryd kunnat låta bero; synnerligen som Representations-Förslagets brister blifvit af så många Talare tillräckligen belysta och skärskådade. Något nytt skäl för Förslagets ogillande, om det ock kunde finnas, blefve numera öfverflödigt. Dess öde synes vara afgjordt. Jag har dock till Protokollet velat anföra några ord — hufvudsakligen några få allmänna betraktelser. Jag erkänner de många brister, som vidlåda vårt nuvarande Representationssätt, synnerligen i afseende på arbetsmetoden vid våra Riksmöten. Jag önskar innerligen att se det förbättradt; och om jag i dag i stället för det Förslag, som nu hvilar i min hand, hade haft ett annat, åt hvilket jag med full öfvertygelse, att det skulle leda till dessa bristers afhjelpande, hade kunnat gifva min röst, skulle jag ansett denna dagen för en af de lyckligaste i min lefnad; men jag finner ej det hvilande Förslaget sådant. Det lemnar icke de garantier för ett bättre Samhällsskick, som jag önskat. Det utgår från en princip, som, i sig sjelf vacker, icke låter sig i verkligheten, i tingens närvarande skick, tillämpa. Det lösrycker sig, detta Förslag, från alla våra nu gällande Samhälls-former; det tager ingen sådan med sig till förbättring och ombildning. Det fö-

refaller mig som om det vore gifvet åt ett Folk, varande i naturligtillståndet eller i en fullkomlig samhälls-upplösning. Det är till sin character en revolution och ej en reform. Stånden, som af ett parti fått den förhatliga benämningen af Kaster, af ett annat den mildare af Classer, upphävas. Men hvad sättes då i deras ställe? — personlighetsbegreppet. Detta åter genomföres ej consequent; det modifieras genom census, men denna får ej heller gälla i sin högsta potens eller i sin tillämpning till rikedom. Det synes som lagstiftarne häfvat tillbaka för sina egna grundsatser användande. Skulle ej deraf deras grundlöshet kunnat skönjas? — Hvad som i ett Samhälle bör representeras är det som utgör Samhällets rätta och sanna lifselement — så väl det verldsliga, som det andliga, så väl det materiella som det intellectuella. De former, som i detta hänseende föreslås, böra då vara sådana, att intetdera af dessa elementer hämmas eller förqväfves — att de kunna jemte hvarandra fortgå till utveckling och förädling. Jag finner, med ett ord, i den föreslagna Representations-ombildningen icke Samhällets sanna idé uttalad, icke dess rättigheter, så som vederbordt, bevarade; och hufvudsakligast på dessa skäl afslår jag detsamma.

Sedan discussionen sålunda var slutad, framställde *H. H. Erkebiskopen och Talmannen* proposition om bifall till Constitutions-Utskottets ifrågavarande Memorial, och då denna proposition med blandade Ja och Nej besvarades och votering begärdes, förrättades sådan öfver efterföljande godkända voterings-proposition:

Den, som bifaller Constitutions-Utskottets Memorial N:o 2 med uppgift å hvilande Grundlags-förslag, i afseende på National-Representationens ombildning, voterar Ja; den det ej vill, voterar Nej. Vinner Nej, har Ståndet afslagit nyssnämnda Memorial.

Voteringen utföll med 7 Ja och 49 Nej, och hade Ståndet sålunda afslagit Constitutions-Utskottets ifrågavarande Memorial.

§. 4.

Föredrogos och bordlades *Banco-Utskottets* följande Memorialer:

N:o 3, med återlemnande af Hr J. Bobergs motion, angående skyldighet för Privat-Bankerna att hålla Invexlings-Contor i Piteå stad.

N:o 4, öfver Kyrkoherden C. M. Lithners ansökning om eftergift af öfverränta för åtskilliga Discont-lån.

N:o 5, i anledning af gjordt accords-anbud till liqvid af ett af numera aflidne Grosshandlaren P. J:son Hegardt hos Banco-Disconten upptaget lån.

N:o 6, i anledning af Sterbhusdelegarnes efter aflidne Frälse-Inspectoren P. Törnqvist ansökning, att åtskilliga å Daler Kopparmynt utgifna Sedlar måtte få i Banken inlösas.

§. 5.

Efter gjord anmälan och begäran beviljades Doctor Björkman 14 dagars permission från nästa Måndag den 2 nästinstundande Sept., för att i enskilda angelägenheter företaga en resa till hemorten; och anmodades, med anledning häraf, Ståndets Electorer att utse Suppleant, som i Stats-Utskottet i Doctor Björkmans ställe inträder.

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Ut supra

In fidem

Gustaf Törnstrand.

